تنزيل من رب العالمين

FÜYUZAT

Kur'an-ı Mübin'in Meâlen Tefsiri

ŞEMSEDDİN YEŞİL

FÜYÛZAT

Kur'an-ı Mübîn'in Meâlen Tefsiri

Kur'an-ı Mübîn, Beşer'in bütün ihtiyâcını câmi' saâdetini kâfildir. O'ndan gayrı yerde hidâyet arayanlar, dalâlette kalanlardır. Beşer ister tasdik etsin, ister etmesin O'nun ahkâmı tahtında yürür ve O'nun sadrına kulağını vaz'edecek olursa çabuk felâha kavuşur. O, her zaman gençtir, dinçtir, hasmını dâima muârazaya da'vet eder, ilmen ve aklen tepeler. O, ilâ mâşâallah okunacaktır.

Şemseddin YEŞİL

CİLD: 5

İkinci Baskı: İstanbul, 1997

YAYLACIK MATBAACILIK
SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi
2BE6 / 2NE14 Topkapı - İST.
Tel: (0212) 567 80 03 - 612 58 60

İÇİNDEKİLER

سُورَةُ مَرْيَمَ

Sûre-i Meryem

Sûre-i Celîle Mekkî'dir.
Âyetleri : Doksan sekiz
Kelimeleri : Dokuz yüz altmış iki
Harfleri : Üç bin sekiz yüz iki'dir.

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

كٓهٰيٰعٓصٓ ﴿١﴾ ذِكۡرُ رَحۡمَتِ رَبِّكَ عَبۡدَهٗ زَكَرِيَّا ۖۚ ﴿٢﴾ اِذۡ نَادٰى رَبَّهٗ
نِدَآءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ اِنِّىۡ وَهَنَ الۡعَظۡمُ مِنِّىۡ وَاشۡتَعَلَ الرَّاۡسُ
شَيۡبًا وَّلَمۡ اَكُنۡۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٤﴾ وَاِنِّىۡ
خِفۡتُ الۡمَوَالِىَ مِنۡ وَّرَآءِىۡ وَكَانَتِ امۡرَاَتِىۡ عَاقِرًا فَهَبۡ لِىۡ
مِنۡ لَّدُنۡكَ وَلِيًّا ۙ ﴿٥﴾ يَّرِثُنِىۡ وَيَرِثُ مِنۡ اٰلِ يَعۡقُوۡبَ ۖ وَاجۡعَلۡهُ
رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾ يٰزَكَرِيَّاۤ اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلٰمِ ۨاسۡمُهٗ
يَحۡيٰى ۙ لَمۡ نَجۡعَلۡ لَّهٗ مِنۡ قَبۡلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾ قَالَ رَبِّ اَنّٰى يَكُوۡنُ لِىۡ غُلٰمٌ
وَّكَانَتِ امۡرَاَتِىۡ عَاقِرًا وَّقَدۡ بَلَغۡتُ مِنَ الۡكِبَرِ عِتِيًّا
﴿٨﴾ قَالَ كَذٰلِكَ ۚ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ وَّقَدۡ خَلَقۡتُكَ
مِنۡ قَبۡلُ وَلَمۡ تَكُ شَيۡـئًا ﴿٩﴾ قَالَ رَبِّ اجۡعَلۡ لِّىۡۤ اٰيَةً ؕ قَالَ اٰيَتُكَ
اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلٰى قَوۡمِهٖ
مِنَ الۡمِحۡرَابِ فَاَوۡحٰۤى اِلَيۡهِمۡ اَنۡ سَبِّحُوۡا بُكۡرَةً وَّعَشِيًّا ﴿١١﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Enbiyâsına ve rüsülüne bedâyi'-i kemâlâtı ile tecellî ederek âdâtı harkeden, onlara muradları hâsıl olsun içün esbâb-ı saâdetin kapılarını açan, envâ-ı kerâmât, a'lâ derecât, aksâ makamâta vâsıl eden Allah'ın Rahman ve Rahîm ismi ile başlarım.

Cenâb-ı Hak (Sûre-i Kehf) e zikr-i tevhıd ve duâ ile hıtam verdi. Bu Sûre-i Celîleye de Enbiyâsını zikrederek başladı.

1 — Kâf hâ yâ ayn sâd.

Burada zikredilen harflerin her birisi Sıfâtullah'dan bir sıfâta delâlet eder.

Evliyâullah ba'zan duâ ettiklerinde (Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd) diye münâcatda bulunurlar. "Bu beş harf: Esrâr-ı Kıdem, Beka, Ezel ve Ebed, Sırr-ı Zât ve Sıfâtı beyandır" buyurulmuştur.

Kâf: Allahü Teâlâ mahlûkatı içün kâfidir.

Hâ: Allahü Teâlâ halkettiği içün hâdîdir.

Yâ: O'nun yed-i Sübhânîsi halkının üzerindedir.

Ayn: Onların islâhına alîmdir.

Sâd: Allahü Teâlâ va'dinde sâdıktır, ma'nâlarına işaretdir.

Bu harfler O'nun uyûn-ı rahmeti, evliyâ u enbiyâsına olan kerîm sıfatının tecellîsini beyandır.

Ey tâlib!

Kibâr-ı evliyâullah nazm-ı kerîmden şu ma'nâları da tahsîl etmişlerdir:

Kâf: Hâl-i za'fda, şeyhuhetde, aczde Allah kâfidir.

Hâ: Matlubuna inâyet eder, hâdîdir.

Yâ: Onun korkduğu mevâlîden onu vikaye eder.

Ayn: İrâde-i İlâhiyye esbâba muhtac değil, esbab irâde-i İlâhiyyeye muhtacdır. Allah alîmdir, iktizasında esbabsız izhâr eder.

Sâd: Va'dinde sâdıkdır.

İşte bu esmâ-i hamse O'nun rahîm olduğunu beyandır. Burada o rahmet, vücûd-i Yahya'nın zuhûrudur.

2 — Zikrü rahmeti rabbike abdehu zekeriyyâ.

Bu, Allah'ın kulu Zekeriyya'ya rahmetinin zikridir. Onun duâsına rahmetle icâbet ettiğini beyandır.

3 — İz nâdâ rabbehu nidâen hafiyyen.

İmdi Cenâb-ı Hak, nebîsi Hazret-i Zekeriyya aleyhisselâmı tavsif ediyor. Münâcatındaki letâifi, murâkabâtındaki gizli zikri beyân buyuruyor.

Zekeriyya Rabbisine bütün varlığı ile hafî olarak nidâ eyledi.

Sırrı ile münâcatında hafî...

Rûhu ile münâcatında hafî...

Kalbinden nidâsında hafî...

Aklı ile münâcatında hafî...

Nefsi ile nidâsında hafî...

Lisânı ile nidâsında hafî...

Belki bütün vücûdü ile nidâsında, münâcatında hafî...

Allahü Teâlâ kulu Zekeriyya'yı yine vasf ediyor da "O, nefsini makam-ı acz'de, tevâzu'da kılmışdır" buyuruyor.

Rabbisinden isterken duâsının kabûl olacağına kalbi şâhid idi.*

---

* Resûl-i Ekrem: "Duânın hayırlısı hafî olanı, rızkın hayırlısı da kifâyet edenidir" buyurmuşlardır.

4 — Kale rabbi inniy vehenelazmü minniy veştealerre'sü şeyben ve lem ekün bidüâike rabbi şakıyyen.

"Yâ Rabbi! Kemiğim kavşadı, başım ağararak tutuştu. Ben hayâtımda ancak sana duâ ettim. Senden gayrıya duâ edip hâib ve merdûd olmadım" dedi.

5 — Ve inniy hıftülmevâliye min verâiy ve kânetimreetiy âkıren fehebliy min ledünke veliyyen.

"İmdi ben, benden sonra bana veli olacakların sana âsî olmalarından korkuyorum. Zevcem de kısırdır.

Yâ Rabbi! Benim hâlimi biliyorsun. Senin tarafından nâsır, sıddîk, nebî, mürsel makamına bir vâris, bir halef ihsân et."

6 — Yerisüniy ve yerisü min âli ya'kube vec'alhü rabbi rediyyen.

"Bana bir velî bağışla ki, hem bana, hem de Ya'kub hânedânına vâris olsun, onun ilmine, nübüvvetine mazhar olsun.

Yâ Rabbi! Onu râzî olduklarından kıl."

7 — Yâ zekeriyyâ innâ nübeşşirüke biğulâminismühu yahyâ lem nec'al lehu min kablü semiyyen.

Ey bize mütedarriâne münâcatta bulunan, kendisine halef isteyen kulum Zekeriyya!

Biz makam-ı cûdumuzdan sana Yahya adlı bir oğul, bir halef müjdeleriz ki, daha evvel hiç kimseye bu isim verilmemiştir.

8 — Kale rabbi ennâ yekûnü liy ğulâmün ve kânetimreetiy âkıren ve kad belağtü minelkiberi ıtiyyen.

Zekeriyya Aleyhisselâm bu tebşîr-i Sübhâniyyeye sevindi.

Kelâm-ı Sübhânîden tecellî eden huzûr-ı ma'neviden dolayı mufassal bir sûrette Cenâb-ı Hak'ka hâlini beyân etmeye başladı.

"Yâ Rab! Hâtunum hılkaten akîm, gençliğinde de doğurmadı. Benim de mafsallarımda rutubet kalmamıştır. İhtiyarlıktan kemiklerim kurumuş, kavşamak derecesine geldi. Benim nasıl çocuğum olur?" dedi.

9 — Kale kezâlike kale rabbüke hüve aleyye heyyinün ve kad halaktüke min kablü ve lem tekü şey'en.

Rabbin buyurur ki: O dediklerin öyle, fakat bizim kudret-i Sübhânîmizi istib'ad etme. Senden ve zevcenden bir çocuk meydâna getirmek bize göre kolaydır. Şimdiki hâline nisbeten nasıl kolay olmaz? Bundan evvel sen bir şey değil iken seni yarattım. Bir şey seni sebketmemişdi, ketm-i ademden meydâna getirdim. Madden, modelin, müddetin yoktu, sebeb-i âdî meydanda değildi.

10 — Kale rabbic'alliy âyeten kale âyetüke ellâ tükellimennâse selâse leyâlin seviyyen.

Zekeriyya vaktâki matlubunun kabûl edildiğini tafattun etti: "Yâ Rabbi! Haremimin hamline bir alâmet yap" dedi. Cenâb-ı Hak "Sana alâmet: Lisânında tutukluk, dilsizlik olmadığı hâlde üç gün, üç gece nâs ile düzgün konuşamamaklığındır" buyurdu. (Zikrini, tesbihini yapmaya kudretin olacak fakat nâs ile konuşamayacaksın.)

11 — Feharece alâ kavmihî minelmihrâbi feevhâ ileyhim en sebbihû bükreten ve aşiyyen.

Zekeriyya mihrabdan (namazgâhından) kavmine karşı çıkdı, onlara "sabah ve akşam tesbihde bulunmalarını, Rablerinin

şânına lâyık olmayan şeylerden tenzih etmelerini" nutuksuz, tekellümsüz işâret etdi. (Yâhut yere yazdı.)

Vaktâki Yahya'nın hılkatini tesviye ettik, bu âlem-i şühûda getirildi, terbiye ve tekrîm edildi, hıtâba lâyık olduğu bir zamanda kendisine şöyle dedik:

(Kâf, hâ, yâ, ayn, sâd) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

يَٰيَحْيَىٰ خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا
مِّن لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن
جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ
يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انتَبَذَتْ
مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِن دُونِهِمْ حِجَابًا
فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّي
أَعُوذُ بِالرَّحْمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ
رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي
غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ
رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا
وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا
قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي
مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَنَادَاهَا مِن تَحْتِهَا
أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهُزِّي
إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

12 — Yâ yahyâ huzilkitabe bikuvvetin ve âteynâhülhukme sabiyyen.

Yâ Yahya, ey mevhub, ind-i Sübhânimizde müeyyed Yahya!

Kitâbı, hikmetle tut. Onun zabt ve hıfzına dikkat et. Niyyet-i hâlis ile yapış, al. Ve onun hıfz u zabtı içün biz ona çocuk iken hikmet verdik.

13 — Ve hanânen min ledünnâ ve zekâten ve kâne tekıyyen.

Ve ledünnümüzden ona kalb yumuşaklığı verdik. (Terahhum ve teattufda teâli ettirdik.) Bütün kirlerden, mutlak habâset ve günahlardan tertemizdi. Ona öyle temizlik verdik ki; müddet-i hayâtında, sabâveti ânından âhırete intikaline kadar bütün nevâhîden, münkeratdan, meâsîden hazer edici idi.

14 — Ve berren bivâlideyhi ve lem yekün cebbâren asıyyen.

Her vakıt, her hâlinde ana ve babasına ihsankâr idi, emirlerin hâricinde bulunmazdı, onların emirlerini ve hükümlerini terketmezdi.

15 — Ve selâmün aleyhi yevme vülide ve yevme yemûtü ve yevme yüb'asü hayyen.

Aleddevam selâm ona. Hem doğduğu gün, hem öleceği gün, diri olacağı gün Allah'ın selâmeti, emânı ona olsun.

16 — Vezkür fiylkitâbi meryeme izintebezet min ehlıhâ mekânen şerkıyyen.

Ey Peygamber-i Hak!

Sana münzel olan Kur'an-ı Kerîm'de, Seyyidetünnisâ Mer-

yem Aleyhesselâmın kıssa-i acîbesini ki; o kıssa Zekeriyya Aleyhisselâm'ın oğlu Yahya Aleyhisselâm'ın kıssasından a'cebdir, zikret.

Hani O, ailesinden güneşli bir yere, Beytil Makdis'in meşrikına çekilip uzaklaşmıştı (yıkanmak içün nâsdan hâlî bir yeri ihtiyâr etmişdi).

17 — Fettehazet min dûnihim hıcâben feerselnâ ileyhâ rûhanâ fetemessele lehâ beşeren seviyyen.

Onlardan tahaffuz ve tesettür içün, nâsın gözünden muhafaza gayesi ile ihtiyâten bir perde çekti, elbisesinden tecerrüd etti, tam yıkanmaklıkla iştigali sırasında hemen Rûh'umuzu (vahyimizi hâmil olarak kemâl-i kudretimiz ve hikmetimizle hükmümüzü infâz içün Cibrîl'i) gönderdik. Cibril, tam bir hüsnü ân ile, tâmül hılka, kâmilül bünye bir beşer sûretinde ona temessül ediverdi.

18 — Kalet inniy eûzü birrahmâni minke in künte tekıyyen.

Meryem bu hâl karşısında tevahhuş etdi, şiddetli korku ve ızdırâb içerisinde:

"Ben, bâhusus senin şerrinden bütün kullarını muhâfaza eden Rahmân'a sığınırım. Sen nefsini benden def'et. Eğer sen hakikaten insan isen, Allah'a inanmış, mahlûkatına merhametle kalbi çarpan insan isen bana ilişme! Allah'dan kork, O'nun intikamından hazer et!" dedi.

19 — Kale innemâ ene resûlü rabbiki liehebe leki ğulâmen zekiyyen.

Cibril, melek hüviyetindeki hayâsı ile özür dilenerek:

"Yâ Seyyidetennisâ! Beni sana, senin sığındığın Rahman, senin Rabbin gönderdi. Ben O'nun elçisinden başka bir şey değilim. O'nun izni ile sana pâk bir oğul bahşedeceğim" dedi.

20 — Kalet ennâ yekûnü liy ğulâmün ve lem yemsesniy beşerün ve lem ekü bağıyyen.

Meryem, müteaccibâne, müştekiyâne:

"Nasıl benim oğlum olur? Onun olabilmesi içün benim üzerimden hiçbir sebeb geçmemişdir. Bana hiçbir insan dokunmamışdır. Ben müddet-i hayâtımda da Allah'a isyân etmedim. O'nun hudûdunu tecâvuz edenlerden değilim. Fâhişe, zâniye değilim ki çocuğum olsun" dedi.

21 — Kale kezâliki kale rabbüki hüve aleyye heyyinün ve linec'alehu âyeten linnâsi ve rahmeten minnâ ve kâne emren makdıyyen.

Cibril:

"Hâl, dediğin gibidir fakat Rabbinin hükmü tecellî edecekdir, kazâ-i Sübhânîsi öyledir, sen onu istib'ad etme.

Rabbin buyurdu ki: O, bana göre kolaydır. Bizim içün zor bir şey yokdur. Biz bir şey'e 'Ol' dedik mi, sebebsiz, illetsiz oluverir. Biz onu ancak kemâl-i kudretimize, bedâyi-i sun'umuza ve hikmetimize nâs'a karşı alâmet, mü'minlere de bâis-i rahmet kılacağız. Ezelde kazâ-i ilâhî taallûk etmişdir, bu iş de olup bitmişdir" dedi.

22 — Fehamelethü fentebezet bihî mekânen kasıyyen.

Birdenbire İsâ'ya hâmile oldu, çocuk karnında büyüyüverdi. Bu emir hâdis olunca, Meryem, ailesinden hayâ etdi. Bilâzevc çocuk nasıl olur ayıblayacaklar diye gebeliğini saklayıp uzak bir yere çekildi.

23 — Feecâehelmehâdu ilâ ciz'ınnahleti kalet yâ leyteniy mittü kable hâzâ ve küntü nesyen mensiyyen.

Doğum emâreleri, doğum ağrıları başlayınca, ağrılar onu bir hurma dalına götürdü, bir hurma ağacı kütüğüne dayanma-

ya mecbur etdi. Oraya gizlenip doğurmak istiyordu. "Ah! Kâşki bundan evvel ölseydim de büsbütün unutulmuş olsaydım" diyordu. (Âdet-i beşer üzere hayâsından böyle söylüyordu.) Vaktâki ağrılar şiddetlendi.

24 — Fenâdâhâ min tahtihâ ellâ tahzeniy kad ce'ale rabbüki tahteki seriyyen.

Aşağısından ona bir nidâ geldi. Allah'ın ilhâmı ile İsâ, annesini tesliye ediyordu: "Anneciğim, mahzun olma. Babasız benim senden zuhûrum dolayısiyle o kadar sıkılma. Rabbin ayağının altından küçük bir çay akıtmışdır.

25 — Ve hüzziy ileyki biciz'ınnahleti tüsâkıt aleyki rütaben ceniyyen.

"Açlığını def'etmek içün hurmanın dalını kendine doğru çek silkele, ondan sana dumanı üzerinde taze hurma düşer."

Bu nazm-ı kerîme ehl-i hakıkat şöyle ma'nâ vermişlerdir:

Allahü Sübhânehu Teâlâ Hazretleri, Meryem'in hüzünlü ânında hıtâb etti. Onun kalbi ekvânın hatarâtından münezzeh idi. Ona libâs-ı envâr-ı kudretini giydirdi de, İsâ'nın zuhûru içün "Hurma kütüğünü kendine doğru salla" dedi. "Müşahede yemişlerini ye, iç, envâr-ı cemâlimle gözün aydınlansın."

(Yâ Yahyâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَاِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ الْبَشَرِ اَحَدًا فَقُولِي
اِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمٰنِ صَوْمًا فَلَنْ اُكَلِّمَ الْيَوْمَ اِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾ فَاَتَتْ بِهِ
قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَا اُخْتَ
هٰرُونَ مَا كَانَ اَبُوكِ امْرَاَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ اُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾
فَاَشَارَتْ اِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ
اِنِّي عَبْدُ اللّٰهِ اٰتٰينِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا
اَيْنَ مَا كُنْتُ وَاَوْصَانِي بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّا
بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ
وُلِدْتُ وَيَوْمَ اَمُوتُ وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذٰلِكَ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَتَّخِذَ
مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ اِذَا قَضٰى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾
وَاِنَّ اللّٰهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
﴿٣٦﴾ فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾ اَسْمِعْ بِهِمْ وَاَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا
لٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

26 — Feküliy veşrebiy ve karriy aynen feimmâ tereyinne minelbeşeri ehaden fekuliy inniy nezertü lirrahmâni savmen felen ükellimelyevme insiyyen.

"Anneciğim, ondan ye iç. Benim nûrumla senin gözlerin nurlansın. Oğlun ile gözün aydın olsun. Bunun üzerine şâyet beşer'den birini görürsen senin hâlinden ve yavrundan bir şey sorarlarsa, işâretle: 'Ben Rahmân'a sükût orucu adamışım, onun içün bugün hiçbir insan ile konuşmayacağım' dersin."

27 — Feetet bihî kavmehâ tahmilühu kalû yâ meryemü lekad ci'ti şey'en feriyyen.

Evlâdını aldı, sadrına basdı, kavmine getirdi:

"Ey Meryem! Sen ne garib, ne çirkin, ne acib bir iş yapdın" dediler.

28 — Yâ uhte hârûne mâ kâne ebukimree sev'in ve mâ kânet ümmüki beğıyyen.

"Ey Hârun'un hemşiresi! Baban (İmran) recül-i sâlih idi, fena adam değildi. Annen de fâcire değildi. İkisi de kavmin eslâhı, fuhuştan çok uzak, tertemiz idiler. Sen nasıl oldun, bunu nereden kazandın?"

Artık söz, biribiri ardına uzadı.

29 — Feeşâret ileyhi kalû keyfe nükellimü men kâne fiylmehdi sabiyyen.

Meryem evlâdı İsâ'ya işâret etdi. "Ondan sorunuz" demek istiyordu.

"Beşikdeki bir çocukla nasıl konuşuruz?" diye istihzâ etdiler. Vaktâki İsâ annesine yapılan şiddetli hücûmu, levmi, onun ızdırabını gördü.

30 — Kale inniy abdullah âtâniyelkitâbe ve ce'aleniy nebiyyen.

Gayet fasih bir edâ, belâgat-i kâmile ve hikmet-i bâliga ile: "Ey câhiller! Annemi ayıblamayın, hücûm etmeyin. O, ismet ve iffet nümûnesi, ind-i İlâhîde kadri yüksek, müstesna bir hılkatdir.

Şunu iyi biliniz ki: Ben Allahın kuluyum, bana Kitab verdi ve beni sâir Peygamberler gibi peygamber yapdı" dedi.

31 — Ve ce'aleniy mübâreken eyne mâ küntü ve evsâniy bissalâti vezzekâti mâ dümtü hayyen.

"Kezâ nerede olsam beni mübârek kıldı, mevcûdâta fâideli yapdı. Hayatda bulunduğum müddetçe meyl-i tâm ve erkân-ı mahsûsası ile bana namazı, zekâtı emretdi."

32 — Ve berren bivâlidetiy ve lem yec'alniy cebbâren şekıyyen.

"Beni anneme emirlerine imtisâl edici, hizmetlerini rahmetle tutucu, şefkatli ve ihsan edici kıldı. Beni bir cebbar, bir şakî kılmadı, nâs üzerine mütekebbir, mütecebbir yapmadı."

33 — Vesselâmü aleyye yevme vülidtü ve yevme emûtü ve yevme üb'asü hayyen.

"Ve selâm bana, annemden doğduğum gün; şeytânın meshinden beni muhâfaza etdi. Ve selâm bana öldüğüm gün, onun şerrinden, vesvesesinden beni muhafaza etdi. Ve selâm bana diri olarak kalkacağım gün. Ve selâm bana dünyaya dâhil olup ubûdiyyet imtihanında muvaffak etdi, makam-ı müşâhedeye çıkardı, ismet ihsân etdi. Olduğum gün selâm bana ki, benden râzî oldu. Yine Allah tarafından bana selâm olsun ki, dirildiğim gün şeref-i likasına nâil kıldı."

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak'kın Yahya'ya olan selâmı ile İsâ'ya olan selâmı arasında fark vardır.

Hazret-i Yahya'da selâm bilâvasıtadır. Hazret-i İsâ'da selâm bilvasıtadır. Selâm-ı Yahya; selâm-ı tahsîs-i rubûbiyyet alel ubûdiyyetdir. Hak'dan onun üzerine şeref ve keremi beyandır. Selâm-ı İsâ'da mahall-i ittisaf vardır.

Sonra annesine susmakla emrolunması: Zîra lisân-ı Meryem lisân-ı zâhirdir. Lisân-ı İsâ ise lisân-ı bâtındır. Lisân-ı zâhir susarsa Kudretullah ile lisân-ı bâtın konuşur. Cenâb-ı Hak İsâ'yı konuşturdu; annesini beraet ettirmek içün...

Ne güzel söylemişlerdir:

Meryem'in sabrı karşısında beşikdeki çocuk konuşdu.

34 — Zâlike ıysebnü meryeme kavlelhakkılleziy fiyhi yemterûne.

İmdi Allahü Teâlâ Habîb-i Edîbine Hazret-i İsâ'nın sıfat-ı celîlesini beyan buyuruyor:

Zikredilen sıfatların mazharı olan o kulumuz işte budur. Ne gulât-ı Nasarâ'nın, ne de tugat-ı Yehûd'un dediği gibi değildir. O öyle doğmuşdur, o sözleri o söylemişdir. Onun hakkında şübhelenenlerin şübhelendikleri şey'in doğrusu, sâbit olan kavl-i Hak budur.

35 — Mâ kâne lillâhi en yettehıze min veledin sübhânehu izâ kadâ emren feinnemâ yekulü lehu kün feyekûnü.

Oğul edinmek Allah içün sahih ve câiz olmaz. O, veled ittihâz etmekten münezzehdir. Çünkü veled, vâlidin bir cüz'ü olur, Cenâb-ı Hak bu sıfatlardan münezzehdir. O, bir şey'in yaradılmasını irâde etti mi ona yalnız "Ol" der, oluverir.

Ey tâlib! Bu (Kün) emri de tefhim içündür. O kelâm, kelâm-ı nefsî, kelâm-ı zâtîdir. Bundan harfler ve sesler tevehhüm edilmesin.

Allahü Teâlâ Ehad'dir, Ferd'dir, Samed'dir. Ne sâhibe, ne veled ittihâz etmemişdir.

36 — Ve innallahe rabbiy ve rabbüküm fa'büdûhü hâzâ sırâtün müstekıymün.

İsâ, kelâmını şöyle tamâm etdi:

"Kudretinin iktizâsı, ketm-i ademden envâ'-ı kerâmat ile beni izhâr etdi. Ben Allah'ın kuluyum. Allah benim de Rabbimdir, (annemin de Rabbidir), sizin de Rabbinizdir.

Onun içün O'na ibâdet ediniz, O'nu tevhıd ediniz, mahlûkatından hiçbir şey'i O'na şerik koşmayınız. İbâdete lâyık olan ancak O'dur. O'ndan gayrı ma'bud yokdur. Bunu size apaçık beyân etdim. Yegâne doğru yol da budur.

Bu vâzıh tarıkden gayrisiyle Hak'ka vâsıl olmak imkânı yokdur. Hak'ka ma'rifet böyle olur."

37 — Fahtelefel'ahzâbü min beynihim feveylün lilleziyne keferû min meşhedi yevmin azıymin.

Sonra fırkalar aralarında İsa hakkında ihtilâfa düşdüler. (Kimi İbnullah dedi, kimi Allah'ın kendisidir dedi, yere indi, sonra semâya çıkdı, dediler.)

Veyl o küfredenlere! Vay o, hakkı setr edip, bâtılı huccetsiz, burhansız, hak sûretinde göstermek isteyen o kâfirlerin hâline ki; o hevli, hısâbı, cezâsı azîm olan Kıyâmet gününe hazır olacaklarını uzak görürler.

38 — Esmı' bihim ve ebsır yevme ye'tûnenâ lâkinizzalimun elyevme fiy dalâlin mübiynin.

O, dünyada bir türlü hakkı işitmeyen, görmeyen, bâtılı hak şeklinde göstermeye çalışan kâfirler Kıyâmetde Dergâh-ı Ehadiyyetimize geldiklerinde onlar gibi işiten ve gören olmaz. Me-

lâike, Enbiyâ, kendi lisanları, a'zâ-i cevârihı, haklarında şehâdet etdikleri zaman onlar ne acîb işitirler, ne acîb görürler.

Lâkin küfür ile nefislerine zulmedenler, emirlerimizden, nehiylerimizden soyunanlar, Kıyâmetin ahvâlinden, ehvâlinden açık bir dalâl içindedirler.

(Feküliy veşrebiy...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِيَ الْاَمْرُ وَهُمْ فِيْ غَفْلَةٍ وَّهُمْ
لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٣٩﴾ اِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْاَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَاِلَيْنَا يُرْجَعُوْنَ
﴿٤٠﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ اِبْرٰهِيْمَ اِنَّهٗ كَانَ صِدِّيْقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾
اِذْ قَالَ لِاَبِيْهِ يٰۤاَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِيْ
عَنْكَ شَيْـًٔا ﴿٤٢﴾ يٰۤاَبَتِ اِنِّيْ قَدْ جَآءَنِيْ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَاْتِكَ
فَاتَّبِعْنِيْۤ اَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يٰۤاَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطٰنَ
اِنَّ الشَّيْطٰنَ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يٰۤاَبَتِ اِنِّيْۤ اَخَافُ اَنْ يَّمَسَّكَ
عَذَابٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ فَتَكُوْنَ لِلشَّيْطٰنِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾ قَالَ اَرَاغِبٌ اَنْتَ
عَنْ اٰلِهَتِيْ يٰۤاِبْرٰهِيْمُ لَئِنْ لَّمْ تَنْتَهِ لَاَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِيْ مَلِيًّا ﴿٤٦﴾
قَالَ سَلٰمٌ عَلَيْكَ سَاَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّيْ اِنَّهٗ كَانَ بِيْ حَفِيًّا ﴿٤٧﴾
وَاَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَاَدْعُوْا رَبِّيْ عَسٰۤى اَلَّاۤ اَكُوْنَ
بِدُعَآءِ رَبِّيْ شَقِيًّا ﴿٤٨﴾ فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ
وَهَبْنَا لَهٗۤ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾ وَوَهَبْنَا
لَهُمْ مِّنْ رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾ وَاذْكُرْ
فِي الْكِتٰبِ مُوْسٰۤى اِنَّهٗ كَانَ مُخْلَصًا وَّكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾

39 — Ve enzirhüm yevmelhasreti iz kudıyel'emrü ve hüm fiy ğafletin ve hüm lâ yü'minune.

Ey Ekmelerrüsûl!

Tarafımızdan onlara hasret gününü haber ver. O günde telâfi, tedârik imkânı yokdur. Nedâmet, hasretden başka bir şey yokdur. Onlar gaflet içinde îmân etmezlerken; hısâbı görülen ehl-i cennet, cennete, ehl-i nâr nâra ayrılır, iş olup bitiverir. O günün dehşetini kendilerine haber ver.

40 — İnnâ nahnü nerisül'arda ve men aleyha ve ileyna yürce'une.

Şurası muhakkak ki yere ve üzerindekilere biz vâris olacağız biz. Ve hep onlar bize irca' olunacaklar. Dalga denize, gölge gölgenin sâhibine, ışık güneşe... Sonra bunların hepsi bize döneceklerdir. O gün (limenil mülkül yevm) suâli de kendinden, cevâbı da kendinden olarak tecellî edecekdir.

41 — Vezkür fiylkitabi ibrahiyme innehu kâne sıddıykan nebiyyen.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara, Kur'an'da ceddin İbrahim'in kıssasını da anlat. Ahlâk-ı hamîdesini beyân et. Sana tâbi' olan mü'minler O'nun ahlâkını bilsinler. Çünki O, Hak'kı tasdikde, tevhıdde bir sıddık, bir peygamber idi.

42 — İz kale liebiyhi yâ ebeti lime ta'büdü mâ lâ yesme'u ve lâ yübsırü ve lâ yuğniy anke şey'en.

Bir vakıt babasına demiş idi:

"A babacığım! Niçün tafattun etmezsin? O, hiçbir şey'i işitmeyen, kudreti olmayan, görmeyen, sana hiç fâidesi bulunmayan, mekrûhatdan hiçbir şey'i def'edemeyen, kendi elin ile yapdığın şeylere nasıl ibâdet edersin, itâat edersin?"

43 — Yâ ebeti inniy kad câeniy minel'ilmi mâ lem ye'tike fettebı'niy ehdike sıraten seviyyen.

"A babacığım! Yaşımın küçüklüğü ile beraber sana müyesser olmayan ilim bana müyesser oldu, o hakıkat geldi. Rabbimden olan o ilme hulûs-ı i'tikad ile i'tikad et de bana tâbi' ol. Allah'ın tevfikı ve irşâdı ile ma'bûdun bilhak'ka vâsıl olacak doğru yola seni götüreyim."

44 — Yâ ebeti lâ ta'büdişşeytane inneşşeytane kâne lirrahmani asıyyen.

"Babacığım! Şeytân'a ibâdet etme. Zîra bâtıl hüviyyetlere tapmak, Şeytân'a itâat etmek demekdir. Çünki Şeytan, Hak yolundan ayıran o düşman, Rahmân'a âsî oldu, pek ziyâde karşı geldi."

45 — Yâ ebeti inniy ehafü en yemesseke azâbün minerrahmâni fetekûne lişşeytâni veliyyen.

Hazret-i İbrahim yine kemâl-i şefkatle:

"Babacığım! Ben çok korkarım ki, eshâb-ı dalâl ve tuğyâna müntekım ismiyle tecellî eden O Rahman'dan sevab ve gufran yerine, şekavetin ve tuğyânın sebebiyle sana bir azab dokunur da Şeytân'a yâr olursun, lâ'net ve azâb ile ona arkadaş olursun diye." (Bu kötü âkıbetden çok korkuyorum.)

46 — Kale erâğıbün ente an âlihetiy yâ ibrâhiymü lein lem tentehi leercümenneke vehcürniy meliyyen.

Hazret-i İbrahim'in bu şefkatli tenbîhi karşısında Âzer:

"İbrâhim! Sen benim ma'budlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Beri' olmak mı istiyorsun? Yemin ederim ki eğer sen bundan vazgeçmezsen seni recmederim, taşlarım, seni öldürürüm. Kalk yanımdan git, uzun bir müddet benimle görüşme" dedi.

47 — Kale selâmün aleyke seestağfirü leke rabbiy innehu kâne biy hafiyyen.

Hazret-i İbrahim mütâreke ve veda' selâmı vererek:

"Benden sana selâm olsun. Ben senin içün Rabbime istiğfâr edeceğim. Senin bu şirkden kurtulmaklığın içün yalvaracağım. Çünki O, bana karşı çok müşfık, çok rahîmdir. O beni şirkden ve bütün şerlerden, bana düşman olanlardan muhâfaza etmişdir" dedi.

48 — Ve a'tezilüküm ve mâ ted'ûne min dûnillâhi ve ed'û rabbiy asâ ellâ ekûne bidüâi rabbiy şekıyyen.

"Mâdâmı ki nasîhatim fâide vermedi, tezkîrim ve va'zım size menfaatli olmadı; hem sizden ve hem ma'bûdün bilhak olan Allah'a bedel taptığınız putlarınızdan bir tarafa çekileceğim. Fazl-ı Sübhânîsiyle tevhıd ve irfanı, îman ve ihsânı bana ihsân eden Rabbime duâ edeceğim. Umarım ki Rabbime olan duâ ve ibâdetimde bedbaht olmam."

49 — Felemma'tezelehüm ve mâ ya'büdûne min dûnillâhi vehebnâ lehû ishaka ve ya'kûbe ve küllen ce'alnâ nebiyyen.

Vaktâki gurbeti ihtiyâr etdi, aralarından çekildi ve Allah'dan başka taptıklarından firâr eyledi; biz de makam-ı fazl-ı cûdumuzdan İshak ile Ya'kub'u O'na bahşetdik. Onlarla muavenet etsin ve onların sohbeti ile gurbet kederini gidersin içün. Tıynetlerindeki necâbet ve fıtratlarındaki kerâmet hasebiyle her birini de mehbit-ı vahy kıldık, peygamber yapdık.

50 — Ve vehebna lehüm min rahmetina ve ce'alna lehüm lisane sıdkın aliyyen.

Ve onların içine de ya'ni İbrahim'e ve çocuklarına feyz ü rahmetimizden evlâd ve emvâl ihsân etdik. Ve hepsini dillerde yüksek bir yâd-ı sıdka mazhar kıldık. Bütün ehl-i edyan onları

senâ eder. Ehl-i îman, ehl-i salât da (Kema salleyte alâ ibrâhiyme ve alâ âli ibrâhiyme) der.

51 — Vezkür fiylkitabi mûsa innehu kâne muhlesan ve kâne resûlen nebiyyen.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sana inzâl olunan Kur'anda Mûsâ'yı da zikret. Allah onu nübüvvetle muhlis kıldı ve bir resûl, bir peygamber idi.

(Ve enzirhüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَنَادَيْنٰهُ مِنْ جَانِبِ الطُّوْرِ الْاَيْمَنِ وَقَرَّبْنٰهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهٗ
مِنْ رَّحْمَتِنَآ اَخَاهُ هٰرُوْنَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ اِسْمٰعِيْلَ اِنَّهٗ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُوْلًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهٗ بِالصَّلٰوةِ
وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهٖ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ اِدْرِيْسَ
اِنَّهٗ كَانَ صِدِّيْقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾ وَّرَفَعْنٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ اُولٰٓئِكَ
الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ مِنْ ذُرِّيَّةِ اٰدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا
مَعَ نُوْحٍ وَّمِنْ ذُرِّيَّةِ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْرَآءِيْلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا
اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوْا سُجَّدًا وَّبُكِيًّا ﴿٥٨﴾ فَخَلَفَ
مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ اَضَاعُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوٰتِ فَسَوْفَ
يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾ اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ
الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُوْنَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾ جَنّٰتِ عَدْنِ الَّتِيْ وَعَدَ الرَّحْمٰنُ عِبَادَهٗ
بِالْغَيْبِ اِنَّهٗ كَانَ وَعْدُهٗ مَاْتِيًّا ﴿٦١﴾ لَا يَسْمَعُوْنَ فِيْهَا لَغْوًا اِلَّا سَلٰمًا وَلَهُمْ
رِزْقُهُمْ فِيْهَا بُكْرَةً وَّعَشِيًّا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِيْ نُوْرِثُ مِنْ عِبَادِنَا
مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ وَمَا نَتَنَزَّلُ اِلَّا بِاَمْرِ رَبِّكَ لَهٗ مَا بَيْنَ اَيْدِيْنَا
وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذٰلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

52 — Ve nâdeynâhü min cânibittûril'eymeni ve karrebnâhü neciyyen.

O'nun kemâl-i ihlâsına binâen birçok mücâhede ve riyâzatdan sonra ona Tûr'un cânib-i eymeninden, o bereket, enva'ı saâdet-i kerâmet tarafından nidâ etdik. O inkişafdan, göreceğini gördükten sonra makam-ı kurb'e erdirdik, münâcat, gizli konuşmak içün yaklaştırdık.

53 — Ve vehebna lehu min rahmetina ehâhü hârune nebiyyen.

Bununla beraber feyz-i rahmetimizden birâderi Hârûn'u da onu te'yid ve takviye içün peygamber olarak ihsân eyledik.

54 — Vezkür fiylkitâbi ismâ'ıyle innehû kâne sâdıkalva'di ve kâne resûlen nebiyyen.

Kur'anda İsmail'i de zikret. O zebîhullah; Allah'ın bütün kazâ-i İlâhîsinden râzî, Hak'ka kemâl-i i'timad sâhıbi, bütün umûrunu tefviz etmiş, musıbetlere sabredici, ni'metlere şükredici, va'dinde sâdık, gönderilen şerîati haber veren bir resûl, bir peygamber idi.

55 — Ve kâne ye'mürü ehlehu bissalâti vezzekâti ve kâne ınde rabbihî merdıyyen.

Ve evvelâ hânedânına namazı, zekâtı emrederdi. Zîra irşad ilk önce ondan başlar. Onların hâli nâs'a huccet olur.

Ey tâlib!

Salât, zâhirde âzâ-i cevârihın ıslahı, imânı, hakıkatde Hak'ka tekarrüb, Zekât da; zâhirde malın temizliği, hakıkatde tasfiye-i kalb, muzahrafât-ı fâniyyeden temizlenmekdir. Hazret-i İsmail bunda kemâle erdiğinden Rabbi ındinde beğenilmişdi.

56 — Vezkür fiylkitabi idriyse innehu kâne sıddiykan nebiyyen.

Kur'anda İdris'i de an. Çünki o da sıdk u tasdikde ve tahkıkde çok teâlî etmiş bir peygamber idi.

57 — Ve refa'nâhü mekânen aliyyen.

Ve biz onu ulüvvü şânına, levâzım-ı beşeriyyeden kemâl-i tezkiye ve tesviyesine binaen yüksek bir makama taltîfen kaldırdık.

58 — Ülâikelleziyne en'amallahü aleyhim minennebiyyiyne min zürriyeti âdeme ve mimmen hamelna me'a nûhın ve min zürriyeti ibrahiyme ve israiyle ve mimmen hedeynâ vectebeynâ izâ tütlâ aleyhim âyâtürrahmâni harrû sücceden ve bükiyyen.

İşte Zekeriyya'dan İdris'e kadar zikrolunan bütün Enbiyâullah, Allah'ın zâhir ve bâtın ni'metlerine mazhar kıldığı, seçdiği peygamberlerdendir. Âdem'in ve Nuh ile gemiye yüklettiklerimizin zürriyetlerinden ve İbrahim ve İsmail zürriyetlerinden hidâyet etdiğimiz, seçdiğimiz kimselerdendir. Kendilerine Rahman'ın âyetleri okunduğu zaman, O'nun celâl ü azametinden ağlaya ağlaya secdeye kapanırlardı.

59 — Fehalefe min ba'dihim halfün edâ'ussalâte vettebe'uşşehevati fesevfe yelkavne ğayyen.

Onlardan sonra arkalarından gelen bozuk bir güruh halef oldu. Namazı zâyi' ve terk etdiler ve şehvetlerine tebaiyyet etdiler. Lezzât-ı fâniyye, şehevât-ı nefsâniyyede sayılı nefeslerini tüketdiklerinden dolayı, gayyâ denilen deryâyı boylayacaklar, oraya atılacaklardır.

60 — İllâ men tâbe ve âmene ve amile sâlihan feülâike yedhulûnelcennete ve lâ yuzlemûne şey'en.

Ancak bu kötülüklerden nâdim olanlar, bir daha o fenâlığa asla rücû' etmeyenler, hakkımızda tevbe edenler, îmân edip amel-i sâlih işleyenler müstesnâ. Bunların zerre kadar hakları yenmeyerek sâir mü minler gibi Cennete girerler.

61 — Cennâti adninilletiy ve'aderrahmânü ıbâdehû bilğaybi innehu kâne va'dühu me'tiyyen.

Rahman'ın; îmân edip o îmânın semeresi olan sâlih ameller işleyen kullarına tefaddulen gıyablarında va'd olunan Dârüsselâm'a hiç şübhesiz, tereddüdsüz dâhil olacaklardır. Zîra Allah'ın va'di herhâlde yerini bulacakdır.

62 — Lâ yesme'une fiyha lağven illâ selâmen.

Orada fuzûlî söz işitmeyeceklerdir. Ancak her cânibden tehıyye, tekrîm, selâm işideceklerdir. Onlara orada sabah, akşam her vakıt rızk-ı sûrîleri ve rızk-ı ma'nevîleri, o ni'metler hazırdır. Ya'ni o ni'metler devam hâlindedir.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olursa:
Sabah, akşam cemâl-i Sübhânîyi temâşâ edeceklerdir.

63 — Tilkelcennetülletiy nûrisü min ıbâdinâ men kâne tekıyyen.

İşte kullarımızdan şirkden sakınıp, Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkatına şefekatkâr olanları vâris kılacağımız cennet, bu cennetdir. Orada tavattun ve temekkün ederler.

64 — Ve ma netenezzelü illâ biemri rabbike lehu mâ beyne eydiynâ ve mâ halfena ve mâ beyne zâlike ve mâ kâne rabbüke nesiyyen.

Müşrikler, Eshâb-ı Kehf'in kıssasından, ruh'dan, Zülkarneyn'in kıssasından, Resûlûllah'dan suâl etdiler.

Resûl-i Ekrem onlara cevab vereceğini va'd etdi. Bir rivayetde onbeş gün, bir rivâyetde kırk gün vahy tecellî etmedi. Müşrikler "Onun Rabbi Onu terketdi" diye istihzâya başladılar.

Cibrîl Aleyhisselâm emr-i İlâhî ile huzûr-ı Peygamberîye geldi, Resûlûllah (Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem):

"Yâ Cibrîl! Bizi ziyâret etdiğinden daha çok ziyâret etmeğe ne mâni' oluyor?" buyurunca

Cibril cevâben şöyle dedi:

"Biz melekler hiçbirimiz Rabbin inzâlimize, irsâlimize izin vermedikçe inemeyiz. Ancak Rabbinin izniyle ineriz. Önümüzdeki, ardımızdaki, geçmiş olan umûr-ı dünyeviyyedeki ve gelecek olan umûr-ı uhreviyyedeki ve bunun arasındaki, takdîr-i ezelî, tedbîr-i ebedî hep O'nundur. Hükm-i tasarruf hep O'na âiddir. Ve yâ Ekmelerrüsûl! Rabbin Teâlâ şânühu unutkan değildir, bütün hâline âgâhdır."

(Ve nâdeynâhü...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهٖ
هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ الْاِنْسَانُ ءَاِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ
اُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ اَوَلَا يَذْكُرُ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ
شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ
جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ اَيُّهُمْ اَشَدُّ عَلَى
الرَّحْمٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ اَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ اَوْلٰى بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَاِنْ
مِنْكُمْ اِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلٰى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّي
الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ
اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ اٰمَنُوا اَيُّ الْفَرِيقَيْنِ
خَيْرٌ مَقَامًا وَاَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ
مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَحْسَنُ اَثَاثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ
فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمٰنُ مَدًّا حَتّٰى اِذَا رَاَوْا مَا يُوعَدُونَ اِمَّا الْعَذَابَ
وَاِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضْعَفُ
جُنْدًا ﴿٧٥﴾ وَيَزِيدُ اللّٰهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ
الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾

65 — Rabbüssemâvâti vel'ardı ve mâ beynehümâ fa'büdhu vastabir li'ıbâdetihî hel ta'lemü lehu semiyyen.

Nasıl nisyân olabilir? O'nun ilm-i huzûrîsinin hâricinde hiçbir şey yokdur. Her şey'i muhitdir. O, Sema'ların, Arz'ın ve onların arasında olanların Rabbidir. Onların arasındaki intizâmın sâhıbidir.

Ey Ekmelerrüsûl!

Cesedinle, nefsinle, rûhunla, sırrınla Ona ibâdet et ve ibâdetine sebatla sabreyle. Vahy husûsunda acele etme. Onların istihzâsından da muzdarib olma.

Nasıl sebatla sabretmezsin? Hiç Allah isminde başka ma'bud bilir misin?

Ey tâlib!

Cesedle ibâdet: Şeriatin erkânına riâyetle Allah'ın emirlerine sarılmak, nehiylerinden kaçınmakdır.

Nefs ile ibâdet: Hakıkat edebleriyle müeddeb olup, hevâya muvâfakati terketmekdir.

Sır ile ibâdet: Hak'ka kurbiyyetle hak ve hakıkatden insânı uzaklaşdıracak alâkaları terkdir ki, bu makam-ı muhabbetde olur.

Rûhun ibâdetine gelince: Bezl-i vücûd ile şuhûda nâil olmakdır.

66 — Ve yekulül'insanü eiza mâ mittü lesevfe uhrecü hayyen.

Böyle iken, ba'sı inkâr ve istib'ad yoluyla insan diyor ki: "Ben öldükden, a'zâ-i cevârihım toprak oldukdan sonra kabirden yine bu hâlim ile, mutlak hayat sâhıbi olarak çıkarılacak mıyım?"

67 — Evelâ yezkürül'insanü ennâ haleknâhü min kablü ve lem yekü şey'en.

Ya o, kudretimizi münkir, inkârında musır, o mükâbir-i muannid olan insan düşünmez mi? Evvelce hiçbir şey değil iken, maddesi, modeli, müddeti yok iken, hiçbir isim almamış iken onu vâr etdiğimizi neye hatırlamıyor? Onu iâde etmek ibtida meydâna getirmekden daha mı zordur? Hiç yok iken meydâna getiren Kaadir, elbette onu iâde etmeye de kaadirdir.

Fehmedilmelidir ki, ibda' ve ibda, iâdeden daha zordur.

68 — Feverabbike lenahşürennehüm veşşeyatıyne sümme lenuhdırennehüm havle cehenneme cisiyyen.

Ey Ekmelerrüsûl!
Rabbin hakkı içün biz onları, onların dost ittihâz ettikleri Şeytanlarla beraber muhakkak ve muhakkak haşredeceğiz. Sonra muhakkak ve muhakkak Cehennemin etrafına ayak üzeri duramayacak vaz'ıyyette, diz üstü çökmüş bir hâlde dizeceğiz.

69 — Sümme lenenzi'anne min külli şiy'atin eyyühüm eşeddü alerrahmâni ıtiyyen.

Haşr ve nârın etrafında hazırlandıktan sonra her güruhdan, Rahman olan Allah'a karşı serkeşlikde en ileri giden hangileri ise muhakkak ve muhakkak çekip nâra tarh edeceğiz.

70 — Sümme lenahhü a'lemü billeziynehüm evlâ bihâ sıliyyen.

Sonra biz şirkin, küfrün, zulmün temizlenme mahalli olan âlem-i nâra atılmağa, yaslanmağa en ziyâde lâyık, evlâ olanları daha iyi biliriz.

71 — Ve in minküm illâ vâridühâ kâne alâ rabbike hatmen makdıyyen.

Hem Hak ile azamet yarışına çıkan, sahte benliğine mağrur olan, bâkıyi fânî ile değişen, muzahrafât-ı dünyeviyye ile telezzüz edip Hak ve hakıkate düşman olanlardan içinizde hiç kimse yokdur ki ona uğramayacak olsun. Ve bunu Rabbin Teâlâ Zât-ı Sübhânîsine vâcib kılmışdır. Muhakkak bilâ şübhe hükmü emri o yolda taallûk etmişdir.

72 — Sümme nüneccilleziynettekav ve nezerüzzâlimiyne fiyha cisiyyen.

Sonra âlem-i imtihân olan dünyada rızâmızı taleb kasdı ile mehârimden sakınanları kurtaracağız. Emirlerimize, nehiylerimize kıymet vermeyip Kitâbımızı arkalarına atan zâlim kâfirleri de ebed-ül-âbâd çeşid çeşid azâbımızda muazzeb olacak sûretde dizleri üzere çökmüş bir hâlde bırakacağız.

73 — Ve izâ tütlâ aleyhim âyâtüna beyyinâtin kalelleziyne keferu lilleziyne âmenû eyyülferiykayni hayrün mekamen ve ahsenü nediyyen.

Onlar âlem-i nâr'da nasıl muhalled olmazlar? Küfürde, zulümde, şirkde, nifakda o kadar ısrar etmişlerdi ki, vahdâniyyet-i zâtiyyemizi, kemâl-i kudretimizi, intikam-ı Sübhânîmizi apaçık, şeksiz, şübhesiz, îcazda vâzıh bir şekilde âyetlerimiz onlara okunduğu zaman, o küfredenler îmân edenlere dediler ki: "Bu iki fırkadan hangimizin mevkıi daha iyi? Mal, cah, servet, riyasetce daha iyi, cem'iyyetce daha güzel?"

74 — Ve kem ehleknâ kablehüm min karnin hüm ahsenü esasen veri'yen.

İmdi Cenâb-ı Hak ibret yolu ile beyân ediyor:

Hâlbuki biz o inadcı öğünenlerden evvel zâhirî gösterişçe daha güzel, onlardan daha çok mallı, daha debdebeli nice

karn'lar helâk etmişiz. (Onlar da su'-i âkibetlerini düşünmemişlerdi. Ne cahları, ne malları, ne meziyetleri kendilerine fâide veremedi.)

75 — Kul men kâne fiyddalâleti felyemdüd lehürrahmanü medden hattâ izâ reev mâ yû'adûne immel'azâbe ve immessâ'ate feseya'lemûne men hüve şerrün mekânen ve ad'afü cünden.

Ey Ekmelerrüsûl!

Taraf-ı Sübhânîmizden niyâbeten beyân et ki:

Rahmân olan Allah, her kim dalâletde kalırsa ona uzun müddet mühlet verir. Nihayet onlar va'd olundukları azâbı veya bağteten kıyamet azâbını görüp ayânen müşâhede edince, o zaman bilecekler ki hangisinin mevkıi daha fenâ, hangisinin taraftarları daha zaîf imiş.

76 — Ve Yeziydullahülleziyn-ehtedev hüden velbâkıyatüssalihatü hayrün ınde rabbike sevâben ve hayrün meredden.

Allahü Teâlâ hidâyeti kabûl edenlere ise hidâyeti arttırır. Pâyidâr olan a'mâl-i sâliha Rabbinin ındinde; onların öğündükleri mallarından, cahlarından, servetlerinden daha kıymetdâr ve daha hayırlıdır. Dönüş i'tibâri ile de öyledir. Birinin dönüşü Dârüsselâm'a, birinin dönüşü âlem-i nâra'dır.

(Rabbüssemâvâti...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾
أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكْتُبُ
مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا
فَرْدًا ﴿٨٠﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾
كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾
أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا
﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾ يَوْمَ نَحْشُرُ
الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ
وِرْدًا ﴿٨٦﴾ لَا يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ
الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ
شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ
وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا
يَنْبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَقَدْ أَحْصَاهُمْ
وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

77 — Efereeytelleziy kefere bihayâtina ve kale leûteyenne mâlen ve veleden.

Ey görüşü i'tibarlı!

Azamet-i Sübhânîmize delâlet eden âyetleri inkâr eden, Rablerini tanımayıp sahte benliklerine güvenen, istihzâ yolu ile: "Bana kıyâmetde mal da, oğul da verilecekdir" diyeni gördün a..

78 — Ettale'alğaybe emittehaze ınderrahmâni ahden.

Gaflet ve cehlin zirvesinde olan o tâgî, gayba muttali' mi oldu? Yoksa buna dâir Rahmân'ın huzûrunda bir ahid mi aldı?

79 — Kellâ senektübü mâ yekulü ve nemüddü lehu minel'azâbi medden.

Hâşa iş, onun dediği gibi değildir. Ne gayba ıttılaı vardır, ne ınd-i Sübhânîden bir ahid almışdır.

Biz o müsrif ü mağrurun, malı ile, câhı ile kibirlenenin dediğini hıfzedip yazacağız. Yazdığımızı da kendisine göstereceğiz. Onun azâbını uzun uzadıya uzadacağız. Küfürde ısrârına, ehl-i îmân ile olan istihzâsına karşı azab üzerine azab göstereceğiz.

80 — Ve nerisühu mâ yekulü ve ye'tiynâ ferden.

Onun dediği, övündüğü câhı, malı, çocuğu hep elinden alacağız, vârisi olacağız. O bize îmansız, amelsiz, malsız, mülksüz, çoluksuz, çocuksuz, tarafdarsız, dalkavuksuz, âvâre, bîçâre, tek başına gelecek.

81 — Vettehazû min dunillâhi âliheten liyekûnû lehüm ızzen.

O kâfirler kendileri içün, medâr-ı izzet ve kuvvet bulmaları içün Allah'dan başka ma'budlar ittihâz etdiler, dünyada zalemeye tapdılar, bâkiyi fâniye değişdiler.

82 — Kellâ seyekfürûne bi'ıbâdetihim ve yekûnûne aleyhim dıdden.

Yok yok... O tapındıkları onlara necat vermeyecek, azabdan kurtulamayacaklardır. Yakında o ma'budlar; o zalemenin, o keferenin ibâdetlerini de tanımayacaklardır. Onlara karşı zıd, muârız, düşman kesileceklerdir.

83 — Elem tere ennâ erselneşşeyatıyne alelkâfiriyne teüzzühüm ezzen.

Ey Ekmel-rrüsûl!

Tafattun etmedin mi? Biz o Şeytanları o kâfirlerin üzerine salmışız onları olanca kuvvetleri ile ma'sıyete sürüklüyorlar, kaynatıp oynatıp kıvrandırıyorlar.

84 — Felâ ta'cel aleyhim innema ne'uddü lehüm adden.

Ey Peygamber-i Hak!

Onların hilelerine âgâh oldukdan sonra helâkları husûsunda acele etme. Biz onlar içün ancak bir sayı sayıyoruz. (Evet onların günlerini birer birer sayıyoruz.)

85 — Yevme nahşürülmüttekıyne ilerrahmani vefden.

Ey Ekmelerrüsûl!

Anlat:

Kâfirler içün hasret günü olan o günde; nefislerini nehyolunan şeylerden muhâfaza edenleri; tâatın sıcaklığını, ma'sıyetin soğukluğunu duymuş, tâat ile yaşamış, ma'sıyetden Rahmân'a sığınmış olan mü'minleri izzet ü ikram bineklerine bindirerek süvâri olarak cemaat hâlinde nezd-i Sübhânîde cem'edeceğiz.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmde ne kadar incelikler gizlenmişdir:

Kâfir, zâlim, münâfık, müşrik, mürted; o günün azametin-

den, Hak'kın celâl ile tecellîsinden dolayı ayak üzeri duramıyor dizüstü çöküyor. Mü'minin, müttakının de ayağı yere bastırılmıyor. Cenâb-ı Hak onların bu âlemdeki ittikalarının nurlarına vücud verdirerek onları üzerinde yürütüyor. Evet onlar hevâlarına mutâbaat etmekden sakınmışlar idi. Hak'dan gayrıya iltifatları yokdu. Zîra Hak'kın gayrısına tâlib olanların O'nun kahrı tahtında zelîl olacaklarını biliyorlardı. İzzeti, hiç kimseden değil, Allah'dan istiyorlar idi. Çünki (Felillâhil ızzetü cemiy'a..) Emr-i Sübhânîsine yakînen îman etmişlerdi.

86 — Ve nesûkulmücrimiyne ilâ cehenneme virden.

Âsîleri türlü türlü ızdıraplar içinde susuz olarak Cehenneme süreceğiz.

87 — Lâ yemlikûneşşefa'ate illâ menittehaze ınderrahmani ahden.

Rahmân'ın nezdinde bir ahd almış olan kimselerden başka hiçbir ferd şefâate mâlik olmayacakdır.

88 — Ve kalüttehazerrahmânü veleden.

Onlar Allah'a lâyık olmayan şey'i Allah'a iftirâ, izâfe etdiler de: "O Rahman veled edindi" dediler.

89 — Lekad ci'tüm şey'en idden.

Kasem olsun siz çok fenâ, pek büyük bir iftirâda bulundunuz.

90 — Tekâdüssemâvâtü yetefettarne minhu ve tenşakkul'ardu ve tehırrülcibâlü hedden.

Allahü Sübhânehû Teâlâya: "Veled edindi" diye izafe etdikleri bu münker-i azîmi isbat etmeleri içün kasem olsun az kaldı ki Semâlar çatlayacak, dağlar yıkılıp çöküp yerlere geçecek.

91 — En de'av lirrahmani veleden.

O Rahmân'a veled isnâd etmelerinden nâşi.

92 — Ve mâ yenbeğıy lirrahmâni en yettehıze veleden.

Veled edinmek Rahmân'a yaraşmaz.

93 — İn küllü men fiyssemâvâti vel'ardı illâ âtirrahmâni abden.

Semâvât ve Yerde bulunan mahlûkatdan hiç kimse yokdur ki Rahman olan Allah'a Kıyâmetde kul olarak gelmesin. Melekler, cemâl-i Sübhânîyi mütaleada müstağrak olanlar, Yer üzerindeki mahlûklar hepsi hepsi Kıyâmetde huzûr-ı Sübhânîye kul olarak geleceklerdir.

94 — Lekad ahsâhüm ve'addehüm adden.

Kasem olsun ki O'nun hazret-i ilminin hâricinde hiç bir şey yokdur. Her şey O'nun kabza-i kudretindedir. Onların hallerini, fi'llerini, sözlerini, bütün harekât u sekenâtını, ahvâlini hasr u ihâta eylemişdir. Allah onları öyle birer birer sayıp hıfzetmişdir ki, hattâ lemha, lâhza, tarfe, hatrayı dahi saklamışdır.

95 — Ve küllühüm âtihî yevmelkıyâmeti ferden.

Ve onlardan her biri Kıyâmet günü O'na bütün güvendiklerinden ayrılarak, a'vân u ensârını terkederek tek olarak gelecekdir.

Evet... Bütün alâik-ı bedeniyyeden tecerrüd edilmiş, sıfat-ı nefsâniyyeden soyunulmuş, kuvvâ-i tabiiye terkedilmiş... (Küllü men aleyhâ fân ve yebka vechü rabbike zülcelâli vel'ikram) fermânının sırrı tecellî etmiş...

(Efereeyte...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

96 — İnnelleziyne âmenû ve amilûssâlihatı seyec'alü lehümürrahmânü vüdden.

Îmân edip sâlih işler yapanlara, amel-i kalbî ile amel-i cevârih beynini cem'edenlere, o inananlara, istikbâl inananların olduğuna inananlara Rahmân olan Allah muhakkak onlar içün bir sevgi, bir meveddet verecek, onları sevdirecek.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak bir kulunu sevdiği vakıt Cibrîl'e buyurur:

"Yâ Cibrîl! Ben filanı sevdim sen de onu sev." Sonra Cibrîl ehl-i Semâya nidâ eder:

"Allahü Teâlâ filânı sevdi siz de seviniz." Ve daha sonra o kulun muhabbeti yer yüzünde ehl-i îmânın kalbine de rekzedilir.

Dikkat edilirse, emirler ne kadar birbirine bağlıdır. Cenâb-ı Peygamber: "İmân etmedikçe Cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de îmân etmiş olmazsınız" buyurmuşlardır.

İmânın kökü arz-ı kalbdedir. Amel-i sâlih suyu ile sulanacak olursa muhabbet yemişi meydâna gelir. O'nun semeresi de Allah'ın muhabbeti, Enbiyânın muhabbeti, Melâikenin muhabbeti, mü'minin muhabbeti olur.

97 — Feinnemâ yessernâhü bilisânike litübeşşire bihilmüttekıyne ve tünzire bihî kavmen lüdden.

Biz o Kur'anı ancak senin lisânınla indirdik. Sana şunun içün müyesser kıldık ki, Onun ile; nefislerinden gelen emre muhalefet edenleri makam-ı rızâ, şeref-i lika ile müjdeleyesin ve adalet-i İlâhiyye caddesinden inhırâf eden âsîleri de inzâr edesin.

Ey tâlib!

Burada ne mühim incelikler vardır:

Kur'anın hakıkati Allahü Teâlânın kadîm sıfatı olması hasebiyle Zât-ı Ehadiyyetden Cenâb-ı Ahmediyyete kolaylaştırılı-

yor. Zîra O'nun hakıkati zarflara, harflere, hâdis, mütenâhî olan şeylere sığmaz.

Ehl-i ittika üç sınıfdır:

1. Şirkden ittika edenler: Bu ittika tevhıd ile olur.

2. Ma'sıyetden ittika: Tâat ile olur.

3. Mâsivâdan ittika: O da hak ile olur.

Ehl-i inzar da üç sınıfdır:

1. Allahü Teâlâ'yı münkir olup bâtılı hak sûretinde göstermeye çalışanlar.

2. Ehl-i Kitab.

3. Ehl-i hevâ.

Bunlar ehl-i imân ve ehl-i hak ile bâtıl üzerinde dâima cidâl ederler.

98 — Ve kem ehleknâ kablehüm min karnin hel tühıssü minhüm min ehadin ev tesme'u lehüm zikren.

Onlardan evvel geçmiş kavimlerden dalâlin zirvesine çıkmış nice insan tabakalarını biz helâk etmişiz. Onlar da küfürde musır idiler, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyen ahmak inadçı idiler. Ve az mı cidâller yaptılar.

Teemmül eyle Habîbim! O inadçıların hiçbirini hissediyor musun, yâhut gizli seslerini işidiyor musun? Ne kendileri kaldı, ne de küfür, nifak ve şirk yaygaraları..

*

Sûre-i Meryem'in meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîlede: İnsanın yokluk çölünden varlık vücûdu pazarına ne içün getirildiği, nereye götürüleceği beyân edildi...

Sıfât-ı Subûtiyye, sıfât-ı selbiyye, Hak'kın cemâl ve celâl, lûtuf ve kahır tecellîleri anlatıldı...

İsmi-i Rahman defâat ile anıldı.

Allahü Sübhânehû'nun; bütün mezâhiri, bütün mesnûâtı, rahmeti, fazl u cûdu ile istivâ ettiği îzah edildi..

Bütün mevcûdat O'nun taht-ı terbiyesinde, tasarrufunda olduğu bildirildi.

O'nun imdâdı bir an, tarfatül'ayn kesilse âlemin zuhûr-ı vücûdünden asla bir şey kalmayacağı zikredildi.

—

سُورَةُ طٰهٰ

Sûre-i Tâhâ

Tâ hâ Sûresi Mekkîdir.
Âyetleri : Yüz otuz beş
Kelimeleri : Bin üç yüz kırk bir
Harfleri : Beş bin iki yüz kırk iki'dir.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَإِنَّمَا
يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ
أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

طه ﴿١﴾ مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ ﴿٢﴾ إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن
يَخْشَىٰ ﴿٣﴾ تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى ﴿٤﴾
الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ﴿٥﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا
فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ ﴿٦﴾ وَإِن تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ
فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾ وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿٩﴾ إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ
امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ
عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ ﴿١١﴾ إِنِّي أَنَا
رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

Habîbine bütün Esmâ-i Sübhânîsiyle tecellî eden, Onu mazhar-ı kül yapan, Neş'e-i Ulâ'da Rahman, Neş'e-i Uhrâ'da Rahıym ismiyle tecellî eden Allahın Rahman, Rahıym ismiyle başlarım.

1 — Tâ hâ.
2 — Mâ enzelnâ aleykelkur'ane liteşka.

Ey Tâhir ü Mutahhir!
Ey Hâdî-i Sübül, Aleyhi Salâvâtül kül!
Ey saâdet-i ebediyyeye teveccüh eden Habîbim!

Biz makam-ı irşâdımızdan; hidâyet ve dalâlet, saâdet ve şekavet beynini ayıran O Kur'anı dünyada ve ukba'da sana ta'b versin, sıkıntı çekesin ve bedbaht olasın içün inzâl etmedik. Sen şakîsin de O'nunla hidâyete kavuşasın diye de indirmedik. Nitekim küffar öyle tevehhüm ediyorlar. Sen mevcûdâta (Ve inneke le'alâ hulûkın aziym) diye takdîm edildin. Makam-ı Mahmûd'u taleb husûsunda, ziyade hidâyet ecriyle kendine yorgunluk verme. Sen ezelde hidâyete sâhıb oldun. Ezelde müşâhedemiz içün seçildin. Ezelde kurbetimizle, risâletimizle, muhabbetimizle seçildin.

3 — İllâ tezkireten limen yahşâ

Kur'anı; senin içün ve senin nübüvvetine îman risâletini kabûl edenlere, sana tâbi' olanlara, o tâbi' olanlardan ehl-i haşyete, ya'ni Onun inzârından tirtir titreyene, emirlerimi de hem

kabûl ve hem tahsîn edene saâdet-i uzmâ olarak inzâl etdik. O'nun tebliğinde de kendine yorgunluk verme.

4 — Tenziylen mimmen halekal'arda vessemâvâtil'ulâ.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kur'anın sana inzâli, bütün mahlûkata rahmet-i Sübhânîmizle tecellîmizden dolayıdır. O ismimizle inzâl olunmuşdur ki, Arz, âlem-i süflî onunla vücud buldu, o isimle teayyün etdi. O isim ki Rahman'dır. İşte o, senin a'lel mevcûdat olan rûhâniyyetini evvel-i mahlûkat olan zâtını halk eden, Arzı, yüce yüce Semâvâtı yaradan Allah tarafından indirilmişdir.

5 — Errahmânü alel'arşistevâ.

O Rahman Arş üzerine istivâ buyurdu.

Ey tâlib!

Bu istivâ, Allahü Sübhânehû'nun zâtına mahsus bir istivâdır ki, istivâ ma'lûm, keyfiyyeti bizce mechuldür. Cenâb-ı Hak mekânlardan, zamanlardan, cihetlerden münezzehdir, fakat zamanlar, mekânlar, cihetler Cenâb-ı Hak'dan münezzeh değildir. Rahman ismi ile emrolunmuşdur ki, O'nun rahmet-i Sübhânîsi her şey'i muhît olduğunu beyandır. Zîra Allahü Teâlâ'nın zâtı ganiyyün anil'âlemindir. Arş'ı, sıfat-ı Rahmâniyye istivâ etmişdir.

6 — Lehû mâ fiyssemâvâti ve mâ fiyl'ardı ve mâ beynehümâ ve mâ tahtesserâ.

Bütün Semâvâtdakiler ve bütün Arzdakiler ve bunların ikisinin arasındakiler ve nemli toprağın altında ne var ise hepsi O'nundur. Her şey'in mâliki O'dur. Tedbîr, tedvir, tanzim, tanzif eden hep O'dur.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak, bu nazm-ı kerîm'de ilm-i Sübhânîsini haber veriyor ve milkindeki azametini beyân ediyor. Arş'ın fevkınde, Serâ'nın tahtında, Arş ile Serâ beyninde, Semâvâtın tabakalarında ve Arz'ın tabakalarında ve onların beynindeki kudret-i tasarrufunu i'lân ediyor, esrhar-ı Rubûbiyyetini bildiriyor.

Nazm-ı Sübhânînin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olursa:

Semâvât-ı rûhâniyyedeki sıfât-ı hamîde, arz-ı beşeriyyedeki sıfatlar ve bunların arasındaki kalb, onda olan îman, itkan, sıdk, ihlâs, hulâsa cibilliyet-i insâniyyede ne merkûz ise hepsi O'nundur. O'nun taht-ı mülkiyyetinde, kahr-ı saltanatındadır. Bütün hareket, sükûn O'nun emri iledir... Tağyîr, tesbih yalnız O'nun emri iledir. İşitmek, görmek, yalnız O'nun emri ile olur...

7 — Ve in techer bilkavli feinnehu ya'lemüssirre ve ahfâ.

Sen bu sözü i'lân edeceksen açıkça söylesen de O işitir, yüksek sesle olmayanı da bilir, işitir. Hattâ gizli şeyleri de işitir, bilir. Bildirdiğini de bilir, nefsinde gizlediğini de bilir, gönlüne hutûr etmeyeni de bilir. O, her şey'i muhitdir. Zâhir, bâtın, mevcud, sâbit, vücudde tahakkuk etmiş ne varsa muhitdir, hakkıyla müstevlîdir, müstevîdir. (O'nun ilmi zamandan, mekândan münezzehdir.)

Ey tâlib!

Ehl-i tahkikın istilâhında, kalb ile rûhun beyninde olan lâtîfeye (Sırr) denir. O lâtîfe rûhâniyyet esrârının mâdenidir.

Hazret-i İlâhiyye ile ruh beyninde olan lâtîfeye (Hafâ) denir. O, mehbit-ı envâr-ı rubûbiyyet ve esrardır.

8 — Allahü lâilâhe illâ hüve lehül'esmâülhusnâ.

Allah ki, O'ndan başka ibâdete lâyık ma'bud yok; O'nun tevhıdine, kullarına olan in'âmına delâlet eden Esmâ-i Husnâ'sı vardır.

İmdi, Cenâb-ı Hak, Habîb-i Edîbine, Mûsâ Kelîm'in hâlini haber veriyor:

9 — Ve hel etâke hadiysü mûsâ.

Sana Mûsâ-Kelîm hakkındaki haber gelmiş midir?

10 — İz reâ nâren fekale liehlihimküsû inniy ânestü nâren le'alliy âtiyküm minhâ bikabesin ev ecidü alennâri hüden.

Ey Ekmelerrüsûl!

O vakti anlat. Hani Mûsâ, uzakdan bir ateş görmüş idi; o gece ateşe çok muhtâc olan ailesine:

"Siz burada durun benim gözüme bir ateş ilişdi, belki size ondan bir parça kor, bir şuâ' getireceğimi, yâhut ateşin yanında bir rehber bulacağımı ümmîd ediyorum" demiş idi.

11 — Felemmâ etâhâ nûdiye yâ mûsâ.

12 — İnniy ene rabbüke fahla' na'leyke inneke bilvâdilmükaddesi tuven.

Sür'atle dönmek üzere ateşe varınca ona şöyle nidâ olundu:

"Yâ Mûsâ! Ben senin Rabbinim. Seni envâ'-ı lûtf ve keremimle terbiye eden benim. Mücâhede yolunda türlü türlü belâlara mübtelâ kılan benim. Senin matlûb-ı hakıkinim. Şimdi hıcab kaldırıldı, kayıdlar izâle edildi. Makam-ı keşif, makam-ı şuhud tahakkuk etdi; ayakkabılarını çıkar. Çünki sen mukaddes vâdide, rezâilden, ağyardan mutlak sûretde münezzeh olan vâdide, Tuvâ'dasın.

Nefsini düşün, ona tâbi olma, alâik-ı kevniyyeden soyun, bu tecellîde dünya ve âhıreti terket, ma'rifet ve müşâhedede müstağrak kal."

(İnnelleziyne âmenû...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

وَاَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوْحٰى ﴿١٣﴾ اِنَّنِيْٓ اَنَا اللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّآ اَنَا
فَاعْبُدْنِيْ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ لِذِكْرِيْ ﴿١٤﴾ اِنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ اَكَادُ
اُخْفِيْهَا لِتُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا تَسْعٰى ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا
مَنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ فَتَرْدٰى ﴿١٦﴾ وَمَا تِلْكَ بِيَمِيْنِكَ
يٰمُوْسٰى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ اَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاَهُشُّ بِهَا عَلٰى
غَنَمِيْ وَلِيَ فِيْهَا مَاٰرِبُ اُخْرٰى ﴿١٨﴾ قَالَ اَلْقِهَا يٰمُوْسٰى ﴿١٩﴾ فَاَلْقٰىهَا
فَاِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعٰى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيْدُهَا سِيْرَتَهَا
الْاُوْلٰى ﴿٢١﴾ وَاضْمُمْ يَدَكَ اِلٰى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ
سُوْٓءٍ اٰيَةً اُخْرٰى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيَكَ مِنْ اٰيٰتِنَا الْكُبْرٰى ﴿٢٣﴾ اِذْهَبْ اِلٰى
فِرْعَوْنَ اِنَّهٗ طَغٰى ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ ﴿٢٥﴾ وَيَسِّرْ لِيْٓ
اَمْرِيْ ﴿٢٦﴾ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِيْ ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوْا قَوْلِيْ ﴿٢٨﴾ وَاجْعَلْ لِّيْ
وَزِيْرًا مِّنْ اَهْلِيْ ﴿٢٩﴾ هٰرُوْنَ اَخِي ﴿٣٠﴾ اشْدُدْ بِهٖٓ اَزْرِيْ ﴿٣١﴾
وَاَشْرِكْهُ فِيْٓ اَمْرِيْ ﴿٣٢﴾ كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيْرًا ﴿٣٣﴾ وَّنَذْكُرَكَ
كَثِيْرًا ﴿٣٤﴾ اِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيْرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ اُوْتِيْتَ سُؤْلَكَ
يٰمُوْسٰى ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً اُخْرٰى ﴿٣٧﴾

13 — Ve enahtertüke festemı' limâ yûha.

"Bu makam-ı keşf-i şühûda vâsıl oldukdan sonra artık senin içün ihtiyâcını istikmâl edecek bir şey kalmamışdır. Ben seni peygamberlik içün seçdim. Keşf-i şuhud makamında bulunanlardan seni peygamberlik içün ihtiyâr buyurdum."

"İmdi, makam-ı cûdumuzdan sana vahy olunanı dinle:

14 — İnneniy enellahü lâ ilâhe illâ ene fa'büdniy ve ekımissalâte lizikriy.

Tarafımdan niyâbeten nâs'a tebliğ et, beni bildir, beyân et: Ma'bûdün bil'hak olan Allah benim ben. Benden başka Allah yok. Vâhıd, Ehad, Samed, bütün merâtib-i esmâyı muhit, ibâdete lâyık olan benim. Ahlâk-ı İlâhiyyem ile tahallûk et. Bana ibâdet et. Ve zikrim içün namazı âdâb u erkânı ile kıl. Rûhun ile, ma'nan ile, a'zâ-i cevârihın ile namazına devam et. Tâ ki Kıyâmet-i Kübrâda Cennet-ül-Me'vâ'da temekkün edesin, Sidre-i Müntehâya urûc edesin.

15 — İnnessâ'ate âtiyetün ekâdü uhfiyha litücza küllü nefsin bimâ tes'â.

Çünki Kıyâmet muhakkak gelecekdir. O hâsıldır, hâzırdır. Ben onu hikmet-i Sübhâniyyem ile gizliyorum ki; her nefs işlediği ile ceza görsün içün. Allah'ın emirlerine nasıl imtisâl etmiş, nehiylerinden nasıl kaçınmış, hulâsa sayılı nefesini nasıl tüketmiş; bunların hepsinin karşılığını görsün içün."

Ey tâlib!

Nazm-ı Kerîmde Kıyâmetin gizlenmesi hakkındaki beyanda o kadar incelikler vardır ki, ma'nâ şöyle verilmek lâzım gelir:

(Kıyâmeti az kaldı nefsinden de gizleyecekdim) fakat Allahü Teâlâ'ya nisbet edildiğinden "ben onu mahlûkdan gizliyorum" diye ma'nâ verilmişdir.

Cenâb-ı Hak'kın, Kıyâmeti bu kadar gizli tutmasındaki hikmet-i Sübhânîsi, kullarındaki ihlâsın tecellîsi içündür. Zira Cennetin ahvâli, ni'metleri, Cehennemin ehvâli, azâbı o kadar gizlenmese, kulların Hak'ka ibâdeti Cennet tamaı ve Cehennem korkusu içün olur, hâlis olmazdı. Hâlbuki Allahü Teâlâ (Ve mâ ümirû illâ liya'büdullahe muhlisıyne lehüddiyn) buyurmuşdur.

16 — Felâ yesuddenneke anhâ men lâ yü'minü bihâ vettebe'a hevâhü feterdâ.

Yâ Musâ! Muhakkak helâk olursun; îman etmeyenler, hevâlarına tâbi' olanlar seni iğfal etmesinler, Kıyâmete îmandan seni çevirmesinler.

Ey tâlib!

Bu emir, ta'lîm-i ümmet ve ikinci hayâta îmânın ehemmiyetini beyân içündür.

Vaktâ ki Allahü Teâlâ Hazret-i Mûsâ'yı resul olarak seçdi, da'vâsında sâdık olduğuna şâhid oldu, eşyânın hakıkatine âgâh kıldı ve şöyle buyurdu:

17 — Ve mâ tilke biyemiynike yâ mûsâ...

"Sağ elindeki nedir yâ Mûsâ?"

18 — Kale hiye asâye etevekkeü aleyhâ ve ehüşşü bihâ alâ ğanemiy ve liye fiyhâ meâribü uhrâ.

Mûsâ dedi ki:

"Bu benim asâmdır, ona dayanırım. Onunla koyunlarıma ağaçlardan yapraklar düşürürüm. Ve daha işime yarayan birçok husûsatda kullanırım."

Ey hakıkat arayan!

Cenâb-ı Mûsâ, kelâm-ı Sübhâni'nin zevkınde müstağrak

kalmış, o tecellînin zevkının devâmı içün cevâbı uzatıyordu. Kendisine "Sağ elindeki nedir?" diye sorulmuş idi, yalnız "Asâm" deyip cevâbı kesebilirdi, kesmedi, bir çok sıfatlarını îrâd etti, nihâyet cevâbının içerisinde "Ona dayanırım" cümlesi de geçdi. Cenâb-ı Hak da:

19 — Kale elkıha yâ mûsâ.

"Yâ Mûsâ! Onu elinden yere bırak" (Âyât-ı kübrâmızı müşâhede et) dedi.

20 — Feelkahâ feizâ hiye hayyetün tes'â.

Mûsâ, emr-i Sübhânîye imtisâlen onu bıraktı, asâ; karnı üzerinde yürüyen, seyirten dehşetli bir yılan oldu. Hazret-i Mûsâ'nın risâletinin henüz başlangıcı olduğundan bu hususda rüsûhu yoktu, çok korktu, göğsü sıkışdı.

21 — Kale huzhâ ve lâ tehaf senü'ıydühâ siyretehel'ûlâ.

Allahü Sübhânehû bu tecellînin zuhûrundan sonra:
"Ey korkan, mütehayyir Mûsâ!"
O senin asândır. Onun hâdis olan sûretinden korkma, onu al. Biz kemâl-i kudretimizle onu eski hâline iâde edeceğiz" buyurdu.

22 — Vadmüm yedeke ilâ cenâhıke tahrüc beydâe min ğayri sûin âyeten uhrâ.

"Kezâ, elini koltuğunun altına sok; akıllara, gözlere hayret verecek, ayıbsız, sana bütün hıcabları kaldıracak nûr-ı Ehadiyyet-i Sübhânîmizle muttasıf bir yed-i beyzâ olarak çıkar. Bu da senin içün, asândan başka, sıdkına delâlet eden diğer bir mu'cizedir."

23 — linüriyeke min âyâtinelkübrâ.

"Kalbinde itmi'nan, zahrında kuvvet olsun içün sana daha büyüklerini de göstereceğiz."

24 — İzheb ilâ fir'avne innehu tağâ.

"Ey hidâyetimize, tevfîk-i Sübhânîmize mazhar olan Hâdî! Bu mu'cizelerle (Tâgî ü bâgî olan) Fir'avne git. O azdı, temerrüd etdi, bizimle azamet yarışına çıkdı, zaîf kullarımıza karşı (Ene rabbükümül a'lâ) diyerek, Rubûbiyyet da'vâsına kalkışdı. İnzârımı tebliğ et."

Nazm-ı kerîmlerin ma'nâ-i işârîleri tahsîl edilecek olur ise:

Cenâb-ı Mûsâ'nın taraf-ı Sübhânîden ezelde Hak'kın ferdâniyyetine, ma'rifet ve likasına şevk-ı muhabbet içün ihtiyar buyurulduğu beyân olunuyor. Ve "bütün himmetin ile, huzûr-ı kalbinle, sükûn u sırrınla; vahyolunduğu vakıt dinle" diye emrolunuyor...

Namazın şuhud mevzii olduğu bildiriliyor...

"Kalbin, benden gayrısı ile meşgul olmasın" emri veriliyor...

Yine namazın, bâb-ı muvâsale olduğu duyuruluyor.

Sonra, insânın en kuvvetli şekilde muztar kaldığı ihtiyâcında; Hak'kın tecellî-i Sübhânîsinin husûsî olduğu temâşâ ettiriliyor...

Meselâ, Cenâb-ı Mûsâ ehli ile beraber bulundukları yerde muztar bir vaz'iyyetde ateşe ihtiyacları vardı, işte o anda Hazret-i Mûsâ'nın ateş, şuâ' gözüne ilişdi, ehline "Siz burada durun, belki size biraz kor getiririm, veyahut bana tarîk-ı necâtı gösterir bir rehber bulurum" dedi. Vaktâki Mûsâ görmüş olduğu nâr'a, o ihtiyâcı olduğu şuâa sür'atle yaklaştı, baktı ki bir şecere-i hadrâ... Aynı zamanda aşağısından tepesine kadar nâr-ı beyzâ... Hayretler içerisinde durakaldı... Yeşilliğinin şiddetine bakılırsa şecere, ziyâsının dehşetine bakılırsa nâr...

Bu sûretle Cenâb-ı Hak'kın her şey'i muhit olduğu, Hak'sız hiçbir zerre bulunmadığı apâşikâr anlaşılmışdı...

Sonra Hazret-i Mûsâ'nın asâsının Hayye-i Tes'â sûretinde tecellîsinde de ne büyük hikmetler vardır...

Cenâb-ı Hak'kın "Sağ elindeki nedir?" suâline Hazret-i Mûsâ'nın verdiği cevabda "Dayanarım" kelimesi geçmişdi. Bu kelime gayret-i İlâhiyyeye dokundu. İşte Hudâ "Ancak bana dayanılır" ma'nâsına işâreten elindeki asâsını ejderha yapmışdı. O ona bir tenbih, ülül'elbâb'a da bir ders idi... Benden gayrıya dayananların, güvenenlerin; dayandıkları, neticede böyle olur ma'nâsı vardı...

Yine Hazret-i Mûsâ'nın korkarak çekinmesi, Hak'kın gayrısından korku değildi. Azamet-i İlâhiyye, yılandan tecellî ediyor diye korkuyordu.

25 — Kale rabbişrah liy sadriy.

Cenâb-ı Mûsâ hıtâb-ı Sübhânîyi işitdikten sonra Cenâb-ı Hak'dan tevfikını niyâz ederek:

"Ey envâ-ı lûtf u keremi ile tecellî eden Rabbim!

Bâhusus da'vâmda sâdık olduğuma şâhid olan, iki büyük mu'cizeyi veren Rabb-i Zîşânım!

İnadcı sefihlerin, seninle azamet yarışına kalkan müşriklerin kesret ve şevketleri karşısında tehammül edebilmekliğim ve düşmandan asla gönlüme bir korku gelmemesi içün sadrımı geniş kıl. Nûr-ı yakîn ile sadrım genişlensin, makam-ı ünsde bulunayım, perde kalksın, hakıkatleri hıcabsız göreyim" dedi.

26 — Ve yessirliy emriy.

"Ve seni beyan husûsunda, emirlerini, nehiylerini tebliğ ânında emr-i da'vetde kolaylık ihsân et. Fir'avn'ın câhından, şevketinden tevahhuş etmeyeyim. Kuvvetinden bana kuvvet ver, şerîatini neşredeyim."

27 — Vahlül ukdeten min lisâniy.

28 — Yefkahû kavliy.

"Lisânımdan düğümü çöz ki tebliğimi iyi anlasınlar, seninle konuşayım. Nasıl ki sen benimle konuşuyorsun. Benim lisânım senin lisânın olursa o vakıt senden haber vermekliğe kaadir olabilirim."

29 — Vec'al liy veziyren min ehliy.

"Yâ Rabbi! Edâ-i risâletimde muvaffak olabilmekliğim içün, beni tasdîk edecek, emirlerimi kabûl edecek bana zahîr ver. O vezir hâricden olmasın. Onun yardımı daha evlâ olur.

30 — Hârûne ehıy.

"Kardeşim Hârûn'u vezir yap. O, sinnen büyükdür. Şefkatde baba menzilindedir."

31 — Üşdüd bihi ezriy.

32 — Ve eşrikhu fiy emriy.

33 — Key nüsebbihake kesiyren.

34 — Ve nezküreke kesiyren.

"Onunla arkamı kuvvetli et. Lûtfunla yâ Rabbi, emr-i risâletimde onu şerîk et."

"Tâ ki nefsin sıfatlarından tecerrüd ederek seni çok tesbih edelim. Zâtını takdîs edelim."

"Esmâ-i Husnâ'na, sıfât-ı uzmâ'na çok zâkir olalım."

35 — İnneke künte binâ besıyren.

"Seni nasıl tesbih etmeyiz, sana nasıl zâkir olmayız... Sen, Zâtın ile, Esmân ile, evsâfın ile bizi muhitsin. Bütün ahvâlimizi görüyorsun."

36 — Kale kad ûtiyte sü'leke yâ mûsâ.

37 — Ve lekad menennâ aleyke meretten uhrâ.

Allahü Teâlâ rıfk-ı Sübhânîsi ile buyurdu:
"Yâ Mûsâ! Bütün istediğin sana verildi.

Diğer bir def'a da, sen beklemeksizin sana in'âm u ihsanda bulunmuşduk."

(Ve enahtertüke...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ﴿٣٨﴾ أَنِ اقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ
فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ
وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٣٩﴾ إِذْ تَمْشِي
أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ
كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ
وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَا مُوسَىٰ
﴿٤٠﴾ وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ﴿٤١﴾ اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِآيَاتِي
وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ اذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ
قَوْلًا لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾ قَالَا رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ
أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ
وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾ فَأْتِيَاهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ
عَلَىٰ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَىٰ ﴿٤٧﴾ إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَنْ كَذَّبَ
وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾ قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿٥١﴾

38 — İz evhaynâ ilâ ümmike mâ yûhâ.

39 — Enıkzi fiyhi fiyttâbûti fakzi fiyhi fiylyemmi felyülkıhilyemmü bissâhıli ye'huzhü adüvvün liy ve adüvvün lehu ve elkaytü aleyke mehabbeten minniy ve litusnea alâ ayniy.

(Firavn'ın memurları seni zulm ile öldürmek içün annenin evine gelmişlerdi. Annen ızdırâb içinde idi, senin hayâtından ümmîdini kesmişdi.) O vakıt annene ilhâm etdik:

"Tefvîz-i umûr et, tevekkül kıl, Mûsâ'yı bir sandığa koy, denize bırak, deniz de O'nu sâhile bıraksın. O'nun gark olmasından korkma.

O'nu, hem benim, hem O'nun düşmanı olan birisi alsın. Ya'ni Rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkıp bana düşman olan, bütün Benî İsrail'in erkek çocuklarını katletdiğinden dolayı da Mûsâ'ya düşman olan Fir'avn alsın.

Fir'avn'a ve zevcesi Âsiye radıyallahü anhâ'ya, ehl-i beytine; kemâl-i kudretimle senin muhâfazan husûsunda tarafımdan hâsıl olan muhabbeti kalblerine ilka ettim. Benim muhabbetimin nezâreti altında iyi bakılsın içün."

40 — İz temşiy uhtüke fetekulü hel edüllüküm alâ men yekfülühu fereca'nâke ilâ ümmike key tekarre aynühâ ve lâ tahzen ve katelte nefsen fenecceynâke minelğammi ve fetennâke fütûnen felebiste siniyne fiy ehli medyene sümme ci'te alâ kaderin yâ mûsâ.

Hani seni denizden çıkarmışlardı, süt annesi arıyorlar idi, birçok süt emdirecekler gelmişdi. (Biz, annene yapılan va'din yerine gelmesi içün emmene müsâade etmiyorduk.) Hemşiren Meryem o vakıt gidip diyordu:

"Çocuğa iyi bakacak, iyi süt verebilecek birini bulayım mı, size göstereyim mi, ister misiniz?"

Bu sûretle seni annene iâde etdik ki; seni bağrına bassın,

görsün, müşâhede etsin, senden ayrıldığından dolayı gitmiş olan gözünün nûru yerine gelsin, mahzûn olmasın içün.

Ve sen, Âl-i Fir'avn'den birini katletmiş idin, gam içinde idin. Biz seni o kâfirin kısâsı felâketinden kurtardık, hüznünü izâle etdik. Seni birçok ibtilâlara uğratdık, birçok mihnetlerle imtihân etdik. Açlık, susuzluk, vahşet-i gurbet, seferde, hazerde yorgunluk ve ibtilâların en büyüğü olan Fir'avn ile konuşmak gibi...

Bu sebeble senelerce Ehl-i Medyen içinde kaldın, nebîmiz, halîfemiz, kâmil-i mükemmil Şuayb aleyhisselâmın şeref-i sohbetinde bulundun, O'nun ahlâkı ile ahlâklandın.

Bu tecellîlerden sonra bir kader üzerine geldin, yâ Mûsâ! Senin nübüvvetle gönderilmeklik vaktin geldi.

41 — Vastana'tüke linefsiy.

Ben seni kendim içün intihâb etdim. Sen benim halîfemsin, nâibimsin. Vahyimi, esrârımı hâmilsin. Senin içün risâleti ihtiyâr ettim.

42 — İzheb ente ve ehûke biâyâti ve lâ teniyâ fiy zikriy.

Sen asâletle, biraderin de sana tâbi' olarak mu'cizâtım ile gidiniz. Benim zikrimi tebliğde, emirlerimi, nehiylerimi beyanda za'f göstermeyiniz.

43 — İzhebâ ilâ fir'avne innehu tağâ.

Emrime müsâraat edin. Benimle azamet yarışına kalkan, Rubûbiyyet da'vâsında bulunan, o, haddi aşan, azan Fir'avn'e gidin.

44 — Fekulâ lehu kavlen leyyinen le'allehu yetezekkerü ev yahşâ.

Evvelâ ona resûllere mahsus olan edeb ile, rıfk ile, lûtf ile yumuşak söz söyleyin. İnaddan kalbini yumuşatacak şekilde konuşun. Olabilir ki, fıtrat-ı asliyyesine döner de nasîhat kabûl eder, dîninize îmân eder. Veya Allah'ın azâbından korkar.

45 — Kalâ rabbenâ, innenâ nehâfü en yefrüta aleynâ ev en yatğâ.

Rablerine iltica' etdiler:

"Rabbimiz!" dediler. "Za'fımız ve beşeriyyetimiz hasebiyle korkarız ki, biz da'veti tamâm etmeden o bize şiddetle saldırır, yâhut tuğyânını arttırır, senin şân-ı Sübhânîne yakışmayan şeyleri söyler."

46 — Kale lâ tehâfâ inneniy me'akümâ esme'u ve erâ.

Allahü Teâlâ: "Onun ifrât-ı tuğyânından korkmayın. Çünki ben sizinle beraberim. Onun sözlerini hem işitir, hem de ef'âlini görürüm" dedi.

47 — Fe'tiyâhü fekulâ innâ resûlâ rabbike feersil me'anâ beniy isrâiyle ve lâ tüazzibhüm kad ci'nâke biâyetin min rabbike vesselâmü alâ menittebe'alhüdâ.

Ona gidip sarih olarak söyleyin ki: Biz Rabbim tarafından iki resûlüz. Senden tevahhuş eden, zulmün ve kahrın altında tutmuş olduğun İsrail oğullarını bırak, bizimle gönder. Bu günden sonra onları ta'zîb etme. Artık işkence yapma. Bâhusus sana Rabbin tarafından mu'cize-i bâhire ve huccetle geldik. O Rabbül'âlemîn'i düşün, teemmül et, inâdı terket, vahdâniyyetine îmân et. Ezcümle selâm; âyât-ı kübrâyı teemmül edene, etbâ-ı hevâyı terkedene, hidâyete tâbi' olanlara olsun.

48 — İnnâ kad ûhıye ileynâ ennel'azâbe alâ men kezzebe ve tevellâ.

Biliniz, inanınız ki Rabbim tarafından bize şöyle vahy olundu:

Muhakkak azab; Peygamberleri tekzîb edenler, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenler, Hak'dan dönenler üzerine gelecek.

49 — Kale femen rabbükümâ yâ mûsâ.

Fir'avn, Mûsâ ve Hârûn'a karşı mütehakkim ve müstehzî bir tavırla:

"Sizin ikinizi irsâl eden Rabbiniz kimdir yâ Mûsâ?" Dedi.

50 — Kale rabbünelleziy a'tâ külle şey'in halkahû sümme hedâ.

Mûsâ: "Bizim Rabbimiz; her şey'e hılkatini veren, Neş'e-i Ulâ'da her şey'e hâline uygun şeklini veren, sonra da inkıyâd ile rücû' edenlere Neş'e-i Uhrâ'da yol gösteren Zât-ı âlîdir" dedi.

51 — Kale femâ bâlülkurûnil'ûlâ.

Fir'avn:

"Yâ!" dedi: "Herşey sizin Rabbiniz ındinde ise, bunda şübhe yoksa gelen geçen ümmetlerin hâlini bildirin bakalım. Sizin gibilerine tâbi' olduklarından dolayı hidâyetde, said ve bahtiyar mıdırlar, sizin zu'munuzca hevâlarına mutâbaat edenler dalâletde olacaklarına göre bahtsız, şakî midirler?.."

(İz evhaynâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّيْ فِيْ كِتٰبٍ ۚ لَا يَضِلُّ رَبِّيْ وَلَا يَنْسَى ﴿٥٢﴾ الَّذِيْ
جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَّسَلَكَ لَكُمْ فِيْهَا سُبُلًا وَّاَنْزَلَ
مِنَ السَّمَآءِ مَآءً ۭ فَاَخْرَجْنَا بِهٖٓ اَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتّٰى ﴿٥٣﴾
كُلُوْا وَارْعَوْا اَنْعَامَكُمْ ۭ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّاُولِي النُّهٰى ﴿٥٤﴾
مِنْهَا خَلَقْنٰكُمْ وَفِيْهَا نُعِيْدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً اُخْرٰى ﴿٥٥﴾
وَلَقَدْ اَرَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَاَبٰى ﴿٥٦﴾ قَالَ اَجِئْتَنَا
لِتُخْرِجَنَا مِنْ اَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يٰمُوْسٰى ﴿٥٧﴾ فَلَنَاْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ
مِّثْلِهٖ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهٗ نَحْنُ وَلَآ اَنْتَ
مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ الزِّيْنَةِ وَاَنْ يُّحْشَرَ النَّاسُ
ضُحًى ﴿٥٩﴾ فَتَوَلّٰى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهٗ ثُمَّ اَتٰى ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُمْ مُّوْسٰى
وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوْا عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ ۚ وَقَدْ
خَابَ مَنِ افْتَرٰى ﴿٦١﴾ فَتَنَازَعُوْٓا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَاَسَرُّوا النَّجْوٰى
﴿٦٢﴾ قَالُوْٓا اِنْ هٰذٰنِ لَسٰحِرٰنِ يُرِيْدٰنِ اَنْ يُّخْرِجٰكُمْ
مِّنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيْقَتِكُمُ الْمُثْلٰى ﴿٦٣﴾ فَاَجْمِعُوْا
كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوْا صَفًّا ۚ وَقَدْ اَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلٰى ﴿٦٤﴾

قَالُوْا

52 — Kale ılmühâ ınde rabbiy fiy kitâbin lâ yedıllü rabbiy ve lâ yensâ.

Hazret-i Mûsâ cevâben:

"Hidâyetde midirler, dalâletde midirler, onların hâllerini ben bilmem. Onun ilmi yalnız Rabbime mahsusdur. Onların ahvâlinden bana bir şey vahy etmedi. Oların bütün ahvâli ınd-i Sübhânîsinde, hazret-i ilminde sâbitdir. Levh-i Mahfuz'da tafsilâtiyle mukayyeddir. Onların hâllerinden hiçbir şey O'nun ilminin hâricinde kalmaz, İlm-i huzûrîsinden nisyan geçmez" dedi.

53 — Elleziy ce'ale lekümül'arda mehden ve seleke lekum fiyhâ sübülen ve enzele minessemâi mâen feahrecnâ bihî ezvâcen min nebâtin şettâ.

"Kaadir ü Muktedir olan Rabbim, öyle bir Rabb-i Müteâldir ki; sizin içün Arzı bir beşik yapdı. Siz orada istikrar edesiniz, istirâhat edesiniz içün. Ve onda size muhtelif yollar açdı. Yazlık iskân edecek yerler, kışlık iskân edecek yerler halketti. Bununla beraber yine tekmil-i istirâhatiniz içün, ölü arz'ı diriltmek üzere Semâdan bir su indirdi."

Allahü Teâlâ buyurur:

O suyun inmesiyle muhtelif, sınıf sınıf renklerde, şekillerde gamınızı gidermek, vücudlarınıza kuvvet vermek, istediğiniz vakıt gıdanızı alabilmek içün türlü türlü nebâtat yetiştirdik. Muhtelif nebâtatdan çiftler çıkarmakdayız.

54 — Külû ver'av en'âmeküm inne fiy zâlike leâyâtin liülinnühâ.

O nebatdan size yarayanları istediğiniz gibi yeyiniz, hayvanlarınızı otlatınız. Bu tecelliyatda, suyun inmesinde, Arz ile izdivâcında, ölü Arzın dirilmesinde, muhtelif renkde, muhtelif nebâtâtın çıkmasında; akıl sâhıbi olanlar içün, o sebeblerde mü-

sebbibi düşünenler içün Hak'kın vahdâniyyetine çok âyetler vardır.

Evet, kazmanın dahi zor işlediği en sert toprağı; el sürülmekden sönecek gibi gayet nermin bir filiz ism-i İlâhiyi anarak, izn-i Rabbânî ile yarar ve çıkar...

"Yerde yeşil çimen yetişmekde
Vahdehû lâ şeriyke leh demekde..."

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olursa::

Iklîm-i vücûdünüzde arz-ı beden size döşek olmuşdur. Semâ-i ruhdan mâ-i idrâk, meded-i rûhânî indirilmişdir. Melekât-ı mahsûsa ve daha birçok kuvveler bitirilmişdir. Öyle ma'nevî gıdalar meydâna getirilmişdir ki; ahlâk, imdad, mevâhib, sabr, daha nice nice irâdât ve makamat... Bunlardan kuvvâ-i hayvâniyyenizi de hissedâr ediniz. Kesâfetinizi letâfete inkılâb ettiriniz.

55 — Minhâ halâknâküm ve fiyhâ nü'ıydüküm ve minhâ nuhricüküm târeten uhrâ.

Biz kudret-i ihtiyârımızla sizi o yerden yaratdık yine oraya döndüreceğiz. Sizi oradan bir kerre daha çıkaracağız.

56 — Ve lekad ereynâhü âyâtina küllehâ fekezzebe ve ebâ.

Kasem olsun ki biz o Fir'avn'e, taraf-ı Sübhânîmizden gönderdiğimiz Mûsâ'nın risâletinin sıdkına delil olarak âyetlerimizin, mu'cizelerimizin hepsini birbirini ta'kib ederek gösterdik. O yine küfr-i inâdîde dayandı, tekzîb etdi, kabûl etmedi.

57 — Kale eci'tenâ lituhricenâ min ardına bisihrike yâ mûsâ.

Tehekküm ve inkâr yolu ile gururlanarak Hazret-i Mûsâ'ya sordu:

"Ey Mûsâ! O za'fınla beraber gayen riyâsetimizi temennîdir. Sen sihrinle, kemâl-i kudretimizle uzun zamanlar icrâ-i hükm-i saltanat ettiğimiz yerimizden bizi çıkarmak içün mü geldin?" Dedi. (O temenni muhâldir muhâl...)

58 — Felene'tiyenneke bisihrin mislihî fec'al beynenâ ve beyneke mev'ıden lâ nuhlifühu nahnü ve lâ ente mekânen süven.

"Binâen'aleyh bilmiş ol ki biz de sana senin sihrin gibi bir sihirle mukabelede bulunacağız. Şimdi sen, seninle aramızda bir mev'ıd-i mülâkat ta'yin et ki; ne senin, ne de bizim caymayacağımız, herkesin görebileceği, hâil olmayan bir sâha, ikimizin ortası bir yer olsun."

59 — Kale mev'ıdüküm yevmüzziyneti ve en yuhşerennâsü duhan.

Mûsâ cevâben:

"Rabbim benimle beraberdir. Muârazanızdan korkmam. Vaktin ta'yinine gelince: Ziynet günü, herkesin süslendiği Bayram günü ve her sınıf halkın toplanabileceği kuşluk vakti olsun" dedi.

60 — Fetevellâ fir'avnü feceme'a keydehu sümme etâ.

Bunun üzerine Fir'avn Mûsâ'nın konuşmasından kibr ile ayrıldı, tedbîre girişdi, bütün hîlesini ve memleketin bütün seharesini topladı, sonra muayyen yere muayyen vakıtde geldi.

61 — Kale lehüm mûsâ veyleküm lâ tefterû alellahi keziben feyüshıteküm biazâbin ve kad hâbe menifterâ.

Mûsâ onlara:

"Helâk, azab sizlere" dedi. "Allah'a, hiç kimseyi şerik koşmayın. Yalan, iftirâ etmeyin. Mu'cize ile sihrinizi bir tutmayın. Sonra bir azab ile kökünüzü kurutur. Filhakika iftirâ edenler mahvoldu."

62 — Fetenâze'û emrehüm beynehüm ve eserrünnecvâ.

Sihirbazlar aralarında meşveret etdiler ve gizli fısıldaştılar: "Bu kelâm ancak ındallah müeyyed olan kimseden sâdır olur, seharenin kelâmına benzemiyor" dediler, münâcatlarını Fir'avn'den ve Fir'avn'lılardan gizlediler.

63 — Kalû in hâzâni lesâhırâni yüriydâni en yuhricâküm min ardıküm bisihrihimâ ve yezhebâ bitariykatikümülmüslâ.

Sehare, Fir'avn'e ve eşrafına:

"Herhâlde" dediler: "Bunlar ancak iki sihirbazdır. Bir emr-i semâvî ile hiçbir nisbeti olmayan sihirleriyle zu'mlarınca sizi yerinizden çıkarmak istiyorlar. Yerinizi isti'lâ etmek sevdâsıyle âdet-i uzmânızı, en iyi yolunuzu, eşrafınızı yok etmek istiyorlar."

64 — Feecmi'û keydeküm sümme'tû saffen ve kad eflehalyevme menista'lâ.

"Siz de hazırlanın. Ledelhâce hiçbir şey'e ihtiyâcınız olmayacak bir şekilde esbâb-ı sihrinizi hazırlayın. Sonra o ikisinin karşısına saf hâlinde bütün mehâbetinizle geliniz. Ve biliniz ki, bugün her kim galib gelirse muhakkak fevz ü felâha nâil olur."

(Kale ılmühâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالُوْا يٰمُوْسٰىٓ اِمَّآ اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّآ اَنْ نَّكُوْنَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقٰى ﴿٦٥﴾ قَالَ
بَلْ اَلْقُوْاۚ فَاِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ اِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ اَنَّهَا
تَسْعٰى ﴿٦٦﴾ فَاَوْجَسَ فِيْ نَفْسِهٖ خِيْفَةً مُّوْسٰى ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ اِنَّكَ
اَنْتَ الْاَعْلٰى ﴿٦٨﴾ وَاَلْقِ مَا فِيْ يَمِيْنِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوْاؕ اِنَّمَا صَنَعُوْا
كَيْدُ سٰحِرٍؕ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ اَتٰى ﴿٦٩﴾ فَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا
قَالُوْٓا اٰمَنَّا بِرَبِّ هٰرُوْنَ وَمُوْسٰى ﴿٧٠﴾ قَالَ اٰمَنْتُمْ لَهٗ قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْؕ
اِنَّهٗ لَكَبِيْرُكُمُ الَّذِيْ عَلَّمَكُمُ السِّحْرَۚ فَلَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ
مِّنْ خِلَافٍ وَّلَاُصَلِّبَنَّكُمْ فِيْ جُذُوْعِ النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ اَيُّنَآ اَشَدُّ عَذَابًا
وَّاَبْقٰى ﴿٧١﴾ قَالُوْا لَنْ نُّؤْثِرَكَ عَلٰى مَا جَآءَنَا مِنَ الْبَيِّنٰتِ وَالَّذِيْ
فَطَرَنَا فَاقْضِ مَآ اَنْتَ قَاضٍؕ اِنَّمَا تَقْضِيْ هٰذِهِ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾ اِنَّآ
اٰمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطٰيٰنَا وَمَآ اَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِؕ
وَاللّٰهُ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى ﴿٧٣﴾ اِنَّهٗ مَنْ يَّاْتِ رَبَّهٗ مُجْرِمًا فَاِنَّ لَهٗ جَهَنَّمَؕ
لَا يَمُوْتُ فِيْهَا وَلَا يَحْيٰى ﴿٧٤﴾ وَمَنْ يَّاْتِهٖ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصّٰلِحٰتِ
فَاُولٰٓئِكَ لَهُمُ الدَّرَجٰتُ الْعُلٰىۙ ﴿٧٥﴾ جَنّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِيْ مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَاؕ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا مَنْ تَزَكّٰى ﴿٧٦﴾ ع

65 — Kalû yâ mûsâ immâ en tülkıye ve immâ en nekûne evvele men elka.

Sihirbazlar:
"Yâ Mûsâ! Sen mi önce atacaksın yoksa biz mi önce atalım?" Dediler.

66 — Kale bel elku feizâ hıbâlühüm ve ıssıyyühüm yühayyelü ileyhi min sıhrihim ennehâ tes'â.

Mûsâ: "Haydin siz atın" dedi. Birdenbire attıkları ipleri ve sopaları, Mûsâ'ya sihırden koşuyorlar gibi tahyil olundu, öyle göründü.

67 — Feevcese fiy nefsihî hıyfeten mûsâ.

Mûsâ birdenbire içinde bir korku duydu.

68 — Kulnâ lâ tehaf inneke entel'a'lâ.

Mûsâ'nın korkusunu izâle etmek ve kalbini ferahlandırmak içün:
"Ey ınd-i Sübhânîmizden gönderilen Mûsâ!
Onların bâtıl, vâkıa mutâbık olmayan temsillerinden korkma! Gaalib muhakkak sensin sen" dedik.

69 — Ve elkı mâ fiy yemiynike telkaf mâ sane'û innemâ sane'û keydü sâhırin ve lâ yüflihussâhırü haysü etâ.

"Bu vahyimizle kalbine itmi'nan geldikten sonra elindeki asânı bırakıver, o, onların yaptıklarını yalar yutar. Zîra onların yaptıkları ancak sihırbaz hîlesidir. Sihırbaz ise her nerede olsa felâh bulmaz."

70 — Feülkıyesseharetü sücceden kalû âmennâ birabbi hârûne ve mûsâ.

Sihırbazlar, Mûsâ'nın elinden kudretullahın tecellisini görünce birdenbire mütezellilâne, nâdimâne secdeye kapandılar, kalbleri lisanlarına muvâfık bir sûretde tereddüdsüz, terâhîsiz: "Hârun ile Mûsâ'nın Rabbına îmân ettik" dediler.

71 — Kale âmentüm lehû kable en âzene leküm innehû lekebiyrükümülleziy allemekümüssıhre feleükattı'anne eydiyeküm ve ercüleküm min hılâfin ve leüsallibenneküm fiy cüzû'ınnahli ve leta'lemünne eyyünâ eşeddü azâben ve ebka.

Fir'avn: "Yâ!" dedi. "Ben size izin vermeden ona îman ettiniz ha? O herhalde size sihri öğreten büyüğünüz, sizler de onun talebesi. Ben de elbette ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazvârî keseceğim. Elbette sizi hurma dallarına günlerce asacağım. Tâ ki kalbinde bana buğz u adâveti olan, sizden ibret alsın. Ve herhalde bileceksiniz Mûsâ ile benden hangimiz azabca daha şiddetli ve daha bakalıyız. Benim mi azâbım daha devamlı, yoksa Mûsâ'nın Rabbisinin mi azâbı daha devamlı?"

72 — Kalû len nü'sireke alâ mâ câenâ minelbeyyinâti velleziy fetarenâ fakdı mâ ente kâdın innemâ takdiy hâzihilhayâteddünyâ.

Îmân eden sihırbazlar:

"Ey Fir'avn-ı tâgî! Bu keşiften, bu âşikâr mu'cizelerden sonra seni; bizi yaradanın üstüne koyamayız, ona ihtimâl yok. Bizi ketm ü ademden meydâna getiren, istiklâl-i rûhî veren Hak'ka, ey Tâgî! Seni tercih edemeyiz. Sen, hakkımızda olsa olsa ancak bu dünya umûruna hükmedebilirsin. Biz Hak uğrunda kesilmeye de, asılmaya da, daha nice işkencelere râzîyiz. Dünyanın kendisi de azâbı da fânîdir, hakirdir. Âhıretin kendisi de azâbı bâkîdir bâkî... Biz fânîyi bâkî ile değiş edenlerdeniz."

73 — İnnâ âmennâ birabbina liyağfire lenâ hatâyanâ ve mâ ekrehtenâ aleyhi minessıhri vallahü hayrün ve ebka.

"Biz şimdiye kadar bütün nı'metlerine küfranda bulunduğumuz, cehl ü tuğyan ile seni şerik kıldığımız Rabbimize îmân ettik. Perde kalktı, Hak zâhir oldu, O'na rucû' ettik. Günahlarımızın afvı, bizi zorladığın, icrâsına icbâr ettiğin sihırbazlığın mağfiret buyurulması içün Rabbimize îmân ettik. Hayrı îsâlde, şerri def'de Allah hayırlıdır" dediler.

Vallahü hayrün ve ebka...

74 — İnnehû men ye'ti rabbehû mücrimen feinne lehû cehenneme lâ yemûtü fiyhâ ve lâ yahyâ.

Envâ'u intikam ve in'am sâhıbi olan Rabbına her kim mücrim olarak gelirse ona Cehennem var. Orada ne ölür, ne de dirilir. Ne azabdan kurtulur, ne envâ'-ı ikabdan râhat bulur.

75 — Ve men ye'tihi mü'minen kad amilessâlihâti feülâike lehümüdderecâtül'ulâ.

Her kim de mü'min ve amel-i sâlih işlemiş olarak O'na gelirse, işte onlar içün en yüksek dereceler var.

76 — Cennâtü adnin tecriy min tahtihel'enhârü hâlidiyne fiyhâ ve zâlike cezâü men tezekkâ.

O âlî makamlar Adn Cennetleridir ki, altından nehirler akar. Cemâl-i Sübhânî'yi ağyârın mezâlimi olmaksızın mütâlea edecek tecellîlere mazhar olurlar. Ma'nâ-i vücudlarından maârif-i İlâhiyye enhârı akar. Zamansız, mikdarsız, bilâ mülâhaza onlarda kalacaklardır. Ve işte o, benlik kirinden temizlenen kimsenin mükâfatıdır.

(Kâlû yâ mûsâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ
يَبَسًا لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ
فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ
﴿٧٩﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ
الطُّورِ الْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾ كُلُوا مِنْ
طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ
يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾ وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾ وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ
﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾
قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾
فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ
رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ
أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾ قَالُوا
مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا
مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

77 — Ve lekad evhaynâ ilâ mûsâ en esri bi'ıbâdiy fadrib lehüm tariykan fiylbahri yebesen lâ tehâfü dereken ve lâ tahşâ.

Biz Mûsâ'ya şöyle vahy eyledik:

"Küffârın elinden, bâhusus Fir'avn-i gaddârın yedinden kurtarmak içün kullarım ile geceleyin yola çık, yürü, onlara denizde kuru bir yol aç, arkandan yetişirler zannetme, Fir'avn'in yetişmesinden korkma, denizde gark olurum diye de pervâ etme."

78 — Feetbe'ahüm fir'avnü bicünûdihî feğaşiyehüm minelyemmi mâ ğaşiyehüm.

Fir'avn alelfevr, terâhîsiz orduları ile onları ta'kîb etti. Fir'avn ve askerini de deryâdan korkunç bir sûrette saran sarıverdi.

79 — Ve edalle fir'avnü kavmehû ve mâ hedâ.

Hulâsa, Fir'avn kavmini dalâlete sevketdi, hidâyete götürmedi.

80 — Yâ beniy isrâiyle kad enceynâküm min adüvviküm ve vâ'adnâküm cânibettûril'eymene ve nezzelnâ aleykümülmenne vesselvâ.

Ey nazar-ı merhamet ve şefkatimizi bekleyen Benî İsrâil!

Evvelâ kudret-i Sübhânîmizle sizi, galib ve bâhir olan düşmanınızdan kurtardık. Ve size Cebel-i Tûr'un sağ tarafında va'd verdik. Size kudret helvası ve bıldırcın indirdik.

81 — Külû min tayyibâti mâ rezaknâküm ve lâ tetğav fiyhi feyehılle aleyküm ğadabiy ve men yahlil aleyhi ğadabiy fekad hevâ.

Bu kadar şiddetli ibtilâlara tahammülden sonra nı'metlerimize şükrediniz ki sizin üzerinizde ziyadelensin. Size verdiğimiz rızkların tayyibatından yeyiniz. O nı'metler ile elde ettiğiniz kuvvetleri yerli yerine sarfediniz, hakkında tuğyan ve küfranda bulunmayınız. O nı'metleri kendinize izâfe ederek dalâletde kalmayınız. Fir'avn gibi olmayınız. Küfranda onun gibi olursanız elbette gadabım üzerinize iner. Ve biliniz ki, her kim gadab u azâbıma uğrarsa i'tibar ve yakınlık derecesinden düşer, uçuruma iner.

82 — Ve inniy leğaffârün limen tâbe ve âmene ve amile sâlihan sümmehtedâ.

Bununla beraber ben, tevbe edip rücû' eden ve îmân eden, sâlih işler işleyen, ihlâs gösteren, sonra doğru yolda yürüyen kimseler hakkında mağfiretkârım.

(Nedâmetle Hak'ka rücû' ettikleri, ihlâs ile Hak yolunu tuttukları vakıt Cenâb-ı Hak seyyiatlarını örtbas eder.)

83 — Ve mâ a'celeke an kavmike yâ mûsâ.

Mûsâ kemâl-i şefkatinden kavminin hidâyetine harîs, izn-i İlâhî ile yetmiş kişi seçerek Tevrat'ı ahzetmek üzere Rabbisine şevk ile Tûr'a müsâraat etti, mev'ıde vâsıl oldu.

Vüsûlünden evvel Rabbi ona isti'câlinden sordu:
"Yâ Mûsâ! Kavminden önce gelmeye sana acele ettiren sebeb nedir?"

84 — Kale hüm ülâi alâ eseriy ve aciltü ileyke rabbi literdâ.

Mûsâ: "Onlar yakınlık gayesinde benim izim üzerinde geliyorlar. Yâ Rabbi! Yakınlığımı ziyâdeleştiresin, benden râzî olasın diye acele ettim" dedi.

85 — Kale feinnâ kad fetennâ kavmeke min ba'dike ve edallehümüssâmiriyyü.

Cenâb-ı Hak: "Sen onları kardeşinle beraber bırakıp ayrıldın, onların azîm bir belâya giriftar olmalarına sebeb oldun. Biz onları senin ardından fitneye düşürdük. Bizim gayrımıza ibâdete başladılar, bize şerik koştular. Sâmiri onların yollarını saptırdı" dedi.

86 — Ferece'a mûsâ ilâ kavmihî ğadbâne esifen kale yâ kavmi elem ye'ıdküm rabbüküm va'den hasenen efetâle aleykümül'ahdü em eredtüm en yehılle aleyküm ğadabün min rabbüküm feahleftüm mev'ıdiy.

Mûsâ derhâl Rabbisinin sâha-i izz-i huzûrundan, o makam-ı sürurdan, kavminin hallerine gadablı, hüzünlü, düşünceli olarak sür'atle döndü:

"Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir va'dde bulunmadı mı? Ahvâlinizin güzelleşmesi, makam-ı kurba vâsıl olmanız, ahlâkınızın tekâmülü içün size Tevrat'ı vermeye güzel bir va'dde bulunmadı mı? Zaman mı uzadı? Yoksa Rabbiniz tarafından üzerinize bir gadabın hulûl etmesini mi istediniz de bana olan va'dinizden hulfettiniz" dedi.

87 — Kalû mâ ahlefnâ mev'ıdeke bilmelkinâ ve lâkinnâ hummilnâ evzâren min ziynetilkavmi fekazefnâhâ fekezâlike elkassâmiriyyü.

"Yâ Mûsâ! Biz kendi kudretimiz ve ihtiyârımızla sana verdiğimiz söze muhâlefet etmedik. Sâmirî'nin hîlesi bize galebe etti, o hîleye mağlûb olduk, reddedemedik. Biz, Fir'avnlıların deniz kenarında bıraktıkları ziynet eşyalarını, bir takım ağırlıkları taşıyorduk. Onları eritip, bir hâle koymak içün ateşe attık. Kezâ Sâmirî de kendinde olanı attı" dediler.

(Ve lekad evhaynâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُۥ خُوَارٌ فَقَالُوا۟ هَٰذَآ إِلَٰهُكُمْ
وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِىَ ﴿٨٨﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا
يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَٰرُونُ مِن قَبْلُ
يَٰقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِۦ ۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ فَٱتَّبِعُونِى وَأَطِيعُوٓا۟
أَمْرِى ﴿٩٠﴾ قَالُوا۟ لَن نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا
مُوسَىٰ ﴿٩١﴾ قَالَ يَٰهَٰرُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوٓا۟ ﴿٩٢﴾ أَلَّا
تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِى ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِى
وَلَا بِرَأْسِىٓ ۖ إِنِّى خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَمْ
تَرْقُبْ قَوْلِى ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَٰسَٰمِرِىُّ ﴿٩٥﴾
قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ
فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِى نَفْسِى ﴿٩٦﴾ قَالَ فَٱذْهَبْ
فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا
لَّن تُخْلَفَهُۥ ۖ وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَٰهِكَ ٱلَّذِى ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ
لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِى ٱلْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَآ إِلَٰهُكُمُ ٱللَّهُ
ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَىْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

88 — Feahrece lehüm ıclen ceseden lehû huvârün fekalû hâzâ ilâhüküm ve ilâhü mûsâ fenesiye.

Sâmirî sonra onlar içün bir dana cesedi yaptı. His ve hareketi ve bakar sesi gibi sesi vardı.

Sâmirîler: "Bu sizin ilâhınızdır ve Mûsâ'nın da ilâhıdır. Mûsâ onun menzilini unutdu da aramaya gitdi. Tûr'da onu taleb edecek" dediler.

89 — Efelâ yerevne ellâ yerci'u ileyhim kavlen ve lâ yemlikü lehüm dârren ve lâ nef'an.

Şu hakıkati görmüyorlar mı, düşünmüyorlar mı idi ki, o dana onların hiçbir sözlerine cevab veremiyor ve onlar içün hiçbir menfaat ve zarar vermeğe de mâlik değildi.

90 — Ve lekad kale lehüm hârûnü min kablü yâ kavmi innemâ fütintüm bihî ve inne rabbekümürrahmânü fettebi'ûniy ve etıy'û emriy.

Hârun o kavme nezâret içün içlerinde kalmıştı. Kavmi fitneye mübtelâ olunca, Hârun, Mûsâ gelmezden evvel ona niyâbeten onlara vesâyâda bulundu:

"Ey kavmim!" dedi. "Kasem olsun siz buzağı ile fitneye, mihnete düştünüz. Bu, Rabbınızdan bir imtihandır. Tevhıdi bırakıp şirke döndünüz. Kardeşimi size resul olarak gönderen, sizi düşmanınızdan kurtaran Rabbiniz, Rahmân olan Allahü Teâlâ'dır. Kardeşim de beni sizin üzerinize bıraktı. Bana tâbi' olunuz, Hak'ka tâbi' olunuz, emrime itâat ediniz, bâtıla meyletmeyiniz, sözümü kabûl ediniz, benim irşâdım sizin salâh-ı hâliniz içündür."

91 — Kalû len nebreha aleyhi âkifiyne hattâ yerci'a ileynâ mûsâ.

Onlar Hârun'a cevâben:

"Mûsâ bize dönünceye kadar onun etrafında mütedarrıâne yüzümüzü ondan çevirmeyeceğiz, onun ibâdetine devam edeceğiz, ondan ayrılmayacağız" dediler.

92 — Kale yâ hârûnü mâ mene'ake iz reeytehüm dallû.

Sonra Mûsâ mîkatdan döndü, kavmini dalâlet içinde yüzer buldu, şiddetli ve gadablı bir sûrette kardeşine bağırarak, kendisinden büyük olduğu hâlde istihkar içün ismi ile çağırarak:

"Ey Hârun! Onların eğri yola saptıklarını gördüğün zaman onlarla kıtalden hangi şey seni men'etti?" Dedi.

93 — Ellâ tettebi'ani efe'asayte emriy.

"Tarîk-ı Hak'dan, tevhıd yolundan eğrilip danaya taptıkları vakıt, dîni muhâfazada, o hukuku müdâfaada benim izimi ta'kîb eylemeklikden, ki bunu sana defâat ile vasıyyet etmiştim, seni ne men'etti? Yoksa sen de kâfir mi oldun? Dalâletde misin? Benim emrime âsî mi oldun?"

(Diye üzerine hücûm ederek sakalına sarıldı ve hırpaladı.)

94 — Kale yebneümme lâ bilıhyetiy ve lâ bire'siy inniy haşiytü en tekule ferrakte beyne beniy isrâiyle ve lem terkub kavliy.

Hazret-i Hârun: "Ey annemin oğlu!* Sakalımı, başımı tutma, (gadabla saçlarıma yapışma!) Özrümü dinlemiyorsun, onlarla kıtâl etmedin diyorsun. Evvelâ onların çokluğuna karşı kı-

* Hazret-i Hârûn'un, Hazret-i Mûsâ'yı annesine izâfe ederek konuşması, onun o andaki celâlini cemâle tebdîl ettirmek ve merhametini celb içündür.

tâl etmeye kaadir değildim. Sonra şenden korktum. Niçün emirlerime itâat etmedin, muhâfaza etmedin, hüsn-i hılâfetde benim vaz'ıyyetimi tutmadın da İsrâil oğulları arasında tefrika çıkardın dersin diye korktum" dedi.

Mûsâ Hârun'un özrünü dinledi, ona karşı hiddetinden nâdim oldu, Sâmirî'yi ıtâb etmeye başladı:

95 — Kale femâ hatbüke yâ sâmiriyyü.

"Yâ Sâmirî! Ey Mudıl! Bu tefrika ve ıdlâlden senin büyük maksadın ve isteğin ne?" Dedi.

96 — Kale besurtü bimâ lem yebsurû bihî fekabadtü kabdaten min eserirresûli fenebeztühâ ve kezâlike sevvelet liy nefsiy.

Sâmirî: "Benim maksadım yalnız riyâset ve onlara tefevvuk etmek, onlar arasında temâyüz etmektir. Zîra ben onların görmediklerini gördüm, bilmediklerini bildim. Cibrîli at üzerinde yürürken gördüm, onun izinden bir avuç toprak aldım buzağı heykelinin içine attım, ruhsuz şey ruhlu oldu. Ve işte, bu işi nefsim hoş görerek bana irtikâb ettirdi" dedi.

Ey tâlib!

Bir kavm istihlâk kesbeder de, Allahü Teâlâ kazâ-i Sübhânîsi ile o kavmin cezâsını murâd ederse, o kadar açık âyât, beyyinat, mu'cizâta şâhid oldukları hâlde, akıllıların akıllarını selbeder, kalb gözlerini de kör eder, öküze taptırır. En büyük öküz de insânın kendi nefsidir, haberi olmadan kendi nefsine tapmaya başlar. Onun içün İmâm-ı Ali Efendimiz "Ennefsü hiye sanemül'ekber" buyurmuşlardır.

97 — Kale fezheb feinne leke fiylhayâti en tekule lâ misâse ve inne leke mev'ıden len tuhlefehu venzur ilâ ilâhi-

kelleziy zalte aleyhi âkifen lenüharrikannehu sümme lenensifennehu fiylyemmi nesfen.

Mûsâ ona: "Haydi def'ol, git! Bu dünyada cezan şu olacakdır: Sen kime rastgelirsen "Bana dokunma!" diyeceksin. Cemâdı, ilâh gibi tanıtmaya kalktığından dolayı hayatda cennet gibi yaşayacaksın. Âhıretde de sana öyle bir vaîd var ki ona asla hulfedilmeyeceksin, tevben de kabûl olunmayacak. Zîra sen hem dâl, hem mudilsin. İmdi, Dünya ve Âhıret hâlini bildikten sonra, o, başını bekleyip durup tapındığın ilâhına da bak; eğer o ilâh-ı hakıkî olsaydı yanmaması lâzım gelirdi. Biz onu yakacağız, yaktıktan sonra da külünü denize savurup atacağız" dedi.

98 — İnnemâ ilâhükümullâhülleziy lâ ilâhe illâ hüve vesi'a külle şey'in ılmen.

(Bütün evsâf-ı kemâli câmi', Hayyu Kayyum, vücudde O'ndan başka mevcud olmayan) sizin ilâhınız ancak o Allahdır ki O'ndan başka ibâdete lâyık ilâh yok. Onun Hazret-i ilminin hâricinde hiçbir şey yokdur. O ilmi ile her şey'i kuşatmışdır.

(Fe ahrece lehüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

كَذٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنٰكَ مِنْ
لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾
خٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾ يَوْمَ يُنفَخُ فِى الصُّورِ
وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾ يَتَخٰفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ
إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً
إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا
رَبِّى نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَّا تَرٰى فِيهَا عِوَجًا
وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِىَ لَا عِوَجَ لَهُۥ ۖ وَخَشَعَتِ
الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ
الشَّفٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾
يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾
وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَىِّ الْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَن
يَعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا
وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾ وَكَذٰلِكَ أَنزَلْنٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ
مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

99 — Kezâlike nekussu aleyke min enbâi mâ kad sebeka ve kad âteynâke min ledünnâ zikren.

Ey Ekmelerrüsûl! İşte biz sana geçen kıssalardan, geçmiş târihin mühim haberlerinden icl'e ibâdet edenleri, onlara karşı Mûsâ'nın gayretini, ibret alınacak şeylerin hepsini birer birer beyân ettik; (tâki ümmetine tenbih ve tezkîr olsun) ve sana ledünnümüzden bilâ vâsıta, muallimsiz, mürşidsiz bir zikr verdik. Kütüb-i Sâlifeyi câmi', bütün hakaık ve maârifi, ahkâmı kavî bir Kitâba seni mazhar kıldık.

100 — Men a'reda anhü feinnehû yahmilü yevmelkıyâmeti vizren.

Her kim o zikr-i azîmden, saâdetin bütün vecihlerini câmi' olan O'ndan yüz çevirirse, şübhesiz o kimse Kıyâmet günü azîm bir vebâl yüklenecek.

Nazm-ı Kerîmde: Zikr-i hakıkîden i'râz edende; hakîkat-i îman, irfan ve iykandan bir şey olmadığına işâret vardır. Âhıretde de yükleneceği ağır yük: Küfr, nifak, şirk ve cehil yükleridir.

101 — Hâlidiyne fiyhi ve sâe lehüm yevmelkıyâmeti hımlen.

O büyük günah yükünü ilel'ebed taşıyacaklar, yevm-i cezâda müebbed azâba mazhar olacaklardır.

102 — Yevme yünfehu fiyssûri ve nahşürülmücrimiyne yevmeizin zürkan.

Yüklerin kuvveden fi'le çıkarılacağı an, Sûr nefholunduğu vakıt, biz o gün mücrimleri yüzleri siyahlanmış, gözleri gök gözlü olarak, gözlerinin nûru sönmüş bir hâlde haşredeceğiz.

Nazm-ı Sübhânîde hased ve nifakdan kinâye vardır.

103 — Yetehâfetûne beynehüm in lebistüm illâ aşren.

Mücrimler birbirlerine; korku sadırlarını kapladığından ve za'f isti'lâsından dolayı yüksek sesle konuşamayıp hafif hafif: "Dünyada ancak on gün —müddetin kısalığına işâreten— on saat veya on gece kaldınız" diye söylenecekler.

104 — Nahnü a'lemü bimâ yekulûne iz yekulü emselühüm tariykaten in lebistüm illâ yevmen.

İçlerinden ileri gelenleri onlara: "Siz kabirde bir günden fazla durmadınız" deyince; onların bu söz ile ne demek istediklerini herkesden iyi biz biliriz.

105 — Ve yes'elûneke anilcibâli fekul yensifühâ rabbiy nesfen.

Ey Ekmelerrüsûl!
Kıyâmet günü dağların ne hâl kesbedeceğini senden soracaklar.
Onlara cevâben söyle:
Rabbim onları kökünden koparıp toz gibi dağıtacakdır!

106 — Feyezerühâ ka'an safsafen.

Dağlar yerlerinden koparılıp atıldıktan sonra Arz'ı düpedüz, nebatsız, ağaçsız bomboş bırakacak.

107 — Lâ terâ fiyhâ ıvecen ve lâ emten.

Ey gören!
O yerlerde ne bir eğrilik, ne bir kabarıklık eseri göremeyeceksin.

108 — Yevmeizin yettebi'ûneddâ'ıye lâ ıvece lehû ve haşe'atilasvâtü lirrahmâni felâ tesme'u illâ hemsen.

Dağlar ufalanıp hallac pamuğu gibi atıldığı o gün, İsrâfil, bütün halkı "Toplanın!" kumandası ile da'vet eder. İsrâfil'in da'vetine hiçbir tarafa eğrilmeyerek icâbet edecekler. O da'vete hiçbir akabe mâni' olamayacak! İsrâfil Aleyhisselâmı her tarikden gelen da'vetliler ta'kîb edecekler. Ve o günde Rahman olan Allah'ın azameti karşısında sesler kısılacak! Artık onların ayak hışırtısından başka bir şey işitmezsin.

109 — Yevmeizin lâ tenfe'uşşefâ'atü illâ men ezine lehür-rahmânü ve redıye lehû kavlen.

O gün ancak Allah'ın, şefâat etmesine izin verdiği ve sözüne râzî olduğu kimseden gayrısının şefâati fâide vermez. O kimseler de: Sıfat-i Rahmâniyyesi ile kendilerine tecellî etmiş olduğu ehl-i şefâat olan Enbiyâ u Evliya, ki onlar ehl-i rahmet olup ancak Hak'dan söylerler.

110 — Ya'lemü mâ beyne eydiyhim ve mâ halfehüm ve lâ yuhıytûne bihî ılmen.

Cenâb-ı Hak ilm-i huzûrîsi ile mahlûkatının bütün ahvâlini, isyânını, tâatini, hangi isyânın şefâatle zâil, hangi âsînin afve lâyık olacağını bilir. Mahlûkatının önlerindekini, arkalarındakini, geçmiş ve gelecek bütün hâllerini bilir. Onlar ise O'nun ilmini ihâta edemezler. Zîra Allahü Teâlâ kadîmdir. Mahlûkatının ilmi kadîmi ihâta edemez.

Nazm-ı kerîmde O'nun künhü ma'rifeti karşısında insânın âciz kalacağına işâret vardır.

111 — Ve anetilvücûhü lilhayyilkayyûmi ve kad hâbe men hamele zulmen.

Ve bütün yüzler —Vücûh-ı mükevvenât, vücûh-ı Melekût— O Hayyül Kayyûm olan Allah'a baş eğmiş, O'nun hük-

müne huşû' ve hudû' ile teslîm olmuş, şirk, zulm yüklenenler, O'ndan gayrısına secde edenler de hâib, hâsir olmuştur.

112 — Ve men ya'mel minessâlihâti ve hüve mü'minün felâ yehâfü zulmen ve lâ hedmen.

Her kim de mü'min (ya'ni îmân-ı taklîdîde değil de îmân-ı tahkıkîde olduğu hâlde dünyada îmânın îcâbı olan tâat ve sâlih olan amelleri işlerse, ki onunla Hakka tekarrüb edecekdir. O vakıt o ne bir zulümden korkar, ne de çiğnenmekden. Zîra îmân-ı hakıkînin nûru ile müeyyeddir. En büyük zulüm de gayra secdedir. O'nun va'd-i Sübhânîsi ile, istihkak kesbetmiş olduğu sevab men'olunmaz. Amel-i sâlihin ecri noksan olmaz. Seyyiâtı ne ise onun karşılığını görür. Ne seyyiatı ziyâdeleşir ve ne de hasenâtı artar.

113 — Ve kezâlike enzelnâhü kur'anen arebiyyen ve sarrefnâ fiyhi minelva'ıydi le'allehüm yettekune ev yuhdisü lehüm zikren.

İmdi Cenâb-ı Hak Kur'an-ı Azîm ve Zikr-i Hakîminden haber veriyor:

Ve işte bütün eşyâyı ihâta eden, ilmimizi beyân eden, ratb ü yâbis ne varsa hepsini muhît olan O'nu, Kur'anı üslûb-i Arabî üzere indirdik.

Nazm-ı kerîmde mühim bir işâret vardır: Cenâb-ı Hak Kur'an-ı Mübîn'i üslûb-i Arabî üzerine indirmişdir. Nitekim sahâifi ve diğer Kitabları Âdem'e vasâir Enbiyâya kendi lisanları ve muhtelif lûgatler üzerine inzâl etdiği gibi... Kelâm-ı Sübhânîsinin hakıkatine gelince, o, zâtına âid bir sıfatdır ki, harflerden, mahlûkatının esvât-ı muhtelifesinden münezzehdir.

Ve Kur'an-ı Mübîn'de birçok inzârat ve tahvîfât ile tekrarlar yapdık ki belki meâsîden sakınırlar, takvâ yolunu tutarlar, emirlerimize ta'zimkâr, mahlûkatımıza şefekatkâr olurlar, şirk-

den kaçınırlar, tevhıdimize dönerler veyâhut Kur'an'ın vaîdleri, kıssaları onlara bir zikr ihdâs eyler, ahvâl-i mâziyyeden ibret alırlar, Allah ile azamet yarışına kalkanların nasıl garkoldukla-rını, nasıl mesholduklarını, nasıl bir azâb ile çökdüklerini düşünürler, hidâyeti ihtiyâr ederler, şevka, zevka teâlî, terakkî ederler diye.

(Kezâlike nekussu...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۗ وَلَا تَعۡجَلۡ بِٱلۡقُرۡءَانِ مِن قَبۡلِ
أَن يُقۡضَىٰٓ إِلَيۡكَ وَحۡيُهُۥۖ وَقُل رَّبِّ زِدۡنِي عِلۡمٗا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدۡ عَهِدۡنَآ
إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبۡلُ فَنَسِيَ وَلَمۡ نَجِدۡ لَهُۥ عَزۡمٗا ﴿١١٥﴾ وَإِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلَٰٓئِكَةِ
ٱسۡجُدُواْ لِأٓدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبۡلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾ فَقُلۡنَا يَٰٓـَٔادَمُ إِنَّ
هَٰذَا عَدُوّٞ لَّكَ وَلِزَوۡجِكَ فَلَا يُخۡرِجَنَّكُمَا مِنَ ٱلۡجَنَّةِ فَتَشۡقَىٰٓ
﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعۡرَىٰ ﴿١١٨﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظۡمَؤُاْ
فِيهَا وَلَا تَضۡحَىٰ ﴿١١٩﴾ فَوَسۡوَسَ إِلَيۡهِ ٱلشَّيۡطَٰنُ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ
هَلۡ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ ٱلۡخُلۡدِ وَمُلۡكٖ لَّا يَبۡلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنۡهَا
فَبَدَتۡ لَهُمَا سَوۡءَٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخۡصِفَانِ عَلَيۡهِمَا مِن
وَرَقِ ٱلۡجَنَّةِۚ وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾ ثُمَّ ٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ
فَتَابَ عَلَيۡهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾ قَالَ ٱهۡبِطَا مِنۡهَا جَمِيعَۢاۖ بَعۡضُكُمۡ
لِبَعۡضٍ عَدُوّٞۖ فَإِمَّا يَأۡتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدٗى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَايَ
فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشۡقَىٰ ﴿١٢٣﴾ وَمَنۡ أَعۡرَضَ عَن ذِكۡرِي فَإِنَّ لَهُۥ
مَعِيشَةٗ ضَنكٗا وَنَحۡشُرُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ أَعۡمَىٰ ﴿١٢٤﴾
قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرۡتَنِيٓ أَعۡمَىٰ وَقَدۡ كُنتُ بَصِيرٗا ﴿١٢٥﴾

114 — Fete'âlellâhül-melikülhakku ve lâ ta'cel bilkur'ani min kabli en yukdâ ileyke vahyühu ve kul rabbi zidniy ılmen.

Hâdisat ve tasavvuratdan münezzeh, her zerrede kayyûmiyyet-i zâtiyyesi meşhud, hakkı ile ibâdete lâyık olan Allah; Melik-ül Hak, müstevli-i mutlak, kayyûm-i muhakkak, bütün varlıkdan âlî ve münezzeh, ezelen ve ebeden sâbit, dâim ve müstemirdir. Onların zannettiği gibi değildir.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sen, sana Kur'an'ın vahyi tamâmen tebliğ olunmadan evvel onu edâda, tebliğinde, kırâatinde acele etme.

Nazm-ı kerîmde: Kur'an okunduğu vakıt sükûna, istimâa, tedebbüre ve nûru ile münevver olup, esrârına vâkıf, keşf-i hakaikına âgâh olmaya tenbih vardır.

İşte Kur'an'ın hakaikı, nâmütenâhî olduğundan O'nun nûru ile tenevvür ve ahlâkı ile tahallûkuna işâreten (Rabbi zidniy ılmen) buyurulmuşdur ki: Yâ Rabbi! İlmimizi ziyâdeleşdir, ya'ni ilmime muhâtab halket, söylediğimi anlasınlar demekdir.

Ey tâlib!

Kur'an-ı Mübîn'in hakaikı nâmütenâhî olduğundan O'nun nûru ile tenevvür ve O'nun ahlâkı ile tehallûk etmedikçe hakıkatler insâna çözülmez.

115 — Ve lekad ahidnâ ilâ âdeme min kablü fenesiye ve lem necid lehu azmen.

Filhakıka bundan evvel de Âdem'e ahd verdik de unuttu. Ona, bu ağaca yaklaşma, meyvesini yeme diye emretmişdik; sabra sâhıb olamadı onun içün unuttu. Nefsini zapta kuvveti olduğunu O'nda bulamadık. Muhabbeti gaalib geldi kemâl-i emrdeki şevka emrin sûretini terketti.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsinde o kadar hafî işâretler vardır ki: Oradaki nakz-ı ahdde resûllerin, sıddıkların zuhûru gizlenmişdir.

116 — Ve iz kulnâ lilmelâiketiscüdû liâdeme fesecedû illâ ibliyse ebâ.

İmdi Cenâb-ı Hak Hazret-i Âdem'in hılkatindeki husûsiyyeti, serâiri ve O'nu yer üzerinde halîfe kılarak Alemin üzerine ıstıfâ ettiğini, bütün mevcûdâtın bir nümûnesini câmi' bulunduğunu, Âdem'in meleğe nisbeten husûsî bir kemâle mâlik olduğunu, Âlem-i Halk, Âlem-i Emr, Âlem-i Melekût, Dünya ve Âhıret kendisine bildirildiğini, rûh-ı menfûh ile tekrîm edildiğini, Meleğin ise bu ihtısasa sâhıb olmadığını, binaen'aleyh Âdem'in onların secdelerine bilfazîle istihkak kesbetdiğini beyan buyuruyor:

Ey Ekmelerrüsûl!

Melâikeye emrettiğimiz o vakti anlat ki, Melâikeye: "Evsaf ve Esmâmızın tecelliyyâtına tamâmen âgâh, sizden efdâl olan Âdem'e secde ediniz" diye emretmişdik.

Emrimize imtisâlen, O'na ta'zîmen onlar derhal secde etdiler, türâb-ı mezellete kapandılar, yalnız İblis dayattı, secdeden imtina' etdi.

117 — Fekulnâ yâ âdemü inne hâzâ adüvvün leke ve lizevcike felâ yuhricennekümâ minelcenneti feteşka.

Bunun akabinde biz de: "Yâ Âdem! Haberin olsun bu İblis sana ve senin zevcene düşmandır. Sakın sizin cennetden çıkmanıza sebeb olmasın ki sonra bedbaht olursun, ta'b mevkiine sürüklenirsin, şiddet-i üsr içinde kalırsın, Hazretden uzak düşersin" dedik.

Ey tâlib!

Allah'ın Âdem'e husûsî ikrâmını ve O'na olan nı'metlerini görünce İblis hased etdi, onun hasedi O'nu ona düşman etdi.

Nazm-ı kerîmin işâretinde: Her bir hâsidin, hased etdiği kimsenin düşmanı olduğu, onun helâkine çalışdığı, hâlini ifsâda uğraşdığı bildiriliyor.

Onun içün Şeytânın izinde yürür de cennet-i kalbinden arz-ı beşeriyyete düşersen mahrum yaşarsın mahrum! Bina-en'aleyh Şeytan-sıfat olan kimselerle düşüp kalkma! Ona tâbi' olup musahabetine dalma!

118 — İnne leke ellâ tecû'a fiyhâ ve lâ ta'râ.

Cennetde ise senin içün ta'b-ı meşakkat, aç ve çıplak olmak yokdur, nı'met dâimîdir, orada hepsi hazırdır. Telebbüs yeniden yeniyedir. Müşâhede, visâl her andır. Envâr-ı ıstıfâiyye libâsından ârî olmazsın.

119 — Ve enneke lâ tezmeû fiyhâ ve lâ tadhâ.

Ve sen orada susuz kalmayacaksın, güneşin sıcağını çekmeyeceksin. Sen zıll-i inâyetimizdesin, iftirak güneşinin harâreti ile yanmazsın.

Evet... Cenâb-ı Hak, şecere-i menhiyye ile eğer Âdem'ı imtihân etmeseydi bu kadar ilm-i hakaikın esrârı zâhir olmazdı. Günahkârların özrü, ubûdiyyetin sırrı, Rubûbiyyetin mağfireti ne olacakdı?

120 — Fevesvese ileyhişşeytânü kale yâ âdemü hel edüllüke alâ şeceretilhuldi ve mülkin lâ yeblâ.

Derken Şeytan adâvetini izhâr etdi, O'na vesvese verdi, nasihat yolu ile:

"Ey Âdem! Sana Huld ağacına rehberlik edeyim mi? Mihnetsiz, meşakkatsiz bu cennetde dâimî kalasın. Zevâli olmaz bir mülk, saltanat, bir devlet göstereyim mi? Öyle bir mülk ki, eskimez, fenâ bulmaz, dâima yeniden yeniye gider" dedi.

Zavallı Şeytan, bîçâre mağrur! Âdem'e vesvese vermekle zannediyordu ki O'nu firkat-i ebediyyenin zirvesine çıkaracak. Hâlbuki bilmiyordu ki onun sebeb olduğu şey, vuslat-ı ebediy-

ye idi. O şecere, hakıkaten Şecere-i Huld idi. Envâr-ı sultâniyyeyi lâbis, esrâr-ı Rabbâniyyeyi hâmil idi...

121 — Feekelâ minhâ febedet lehümâ sev'âtühümâ ve tafika yahsifâni aleyhimâ min verakılcenneti ve asâ âdemü rabbehu feğavâ.

Bunun üzerine Âdem ile zevcesi ikisi de o şecere-i menhiyyeden doyuncaya kadar yediler ve derhâl çıplak vaz'ıyyetlerini gördüler, cennet ağaçlarından elbise yapmaya başladılar. Mükerrem ve kendisine secde edilen Âdem, nehyolunan şey'i irtikâb etdiğinden dolayı Rabbisine âsî oldu, şaşırdı. Âdem'in isyânı, asıl'dan fer'e rücû' idi. Birçok serâir ve gayb-ül gayb tecellîleri oluyordu...

122 — Sümmectebâhü rabbühu fetâbe aleyhi ve hedâ.

Şeytânın murâd-ı aslîsi çürüdü, aksine çıkdı. Zîra vaktâki Âdem bahr-ı imtihanda gark olup cennetden hıcablanınca onun kalbinde Rahman tecellî etdi yine lika-i Rahmân'a şevkden başka bir şey hâsıl olmadı, menzil-i firkatden yine menzil-i vuslata yer verildi. Sonra Rabbi O'nu ıstıfâ etdi, tevbesini kabûl buyurdu, hüsn-i ikbâle, keşf-i cemâle, tarîk-ı visâle hidâyet etdi.

123 — Kalehbitâ minhâ cemiy'an ba'duküm liba'dın adüvvün feimmâ ye'tiyenneküm minniy hüden femenittebe'a hüdâye felâ yedıllü ve lâ yeşka.

"Dâr-ı emn ü sürûr olan cennetden; asl'ınız ve fer'iniz çıkınız. Hepiniz dârüttefrika olan Dünya'ya ininiz bakalım" dedik. Umûr-ı meâşınızda zürriyyetiniz bazınız ba'zınıza düşman olsun. Bu adâvet aranızda orada kaldığınız müddetçe kalsın. Sonra... Taraf-ı Sübhânîmizden size Rüsûl ve Kitab geldikde ona tâbi' olunuz.

Her kim benim resûlüme ve benim Kitâbıma kasd-ı sahih ve sıdk u ihlâs ile ittiba' ederse, elbette Dünyada dalâlete düşmez ve bedbaht olmaz. Ahlâk-ı Sübhânî ile tahallûk, sıfât-ı Sübhânî ile ittısâf ve fânîyi bâkî ile değişdiğinden âhıretde de şekavete düşmez.

124 — Ve men a'reda an zikriy feinne lehu me'ıyşeten danken ve mahşürühu yevmelkıyâmeti a'mâ.

Her kim zikrimden yüz çevirirse ona dar bir maîşet vardır. Ya'ni Hak'kı beyâna gelen, Peygamberlerin gösterdiği hidâyet caddesini beğenmeyip kendi sahte varlığında yürümeye inâd eden, Allah ile azamet yarışına kalkan, O'nun Resûlüne cebhe alan kimseyi huzursuz yaşatır, inim inim inletir, hırs ateşi, hased nârı ile yakarız. Hulâsa, kalbinin yolunu kapar, bizim gayrımızla meşgul eder, envâr-ı zikrimizden perdeleriz. Kim ki envâr-ı zikirden perdelenmişdir, envâr-ı müşâhededen de mechûl kalmışdır.

Evet... Kim ki visâl-i Hak'dan mahcub kalmışdır, insânî bir hayâtı olmamışdır.

Hak'kı ikdâm edeni, Hak ikbâl eder... Hak da birine ikbâl etdi mi her şey ona hizmet eder.

(Ve nahşürühû...)

Ebediyyet âleminde de kör olarak ve Hak'kın vücûdünden câhil olarak haşrederiz. Nasıl ki dünyada o, O'ndan câhil idi...

İmâm-ı Ali Kerremallahü Zâtehu Hazretleri: "Dünyada Hak'ka ârif olmayan, âhıretde de Hak'ka ârif olamaz" buyurmuşlardır. Ya'ni burada Allah'ın dostlarını ve ıstıfâ kanununa tâbi' olan zatları göremeyen orada da göremeyecekdir demekdir.

125 — Kale rabbi lime haşerteniy a'mâ ve kad küntü basıyren.

O vakıt mütehassirâne, mahzûnâne bir edâ ile, o, netsinin semen-i kalîline hayât-ı ebedîsini, baht-ı sermedisini satan der:

"Rabbim! Niçün beni kör olarak haşretdin? Ben gözlü idim, görüyordum, gözüm nurlu idi."

(Fete'âlellâhül-melikülhakku...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالَ كَذٰلِكَ اَتَتْكَ اٰيَاتُنَا فَنَسِيتَهَاۚ وَكَذٰلِكَ الْيَوْمَ تُنْسٰى ﴿١٢٦﴾
وَكَذٰلِكَ نَجْزٖي مَنْ اَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِاٰيَاتِ رَبِّهٖۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ
اَشَدُّ وَاَبْقٰى ﴿١٢٧﴾ اَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فٖي مَسَاكِنِهِمْۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِاُولِي النُّهٰى ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا
كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَاَجَلٌ مُسَمًّىۜ ﴿١٢٩﴾ فَاصْبِرْ
عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
غُرُوبِهَاۚ وَمِنْ اٰنَاءِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى ﴿١٣٠﴾
وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖٓ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فٖيهِۜ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَاَبْقٰى ﴿١٣١﴾ وَاْمُرْ اَهْلَكَ
بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَاۜ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًاۜ نَحْنُ نَرْزُقُكَۜ
وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوٰى ﴿١٣٢﴾ وَقَالُوا لَوْلَا يَاْتٖينَا بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّهٖۜ اَوَلَمْ
تَاْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْاُولٰى ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ اَنَّٓا اَهْلَكْنَاهُمْ
بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهٖ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَٓا اَرْسَلْتَ اِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ
اٰيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَذِلَّ وَنَخْزٰى ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُواۚ
فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ اَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدٰى ﴿١٣٥﴾

تَمَّتْ سُورَةُ طٰهٰ

126 — Kale kezâlike etetke âyâtünâ fenesiytehâ ve kezâlikelyevme tünsâ.

Rabbi buyurur:

"Eveet öyle idi... Sana âyetlerimiz geldi. (En büyük âyet-i Hazret-i Muhammed'dir) sen onları görmedin. Kudretimiz, vahdâniyyetimizi; vâzıh, güneş gibi beyân eden âyâtımızı görmedin, unutdun, terketdin, hiç anmadın, ömrünü şirk ile riyâ ile geçirdin. İşte bugün de böyle bırakılacaksın!"

127 — Ve kezâlike necziy men esrefe ve lem yü'min biâyâti rabbihî ve le'azâbül'âhıreti eşeddü ve ebka.

İşte biz, sayılı nefeslerini Hak'sız tüketip isrâf eden, hılkatindeki gayeyi unudup, âyâtımıza îmân etmeyip, bizden i'râz eden kimseye böyle azâb-ı müebbed ile mücâzât ederiz. Cehennemde bu'd-ı hazelân içinde unudulmuş bir hâlde terkederiz.

128 — Efelem yehdi lehüm kem ehleknâ kablehüm minelkurûni yemşûne fiy mesâkinihim inne fiy zâlike leâyâtin liüliynnühâ.

Sahte benliklerine güvenenleri, benimle azamet yarışına kalkıp gadabıma kendilerini siper edenleri, daha onları şu irşâd etmedi mi ki, inkârları sebebiyle onlardan evvel nice kurun helâk etmişiz. Helâk olan bu karnlar onlara ibret olmaz mı? Onların meskenlerinde yürüyüp duruyorlar, ticâret ederken uğruyorlar, misâfiretle geçiyorlar... İbret almazlar mı? Muhakkak erbâb-ı akla bunda çok âyetler vardır. O âyetler bizi, Kitablarımızı, Resûllerimizi, intikam alacak kudretimizi de pek açık beyân etmişdir.

129 — Ve levlâ kelimetün sebekat min rabbike lekâne lizâmen ve ecelün müsemmen.

Ey Peygamber-i Hak!

Ümmetin hakkında dünya azâbının kalkması husûsunda da duâ etmeseydin onları da geçmiş ümmetler gibi mesh ile hazf, kesf ve daha gayri şeylerle helâk ederdik. Eğer te'hîr-i azab hakkında Rabbinin emri sebk etmemiş olsaydı bunlara azab lâyık olurdu. Fakat onlara müsemmâ bir ecel var, yevm-i cezâ var. Çırası insandan olacak tathirhâne-i küfr olan bir âlem-i nâr var...

130 — Fasbir alâ mâ yekulûne ve sebbih bihamdi rabbike kable tulû'ışşemsi ve kable ğurûbihâ ve min ânâilliyle fesebbih ve atrâfennehâri le'alleke terdâ.

Ey Ekmelerrüsûl!

Makam-ı sabırda dur, teblîğini yap. Ehl-i i'tirâzın, ehl-i inkârın kelimât-ı küfrüne, onların senin hakkında sâhir demelerine, mecnun demelerine, daha nice sözlerine sabret. Ve (onların o sözlerinden sıkılmamaklığın içün) Rabbine hamd ile tesbih eyle.* Evet tesbih et, Rabbini onların sözlerinden, inkârlarından tenzih et. Hiçbir an bu tesbihden fâriğ olma. Güneş doğmadan evvel ve batmadan evvel, gece saatlerinde de, gündüzün etrafında da tesbih et ki rızâya erebilesin. Sen bütün evkat Allahından râzîsin, Allahın da senden. Makam-ı şefâat senin, derece-i refîa senin.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olur ise:

Ey Ekmelerrüsûl!

Hazâin-i cûd-i İlâhîmizi ve ulûm-i Rubûbiyyetimizi sana ikrâm eyledik. Sana tahsis edilen bu husûsî tecellimizi tezekkür eyle. O tezekkür seni bizim gayrımızı rü'yete meydan vermesin. Öyle tezekkür eyle ki şems-i cemâlimiz tulû', envâr-ı visâlimiz keşfoluncaya kadar... Gecenin ba'zı ânında tecellî-i Süb-

* Zîra Hak ile meşgul olan, halkın tecâvuzundan müteessir olmaz.

hânîmizde müstağrak ol. Sen keşf-i Samedânîmize mazharsın. Zât-ı Ehadiyyet Cenâb-ı Ahmediyyetine fetholunmuşdur. Makam-ı Mahmûd'a vâsılsın. Seninle benim aramda hıcab yokdur. Rü'yet-i Sübhânîmden râzî ol, kevnin halkolunan bütün ziynetlerinden hazer et.

131 — Ve lâ temüddenne ayneyke ilâ mâ metta'nâ bihî ezvâcen minhüm zehretelhayâtiddünyâ lineftinehüm fiyhi ve rizku rabbike hayrün ve ebka.

Ey Ekmelerrüsûl!

Ehl-i dünyanın suver-i ibtilâsı olan zahârif-i dünyeviyyeye —ki biz onları onlarla imtihân ederiz— o imtihan ettirdiğimiz şeylere mütemenniyâne bakma, beşerin cibilliyyetinde olan o şey'i işleme.* Elbette Rabbinin rızk-ı visâli, keşf-i cemâli daha bakalıdır.

İmdi Cenâb-ı Hak tâatle mülâzemeti ve ubûdiyyeti emrediyor, makam-ı mücâhedede ıstıbârı, makam-ı müşâhedede sabrı bildiriyor.

132 — Ve'mür ehleke bissalâti vastabir aleyhâ lâ nes'elüke rizkan nahnü nerzükuke vel'âkıbetü littakvâ.

Ehline namaz kılmalarını emret. Bütün kuvvetleri ile Hak'ka teveccüh etsinler. Makam-ı mücâhedede ıstıbar, makam-ı müşâhedede sabr esasdır.

Nazm-ı kerîm'in ma'nâ-i enfüsîsi tahsil edilirse:

Kuvvâ-i rûhâniyyene ve kuvvâ-i insâniyyene salât-ı huzûru emret. Makam-ı mücâhedede ıstıbar, makam-ı müşâhedede sabreyle. Biz senden müdrekât-ı nefsâniyyeye, kemâlât-ı his-

* Nazm-ı kerîm, ta'lîm-i ümmet içündür.

siyyeye âid rızk istemiyoruz. Cihet-i ulviyyeye, maârif-i rûhâniyyeye, hakaik-ı kudsiyyeye âid rızkı biz sana veririz. Âkıbet takvânındır. Hak'kın gayrısını terkedenindir. Hevesât-ı nefsâniyyeden tecerrüd edenindir.

133 — Ve kalû levlâ ye'tiynâ bâyetin min rabbihî evelem te'tihim beyyinetü mâ fiyssuhufil'ûlâ.

Müşrikler: "Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) bize Rabbinden bir âyet getirsin de tâ ki biz onun risâletini tasdik, açdığı da'vâyı kabûl edelim" dediler.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlara söyle: Kendilerine Kütûb-i sâlifede muharrer olan beyyine gelmedi mi? Bunların ekserîsinin Kur'an-ı Mübîn'de bulunması, vâzıh bir sûrette beyân edilmesi kâfi değil mi? Geçen Peygamberler bunların hepsini haber verdi, bu kitâb-ı mu'cizde bildirildi. Onların zamanında da, onlardan îmân etmeyenler oldu. Tekzîb etdiler, küfretdiler, dalâleti hidâyete tercih etdiler. Bunlar da onlar gibidirler.

134 — Ve lev ennâ ehleknâhüm bi'azâbin min kablihî lekalû rabbenâ levlâ ileynâ resûlen fenettebi'a âyâtike min kabli en nezille ve nahzâ.

Ey Peygamber-i Hak!

Taraf-ı Sübhânîmizden niyâbeten söyle:

Eğer biz onları Kur'andan, senden evvel helâk etmiş olsa idik:

"Yâ Rabbi! Eğer sen bize ınd-i Sübhânînden âyât-ı beyyinât ile bir resûl göndermiş olsa idin biz onun âyâtına ittiba' eder, böyle zelîl, dûçâr-ı hakaret olmazdık" diyeceklerdi.

135 — Kul küllün müterebbisun feterebbesû feseta'lemûne men ashâbüssırâtisseviyyi ve menihtedâ.

Onlara söyle ki:

Cümlemiz beklemekdeyiz. Siz de intizarda olunuz. Yakında doğru yolun sâhıbleri, hidâyete ermiş olanlar kimlerdir anlarsınız. İ'vicacsız, mu'tedil, renkden renge uğramamış yolda olan biz miyiz, yoksa dalâlin zirvesine çıkmış olan siz misiniz bilirsiniz.

*

Sûre-i Tâ hâ'nın meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîle: Şân-ı Muhammedî'ye beyân etmiş, mertebe-i Ehadiyyet-i Samedâniyyeyi tavzihan bildirmişdir.

Dosdoğru tarîk-ı Hak'kı ihtiyâr edebilmek içün bütün ef'âlinde ve a'mâlinde ahlâk-ı Muhammedî ile tahallûk etmenin esas olduğunu i'lân ve daha nice incelikleri kendisinde cem'etmişdir.

—

سُورَةُ الأَنبِيَاءِ

Sûre-i Enbiyâ

Sûre-i Celîle: Mekke'de nâzil olmuşdur.
Âyetleri: Yüz on iki'dir.

Ey Muhammedî!

Sûre-i Tâ hâ: "Ey inananlar, inanmayanlar! Âkıbetinizi bekleyiniz bakalım! İnananlar mı sırât-ı müstakımde yürüyor, inanmayanlar mı?" Emri ile tecellî etdi. Sûre-i Enbiyâ'da "Nâs'a hısabları zamânı yaklaşdı!" diye başladı.

Hikmetsiz hiçbir zerre mevcûd olmadığına göre, Hak'ka

muhâtab olarak yaradılan nâs'ın da mensî ve mühmel bırakılmayacağı âşikârdır.

Binaen'aleyh bir yevm-i cezâ, bir yevm-i hısab, bütün ıbâdın tabaka tabaka, derece derece amellerinin sahifelerinin çevrileceği bir gün, adl-i İlâhî'nin, mîzân-ı hakıkînin vaz'edileceği bir an var.

İmdi Cenâb-ı Hak, ehl-i dalâletin hâlini, îmânı onur ve nefsâniyyet mes'elesi yapan bîçârelerin etvârını ve inananların istikbâlini beyan buyuruyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ ﴿١﴾ مَا يَأْتِيهِمْ
مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً
قُلُوبُهُمْ وَأَسَرُّوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
أَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ
فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ
أَحْلَامٍ بَلِ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ
الْأَوَّلُونَ ﴿٥﴾ مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَفَهُمْ
يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا
لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ
الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾ لَقَدْ
أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

Neş'e-i U'lâ'da, Neş'e-i Uhrâ'da adl-i takvîm ile tecellî eden, bütün kullarını da'vet-i Sübhânîsi ile Dârüsselâm'a ve cennet-i naîm'e da'vet eden, kendisinden başka gayesi kalmamış olan ibâd-ı hâssına envâ'-ı ta'zîm ü tekrîm ile şeref-i likasını bahşeden Allah'ın Rahman ve Rahîm ismi ile başlarım.

1 — Ikterebe linnâsi hısâbühüm ve hüm fiy ğafletin mu'ridûne.

Rableri ile yapdıkları ahdleri unudan, fıtrat-ı asliyyelerine ubûdiyyet emâneti verildiği hâlde o hukuka riâyet etmeyen nâs'a hısablarının vakti yaklaşdı, yapdıkları incelenecek... Onlar bilseler, her hâlleri her an, her lemha murâkebe ediliyor, en ufak zerrelerine kadar hısapları yapılıyor... Bunu bilseler kendi hısaplarını kendileri yaparlar. Fakat bizim müşâhede-i Sübhânîmizden gafletle mahcub olduklarından, perdelendiklerinden dolayı Hak'dan yüz çeviriyorlar, dinden i'râz ediyorlar, inkâr sâhasında dolaşıyorlar. Bizim yaşatdığımızı, öldürdüğümüzü inkâr ediyorlar da "Zaman yaşadır, zaman öldürür..." Diyorlar. Kendi ölümleri olan kıyâmet-i suğrâ'dan da ibret almıyorlar, hâllerini görüp kendilerine nasihat edenleri sevmiyorlar, onlara arkalarını çeviriyorlar.

2 — Mâ ye'tiyhim min zikrin min rabbihim muhdesin illesteme'ûhü ve hüm yel'abûne.

Onların nasıl hısabları, azabları olmaz?

Onlar, Rablerinden gafletden uyanmaları içün zaman zaman her yeni gelen ihtârı yalnız istihzâ kasdiyle dinlerler, dinliyormuş gibi dururlar, eğlenirler.

3 — Lâhiyeten kulûbühüm ve eserrün necvâ elleziyne zalemû hel hâzâ illâ beşerün mislüküm efete'tûnessıhre ve entüm tübsırûne.

Kalbleri, taraf-ı Sübhânîmizden gönderilen mu'cize-i muhtırayı teemmül etmez, tefekkür etmez. Onların ma'nâsını anlamak, rümuz ve işârâtına âgâh olmak istemezler, alay ederek dinlerler. Nefislerine meâsîyi, küfrü irtikab eden, türlü türlü fesad ve dalâl îcâd eden o inadcı zâlimler aralarında gizli gizli konuşurlar, nâs'ı ihtilâle sevketmek içün propaganda yaparlar. Kur'an-ı Mübîn'in i'câzını kendi aralarında gizleyerek nâs'ı O'ndan çevirmek içün şekiller düşünürler, Peygamber-i Hak'dan ayırmak isterler. "Bu hakir kimse de kim? Nübüvvet, Risâlet iddiâsında bulunur, bana vahy gelir der. O da sizin benî nev'inizden değil midir? Onun sizin üzerinizde hiçbir meziyyeti yokdur. Semâ'dan gelecek olan resûl, ancak melek olabilir. Ey hayretde kalan ukalâ! Bu sizin gibi insan değil midir? Sihır ve şa'beze yolu ile açmış olduğu da'vâya inanacak mısınız? Mu'cize mi diyeceksiniz? Göz göre göre sihre mi gidiyorsunuz?" derler.

4 — Kale rabbiy ya'lemülkavle fiyssemâi vel'ardı ve hüvessemiy'ul'aliymü.

Onlara cevâben söyle:

Envâ'-ı kerâmât u mu'cizât ile beni techiz eden Rabbim, konuşmamın her cinsini bilir. Semâvât'da, Arz'da, Âlem-i Ervah'da Âlem-i Tabiat ve Eşbah'da her ne söylense cümlesini bilir. Nasıl bilmez? O'nun ilminin hâricinde bir şey yokdur. Hakkı ile O'ndan gayrı işiten yokdur. O, işiticidir ve hakkı ile alîmdir.

5 — Bel kalû adğâsü ahlâmin belifterâhü bel hüve şâ'ı-rün felye'tinâ biâyetin kemâ ürsilel'evvelûne.

Bundan mâadâ "Bu belki karışık bir rü'yâdır, belki kendisi îcâd ediyor da Rabbine iftirâ ediyor. Belki kuvve-i mütehayyile mahsûlü olan şeyleri satıra vaz ediyor da, sonradan, bunlar bana nâzil olmuş Allah'ın kelâmıdır dıye iddia ediyor, iftirâ ediyor. Belki şâirdir fasih konuşuyor, işideni hayrete düşürüyor. Bize o, evvelki peygamberlerin getirdiği gibi bir mu'cize getirsin" dediler. "Asâ gibi, Yed-i Beyzâ gibi, dilsizi konuşdurmak gibi, rü'yet nûrundan mahrûm olana nûr-ı rü'yet vermek gibi, ölüyü diriltmek gibi..."

6 — Mâ âmenet kablehüm min karyetin ehleknâhâ efehüm yü'minûne.

Evvelki peygamberlerin mu'cizelerine îmân etmeyen karyeyi helâk eyledik. Şimdi onlar mı sana îmân edecek? Hâşâ! Şiddet-i kasvetlerinden, şikak u mefsededlerinden böyle konuşuyorlar. Onlar sana asla îmân etmezler.

7 — Ve mâ erselnâ kableke illâ ricâlen nûhıy ileyhim fes'elû ehlezzikri in küntüm lâ ta'lemûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Senin risâletini inkâr ediyorlar, buna illet olarak da senin beşer olduğunu ileri sürüyorlar. Senden evvel gönderdiklerimiz de ricâl idiler ve vahy'e mazhar idiler.

Tarafımızdan niyâbeten onlara söyle:

Ümem-i mâziyeden her ümmete; kemâlde nihâyete ermiş, rüşdün kemâline varmış, kendilerine, sana vahy eylediğimiz gibi vahy eylediğimiz insanlar gönderdik.

Ey ehl-i inkâr!

Eğer siz bilmiyorsanız ilm ü habere sâhıb Ehl-i Kitâba sorunuz.

8 — Ve mâ ce'alnâhüm ceseden lâ ye'külûnetta'âme ve mâ kânû hâlidiyne.

Eğer onlar senin "O da bizim gibi yiyor, içiyor, resûl ise yemez içmez" diye risâletini inkâr ediyorlarsa, "Kemâlât-ı insâniyyeye âid sıfatlarla muttasıf" diye nübüvvetini kabûl etmiyorlarsa; yine tarafımızdan niyâbeten söyle:

Biz evvelki peygamberleri yemek yemez cesedler kılmadık ve bu sûrî hayatda da ebedî değildiler.

9 — Sümme sadaknâhümülva'de feenceynâhüm ve men neşâü ve ehleknelmüsrifiyne.

Sonra onlara olan va'dimizi infâz etdik. Onları ve dilediklerimizi necâta muzaffer kıldık. Bağy ü inadda, küfr ü şirkde, cebr ü fesadda ısrâr edenleri, küfürde ileri gidenleri helâk etdik.

10 — Lekad enzelnâ ileyküm kitâben fiyhi zikrüküm efelâ ta'kılûne.

Azamet-i Sübhâniyyem hakkı içün size bir Kitab indirdik ki, bütün şânınız O'nda, felâh O'nda. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?

(Ikterebe linnâsi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَّاَنْشَاْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
اٰخَرِيْنَ ﴿١١﴾ فَلَمَّآ اَحَسُّوْا بَاْسَنَآ اِذَا هُمْ مِّنْهَا يَرْكُضُوْنَ ﴿١٢﴾
لَا تَرْكُضُوْا وَارْجِعُوْٓا اِلٰى مَآ اُتْرِفْتُمْ فِيْهِ وَمَسٰكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُسْئَلُوْنَ ﴿١٣﴾ قَالُوْا يٰوَيْلَنَآ اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَتْ تِّلْكَ
دَعْوٰىهُمْ حَتّٰى جَعَلْنٰهُمْ حَصِيْدًا خٰمِدِيْنَ ﴿١٥﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَآءَ
وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لٰعِبِيْنَ ﴿١٦﴾ لَوْ اَرَدْنَآ اَنْ نَّتَّخِذَ لَهْوًا
لَّاتَّخَذْنٰهُ مِنْ لَّدُنَّآ ۖ اِنْ كُنَّا فٰعِلِيْنَ ﴿١٧﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى
الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهٗ فَاِذَا هُوَ زَاهِقٌ ۚ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُوْنَ ﴿١٨﴾
وَلَهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَمَنْ عِنْدَهٗ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ
عَنْ عِبَادَتِهٖ وَلَا يَسْتَحْسِرُوْنَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُوْنَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لَا يَفْتُرُوْنَ ﴿٢٠﴾ اَمِ اتَّخَذُوْٓا اٰلِهَةً مِّنَ الْاَرْضِ هُمْ يُنْشِرُوْنَ ﴿٢١﴾
لَوْ كَانَ فِيْهِمَآ اٰلِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا
يَصِفُوْنَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُوْنَ ﴿٢٣﴾ اَمِ اتَّخَذُوْا
مِنْ دُوْنِهٖٓ اٰلِهَةً ۭ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ ۚ هٰذَا ذِكْرُ مَنْ مَّعِيَ وَذِكْرُ
مَنْ قَبْلِيْ ۭ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ۙ الْحَقَّ فَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ﴿٢٤﴾

وَمَآ

11 — Ve kem kasamnâ min karyetin kânet zâlimeten ve enşe'nâ ba'dehâ kavmen âhariyne.

Ve biliniz ki, biz ne kadar karyeleri; ahâlisi zâlim oldukları cihetle mahvetdik, kökünü kestik. Ve onlardan sonra yerlerine diğer kavimleri ikame eyledik.

Nazm-ı kerîm'in ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Nûr-ı zikrullah ile ma'mûr olması lâzım gelen nice kalbler; zulm-i tabiat, mübâşeret-i şehvet, daâvî-i bâtıla ve ağyâra nazarla hıcablanarak harâb olmuşdur.

12 — Felemmâ ehassû be'senâ izâ hüm minhâ yerküdûne.

Müntakım ismimizle tecellî edip, şiddetli azâbımızı hissetdikleri vakıt korkarak sür'atle kaçmak içün üzengi tepiyorlardı.

13 — Lâ terküdû verci'û ilâ mâ ütriftüm fiyhi ve mesâkiniküm le'alleküm tüs'elûne.

Tehekküm ve istihzâ yolu ile onlara:

"Ey debdebe ve tantanada müstağrak kalan münkirler!

Nereye yürüyorsunuz?

Tepinmeyin, tepinmeyin, kaçmayın! Dönün! Küfr ü fesâd eylediğiniz, o, içinde şımartıldığınız şeylere ve meskenlerinize! Zîra firârınız size fâide vermez! Sorguya çekileceksiniz!" dedik.

14 — Kalû yâ veylenâ innâ künnâ zâlimiyne.

Helâki anlayınca, müteessifâne, mütehassirâne:

"Veyl bizlere! Vay başımıza! Bizler cidden zâlimlerden idik; Allah'ın Resûlünü tekzîb etdik, Kitâbına arka çevirdik" dediler.

15 — Femâ zâlet tilke da'vâhüm hattâ ce'alnâhüm hasıyden hâmidiyne.

Artık bütün da'vâları, nidâları, zikirleri bundan ibâret kaldı: (Yâ veylenâ innâ künnâ zâlimiyn).

Fakat o nedâmetin onlara menfaati olmadı.

Nihâyet onları öyle yapdık ki; ahları, vahları nihâyet bulmadan, tırpanla biçilmiş ot gibi, sönmüş ateş gibi kaldılar.

16 — Ve mâ halâknessemâe vel'arda ve mâ beynehümâ lâ'ıbiyne.

Onları nasıl o hâle koymazdık?

Biz, kevâkib ile tezyîn etdiğimiz Semâ'yı ve mâdenler, nebatlar, hayvanlar, ağaçlar, nehirler, daha nice nice şeyler, türlü türlü yemişlerle tezyîn etdiğimiz Arz'ı ve aralarında bulunan mahlûkatı oyunculuk etmek üzere yaratmadık. Onları oyuncak olarak hâlketmedik. Elbette adl-i Sübhânîmizle tecellî edecekdik. Bu âlem zâlimlerin bâzîcesi olacak değildi. Bu âlemde hikmetden hâlî, abes ve bâtıl bir şey yaradılmamışdır ki oyuncak olsun.

17 — Lev erednâ en nettehıze lehven lettehaznâhü min leldünnâ in künnâ fâ'ıliyne.

Eğer bilfarz vettakdir biz bir eğlence ittihâz etmek isteseydik —ki ulüvv ü şânımız ve azametimiz, hikmet-i Sübhânîmiz ondan münezzehdir— zevcemiz, veledimiz olsaydı, kendi ind-i Sübhânîmizde olurdu, sizin yanınızda olmazdı. Zîra veled ve zevce ikisi de zevcin yanında olur, gayrının yanında olmaz.

Eğer yapacak olsaydık böyle yapardık. Biz şân-ı Ulûhiyyete lâyık olmayan hâli irtikâb etmeyiz, kemâl-i kudretimize yakışmaz.

18 — Bel nakzifü bilhakkı alelbâtıli feyedmeğuhü feizâ hüve zâhikun ve lekümülveylü mimmâ tesıfûne.

Belki biz ulüvvü şânımızla hakkı bâtılın tepesine fırlatır,

taslit ederiz de beynini parçalar, onu mahv u helâk eder, o anda bâtıl zâil olur.

Veyl sizlere de! Yazık hâlinize! Allah'a lâyık olmayan sıfatları izâfe edersiniz. İftirâ etdiğinizden dolayı elbette başınıza felâket gelecekdir!

Ey tâlib!

İşte bundan dolayı dünyaya lehv u lû'b, âhırete de dâr-ı karar tesmiye edilmişdir.

19 — Ve lehu men fiyssemâvâti vel'ardı ve men ındehu lâ yestekbirûne an ıbâdetihî ve lâ yestahsirûne.

Allahü Teâlâ'ya bu izlâl-i hâlikeyi temâsil-i bâtılayı nasıl şerik koşarsınız?

Semâvatda ve Yerde ervâh-ı mücerrede ve Arz'a taallûk etmiş olan ervah, vâr olan her ne varsa hep O'nundur, hepsi O'nun memlûküdür. O'nun huzûrundakiler O'na ıbâdet ve taâtden ne tekebbür ederler, ne yorgunluk duyarlar, ne de O'na iftirâ ederler.

20 — Yüsebbihûnelleyle vennehâre lâ yefterûne.

Gece, gündüz O'na tesbih ederler, O'nun sıfat-ı İlâhisine lâyık olmayan şeylerden aleddevam O'nu tenzih ederler, O'ndan fütur getirmezler.

21 — Emittehazû âliheten minel'ardı hüm yünşirûne.

Yoksa o muannidler bir takım ilâhlar edindiler de Arz'dan neşri onlar mı yapcaklar? Ya'ni ölenleri dirildip, Arz'dan neşre kaadir bir ilâh mı ittihâz etdiler?

22 — Lev kâne fiyhimâ âlihetün illellâhü lefesedetâ fesübhânellahi rabbil'arşi ammâ yesıfûne.

O inadcı müşrikler nasıl teaddüd-i ilâha kaadir olurlar?

Semâvat ve Arz'da ya'ni bütün mevcûdatda tepeleyen, vâhıd ü kahhâr olan Allah'dan gayrı eğer bir başka ilâh olsa idi, elbette ikisi de muhakkak fâsid olurlardı, nizâm-ı âlem bozulurdu, müstakıl bir tasarruf bulunmazdı.

İmdi: Vücûdü ile mevcûd, Sıfâtı ile muhît, Esmâsı ile ma'lûm, Ef'âli ile zâhir, Âsârı ile meşhûd, Vâhıd, Ehad, Ferd-ü Samed, Ulûhiyyet ve Rubûbiyyetinde müstakıl, mülkünde şeriki olmayan o Rabbül'Arş; başka ilâhlar ve ona veled ittihâz etdikleri iddia edilen müşriklerin, zâlımlerin, gafillerin isnâd etdikleri vasıflardan münezzeh bir Sübhandır.

O'nu; "Veled ittihâz etdi, şerîki, sâhıbesi var" şeklinde iftirâ edilen noksan sıfatlardan, o şâibelerden tenzih ederek tesbih etmelidir.

23 — Lâ yüs'elü ammâ yef'alü ve hüm yüs'elûne.

O, lâ yüs'el ammâ yef'al'dir. İrâdesi, kazâsı, hükmü içün muakkıbi yokdur. O işlediğinden suâl olunmaz. Hiçbir vech ile mes'ûl olmaz. Şürekâ-i bâtıla ise mes'ûllerdir.

24 — Emittehazû min dûnihî âliheten kul hâtû bürhâneküm hâzâ zikrü men me'ıye ve zikrü men kabliy bel ekserühüm lâ ya'lemûne elhakka fehüm mu'ridûne.

Allah'dan başka ilâhlar mı edindiler?

Ey Ekmelerrüsûl!

O müşriklere ilzâmen ve tebkîten:

Ey Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Allah'a şerik koşan müşrikler! Da'vânızı isbât içün bürhânınızı getirin, aklî ve naklî delillerinizi meydâna koyun, diye buyur.

Bütün Kütüb-i Semâviyye ve Suhuf-ı İlâhiyye şirki nefyeder, Hak'kı tevhıd eder. Ve işte benim Kitâbım, yani benimle beraber olanlara gelen Kur'an ve benden evvel gelen Kitablar hepsi vahdâniyyet-i İlâhiyyeyi i'lân eder. Hepsi aklî ve naklî tevhıdi beyân eden bürhanlarla doludur.

Sizin de böyle huccetiniz var mı?

Nerede bürhan getirecekler?

Bâtıla bürhan olur mu?

Fakat onların ekserîsi taklîd arkasından giderler de Hak'kı bilmezler. Bâtılı hak diye takdîs ederler, Hak'dan i'râz ederler.

(Ve kem kassamnâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠
فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا۟ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ۗ سُبْحَٰنَهُۥ ۚ
بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ
﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا
لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِۦ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾ وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ
إِنِّىٓ إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلظَّٰلِمِينَ
﴿٢٩﴾ أَوَلَمْ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا
فَفَتَقْنَٰهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ ٱلْمَآءِ كُلَّ شَىْءٍ حَىٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ
﴿٣٠﴾ وَجَعَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا
فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾ وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ
سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَٰتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾ وَهُوَ
ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ
فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ ٱلْخُلْدَ ۖ
أَفَإِي۟ن مِّتَّ فَهُمُ ٱلْخَٰلِدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ ۗ
وَنَبْلُوكُم بِٱلشَّرِّ وَٱلْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

25 — Ve mâ erselnâ min kablike min resûlin illâ nûhıy ileyhi ennehû lâilâhe illâ ene fa'büdûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Makam-ı fazl-ı cûdumuzdan, senden evvel hiçbir Resûl göndermedik ki ona şöyle vahy etmiş olmayalım:

"Benden başka ilâh yokdur, bana tapınız. Ma'bûdün bil'hak, ibâdet ü tâata lâyık, kemâl-i devâm-ı beka, kemâl-i celâl ile teferrüd etmiş ancak benim."

26 — Ve kalüttehazerrahmânü veleden sübhânehû bel ıbâdün mükremûne.

Böyle iken o izlâl-i hâlike, Hak'dan gayrı merci' olmadığı hâlde şirket iddia etdiler de: "Rahman veled ittihâz etdi" dediler. Melâikeyi, Üzeyr'i, İsâ'yı; Allah'ın oğlu diye iftirâda bulundular.

Hâşâ bu hezeyenât-ı bâtıladan münezzeh olan o Sübhân'ın onlar, dedikleri gibi evlâdı değil, belki ikrâm olunmuş kullarıdır.

27 — Lâ yesbikunehû bilkavli ve hüm biemrihî ya'melûne.

Mevlâ'ya karşı kulluğun edebi ile müeddeb olup O'nun sözünün önüne geçmezler, hiçbir vakıt izinsiz lâkırdı söylemezler. O'nun kavlini, hükmünü tağyîre, tebdîle kalkmazlar, O'nun emri ile amel ederler.

28 — Ya'lemü mâ beyne eydiyhim ve mâ halfehüm ve lâ yeşfe'ûne illâ limenirtedâ ve hüm min haşyetihî müşfikune.

Allahü Azîmüşşan ilm-i huzûru ile onların önlerindekini, arkalarındakini, yanlarında hazır ve ma'lûm olanı, evet ne yapdıklarını, ne yapacaklarını, onlardan gaib ve mechûl olan bütün ahvâl ve işlerini bilir. Ve onlar ancak Allah'ın râzî olduğuna şe-

fâat ederler. Ve hepsi O'nun haşyetinden, azamet-i Sübhânîsinden; celâl-i kahrına ma'rifetleri olduğundan, firkatden tir tir titrerler. O'na karşı bir vücud varlığına kalkışmazlar.

Ey tâlib!

O haşyete karşı bu titreyiş, Hakka karşı hakıkat-i ilimdir ki ondan: Havf, hayâ, ta'zim doğar.

Cühhâl içün: Havf, Ulemâ içün: Haşyet, Evliyâ içün de: Rehbetdir.

29 — Ve men yekul minhüm inniy ilâhün min dûnihî fezâlike necziyhi cehenneme kezâlike necziyzzâlimiyne.

Ve bunların meyânında her kim: "Ulûhiyyetde müstakıl, ibâdete lâyık benim, ben Allah'dan başka ilâhım" der ise, biz ona Cehennemî cezâ veririz. Zâlimleri, hudûdullahı tecâvuz edenleri biz böyle cezâlandırırız.

Evet ekserî zâlimler lisân-ı kalleri ile değil de bunu lisân-ı hâlleri ile söylerler, Allah ile azamet yarışına kalkarlar, mahlûk-ı Hudâ'ya nazar-ı hakaretle bakarlar, kendilerine tapdırırlar, zulme dîvan durdurturlar.

30 — Evelem yerelleziyne keferû ennessemâvâti vel'arda kânetâ retkan fefetaknâhümâ ve ce'alnâ minelmâi külle şey'in hayyin efelâ yü'minûne.

O küfredenler vahdâniyyetimizi inkâr mı ediyorlar? Masnûâtımızda ve bize karşı şerik mi isbât etmeye kalkıyorlar? Zulm ü tezvîr ile bize veled mi nisbet ediyorlar?

Vahdâniyetimizi apaçık beyân eden hılkate baksalar a!.. Görmüyorlar mı?* Kemâl-i Kudretimizi bilmiyorlar mı?

Semâvat ve Arz ikisi de birbirlerine deliksiz muttasıl idiler. Ecrâm-ı Semâviyye, Arz hepsi bitişik idiler. Taaddüd ve te-

---

* Bu rü'yet: Rü'yet-i kalbiyyedir ki ona hakıkat-i îman derler.

kessür etmemişlerdi. O mütenevvi' ecram ve ecsam yok, hepsi mütemâsil bir madde idi.

İşte öyle iken biz onları fatketdik, kopardık, ayırdık. Ve her şey'i sudan hayat'da kıldık.

Hâlâ îmân etmezler ha?

31 — Ve ce'alnâ fiyl'ardı revâsiye en temiyde bihim ve ce'alnâ fiyhâ ficâcen sübülen le'allehüm yehtedûne.

Vahdet-i Zâtîmize, kemâl-i Kudretimize nasıl âgâh olmazlar?

Semâdan koparıp ayırdığımız ve üzerine sudan kendilerine hayat verdiğimiz insanların Arz hareketiyle sarsılarak muzdarib olmaması içün toprakları tahkîm etdik, dağlar yaratdık. Diledikleri yerlere gidebilmeleri içün Yer yüzünde geniş yollar, geçitler vücûde getirdik.

32 — Ve ce'alnessemâe sakfen mahfûzan ve hüm an âyâtihâ mu'ridûne.

Keza Semâyı da onların üstünde öyle bir sakf yapdık ki, karada ve denizde yapacakları bütün işlerin vakıtlerini, esbâb-ı maîşetlerini mahfuz. Evet, Semâyı mahfuz bir tavan yapdığımız ve bizim vahdâniyyetimize, kemâl-i kudretimize bir bürhan olduğu hâlde; müşrikler, münkirler, mürtedler ve âşikâr bedâyi'i, mu'cizâtı düşünmeden yüz çevirirler.

33 — Ve hüvelleziy halekalleyle vennehâre veşşemse velkamere küllün fiy felekin yesbehûne.

Semâvâtın hılkatini nasıl tefekkür etmezler? Oraya da mı bakmazlar? Vahdâniyyetimize delâlet eden âyetleri de mi tetebbür etmezler? O müsrif münkirler, sayılı nefeslerini Hak'sız isrâf edenler nasıl inkâr ederler?

O mûcid, öyle bir Allah'dır ki onların istirâhati içün gece-

yi, umûr-ı maîşetlerini iktisâb içün de gündüzü, Güneşi ve Kameri vesâir Şeyyârâtı hâlketdi.

Bunların her biri bir felekde yüzüyorlar, kendi mahrekleri dâhilinde kararsız ve sükûnsuz, daimî bir hâlde, sür'at-i tâmme ile devirlerini ve seyirlerini yapıyorlar. Onları felek döndürmüyor.

34 — Ve mâ ce'alnâ libeşerin min kablikelhulde efein mitte fehümülhâlidûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Biz senden evvel hiçbir beşeri muhalled kılmadık. Senin vefâtını bekleyenler, dünya'dan çekileceğine muntazır olanlar, acaba kendilerinin muhalled, ebedî mi kalacaklarını zannederler?

35 — Küllü nefsin zâikatülmevti ve neblûküm bişşerri velhayri fitneten ve ileynâ türce'ûne.

Her nefis ölümü tadacakdır! Her nefsin kuvve-i hayvâniyyesi zevâl bulacakdır. Her ruh, cesedinden mufârakat edecekdir.*

Ve biz sizi şer ve hayr ile imtihân içün mübtelâ kılacağız.

Kahr ile, lûtf ile, visâl ile, ikbâl ile, idbâr ile, nuhvet ile, âfiyet ile, cehl ile, ilm ile, nefse mütâbaat ile, ismet ile, iffet ile, tâat ile, isyân ile; sizi size bildirmek içün tecrübe edeceğiz. Ve Neş'e-i Ulâ'da ya'ni bu sahne-i şühudda bu ibtilânızı bitirdikden sonra bizden gayrısına değil —esâsen vücudde bizden gayrı yokdur— bize rücû' edeceksiniz.

---

* Ey tâlib!

Ölümün de envâ'ı vardır:

Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, O'nun mahlûkatına karşı O'nun celâli kahrından tir tir titreyip o titremeden hâsıl olan şefkatle şefekatkâr olarak sayılı nefesini tükedenler içün ölüm: Hayât-ı ebedîdir. Zâlim içün de ölüm: Husrandır, hasretdir, firkatdir, acıdır, azabdır.

Âyet-i celîlede Cenâb-ı Hak, bizi şer ve hayr ile imtihan edeceğini ferman buyuruyor.

Bil'umum mekrûhâta (Şer) tesmiye edilir: Korku, açlık, mal noksanlığı, nefis, semerat gibi... Bunların içinde nefis ölürse kalb hayat bulur.

Hayır da: Mahbûbatdır.

(Züyyine linnâsi hubbüşşehevâti minennisâi vel beniyne vel kanâtıyril mukantarati minezzehebi vel fıddeti vel haylil müsevvemeti vel en'âmi vel harsi...) Fermân-ı Sübhânîsinde beyan buyurduğu vech üzere bunlar da nefsin hayâtıdır ki, kalbi öldürür.

Bu iki hâl de insan içün ibtilâdır. Kim ki bu ibtilâdan sabr ile çıkar da bir cezbe ile **(İrci'î ilâ rabbiki râdıyeten merdıyye...)** fermânına mazhar olursa işte o kimse hayât-ı ebediyyeye nâil olur, kâm alır... Onun içün insan muhabbet edeceği, gönlünde taşıyacağı şey'i çok iyi bilmelidir. Zîra **(Efereeyte menittehaze ilâhehû hevâhü...)** "Kişinin muhabbeti neye ise ibâdeti de onadır" buyurulmuşdur.

(Ve mâ erselnâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَإِذَا رَآكَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا
أَهَٰذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ
هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٦﴾ خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي
فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾ لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكُفُّونَ
عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ
﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ
فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ
﴿٤١﴾ قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَٰنِ
بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ
تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ
وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هَٰؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ
حَتَّىٰ طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ
نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾

36 — Ve izâ reâkelleziyne keferû in yettehızûneke illâ hüzüven ehazelleziy yezkürü âlihetekum ve hüm bizikrirrahmâni hüm kâfirûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sen Hak'kı beyân etdiğin, Kur'an-ı Mübîn'i tilâvet etdiğin, eshâbına tevhıd'i ta'lîm etdiğin zaman, seni gördükleri vakıt istihzâ ederler, senin şânını hakir görürler.

Onlara sor: "Sizin ilâhlarınız size böyle su'-i edeb mi ta'lîm eder? Böyle mi va'z ediyor?" De.

Hâlbuki onlar Rahmân'ın va'z u emrine kâfirdirler. Rahman hakkında söylenenlere inanmazlar.

37 — Hulikal'insânü min acelin seüriyküm âyâtiy felâ testa'cilûne.

İnsan aceleden yaradılmışdır. Hılkaten acelecidir. Hayır'da ve şer'de aceleyi sever. Acele ise, kadere olan cehilden doğar.

Ey Peygamber-i Hak! Taraf-ı Sübhânîmden niyâbeten onlara söyle:

Ey mağrur Müsrifler! Şimdi neye acele ediyorsunuz? Size âyetlerimi göstereceğim. Azâbı isti'câl etmeyiniz, istemeyiniz.

38 — Ve yekulûne metâ hâzelva'dü in küntüm sâdikıyne.

Müşrikler, inananlara:

"Bu va'd'da, bu da'vânızda, eğer doğru iseniz, o mev'ud vakıt, bize hulûl edecek azâbın zamânı, o kıyâmüssâ'a ne vakıtdir, ne zamandır? Bize bildirin" derler.

39 — Lev ya'lemülleziyne keferû hıyne lâ yeküffûne an vücûhihimünnâre ve lâ an zuhûrihim ve lâ hüm yünsarûne.

Eğer o kâfirler, o azâbın kemmiyyetini, keyfiyyetini bilselerdi, o va'd geldikde yüzlerinden, arkalarından, her tarafdan

kendilerini kuşatacak ateşi men'edemeyecekleri, def'ine muktedir olamayacakları, her nefis kendi kazancına terhin edilmiş, hiçbir yardımcı bulamadıkları zamânı bilselerdi, görselerdi; böyle gurur ve istikbâr ile acele etmezlerdi.

40 — Bel te'tiyhim bağteten fetebhetühüm felâ yestetıy'ûne reddehâ ve lâ hüm yünzarûne.

Evet... O azab, o sâat, onlara bağteten, def'aten gelecek ve onları hayretler, dehşetler içerisinde dondura kalacak! O azab geldikden sonra da artık ne reddine güçleri yetecek, ne de kendilerine mühlet verilecek.

Ey tâlib!

Her zamân-ı fırsat bir ganîmetdir. Zîra vakt-i mevt birdenbire gelince hiçbir kimsenin kudreti onu te'hir ettiremez ve o anda kendisi içün de bir şey tedârik edemez.

Onun içün İmâm-ı Ali Kerremallahü Zâtehû Hazretleri, Cenâb-ı İmâm-ı Hasen'e vasıyyetlerinde:

"Oğlum Hasenim! Perde-i gaflet açılmadan, kudret elden gitmeden zamânı fırsat bil, ferdâ-i meâdın içün zâd u zahîre topla. Âlîcenab ol, hâcet messetmedikçe bir işin peşinden koşma. Kavval olmakdan ziyade fa'al ol..." buyurmuşlardır.

41 — Ve lekadistühzie birüsülin min kablike fehâka billeziyne sehırû minhüm mâ kânû bihî yestehziûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onların istihzâlarından mahzûn olma. Kasem olsun ki senden evvel gelen çoook Peygamberlerle istihzâ olundu da, içlerinden istihzâ edenleri, o istihzâ etdikleri şey kuşatıverdi.

42 — Kul men yekleüküm billeyli vennehâri minerrahmâni bel hüm an zikri rabbihim mu'ridûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara söyle:

Sizi gece ve gündüz, vakt-i ferâğınızda, uykunuzda, vakt-i şu'lünüzde; kaadir, envâ'-ı kahra sâhıb, celâli ile tecellî etdiği vakıt intikamı zâhir olacak o Rahman'dan kim kurtarabilir? Bu âşikâr bir hakıkat olduğu hâlde onlar Rablerinin zikrinden yüz çevirmişlerdir. Hâlbuki insânı bütün azabdan ancak zikr-i Rahman muhâfaza edebilir. Onlar ise ondan i'râz etmişlerdir. Rablerinin Kitâbına îmân etmemişler, âyât-ı İlâhî'yi tefekkür etmemişler, onları bütün mekrûhatdan muhâfaza edecek olan âyât ü beyyinâta iltifat etmemişlerdir.

İşte gaflet perdesiyle perdelenenler öyle olurlar.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak bu fermân-ı Sübhânîsinde, bütün mahlûkatına olan kemâl-i ihâtasını beyan buyuruyor.

43 — Em lehüm âlihetün temne'uhüm min dûninâ lâ yestetıy'ûne nasre enfüsihim ve lâ hüm minnâ yushabûne.

O, küfürde ısrâr edenler, îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapan müsrifler, sahte kuvvetlerine güvenenler öyle mi zu'm ediyorlar? Onların, onları bizden men'edecek ilâheleri mi var? Onları kuşatacak azâbımıza mâni' olacak ilâhları mı var? Ulûhiyyetde ve Rubûbiyyetde bize şerik koşdukları putların onlara şefâat edeceklerini mi zannediyorlar? Onlar kendi nefislerine bile yardımda muktedir değiller. Ve bizden sahâbet de göremezler.

44 — Bel metta'nâ hâülâi ve âbâehüm hattâ tâle aleyhimü'lumürü efelâ yerevne ennâ ne'tilarda nenkusuhâ min atrâfihâ efehümülğâlibûne.

Evet, biz bu inadcı müsrif kâfirleri ve dâl mütekebbir babalarını yaşatdık. Dünyadan istifâde ettirdik. Dünya servet ve saâdetine nâil kıldık. Hattâ o ömür onlara uzun geldi. Müddet-i

hayatlarında birçok meâsî irtikâb etdîler. Azâbın geleceğinden, irtikâb etdikleri zulmün intikamının alınacağından masun kalacaklarını zannetdiler. Fakat şimdi görmüyorlar mı ki o Arz'ı makam-ı kahrımızdan ve intikam-ı Sübhânîmizden, etrafından eksiltmekdeyiz. O hâlde yine gaalib onlar mıdır?

(Ve izâ reâkelleziyne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُم بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَاءَ
إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِن مَّسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِّنْ عَذَابِ رَبِّكَ
لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ
لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ
مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا
مُوسَىٰ وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ
﴿٤٨﴾ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَهُم مِّنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ
﴿٤٩﴾ وَهَٰذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَاهُ أَفَأَنتُمْ لَهُ مُنكِرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ
آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذْ قَالَ
لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾
قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنتُمْ أَنتُمْ
وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٤﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنتَ
مِنَ اللَّاعِبِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَل رَّبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٦﴾ وَتَاللَّهِ
لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾

45 — Kul innemâ ünzirüküm bilvahyi ve lâ yesme'us-summüddü'âe izâ mâ yünzerûne.

Ey Peygamber-i Zîşan!
Onlara cevâben söyle:
Ben sizi nefsimle değil, ancak vahy ile inzâr ediyorum.
Amma ne kadar inzâr edilseler hakıkî sağırlar, mürşîd-i hâdî'nin irşâdını işitmezler. Hak ve hakıkate da'veti duymazlar, inzârı kabûl etmezler.

46 — Ve lein messethüm nefhatün min azâbi rabbike leyekulünne yâ veylenâ innâ künnâ zâlimiyne.

Kasem olsun ey Peygamber-i Hak! Eğer Rabbinin azâbından onlara bir nefhacık dokunsa, "Eyvah! Vay bizlere! Biz zâlimlerden idik, hudûdullah'ın hâricine çıkanlardan idik" diyecekler.

47 — Ve neda'ulmevâziyn-elkısta liyevmilkıyâmeti felâ tuzlemü nefsün şey'en ve in kâne miskale habbetin min hardelin eteynâ bihâ ve kefâ binâ hâsibiyne.

Biz Kıyâmet gününde i'vicacsız, inhırafsız adl-i müstakım mîzanlarını vaz'eyleriz de hiç bir kimseye bir zerre kadar zulm olunmaz. Adl-i Sübhânîmizin iktizâsı, hayır ve şer, sevab ve ikabdan ne bir şey ziyâdeleşir, ne de bir şey eksilir. Ameli bir hardal dânesi kadar da olsa onu getirir koruz, onu hısâba katarız. Ve biz, kullarımızın hukukunu muhâfaza husûsunda hısab görücü olarak kâfiyiz. Hazret-i ilmimiz gizli, âşikâr her şey'i muhitdir.

Ey tâlib!
Cenâb-ı Peygamber: "Allah'a hamd, mîzânı doldurur" buyurmuşlardır.
Allah'a hamd de; Allah'ın cûd-ı Sübhânîsi ile ihsân etmiş olduğu bütün ni'metleri yerli yerine kullanmakla olur.

Yalnız kelime-i tevhıd-i hakıkî mîzâna dâhil olamaz.

Nasıl dâhil olabilir?

Zîra onun muâdili ve mümâsili yokdur. Mîzâna dâhil olan her şey'in zıddı bulunur, kelime-i tevhıd-i hakıkinin ise zıddı yokdur.

Evet... Allahü Teâlâ'nın adl-i kadîm terâzileri hiçbir hâdise, hiçbir zaman ve hiçbir mekân ile değişmez. Her mîzan içün bir mevzi', bir makam vardır. Âşıkîn içün, Vâmıkîn içün, Muhıbbîn içün, Müstakîm içün, Müste'nisîn içün, Hâdiîn içün, Ervâhîn içün, Vâhıdîn içün, Âlimîn içün, Bâkıyîn içün... Hulâsa hepsi içün mîzan vardır. Kurb-ı müşâhedeye nâil olanlar içün, hüsn-i visale vâsıl olanlar içün, vücûd-i ezel hazîneleri açılır. Nefsin mîzânı, rûhun mîzânı, aklın mîzânı, ma'rifetin mîzânı da vardır.

48 — Ve lekad âteynâ mûsâ ve hârûnelfürkane ve dıyâen ve zikren lilmüttekıyne.

Celâlim hakkı içün biz, Mûsâ ve Hârûn'a hak ile bâtılı ayırıcı cehâlete karşı ziya' neşreden Kitâbı vermişdik.

49 — Elleziyne yahşevne rabbehüm bilğaybi ve hüm minessâati müşfikune.

O Kitab, müttekıler içün, ziya' ve mev'ızedir.

O müttekıler ki; ya'ni Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, O'nun mahlûkatına şefekatkâr olanlar, o büyük günde bütün varlık O'nun azamet-i Sübhânîsi huzûrunda hılkatlerinin gayesinin hısâbını vereceğini görenler, düşünenler; yalnız zevâhirleri ile değil, kalblerinde zamâir ve serâirleri ile dehşetli, büyük korku beslerler. İçleri ile, dışları ile korkarlar.

Ey tâlib!

(Burada: Mü'minlerin Hak'kın gadabını görmeden kork-

duklarına ve o korku ile necâta, fevz ü felâha kavuşduklarına, o saygı dolayısiyle Kur'an-ı Mübîn'e muhâtab olduklarına, O hıtâba lâyık müstaid kalbe sâhıb olduklarına; kâfirlerin ise, azâbı görmeden korku ve saygı tedârik etmediklerinden, Kur'an-ı Mübîn'e cebhe almayı gaye ittihâz etdiklerinden ebediyyet âleminde husran içinde kalacaklarını beyan vardır.)

Evet... Onlar, Hakkı hakkıyle sayanlar, sevgi korkusu besleyenler, mev'ud, vukuu muhakkak tahakkuk edecek olan o Sâatden, hemen tecellî etmiş gibi tir tir titrerler.

50 — Ve hâzâ zikrün mübârekün enzelnâhü efeentüm lehû münkirûne.

İşte bu Kur'an-ı Kerîm öyle mübârek bir zikirdir ki, mahz-ı hayr u nef' ile O'nu; kemâl-i fazl-ı cûdumuzdan mekârim-i ahlâkı itmâma gönderdiğimiz Muhammed (Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem) in daire-i nübüvvetine biz indirdik.

Kelâmullah nefsinde mübârekdir. Câhil onu işidemez. Onu kim muhabbet ve şevk ile dinlerse mütekellim-i kadime lika, ve kim mazmunu ile amel, işâretine ma'rifet kesbederse O'nun halâvetini kalbinde bulur, bereketini müşâhede eder. O, Zât-ı Kadîmi rü'yete götürür.

Ey sayılı nefeslerini Hak'sız tükeden müsrifler!

Sizler Kur'an'ı mı inkâr ediyorsunuz? O'nu bir netice-i akliyye mi zannediyorsunuz. O'nu bir fikir mahsûlü mü görüyorsunuz? Bizim hidâyetimizden bir nur olduğunu inkâra mı kalkışıyorsunuz? O, hak ile bâtılın arasını ayırır, hâlk ile Hâlikın beynini beyân eder.

51 — Ve lekad âteynâ ibrâhiyme rüşdehû min kablü ve künnâ bihî âlimiyne.

Azametim hakkı içün bundan evvel (Mûsâ ve Hârun'dan

evvel) biz İbrâhim'in şânına lâyık olan akl-ı selîmi fazl-ı cûdumuzla verdik. O, mini mini iken dahi kendisine gaflet târî olmadı. İrfan, hakıkat, tevhıd yolu verilmişdi. Biz onun kemâl-i isti'dâdını, kabiliyetini, risâlet ve nübüvveti taşıyabileceğini, tevhıdin sırlarını keşfe ehil olduğunu biliyorduk.

52 — İz kale liebiyhi ve kavmihî mâ hâzihittemasiylülletiy entüm lehâ âkifûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Ceddin İbrahim'in, Halîl-i celîlin; babasına*, kavmine söylediklerini anlat.

Vaktâki kavmini esnâmın başında toplanmışlar ibâdet ediyorlar gördü. Hak cezbesi ve onları hidâyete sevketmek gayesiyle:

"Başına toplanıp ibâdet etdiğiniz bu temâsil, bu putlar nedir? Bâtıl, zâil, şuursuz, hareketsiz şeylere mi ibâdet ediyorsunuz? Ne tuhaf hâl... İbâdet eden ibâdet edilenden daha kıymetli. Bu ne sukutdur?" dedi.

İşte İbrahim mini mini iken rüşdünü böyle isbât etmiş idi.

Onlar bu kavl-i muhkeme, bu kavl-i ma'kule şöyle cevab verdiler:

53 — Kalû vecednâ âbâenâ lehâ âbidiyne.

54 — Kale lekad küntüm entüm ve âbâüküm fiy dalâlin mübiynin.

"Biz eslâfımıza, o atalarımıza ittiba' ederiz. Babalarımızı bunlara bizim ibâdet etdiğimiz gibi ibâdet eder bulduk."

Bu bir delilsiz cevâb-ı âciz idi.

---

* Üvey amcası. Bu bahsi daha evvelce uzun boylu îzah etmişdik.

İbrahim onlara:

"Kasem olsun; ey gaflet deryasında yüzenler! Ey ehl-i gurur!

Sizler, babalarınız, tâbi'ınız, metbûunuz, aslınız, fer'iniz açık bir dalâl içindesiniz" dedi.

55 — Kalû eci'tenâ bilhakkı em ente minellâ'ıbiyne.

Onlar İbrahim'in, kendilerini böyle tadlîl ve techîl etdiğini işidince:

"Bunu sen hak olarak, âşikâr bir nass-ı vâzıh olarak mı söylüyorsun? Yoksa bizi tadlîl ve techîl mi ediyorsun? Yoksa bizimle lâtife mi edenlerdensin?" dediler.

56 — Kale bel rabbüküm rabbüssemâvâti vel'ardılleziy fetarehünne ve ene alâ zâliküm mineşşâhidiyne.

İbrahim cevâben dedi:

"Umûr-ı dinde, bâhusus ma'rifetullah mevzuunda, Rubûbiyyet bâbında lâtife, lû'b olmaz. Nedir bu âtıl, bâtıl putlar? Siz onları Rab ittihâz etmişsiniz. Sizi ketm-i ademden getiren var, getiren! Rabbiniz, Mûcidiniz; Semâvat ve Arz'ın, ulviyyât ve süfliyyâtın Rabbidir. Vâhıd'dir, Ehad'dir, Samed'dir, Ferd'dir, milkinde, melekûtunda bizzat mutasarrıfdır. Öyle bir Rabdir ki, madde, model sebketmeksizin kendi ihtiyâr-ı Sübhânîsi ile bunları ibda' etmişdir. Size gayet vuzuh ile beyân etmiş olduğum bu umûra şehâdet edenlerdenim. Bu beyânat, eshâb-ı taklîd ve tahminden birinin beyânâtı değildir. Size bu beyânâtı mertebe-i keşf ve yakîn ile bildiriyorum."

57 — Ve tallâhi leekiydenne asnâmeküm ba'de en tüvellû müdbiriyne.

Ve İbrahim kendi kendine yemîn etdi:

"Allah'a kasem ederim ki, sanemlerinizi bırakıp gitdikden sonra elbette onlara bir tedbir yapacağım. Onları kıracağım" dedi.

(Kul innemâ ünzirüküm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَجَعَلَهُمْ جُذٰذًا اِلَّا كَبِيْرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُوْنَ ﴿٥٨﴾
قَالُوْا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَآ اِنَّهٗ لَمِنَ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٥٩﴾ قَالُوْا سَمِعْنَا
فَتًى يَّذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهٗٓ اِبْرٰهِيْمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوْا فَاْتُوْا بِهٖ
عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُوْنَ ﴿٦١﴾ قَالُوْٓا ءَاَنْتَ فَعَلْتَ
هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يٰٓاِبْرٰهِيْمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهٗ ۖ كَبِيْرُهُمْ
هٰذَا فَسْـَٔلُوْهُمْ اِنْ كَانُوْا يَنْطِقُوْنَ ﴿٦٣﴾ فَرَجَعُوْٓا اِلٰٓى اَنْفُسِهِمْ
فَقَالُوْٓا اِنَّكُمْ اَنْتُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نُكِسُوْا عَلٰى رُءُوْسِهِمْ
لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هٰٓؤُلَاۗءِ يَنْطِقُوْنَ ﴿٦٥﴾ قَالَ اَفَتَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ
اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْـًٔا وَّلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ اُفٍّ لَّكُمْ
وَلِمَا تَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۭ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿٦٧﴾ قَالُوْا حَرِّقُوْهُ
وَانْصُرُوْٓا اٰلِهَتَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ فٰعِلِيْنَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا
يٰنَارُ كُوْنِيْ بَرْدًا وَّسَلٰمًا عَلٰٓى اِبْرٰهِيْمَ ﴿٦٩﴾ وَاَرَادُوْا
بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمُ الْاَخْسَرِيْنَ ﴿٧٠﴾ وَنَجَّيْنٰهُ وَلُوْطًا
اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا لِلْعٰلَمِيْنَ ﴿٧١﴾ وَوَهَبْنَا
لَهٗٓ اِسْحٰقَ ۭ وَيَعْقُوْبَ نَافِلَةً ۭ وَكُلًّا جَعَلْنَا صٰلِحِيْنَ ﴿٧٢﴾

58 — Fece'alehüm cüzâzen illâ kebiyren lehüm le'allehüm ileyhi yerci'ûne.

Vaktâki onlar bir bayram günü idi, mâbedlerinden gitdiler, İbrahim onların ma'bedlerine girdi, ma'bedlerindeki putların hepsini kırdı, parça parça etdi. Yalnız büyüklerine ona mürâcaat ederler diye bırakdı.

59 — Kalû men fe'ale hâzâ biâlihetinâ innehû leminezzâlimiyne.

Zamânı geldiğinde ibâdet ve tekarrüb için tekrar ma'bedlerine geldiler, bir de bakdılar ki, büyük putdan mâadâ hepsi parçalanmış. Hasret, esef, fart-ı hüzn ile:

"İlâhlarımıza bu fecâati kim yapdı? O, muhakkak bizim dînimizi, ilâhımızı, inkâr eden zâlim bir adamdır" dediler.

60 — Kalû semı'nâ feten yezkürühüm yukalü lehû ibrâhiymü.

İşidenler, soruşduranlar:

"Bir genç bunları tahkîr ediyormuş. Dâima onların bâtıl şeyler olduğunu zikrederek ayıblarmış. Ancak o kimse bunu yapmışdır. Onun da adına İbrahim deniyormuş diye işitdik" dediler.

61 — Kalû fe'tû bihî alâ a'yüninnâsi le'allehüm yeşhedûne.

Bu haber intişâr etdi. Ma'bed izdiham hâlinde doldu. Bunu yapandan intikam almaklık reyleri çoğaldı. İttifak ile:

"İbrahim'i Nümrûd'un, ümerâsının ve nâşın gözü önüne getiriniz belki hâzirûn, bütün o putlara ibâdet edenler, şehâdet ederler" dediler.

62 — Kalû eente fe'alte hâzâ biâlihetinâ yâ ibrâhiymü.

"Bu çirkin işi, bu fecî hâli bizim ma'budlarımıza sen mi yapdın yâ İbrahim?" dediler.

63 — Kale bel fe'alehu kebiyrühüm hâzâ fes'elûhüm in kânû yentıkune.

İbrahim onların i'tikad ve zu'mları iktizâsı cevab verdi:

"Ben Rab değilim, abd-i mahz'ım. Tam, hâlis bir kulum. Mergubum. Onlar ise âlihe, ma'bud. Benim onları böyle parça parça yapmaya nasıl gücüm yeter? Belki bunu yapsa yapsa onların büyüğü olan bu put yapmışdır" diye büyük puta işâret etdi. (İbrahim Aleyhisselâm putları parçaladıkdan sonra parçalamış olduğu baltayı büyük putun boynuna asmışdı.)

"Kendilerinden sorunuz. İ'tikad etdiğiniz gibi eğer söylerlerse." (Zîra tekellüm levâzım-ı ulûhiyyetdendir. Bütün konuşanları onlar yaratdı.)

64 — Ferece'û ilâ enfüsihim fekalû inneküm entümüzzâlimûne.

Bunun üzerine teemmül etdiler ve vicdanlarına mürâcaat ederek, biribirlerine bakarak:

"Hakıkaten siz, akl-ı fıtrînin hâricine çıkıp bu putlara tapmak sûretiyle zâlimlersiniz" dediler. (Hak onlara o an hakkı söyletdi...)

65 — Sümme nükisû alâ rüûsihim lekad alimte mâ hâülâi yentıkune.

Sonra yine hamiyyet-i câhiliyyeleri tutdu, bu söz onların aleyhine huccet olduğunu anladılar, gayret-i nefsâniyyeleri kabardı, dalâletlerine dönüp başlarını aşağıya eğerek: "Sen biliyorsun ki bunlar söylemez" dediler.

66 — Kale efeta'büdûne min dûnillâhi mâ lâ yenfe'uküm şey'en ve lâ yedurrüküm.

"O hâlde" dedi, "hayâ etmez misiniz? Vâhıd, Ehad, bütün tasarrufâtında müstakıl olan Allah'ı bırakıp da O'ndan gayrı ibâdet etdiğinizde size hiçbir fâidesi, terk etdiğinizde de hiçbir zararı olmayan şeylere mi tapıyorsunuz?"

67 — Üffin leküm ve limâ ta'büdûne min dûnillâhi efelâ ta'kılûne.

"Yuf size ey akıllılar zümresinden tard ve reddedilmişler! Allah'ı bırakarak O'ndan gayrı ilâh ittihâz etdiğiniz putlarınıza, ma'budlarınıza da yuf!

Hak'ka şerik ittihâz etdiğiniz, hayrı celb, zararı def' edemeyecek ve kendi masnûunuz olan şeyleri bir türlü teakkul etmez misiniz? Hakıkatde müstakıl hiçbir menfaat ve mazarrat veremeyecek, hiçbir hayrı getiremeyecek, hiçbir zararı def'edemeyecek şeylere mi tapıyorsunuz?

Ey Hak'ka şerik koşanlar! Sahte benliklerine mağrur olanlar!

Kesb-i maârif ve hakaik içün size bahşedilen akıllarınızı kullanmayacak mısınız?

Nasıl olur da Hâlikı bırakıp mahlûka i'timâd edersiniz?

Akıllarınızla tefekkür etmez misiniz ki bu putlar ibâdete lâyık değildir."

68 — Kalû hırrikûhü vensurû âliheteküm in küntüm fâ'ıliyne.

Hazret-i İbrahim'in bu beyânı üzerine, Nümrûdîler, Hazret-i İbrahim'in helâki ve ondan intikam almak husûsunda uzun müşâvereden sonra:

"Siz bunu yakınız. Böylece ma'budlarınızın öcünü alın" dediler.

69 — Kulnâ yâ nârü kûniy berden ve selâmen alâ ibrâhiy-me.

Biz de ateşe:

"Ey yakmak ve helâk etmek hâssası cibillî olan ateş! Yakıcı olan harâretini terket ve Halîlimiz olan İbrahim'e aşırı bir soğuklukla da zarar verme! Ona serin ve selâmet ol" dedik.

Nûrullah ile münevver olan Halîlullah'ın nûru, nâr-ı Nümrûd'u söndürdü.

Ey tâlib!

Nazm-ı celîlin ma'nâ-i işârîsine nazar edilecek olursa:

Hazret-i Halîlullah nûrullah ile münevver olmuşdu. Sıfat-ı nûr elbetde fi'l-i nâra gaalib gelecekdi. Nârdan sâlim olmak; sadrı, selâmete kavuşdurup kalb-i selîme mâlik olmakdır ki, o kalbe sâhıb olanlar bütün esbab ve ârazdan hâli olurlar. Makam-ı yakîn ve sıhhat-i tevekkül onu icâb etdirir. Hazret-i İbrâhim nâr-ı aşk ile yanmışdı. Yanmış bir daha yanar mı idi?

70 — Ve erâdû bihî keyden fece'alnâhümül'ahseriyne.

Kâfirler, sahte benliklerine güvenenler; ateşlerinin İbrahim'e bir zarar yapamadığını, bil'akis berk-i selâma, rûh-i reyhâne inkılâb etdiğini görüp bilince, yine tevhıd da'vâsını ibtâl ile ondan intikam almak ve helâk etmek içün bir dolap kurmak istediler. Biz de onları daha ziyâde husrâna düşürdük.

Allah, Nümrûd'un sahte benliğini, kafasındaki sevdâ-i Rubûbiyyeti, kafasına musallat kıldığı bir ufak mahlûku ile kanını eme eme tepeledi, çıkardı.

71 — Ve necceynâhü ve lûtan ilel'ardılletiy bârèknâ fiyhâ lil'âlemiyne.

Makam-ı cûd-ı lûtfumuzla İbrahim'i ve Lût'u da kurtardık. Âlemler içün çok hayr u bereket ve mehbit-ı vahy-i İlâhî kıldığımız mübârek yere çıkardık.

72 — Ve vehebnâ lehû ishâka ve ya'kube nâfileten ve küllen ce'alnâ sâlihıyne.

Ve rahmet-i Sübhânîmizle İbrahim'e, gurbetin sıkıntısından kalbinin ferahlanması içün İshak'ı ihsân etdik. Ve istemeksizin O'nu tekrîm içün Ya'kub'u da verdik. Hüznü zâil olsun içün. Ve her birini sâlihınden kıldık. Serâir-i tevhıde âgâh, kalbleri esrâr-ı Ulûhiyyet ve Rubûbiyyete mazhar oldu, Makam-ı Nübüvvet ve Makam-ı Risâlete nâil oldular. (Evet... Sâlih evlâd da Hak'kın mevhibesidir. Yoksa kulun kazancı ile elde edeceği bir şey değildir.)

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i işârîsine nazar edilirse:

İbrahim-ir-ruh ile Lût-ı kalb; arâzi-i beşeriyye ve sıfâtından âlemlere bereket saçan arâzî-i rûhâniyyeye çıkmakdır. Kesâfeti letâfete inkılâb edip kâm almakdır.

(Fece'alehüm cüzâzen...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ
وَإِقَامَ الصَّلٰوةِ وَإِيتَاءَ الزَّكٰوةِ ۚ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ ۙ
﴿٧٣﴾ وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي
كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ ۗ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ۙ
﴿٧٤﴾ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا ۗ إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾ وَنُوحًا
إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ ۚ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۗ
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾ وَدَاوُودَ
وَسُلَيْمٰنَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ ۚ
وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۙ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمٰنَ ۚ وَكُلًّا
آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ۖ وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ ۚ
وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ
لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ ۚ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾
وَلِسُلَيْمٰنَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ۗ وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿٨١﴾

73 — Ve ce'alnâhüm eimmeten yehdûne biemrinâ ve evhaynâ ileyhim fi'lelhayrâti ve ikamessalâti ve iytâezzekâti ve kânû lenâ âbidiyne.

Ve onları kendi emrimizle halkı, Hak yoluna, dîn-i müstakıme götürür imamlar kıldık. Vahdet-i Zâtımıza, Vahdet-i Sübhânîmize yakîn olmak vesilesiyle onlara hayır işlerde bulunmayı vahy etdik.

Ve bilhâssa bütün kuvâ, harekât, erkân, hulâsa bütün varlıkları ile Hak'ka teveccüh ederek namaz kılmayı, zekât vermeyi, kalblerini Hak'dan gayriden tertemiz etmeyi vahy etdik. Ve onlar; emr-ü vahyimizin îcâbı, esbâb-ı âdiye ve birtakım vesilelere bakmaksızın bütün zevâhir ve bevâtını, ef'âl ü hareketleri ile mütezellil ve mütevâzı' olarak bize âbid idiler.

Ey tâlib!

İmam emr-i İlâhî ile ancak hâdî olur. Tab' ile, hevâ ile değil. İnsandan hayırlı işler, güzel muameleler ilhâm ile meydâna gelir. Tabiat-i nefsânî ile değil. Zîra tabiat-i nefsânî kötülüğü âmirdir. Hikmet-i hakıkî ilm-i nâfi'dir. O da mevhibe-i İlâhîdir. Kötü celselerden kurtulmak; o da bir mevhibedir.

74 — Ve lûtan âteynâhü hukmen ve ılmen ve necceynâhü minelkaryetilletiy kânet ta'melülhabâise innehüm kânû kavme sev'in fâsikıyne.

Kemâl-i fazl-ı cûdumuzdan Lût'a da Nübüvvet, hak ile bâtılı fasl edici bir hüküm, esrâr-ı zâtiyyemize âgâh ve sıfât-ı İlâhiyyemize lâyık olacak bir ilim verdik. Ve O'nu; aklen, şer'an, örfen, vicdânen, hılkaten mezmum habâset işleyen o karye ahâlisinden kurtardık. Çünki onlar kasvet ve gafletin gayesine erişmiş, envâ-ı fısk ve türlü türlü isyanlarla âlûde bir kavim idiler.

75 — Ve edhalnâhü fiy rahmetinâ innehû minessâlihıyne.

O murdar işlerde bulunan hâin karye ahâlisini en şiddetli

azâb ile helâk edip intikamımızı aldıkdan sonra Lût'u rahmetimize* idhâl eyledik. Çünki O, kemâliyle sâlihından, bilinenle amel eden, istikametde sebât edenlerden idi.

76 — Ve nûhan iz nâdâ min kablü festecebnâ lehû fenecceynâhü ve ehlehû minelkerbil'azıymi.

Kemâl-i fazl-ı cûdumuzla Nûh'u da kurtardığımızı anlat.

Nuh o vakıtde mukaddemâ bize teveccüh etdi de kavminin helâkini niyâz etdi. Kavmi onu döverek istihzâ etmişlerdi. Biz onun duâsını kabûl etdik, matlûbunu yerine getirdik. Kendisini ve ailesini büyük bir sıkıntıdan kurtardık.

Ey tâlib!

Ketm-i ademden çıkarılmak da bir mevhibedir. Beşeriyyet denizinden, dalgalarından, hevâ-i nefsânîden kurtulmak da bir mevhibedir. Kalb Allah'ı nıyâz eder, makam-ı kurbiyyete tâlib olur, isti'dâdı nisbetinde o kemâle lâyık ise Hak onun niyâzını kabûl eder. Kuvvâ-i kudsiyye, kuvvâ-i fikriyye, kuvvâ-i hamîdiyye ve kuvvâ-i akliyyesini ahkâm-ı nefsâniyyesinden kurtarır.

77 — Ve nesarnâhü minelkavmilleziyne kezzebû biâyâtinâ innehüm kânû kavme sev'in feağraknâhüm ecmeıyne.

Zâtımızın büyüklüğüne, Esmâ ve Sıfâtımızın kemâlâtına delâlet eden âyetlerimizi tekzîb edenlere karşı ona yardım etdik, öcümüzü aldık. Hakıkat onlar, ehl-i Hak'ka cebhe almış,

---

* Rahmet iki nevi'dir: Rahmet-i hâs, rahmet-i âm. Rahmet-i âm: Bütün iyiyi, kötüyü birr-ü fâciri içine alır. (Rahmetî vesiat külle şey) nazm-ı celîli bunu beyandır. Rahmet-i hâs: Ancak havass içündür. Oraya dühûl, hüsn-i isti'dâda bağlıdır. Buna binâen nazm-ı kerîm'de (**Minessâlihın**) buyurulmuşdur. "Feyz ü rahmetimizi kabûle müstaid olanlardan..." diye beyân edilmişdir ki, bu, makam-ı kurb'e işâretdir.

gayz-u kin ile dolmuş kötü bir kavm idiler. Biz de Arz'ı onların fesâdından, inadlarından tathîr içün hepsini suda boğduk.

(Nefsin kuvveleri âyât-ı ma'kulûtı ve muharremâtı tekzîb eder, tevhıd, tefrid, tecridden men'eder, benliğin kesâfet deryâsında da gark olur gider.)

78 — Ve dâvûde ve süleymâne iz yahkümâni fiylharsi iz nefeşet fiyhi ğanemülkavmi ve künnâ lihukmihim şâhidiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Dâvud ile Süleymân'ı da anlat:

Hani bir kavmin koyunları bir ekin tarlasına gecenin sonlarına doğru yayılmış da tahribat yapmışdı. Onlar da tahrîb olunan ekin tarlası hakkında bir hükümde bulunmuşlardı. Biz de hükümlerinde ilm-i Sübhânîmizle hazır idik.*

79 — Fefehhemnâhâ süleymâne ve küllen âteynâ hukmen ve ılmen ve sahharnâ me'a dâvûdelcibâle yüsebbihne vettayre ve künnâ fâ'ıliyne.

Biz derhâl hükmü Süleymân'a tefhîm etdik. Bununla beraber biz her ikisine ilim ve hikmet verdik. Rüşd-i sûrî'yi, rüşd-i ma'nevî'yi onların kabiliyyet ve isti'dadları hasebiyle verdik.

---

* Hâdise şöyle oluyor:

Bir kimsenin sürüsü diğer bir kimsenin tarlasına veya bağına gece vakti giriyor, tahrîbat yapıyor. Aralarında niza' başlıyor. Tarla sâhibi Dâvud Aleyhisselâm'a şikâyet ediyor, Dâvud Aleyhisselâm da koyunların tarla sâhibine verilmesine hükmediyor. O sırada on bir yaşında olan Süleyman Aleyhisselâm Dâvud Aleyhisselâm'a şöyle diyor:

"Tarlanın zararı koyunların menfaatiyle tazmîn edilsin. Tarla sâhibi koyunların sütünden, yününden, yavrusundan müstefîd olsun, koyunlar ona verilsin, tarla da koyun sâhibine verilsin. O da zırâat edip tarlayı îmâr eylesin evvelki hâline gelince tarla, tarla sâhibine, koyunlar da koyun sâhibine verilsin." Dâvud Aleyhisselâm da bu hükmü tasdîk etdi.

Nasıl vermeyiz? Dâvûd'un maiyyetinde dağları müsahhar kılmışdık. Kuşlarla beraber tesbîh ediyorlardı.

Biz Enbiyâmıza, Evliyâmıza, bize ihlâs-ı tâm ile teveccüh eden kullarımıza bunları yaparız.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i işârîsi tahsîl edilirse:

Dâvud: Akl-ı nazarî. Öyle bir akıl ki; makam-ı sırrda.

Süleyman: Akl-ı amelî. Öyle bir akıl ki; makam-ı sadır'da.

Koyun sürüsü: Kuvvâ-i behîmiyye-i şehvâniyye.

Tarlanın sâhibi: Kuvvâ-i rûhâniyye-i melekiyye.

Akl-ı nazarî; onun büyümeden zebh olunmasını ister.

Akl-ı amelî; nâfî ilimler, ahlâk-ı melekât-ı fâzıla ile tehzib ve te'dîbine hükmeder.

Kuvvâ-i hayvâniyye; tâat, ibâdet, riyâzat, ahlâk, âdâb vesâir a'mâl-i sâlihat ile terbiye edilirse o tarla, o arâzi-i kalbiyye ma'rifetullah çiçekleri ile tezyîn edilir, hakaik-ı envar tecellîgâhı olur.

Takvâ ile amel; ilm-i hakıkîyi verir, zevk-ı keşf hâsıl olur. O zaman yalnız kalb değil, cibâl-i beden de, a'zâ-i cevârih de, kuvvâ-i rûhâniyye de Hak'kı tesbih eder. Zâkir-i İlâhî olan sultân-ı zikr isti'lâ eder. Ve onun vücûdünün bütün eczâ-i cüz'iyyesini nûr-ı zikr kaplar. Çok kerre zikrin nûru kalb âyinesinden bütün mevcûdâta in'ıkâs eder. Ba'zan vücud de, mevcûdat da onunla zikre başlar.

80 — Ve allemnâhü san'ate lebûsin leküm lituhsıneküm min be'siküm fehel entüm şâkirûne.

Kezâ makam-ı cûdumuzdan, hâl-i harb ve kıtâlin zararının def'i ve sizin muhâfazanız içün Dâvûd'a ilhâm etdik, size yarayacak zırh san'atını ta'lîm etdik.

Ey ni'mete mazhar olanlar! Ni'metlerimize şükrediyor musunuz?

Nazm-ı kerîm, bütün sanâyiin hâlikının ve onu ta'lîm edenin Cenâb-ı Hak olduğunu işaret ediyor. Ve her ni'metde

mün'ıme şükrün mûcib olduğunu beyân ediyor. Hakıkî şükür de o ni'metleri yerli yerinde kullanmakdır.

Nazm-ı celîlin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

İnsân içün en büyük zırh: Takvâdır. O vera' elbisesi ne güzel bir elbisedir ki, insânı kuvve-i vehmiyye-i şeytâniyyeden, hırs isti'lâsından, parçalayıcı kuvve-i gadabiyyeden muhâfaza eder. Böyle bir ni'mete nâil olan da teveccüh-i tâm ile Rabb-i Müteâl'e teveccüh eder.

81 — Ve lisüleymânerriyha âsıfeten tecriy biemrihî ilel'ardılletiy bâreknâ fiyhâ ve künnâ bikülli şey'in âlimiyne.

Kemâl-i fazl-ı lûtf-ı Sübhânîmizle Süleymân içün şiddetli rüzgârı teshır etdik. Rüzgâr O'nun emriyle mübârek kıldığımız yere doğru cereyân ediyordu. Biz her şey'i biliyorduk.

(Ve ce'alnâhüm eimmeten...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَمِنَ الشَّيٰطِيۡنِ مَنۡ يَّغُوۡصُوۡنَ لَهٗ وَيَعۡمَلُوۡنَ عَمَلًا دُوۡنَ
ذٰلِكَ ۚ وَكُنَّا لَهُمۡ حٰفِظِيۡنَ ۙ ﴿٨٢﴾ وَاَيُّوۡبَ اِذۡ نَادٰى رَبَّهٗۤ
اَنِّىۡ مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنۡتَ اَرۡحَمُ الرّٰحِمِيۡنَ ۚ ﴿٨٣﴾ فَاسۡتَجَبۡنَا لَهٗ
فَكَشَفۡنَا مَا بِهٖ مِنۡ ضُرٍّ وَّاٰتَيۡنٰهُ اَهۡلَهٗ وَمِثۡلَهُمۡ
مَّعَهُمۡ رَحۡمَةً مِّنۡ عِنۡدِنَا وَذِكۡرٰى لِلۡعٰبِدِيۡنَ ﴿٨٤﴾
وَاِسۡمٰعِيۡلَ وَاِدۡرِيۡسَ وَذَا الۡكِفۡلِ ؕ كُلٌّ مِّنَ الصّٰبِرِيۡنَ ۚ ﴿٨٥﴾
وَاَدۡخَلۡنٰهُمۡ فِىۡ رَحۡمَتِنَا ؕ اِنَّهُمۡ مِّنَ الصّٰلِحِيۡنَ ﴿٨٦﴾
وَذَا النُّوۡنِ اِذۡ ذَّهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ اَنۡ لَّنۡ نَّقۡدِرَ عَلَيۡهِ
فَنَادٰى فِى الظُّلُمٰتِ اَنۡ لَّاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنۡتَ سُبۡحٰنَكَ ۖ
اِنِّىۡ كُنۡتُ مِنَ الظّٰلِمِيۡنَ ۚ ﴿٨٧﴾ فَاسۡتَجَبۡنَا لَهٗ ۙ وَنَجَّيۡنٰهُ
مِنَ الۡغَمِّ ؕ وَكَذٰلِكَ نُـنۡجِى الۡمُؤۡمِنِيۡنَ ﴿٨٨﴾ وَزَكَرِيَّاۤ
اِذۡ نَادٰى رَبَّهٗ رَبِّ لَا تَذَرۡنِىۡ فَرۡدًا وَّاَنۡتَ خَيۡرُ الۡوٰرِثِيۡنَ ۚ
﴿٨٩﴾ فَاسۡتَجَبۡنَا لَهٗ وَوَهَبۡنَا لَهٗ يَحۡيٰى وَاَصۡلَحۡنَا لَهٗ
زَوۡجَهٗ ؕ اِنَّهُمۡ كَانُوۡا يُسٰرِعُوۡنَ فِى الۡخَيۡرٰتِ وَيَدۡعُوۡنَنَا
رَغَبًا وَّرَهَبًا ؕ وَكَانُوۡا لَنَا خٰشِعِيۡنَ ﴿٩٠﴾

82 — Ve mineşşeyâtıyni men yeğûsûne lehû ve ya'melûne amelen dûne zâlike ve künnâ lehüm hâfizıyne.

Yine O'na şeytanlardan (serkeş, azılı) öyle kimseleri müsahhar kıldık ki, denizde dalgıçlık ederler, O'nun hazinesini tevkır, azametini tetmim içün nefîs inciler, cevherler çıkarırlar. Daha başka işler de görürler Meselâ: Saraylar, köşkler, ihtirâlar, sanâyi-i garîbeler, bedii heykeller yaparlar. Ve hep onları Süleymân'ın emrinden çıkmamaları içün zabteden bizdik. Amellerinde fesad çıkarmaya imkân vermezdik. Onların kalblerine Süleymân'ın heybetini ve korkusunu vermişdik.

Cenâb-ı Hak, Enbiyâ u Evliyâsına makamı hasebiyle mülk ü melekûtunda ulviyyat ve süfliyyâtı müsahhar kılar.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i işârîsinde:

Kuvve-i vâhime ve tahyîl, bahr-i heyûlâ-i cismâniyyeden ma'nâ incileri çıkardı da onlar dahi hazine-i kalbin tezyînine hizmet etdi. Biz bu hususda onları hatâdan muhâfaza etdik.

83 — Ve eyyûbe iz nâdâ rabbehû enniy messeniyeddurru ve ente erhamürrâhımiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kitâbında kardeşin Eyyûb'u da yâd et. O Eyyüb ki; Allahü Teâlâ O'nu çeşid çeşid mihnetlere, belâlara mübtelâ kılmışdı. Elemi ziyâdeleşdikçe, sabrını, tadarruunu, yalnız Hak'ka olan şekvâsını yâd et.

Hani O Rabbisine mütedarrıâne niyâz etmişdi:

"Yâ Rabbi! Ben pek ziyâde hastalığa tutuldum. Za'fa uğradım. Felâket içindeyim. Mevzi'-i ma'rifet ve ma'den-i tevhıd olan kalbim, seni senâ eden lisânım da hastalandı. Sen erhamerrâhımînsin."

Ey tâlib!

Hazret-i Eyyub, böylece şân-ı Nübüvvete yakışan edeb ile Cenâb-ı Hak'dan şifâsını istiyordu. Ve Hazret-i Eyyûb'un Ce-

nâb-ı Hak'ka bu nidâsı sabra münâfi' değildir. Belki sabr-ı cemîldir. O, bu duâsını lisân-ı cezâ ve şikâyetle değil, lisân-ı aşk ve lisân-ı tadarru' ile yapmışdı. Hazret-i Eyyûb'un şükrü de, şikâyeti de maallah idi. Eyyub, nefsini ve nefsinin sıfatını ifnâ edip huzûra kavuşmak içün duâ ediyordu. Zîra hakıkatde (durr), iz'âc edici elem, vücudde ikilikdir.

İşte nazm-ı kerîmin inceliklerine dikkat edersek: Hazret-i Eyyûb'un makam-ı sabırda nefsini nasıl terbiye etdiğini görürüz. Eyyüb; belâyı nazar-ı İlâhî ile seyrediyor, onun içün onun, nefsini terbiye husûsunda ayn-ı rahmet olduğunu görüyordu. Bu sâyede idi ki, taraf-ı İlâhî'den **(Nı'mel abd)**: "Ne güzel kul" rütbesine mazhar olmuşdu. Nefsini Hak'kın sıfatında fâni kılıyordu. Çünki sabır, Allah'ın sıfatlarındandır. Abdin sıfatı değildir. Onun içündür ki Cenâb-ı Hak: **(Vasbir ve mâ sabrüke illâ billâh)** buyurmuşdur.

84 — Festecebnâ lehu fekeşefnâ mâ bihî min durrin ve âteynâhü ehlehu ve mislehüm me'ahüm rahmeten min ındinâ ve zikrâ lil'âbidiyne.

Bunun üzerine biz de duâsını kabûl etdik, hemen dûçâr olduğu elem-i müz'ici açdık, def'etdik. Veca'ları, marazları izâle etdik. Ve tarafımızdan bir rahmet, inâyet ve âbid olanlara da bir muhtıra olmak üzere O'na ehl ü evlâdını bir misli ile beraber verdik. Böylece Eyyûb'un Hak'kı müşâhedesinin ve visâlinin fevt olacağı korkusunu kaldırdık. O'nun ubûdiyyetine karşı Rubûbiyyetimizdeki celâl ve cemâl sıfatlarımızı açdık. Libâs-ı âfiyeti giydirerek her vecihden durr'u def'etdik. Yalnız cemâl-i Sübhânîmizi müşâhede etmesi hâlini bırakdık. Belâ ona âfiyet oldu, duâsı kabûl olundu, bâb-ı rızâ açıldı.

Nazm-ı celîlin ma'nâ-i işârîsine bakılacak olursa:

Riyâzat ve hidâyet nûru ile zulmet kalkar, kalbin nûru parlar, kuvvâ-i nefsâniyye hayât-ı hakıkiyyeye meftûn olur. Ya'ni nefis de islâm olur.

85 — Ve ismâ'ıyle ve idriyse ve zelkifli küllün minessâbiriyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kendisi üzerine cereyân eden bütün kazâda sabır ve rızâ sâhibi İsmâil'i de, envâ'-ı maârif ve hakaıkda sâhıb-i hikmet olan İdris'i de, bütün vakıtlerinde, her hâlinde Hak'ka rücû' etmiş olan Zülkifl'i de yâd et.

86 — Ve edhalnâhüm fiy rahmetinâ innehüm minessâlihıyne.

Bunlar da; geniş rahmetimize dâhil olmuş, suadâ-i makbûlînden, kazâ-i Sübhânîmizden gelen belâya sabr edenlerden ve ni'metlerimize şükredenlerdendir. Akıdeleriyle, sözleriyle, hâlleriyle sâlihlerden olup yakınlık derecelerine vâsıl olanlardandır.

87 — Ve zennûni iz zehebe muğâdıben fezanne en len nakdire aleyhi fenâdâ fiyzzulümâti en lâ ilâhe illâ ente sübhâneke inniy küntü minezzâlimiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Zennuni (Kardeşin Yûnus'u) da beyân et. Kavmini uzun müddet îmâna da'vet etti de îmân etmediler. Hiddet ve gadab ile kavmini bırakıp gitmişdi. Biz O'nu muhayyer kılıp asla tazyik etmeyeceğiz zannetmişdi. İnsânı gadab isti'lâ etdiği vakıt aklı onu iltibâs eder. Nûr-ı îman ondan perdelenir. İşte Hazret-i Yûnus kavmine öfkelenip onları bırakıp gitdiği vakıt O'na gücümüzün yetişemeyeceğini zannetmişdi. Deniz kenarına geldi, bir kavm içün sefine hazırlanmışdı. O da o kavm ile beraber o sefineye bindi. Fakat gemi yürümemezliğe başladı. Gemiciler geminin yürümemesini içlerinden birinin âsi olmasına hamlediyorlardı: "İçimizde muhakkak âsî birisi var kur'a çekelim kime isâbet ederse onu denize atalım" diyorlardı. Üç def'a kur'a çe-

kildi üçünde de Hazret-i Yûnus'a isâbet etdi. Ve Hazret-i Yûnus kendisini denizde buldu. Ve derhâl kendisini bir balık yutdu. Cenâb-ı Hak balığa: "Onu bir taam ittihâz etmeyeceksin! Kılına dahi ezâ etmeyeceksin!" emrini verdi.

Hazret-i Yûnus, öyle bir tecellî karşısında kalmışdı ki, esbabdan hiçbir sebeb buraya elini uzatamazdı. Onun içün öyle bir yere münâcat lâzımdı ki, hem gecenin karanlığına, hem deryânın dehşetine, hem balığın batnına sözü geçebilsin. Derken zulmetler içinde Rabisine: (**Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke inniy küntü minezzâlimiyn**) diye nidâ etdi.

88 — Festecebnâ lehû ve necceynâhü minelğammi ve kezâlike nünciylmü'miniyne.

Biz de duâsına icâbet etdik, O'nu gamdan halâs eyledik... Ve işte ihlâs-ı tâm ile bize rücû' eden mü'minleri bu sûretle kurtarırız.

Sıdk u ihlâs, ilcâ u iftikar, hakıkati hüsn-i i'tiraf ve izhar mü'minleri necâta kavuşturur.

Hazret-i Yûnus da: (**Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke inniy küntü minezzâlimiyn**): (Zâtınla, sıfâtınla ibâdete lâyık senden başka ilâh yok. Seni tenzîh ü takdîs eder sana arz-ı tesbih ederim. Beni fazl-ı Sübhânîn ile Nebî kıldın, onları hidâyete da'vet etmekliğim içün gönderdin. Ben senin hükmünün, emrinin hâricine çıkdım, onlara hiddet ve gadabımla zulmedenlerden oldum" diyerek necâta kavuşdu.

89 — Ve zekeriyyâ iz nâdâ rabbehû rabbi lâ tezerniy ferden ve ente hayrülvârisiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Zekeriyyâ'yı da zikret! Hani O Rabbine (sinni ilerlemişdi de): "Beni tek başıma, bilâveled vârissiz bırakma. Emr-i din ve dünyada, hayâtımda ve hayâtımdan sonraa vârisim olsun. Gerçi sen vârislerin en hayırlısısın" diye mütehassirâne ve mütemen-

niyâne duâ ederek: "Envâ'-ı lûtf u kerem sâhibi Rabbim! Sinnim ilerledi, cismim inhidâm, eczâ-i cesedim inhilâl etmek üzere. Beni bilâveled, anılmakdan unudulmuş bırakma. Bana bir hayr ül halef ver. Benden sonra ismim onunla yaşasın. Hükm-i kazâ senindir, sen vârislerin en hayırlısısın" demişdi.

90 — Festecebnâ lehû ve vehebnâlehû yahyâ ve aslahnâ lehû zevcehû innehüm kânû yüsâri'ûne fiylhayrâti ve yed'ûnenâ reğaben ve reheben ve kânû lenâ hâşi'ıyne.

Biz de kemâl-i fazl-ı Sübhânîmizle duâsını kabûl ile icâbet etdik de kendisine Yahyâ'yı verdik. Zevcesini ıslah eyledik. Kemâl-i kudretimiz ve havl-i kuvvetimizle (çocuk getirecek hâle getirdik). Onlar teveccüh-i tâm ile bize teveccüh etmişler, bütün vakıtlerinde, hâllerinde indimizde makbûl olan tâat müsâbakasına çıkmışlar, hayır işlere müsâraat ederler, ve bize rağbet ve rehbetle duâ ederlerdi. (Afv ü mağfiretimize sığınırlar, satvet-i gadabımızdan korkarlardı.) Ezcümle her hâllerinde bize karşı huşû' ve tevâzu' içinde bulunurlardı.

Ey tâlib!

İşte bu haslet insânı ba'del-fenâ şeref-i lika ve bekaya nâil kılar.

(Ve mineşşeyâtıyni...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩١﴾ إِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ
أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾ وَتَقَطَّعُوا
أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾ فَمَن يَعْمَلْ مِنَ
الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ
كَاتِبُونَ ﴿٩٤﴾ وَحَرَامٌ عَلَىٰ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لَا
يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُم
مِّن كُلِّ حَدَبٍ يَنسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ
فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا
قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾ إِنَّكُمْ
وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا
وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَٰؤُلَاءِ آلِهَةً مَّا وَرَدُوهَا
وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ
وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ
لَهُم مِّنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾

91 — Velletiy ahsanet fercehâ fenefahnâ fiyhâ min rûhınâ ve ce'alnâhâ vebnehâ âyeten lil'âlemiyne.

Meryem'i de yâd eyle ki, iffetini muhkem korudu, fesaddan imtina' etdi de tevhıd yolunda envâ'-ı metâib ve meşaka tehammül etdi, nâmûsunu muhâfaza husûsunda iffetin gayesine ulaşdı. Biz de O'na rûhumuzdan nefh etdik ve kendisiyle oğlunu (İsâ'yı) âlemîne, kemâl-i kudretimize ve hikmetimize âyet kıldık. İsâ'nın babasız tecellî edişi Meryem'in hiç kimse dokunmadan hâmile kalışı âlemlere ibret, onların hüsn-i hâllerine, yüksek rütbelerine bürhandır.

92 — İnne hâzihî ümmetüküm ümmeten vâhıdeten ve ene rabbüküm fa'büdûne.

Şübhe yok ki bu sizin ümmetiniz, bu millet-i İslâm bir tek ümmetdir. Bu millet-i İslâm ve tevhıd-i irfan yolu olan dîniniz tek bir dindir. Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan ben sizin Rabbinizim. Artık ihlâs-ı tâm ile bana teveccüh ediniz, benden gayrıya iltifât etmeyiniz. Gaye-i tezellül, hudû' ve huşû' ile bana ibâdet edin.

Nazm-ı kerîm'de:

Hukuka riâyet, kalblerin birleşmesi ve büyük bir varlığın daimî tecellîsi içün îmanlı, muhabbetli bir bütünlüğe ihtiyaç olduğuna işâret vardır. Hakıkate vüsûl de ancak bu şerait dâhilinde olur. İ'vicaclı yollarla hakıkate varılmaz.

93 — Ve tekatta'û emrehüm beynehüm küllün ileynâ râci'ûne.

Onlar fıtrat-ı asliyyelerinde ümmet-i vâhıde idiler. Eski ümmetler kendi aralarında dinde ihtilâf çıkardılar. O çok ihtilâfları sebebiyle fırka fırka oldular. Bunların her biri bize döneceklerdir.

(Evet... Gölgeler ziyâya, dalgalar denize döndükleri gibi...

Onların cümlesi Hak'ka döneceklerdir. Aralarındaki o cidâller, o nefsânî iddialar, nifaklar, tefrikalar Hak'dan gaafil, perdeli, gaaib olduklarından, dolayısiyle dinlerini unudup nefislerinin yolunu tutduklarından dolayıdır. Hangi yola saparlarsa sapsınlar her biri bize döneceklerdir.)

94 — Femen ya'mel minassâlihâti ve hüve mü'minün felâ küfrâne lisa'yihî ve innâ lehû kâtibûne.

Her kim mü'min (Vahdâniyyetimize yakînen îmân etmiş, bizi beyâna gelen Resûllerimizi tasdîk etmiş) iken ind-i Sübhânîmizde makbûl olan işi işlerse onun emeği boş olmaz. Mükâfatdan mahrum bırakılmaz. Biz onun amelini yazarız. Bizim yolumuzda bizim rızâmızı talebini, hattâ hayr içün geçen niyetlerini dahi muhâfaza ederiz.

95 — Ve harâmün alâ karyetin ehleknâhâ ennehüm lâ yerci'ûne.

Şunu biliniz ki: Bizim hıfz u hasâsetimiz; kahr u gadabımızın tecellîsine mazhar olup ehlini helâk etdiğimiz herhangi bir kasaba ahâlisine haramdır. Sebebi: Onlar bize teveccüh etmediler, vahdâniyyetimize îmân etmediler, Kitablarımızı tasdîk etmediler, Peygamberlerimizi tekzîb etmediler.

96 — Hattâ izâ fütihat ye'cûcü ve me'cûcü ve hüm min külli hadebin yensilûne.

Tâ ki Ye'cuc ve Me'cuc seddi açılır, onların hırsı ile beldeler tahrîb olur, açılmış dağlardan, tepelerden sür'atle sinekler gibi inmeler, akınlar başlar.

97 — Vakterebelva'dülhakku feizâ hiye şâhısatün ebsârülleziyne keferû yâ veylenâ kad künnâ fiy ğafletin min hâzâ bel künnâ zâlimiyne.

Bundan sonra va'd-i Hak, doğru olan va'din infâzı yaklaşınca, ya'ni Ye'cuc u Me'cuc'un hurûcu ile o Kıyâmet alâmetinin belirmesiyle; Hak'kı inkâr edip bâtıla tapanların, bu yevm-i mev'ûdu inkâr edenlerin gözleri dehşetten birdenbire dikik kalacak! Mütehassirâne, hâibâne:

"Eyvah! Yazık oldu bize ki, biz bugüne karşı azîm bir gafletde idik. Evet biz zâlim kimselerdendik. Hükm-i İlâhînin hâricine çıkmışdık. İnkâr sâhasında dolaşdık. Bâhusus Resûller haber verdiği, Kitablar inzâl olduğu, her şey apaçık beyân edildiği hâlde biz Ma'bûd-ı Hakıkî'ye yüz çevirdik" diye çırpınacaklar.

Nazm-ı celîlin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olursa:

Ye'cuc: Kuvve-i nefsâniyye; Me'cuc ise: Kuvve-i bedeniyyedir.

Mizac inhırâf ederse sed yıkılır. Kişinin ölümü de kendi kıyâmetidir. O kıyâmet-i suğrâyı gördüğü vakıt hangi zâlim vardır ki "Eyvah!" demesin. Gaflet perdesiyle perdelenmiş olan gözler, o korkunun şiddetiyle o anda mütemenniyâne, mütehassirâne, hâibâne derhâl açılır, veyl başlar.

98 — İnneküm ve mâ ta'büdûne min dûnillâhi hasabü cehenneme entüm lehâ vâridûne.

Ey müşrikler! Sahte benliklerinin kesâfetinde kalanlar! Semâ'yı deler gibi bakıp, Yer'i ezer gibi basan, Allah ile azamet yarışına kalkıp, mahlûkatı inim inim inletenler! Şübhe yok ki sizler ve Allah'ı bırakıp tapdıklarınız, itâat etdiklerinizle beraber Cehennem çırası olacaksınız! Cehennem tabakalarından bir tabakada Hak'kı bırakıp Hak'dan gayrıyla mahcûb kaldığınız nisbetde mahrûmiyyet uzaklıklarında kalacaksınız.

99 — Lev kâne hâülâi âliheten mâ veredûhâ ve küllün fiyhâ hâlidûne.

Hak ve hakıkati görmemek içün inâd eden zâlimler!

İ'tikadınızca ma'bud zannettikleriniz, ma'bud, ilâh olsaydılar Cehenneme varırlar mı idi? Sizler de ma'bûdunuz da, tâbiınız da, matbuunuz da orada dâim kalacaklardır!

100 — Lehüm fiyhâ zefiyrün ve hüm fiyhâ lâ yesmeûne.

Onlar orada öyle muhalled, öyle muazzeb olacaklardır ki, evet öyle dehşetli iç çekişleri ve şiddetli iniltileri olacakdır ki; o şiddetli nefes, o uzun inilti orada onlara hiçbir şey işitdirmeyecekdir. Azâbın şiddeti, nârın isti'lâsı, uzun müddet mahrûmiyyet, ayrılık onlara şefâat sözünü işitdirmeyecekdir.

101 — İnnelleziyne sebekat lehüm minnelhusnâ ülâike anhâ müb'adûne.

Amma taraf-ı Sübhânîmizden kazâ-i sâbıkda saâdetlerine hükmetdiklerimiz, işte o suadâ-i makbûlîn yok mu, onlar rahmetimizin sebketmesi hasebiyle Cehennemden uzaklaşdırılacaklardır. Tabiatin perdelerinden, libâs-ı nefsâniyyeden tecerrüd ettirileceklerdir.

(Velletiy ahsanet...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ۖ وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ
خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ
الْمَلَائِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾
يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَا
أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾
وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ
الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾ وَمَا
أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾ قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ
إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ
عَلَىٰ سَوَاءٍ ۖ وَإِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾
إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ أَدْرِي
لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١١١﴾ قَالَ رَبِّ احْكُمْ
بِالْحَقِّ ۗ وَرَبُّنَا الرَّحْمَٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

سُورَةُ الْحَجِّ مَدَنِيَّةٌ وَهِيَ ثَمَانٍ وَسَبْعُونَ آيَةً

بِسْمِ اللهِ

102 — Lâ yesme'ûne hasiysehâ ve hüm fiy meştehet enfüsühüm hâlidûne.

Onlar öyle uzaklaşdırılacaklardır ki, o ateşin alevinin sesini bile duymayacaklardır. Ve bunlar lezzât-ı rûhâniyye ve müştehiyyât-ı nefsâniyyelerinin arzu etdiği şey'e nâil olmak husûsunda Cennetde muhalled kalacaklardır.

103 — Lâ yahzünühümül-feze'ul'ekberü ve tetelâkkahümülmelâiketü hâzâ yevmükümülleziy küntüm tû'adûne.

Onlar Kıyâmet gününün dehşet ve şiddetinden de kat'iyyen müteessir olmazlar. Ne ölüm denilen kıyâmet-i suğra, ne kıyâmet-i kübrâdaki (tecellî), ne de Cehenneme sürülenlerin korkusu –ki o en büyük korkudur– onlara uğramaz. Onlar hüzne ve kedere de düşmeyeceklerdir. Zîra Melekler onları istikbâl edecekler: "İşte size mev'ûd olan mes'ud gün" diyecekler, "Siz Neş'e-i Ûlâ'da îmân ile, irfân ile kemâle yetdiniz, burada visâle erdiniz" diye tebşîr edecekler.

104 — Yevme natviyssemâe ketayyissicilli lilkütübi kemâ bede'nâ evvele halkın nu'ıydühu va'den aleynâ innâ künnâ fâ'ıliyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Anlat: İnananlara ve istikbâl inananların olduğuna inananlara beyân et: O gün biz Azîmüşşân, Semâ'ları, kitablar tomar olup nasıl bükülürlerse öyle bükeceğiz. Bidâyetde ademden, maddesiz, modelsiz, müddetsiz halk edip nasıl izhâr etmişsek, va'dimiz iktizâsiyle yine tekrar öylece yapacağız. Bunu mutlaka incaz ve îfâ edeceğiz.

105 — Ve lekad ketebnâ fiyzzebûri min ba'dizzikri ennel'arda yerisühâ ıbâdiyessâlihûne.

Biz bu husûsu Levh-i Mahfuz'da yazdıkdan sonra Zebur'da da yazmışdık. (Bütün Kütüb-i Münzelede bu husus taraf-ı Sübhânîmizden tesbit edilmişdir.) Arz'a sâlih kullarım vâris olur.

Ey tâlib!

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i zâhirîsi tahsîl edilirse:

Arz'ı kim ma'mûre hâline sokar, ıslah ederse o ona vâris olur.

Ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Arz-ı cinâne: Zâhidler, âbidler, ebrar, ahyar vâris olur.

Ehl-i ma'rifet ve muhabbet, ehl-i şevk u aşk; onlar öyle hâlis olmuşlardır ki Hak'dan gayrı arzuları olmaz, müşâhede-i Rubûbiyyetdedirler.

106 — İnne fiy hâzâ lebelâğan likavmin âbidiyne.

Bu Kur'an'ın beyânâtında; celâl ve cemâl-i Sübhânîmizi müşâhede edenlere, himem-i âliyeye, kulûb-i hâzıraya, ukul-i sâfiyeye, ervâh-ı âşıkaya, esrâr-ı tâhireye sâhıb olanlar içün merâtib-i tevhıdin aksâsını belîğ bir sûretde tebliğ vardır.

107 — Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Bu Kitâb-ı Mübîn, umum berâyâ içün hâdî olduğu gibi, Hak'kı beyân ve O'nu teblîğ eden Żât-ı Muhammedîni de biz âlemlere mahz-ı rahmet olarak gönderdik. Allahü Sübhânehû Hazretleri bu âyet-i kerîmede Resûl-i Ekremini beyan buyuruyor:

Evet... Ezelde ilk hâlk olunan O'nun nûrudur. Bütün mahlûkat O'nun nûrundan halkolunmuşdur. Sebeb-i hılkat-i âlem ü âdem O'dur. Bütün halâık üzerinde rahmet-i İlâhiyyenin sebebi O'dur. Bütün âlem ruhsuz olarak halk olunmuş, fezâ-i kudret O'nun kudûmunu intizâr etmiş, O'nun vücûdü ile bütün halâık

ruhlanmışdır. Ona binâen şân-ı seniyyelerine (**Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil'âlemiyn**) buyurulmuşdur. Rahmet-i ezeliyye ve ebediyye O'dur. Kâfir, Mü'min, Cennet, Nâr, Dünya, Âhıret hep O'nun rahmeti dâiresindedir.

108 — Kul innemâ yûhâ ileyye ennemâ ilâhüküm ilâhûn vâhıdün fehel entüm müslimûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Umûmu da'vet yolunda teblîğ-i tâm ile buyur ki: Bana: "Ma'bûdunuz tek bir ma'bud'dur, ilâh-i vâhıddir, Ehaddir, Samed'dir, Ferd'dir diye vahy olunuyor. Aded manzûmesinde çiftin mukabili olmayan, kendi kendisini birlediği birlikle bir olan Allah'dan mâadâsı bâtıldır. Binaen'aleyh artık siz de ihlâs-ı tâm ile bu hakıkati teslim ve tasdîk eder misiniz?

Ey âbidler! Bu vahy'in muktezâsına münkad olur musunuz?"

109 — Fein tevellev fekul âzentüküm alâ sevâin ve in edriy ekariybün em ba'ıydün mâ tû'adûne.

Bu açık teblîğin üzerine tevhıdden i'râz edip kabûl etmedikleri takdirde şöyle söyle:

"Allah'ın izniyle bana vahy olunanları alesseviye bildirdim. Emirleri pek âşikâr olarak adl-i istikametde anlatdım. Hak ve hakıkate arka çevirmenin, tevhıd caddesinden çıkmanın tehlikesini beyân etdim. Va'd olunduğunuz Kıyâmet yakın mıdır, uzak mıdır onu bilmiyorum."

110 — İnnehû ya'lemülcehre minelkavmi ve ya'lemü mâ tektümûne.

"Yalnız O, sözün âşikâr olanını da bilir, gizli tutduklarınızı da bilir. Nefislerinizde, hatırlarınızda, esrârınızda, serâir-i zamâiri hafâyâda olanların hepsini bilir.

111 — Ve in edriy le'allehû fitnetün leküm ve metâ'un ilâ hıynın.

"Ve onu bilmem; olabilir ki cezânın te'hîri size bir fitnedir. Sizi bir mihnete düşürmek içün bir zamâna, eceliniz gelinceye kadar oyalamakdır."

112 — Kale rabbıhküm bilhakkı ve rabbünerrahmânülmüste'ânü alâ mâ tasıfûne.

Resûl-i Zîşân bu emri beyandan sonra Rabbi O'nun ne yapması lâzım geldiğini bildirdi:

Ey Ekmelerrüsûl!

Onların inkârdaki ısrarlarına karşı bize iltica et, onlar hakkında şöyle duâ et:

Beni tekrîm eden Rabbim! Ind-i Sübhânînde benimle küfürde inad ve ısrâr edenlerin arasındaki hükmünü ver, hakkı göster.

Ezcümle Rabbiniz O Rahman'dır ki rahmeti genişdir. Her şey'e vâsi'dir. Hattâ kâfir ü şakîye de... Yalnız ehl-i ma'rifete, ehl-i îmâna muîndir, mennândır, nâsır-ı deyyândır.

Ey Rabbimiz!

Sen; küfürde inad, şirkde ısrâr edenlerin, inkârın zirvesinde helâk olan müşriklerin senin şânına lâyık olmayan isnâdâtından tamâmiyle münezzehsin, beri'sin. Sana yalvaranların duâsını herhâlde kabûl buyurursun.

*

Sûre-i Enbiyâ'nın meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i celîleden buraya kadar tahsîl edilen ma'nâ üzerinde ihlâs ile durulacak olursa:

Evvelâ insan, hısâbı sorulmak üzere kendisine sermâye olarak Kudret tarafından verilen sayılı nefesini nasıl geçireceğini görür. Sonra sözlerinde, işlerinde i'tidâli hâlinde iktisâdı öğ-

renir. Yine umûru husûsunun, kendisinden sâdır olan her hâlin benlikle değil de Hak'ka tefvîz ile, O'na sığınarak hak üzere bulunmasını ta'lîm eder... Şeref-i likanın sebebini anlar... Nefs-i Emmâre ordusunun, evhâm u hayâlâtdan teşekkül etmiş olan gaflet askerlerinin nasıl mağlûb edilebileceğini öğrenir. Nifakdan, şikakdan nasıl muhâfaza olunulur bunların hepsine âgâh olur.

—

سورة الحج

Sûre-i Hacc

Sûre-i Hac yetmiş sekiz âyet olup, bir kısmı Mekke'de bir kısmı da Medîne'de nâzil olmuşdur. Sûre-i celîle'de seferde, hazerde, geceleyin, gündüzleyin nâzil olan muhkem, müteşâbih, sulha, harbe âid âyât vardır.

Kelimeleri : Bin iki yüz doksan bir

Harfleri : Beş bin iki yüz beş'dir.

Sûre-i Hacc'ın ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse: Hacc-ı hakıkîde tavâf-ı ma'nevî vardır.

Tavâf-ı ma'nevî: (Mûtû kable en temûtû) sırrına mazhar

olarak, ya'ni mevt-i irâdî ve fenâ-i ihtiyâri ile ıskat-ı izâfât ederek Hak'kın isimlerinde ve sıfatlarında fânî ve arafât-ı esmâ'da vakfegîr olup, teveccüh-i tâm ile kâ'be-i zâtı ziyâret etmekdir. Bu da ancak: Benlik vücûdünü kurbân edip ona binmek, levâzım-ı hayât-ı müsteâr-ı sûriyyeden soyunmak, müştehiyyât-ı nefsâniyyenin dizginini çekmek, buğz, kin, adâvet, riyâ, hased, gadab, fısk u cidâl gibi şeyleri atmakla olur. Zîra Arafat'da vakfeye durmanın ma'nâ-i enfüsîsi: Hak'kın Esmâ ve Sıfâtının serâirine ârif olarak durmak, yaşamakdır. Kâ'be-i zât, ya'ni Hak'ka tekarrüb ancak o yol ile olabilir.

Hulâsa; tavâf-ı hakıkî, hacc-ı ma'nevî bütün teayyünâtı kaldırır, bütün izâfât ve kesreti nehyeder.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمْۚ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ
عَظِيْمٌ (١) يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّاۤ اَرْضَعَتْ
وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكٰرٰى وَمَا هُمْ
بِسُكٰرٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَدِيْدٌ (٢) وَمِنَ النَّاسِ
مَنْ يُّجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطٰنٍ مَّرِيْدٍ (٣)
كُتِبَ عَلَيْهِ اَنَّهٗ مَنْ تَوَلَّاهُ فَاَنَّهٗ يُضِلُّهٗ وَيَهْدِيْهِ اِلٰى عَذَابِ
السَّعِيْرِ (٤) يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ
فَاِنَّا خَلَقْنٰكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَّغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي
الْاَرْحَامِ مَا نَشَاۤءُ اِلٰۤى اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا
ثُمَّ لِتَبْلُغُوْاۤ اَشُدَّكُمْۚ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُّتَوَفّٰى وَمِنْكُمْ
مَّنْ يُّرَدُّ اِلٰۤى اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْۢ بَعْدِ عِلْمٍ
شَيْئًاؕ وَتَرَى الْاَرْضَ هَامِدَةً فَاِذَاۤ اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا
الْمَاۤءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَاَنْۢبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍۢ بَهِيْجٍ (٥)

بسم الله الرحمن الرحيم

Kullarının bütün umûrunu en güzel tedbîr ile tedbîr eden, onları hatardan muhâfaza edip hayr-ı kesiri külfetsiz, minnetsiz ihsân eden, zorluklara karşı kolaylıklar veren Allah'ın Rahman ve Rahıym ismiyle başlarım.

1 — Yâ eyyühennâsütteku rabbeküm inne zelzeletessâ'ati şey'ün azıymün.

Cenâb-ı Hak bu nazm-ı kerîminde nidâ-i vaîdi ile nidâ ediyor. Onun içün burada "nâs" ile hıtâb gaafilleredir.

Ey ahd-i ezeli ve müşâhede-i ebedi unudanlar!

Ey gaafiller!

Siz neredesiniz? Benim firkatimin azâbından sakınınız! Celâlime vâsıl olmaklıkdan korkunuz! Benim, envâr-ı kibriyâ ile tecellî etdiğim vakıt tecellîmin zuhûrunda bütün ekvân-ı hâdisenin sarsıntısı müdhiş bir şeydir.

2 — Yevme terevnehâ tezhelü küllü mürdı'atin ammâ erda'at ve teda'u küllü zâti hamlin hamlehâ ve terennâse sükârâ ve mâ hüm bisükârâ ve lâkinne azâbellahi şediydün.

Ey görmesi mu'teber olan zât!

O günün dehşetini yâd et ki, onu gördüğünüz gün; her şefkatli emzikli anne emzirdiği çocuğunu bırakıp unudacak, her gebe kadın vakıtsiz doğuracakdır.

Ve ey gören!

Ezcümle nâsın hepsini sarhoş göreceksin. Hâlbuki hakı-

katde sarhoş değiller! O korkunun dehşetinden akılları zâil olmuş. Fakat o hâlde onlara gelen Allah'ın azâbı şedîddir.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi:

O günün dehşetinden her yüklü zât yükünü vaz'eder. Öyle bir dehşet kaplar ki o hayret ve büht içinde her âzâ, kuvve-i hâfıza, müdrikât, hayâl, vehim hulâsa hepsi hâmil olduğu kuvveyi bırakır.

Nasıl azâb-ı İlâhî şedîd olmaz? Kudret-i kâmile sâhıbi olan Allah, Âhıret gününde Müntekım ismiyle tecellî etmez?

3 — Ve minennâsi men yücâdilü fiyllâhi biğayri ılmin ve yettebi'u külle şeytânin meriydin.

Zîra nâsın arasında o kadar sû'-i edeb sâhıbi olanlar vardır ki, Hak'kın kendisine ihsân etmiş olduğu aklı isyâna inkılâb ettirir de Allah'a, Resûle hasım olur. Bâhusus bigayr-i ilm, ne delîl-i akliyye, ne de delîl-i nakliyyeye ıstinâd etmeksizin, sırf cehil ve inad yolundan Allah hakkında cidâlde bulunurlar. Ve onlar bu hususda her azılı şeytânı rehber ittihâz ederler, tâbi' olurlar.

4 — Kütibe aleyhi ennehû men tevellâhü feennehû yudıllühû ve yehdiyhi ilâ azâbisse'ıyri.

Hâlbuki huzûr-ı cemâl-i Sübhânîden matrud ve merdûd olan Şeytân'ın üzerine şöyle yazılmışdır:

Her kim onu dost edinirse, onun isrine ittıba' ederse o, dost edindiği kimseyi iğvâ edecek, doğru yoldan çevirecek, ya'ni îmân ve tevhıd yolundan çıkaracak. Onun telbis ve tağyîrinin iktizâsı Saîr azâbına, nârının iştiâli şiddetli olan azâba götürecekdir.

Ey tâlib!

İlm-i hakıkîden sonra o insânın huzûruna Şeytan dâhil olamaz. İlm-i hakıkîye sâhıb olabilmek içün de tezkiye-i nefs şart-

dır. Nefis, iç düşmandır. Onun içün onunla olan cihad, cihâd-ı ekberdir.

Şuraya da işâret edelim ki; Enbiyâ, Allah'ı beyâna gelmişdir. Allah'a îman, onların beyanlarını kabûl ve tasdik iledir. Hazret-i Muhammed Allah'ı nasıl beyân etmişse o vech ile îmân edeceksin. Yoksa peygambersiz, kıyas ve hayâl yolu ile îman da bu nazm-ı kerîmin beyânına girer.

5 — Yâ eyyühennâsü in küntüm fiy reybin minelba'si feinnâ haleknâküm min türâbin sümme min nutfetin sümme min alekatin sümme min mudğatin muhallekatin ve ğayrimuhallekatin linübeyyine leküm ve nükırrü fiyl'erhâmi mâ neşâü ilâ ecelin müsemmen sümme nuhricüküm tıflen sümme liteblüğû eşüddeküm ve minküm men yeteveffâ ve minküm men yüreddü ilâ erzelil'umüri likeylâ ya'leme min ba'di ılmin şey'en ve terel'arda hâmideten feizâ enzelnâ aleyhelmâehtezzet ve rebet ve enbetet min külli zevcin behiycin.

Ey gaflet ve nisyanda kalanlar! Türlü türlü isyan ve tuğyanda yüzenler!

Eğer emr-i ba'sden ikinci hayatdan şübhede iseniz, bizim kudretimizin bunun imkân-ı vukuuna taallûkunda şekk ve tereddüdünüz varsa vicdanlarınıza dönün. Nüfusunuzu ketm-i ademden nasıl meydâna getirdiğimizi düşünün. Teemmül ediniz ki biz sizin vücûdünüzü evvelâ toprakdan takdîr etdik. Ya'ni cemaddan halk etdik. Sizinle onun arasında hiçbir münasebet de yok. —Sonra meni'den, dökülen sudan.— O meni' de ancak toprakdan tekevvün eden gıdâlarla hâsıl olur. Sonra donmuş kandan, sonra tamam ve ayıbsız, noksansız, fıtrat-ı ma'rifete, hidâyete ve rüşd-i tâmmı kabûle müstaid nâtemam, sûretsiz bir hâlde bir et parçasından halk etdik. Bütün bu tebdîlât ve tağyirat, bizim kemâl-i kudretimize, irâde, hikmet ve ihtiyârımıza delîldir.

Size kemâl-i kudretimizi o kadar âşikâr kılarız ki; dilediğimiz vakte, doğum zamânına kadar sizi rahimlerde tutarız. Sonra sizi birçok muhâfazaya, memeye muhtac bir çocuk olarak çıkarırız. Daha sonra birçok terbiye, tagziye ve mizacınıza göre takviyeden sonra gençlik çağına kadar büyütürüz. İçinizden bir kısmınız vefât ettirilir; tıfl iken, bülûğdan evvel, bülûğdan sonra veya bülûğ esnasında. Bir kısmınız da erzel-i ömrün bunaklık zamânına kadar yaşar ki, çocuk gibi evvelki bildiğini de bilemez olur.

Ey gören!

Zamân olur ki yeri yeşillikden tamâmen âzâde, kupkuru, rütûbetden uzak, kül gibi görürsün. Onun ihyâsına, revnakına kudret ve irâdemiz taallûk edip de üzerine yağmuru indirdiğimiz an canlanır, harekete gelir, kabarır, göze sürur verici çeşid çeşid sûretlerden ve renklerden her nevi' nebâtı inbât eder.

(Yâ eyyühennâsütteku...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّهٗ يُحْيِ الْمَوْتٰى وَاَنَّهٗ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ
(٦) وَّاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيْهَا وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ مَنْ
فِي الْقُبُوْرِ (٧) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُّجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَّلَا هُدًى
وَّلَا كِتٰبٍ مُّنِيْرٍ (٨) ثَانِيَ عِطْفِهٖ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ
لَهٗ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَّنُذِيْقُهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَذَابَ الْحَرِيْقِ (٩)
ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدٰكَ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ (١٠) وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَّعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍ فَاِنْ اَصَابَهٗ خَيْرُ اِۨطْمَاَنَّ بِهٖ
وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةُ اِۨنْقَلَبَ عَلٰى وَجْهِهٖ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَ
ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِيْنُ (١١) يَدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهٗ
وَمَا لَا يَنْفَعُهٗ ذٰلِكَ هُوَ الضَّلٰلُ الْبَعِيْدُ (١٢) يَدْعُوْا لَمَنْ ضَرُّهٗ
اَقْرَبُ مِنْ نَّفْعِهٖ لَبِئْسَ الْمَوْلٰى وَلَبِئْسَ الْعَشِيْرُ (١٣) اِنَّ اللّٰهَ
يُدْخِلُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيْدُ (١٤) مَنْ كَانَ يَظُنُّ
اَنْ لَّنْ يَّنْصُرَهُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ
اِلَى السَّمَآءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهٗ مَا يَغِيْظُ (١٥)

6 — Zâlike binnellahe hüvelhakku ve ennehû yuhyiylmevtâ ve ennehû alâ külli şey'in kadiyrün.

İşte buraya kadar zikrolunanların irâde-i İlâhiyye ile nasıl tecellî edeceğini, îcad ve hâlkını akl-ı zaîf uzak görüyordu. Azamet ü Kibriyâ sâhıbi olan Allah tenezzülât-ı Sübhâniyyesi ile tenezzül etdi bu kadar açık delâili misâlleriyle beyan buyurdu. Bu beyan şu sebebledir ki: Allahü Teâlâ Hak'dır. Ma'bûd-ı Hakıkî ancak O'dur. O'nun gayrı değildir. Zât-ı Sübhânîsi, Vahdâniyyeti, Hayy-ul-Kayyûm olması, irâdesi ve ihtiyâriyle ölüleri dirildir. Bizâtihî ve esmâ ve sıfâtı iktizâsiyle kaadirdir, muktedirdir, her şey O'nun kudreti tahtındadır. Hazret-i ilmi her şey'i muhîtdir, irâdesi her şey'e şâmildir, fütursuz, kusursuz her şey'e kemâliyle kaadirdir. Ma'dûmâtı takdîr eder, îcâd eder, mevcûdâtı takdîr eder, ifnâ eder, iâde eder.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Ma'rifetle dirildir.. Firkatle öldükden sonra müşâhede ile dirildir.. Evet kalbler envâr-ı müşâhede ile hayat bulur. Bâkî ancak O'dur. O'ndan gayrisi fânî...

Mıtrıb fânî vü bezm-i sâkî fânî
Sen kimlere oldunsa mülâkî fânî
Geç kesret-i sûriyye-i âlemden geç
Allah ancak bâkî vü bâkî fânî

7 — Ve ennessâate âtiyetün lâ reybe fiyhâ ve ennellahe yeb'asü men fiylkubûri.

Biliniz ki, hiç şübhesiz ind-i Sübhânîsinden mev'ûd olan Kıyâmet gelecekdir. Allahü Teâlâ yevm-i haşir'de kabirlerde olanları diriltecekdir. Nüfûs-ı hayriyye olsun, nüfûs-ı şerriyye olsun hısabları, cezâları görülecekdir.

Ey tâlib!

Bu kadar açık delililer karşısında ilimsiz, sırf hevâya, taklîde tâbi' olarak nasıl Hak ile cidâl edilir? Cidâl ilm ile olursa sa-

vâb olur, ilimsiz olursa hatâ olur. Zîra ilm ile olan cidâl i'tikad-ı Hak'ka, ilimsiz olanı ise i'tikad-ı bâtıla da'vet eder.

8 — Ve minennâsi men yücâdilü fiyllâhi biğayri ılmin ve lâ hüden ve lâ kitâbin müniyrin.

Nâsın ba'zıları Allah hakkında ilimsiz ve delilsiz, kitâb-ı münîrsiz mücâdeleye girişir. (Hâlbuki o kitâbın nûru öyle bir nurdur ki kendisine temessük edeni Hak'ka çıkarır.)

9 — Sâniye ıtfihî liyudille an sebiylillâhi lehû fiyddünya hızyün ve nüziykuhü yevmelkıyâmeti azâbelhariykı.

Nâsı Allah yolundan şaşırtmak içün nefsinde mütekebbirâne sağına soluna eğilerek bükülerek tecebbür ile Hak'dan yüz çevirir. Onlar içün dünyada rüsvaylık vardır. Kıyâmetde biz ona azâbı tatdıracağız. Yakıcı azâbı tadar iken ona takri' ve tevbih yolu ile zecren denilecek:

10 — Zâlike bimâ kaddemet yedâke ve ennellahe leyse bizallâmin lil'abiydi.

İşte bu azab, senin yapdıklarının cezâsıdır. Bunu dünyada kendi ellerinle kazandın. Allahü Teâlâ kulları hakkında zulümkâr değildir. Cezâ yapdığına göredir. Ziyâde değildir. Halkı Allah yolundan çıkarmak emeliyle cidâle girişirdin onun azâbını tad bakalım. Ehl-i îmâna nazar-ı hakaretle bakardın, öyle kirlenmişdin. O kiri ancak bu ateş yakar.

11 — Ve minennâsi men ya'büdullâhe alâ harfin fein esâbehû hayrünıtmeenne bihî ve in esâbethü fitnetüninkalebe alâ vechihî hasireddünyâ vel'âhırete zâlike hüvelhusrânülmübiynü.

Mün'ımi unudup küfrân-ı ni'metde bulunan nâsın bir kısmı; onların îman, saâdet, küfür ve şekavetlerinden münezzeh

ve müstağnî olan Allah'a alâ harfin, şübhe ve inhırâf ile ibâdet eder. Lisânı ile ibâdet eder ve kalbi ona müsâade etmez. Bu hâlde ibâdet ederken eğer onu sevindirecek, ferahlandıracak bir şey isâbet ederse Allah'a ibâdetinde mutmain olur. O vakıt islâm ile, îmân ile tefe'ül eder. İman ve islâmdan sonra ona bir felâket gelirse, yüzünü terketdiği küfre çevirir, îmân ile islâm ile teşe'üm eder. Mürted olur. Dünyada firak ve nifak ile husranda, âhıretde de derecât-ı cennetden hirmân ile nîrânın derekâtında ebedî kalmakla husrandadır. Bundan da daha büyük daha âşikâr husran olmaz. Zîra matruddur, merduddur.

12 — Yed'û min dûnillâhi mâ lâ yedurrühû ve mâ lâ yenfe'uhû zâlike hüveddalâlülba'ıydü.

O irtidad, o îmandan dönmeklik onu, Allahü Teâlâ'ya bedel Allahın gayrısına; ona hiçbir mazarratı ve hiçbir menfaati olmayan şeylere duâ ve ibâdet etdirir. Bâtılı hak sûretinde görür de ona tapar.

Hak'dan uzak dalâlet de işte budur.

13 — Yed'û lemen darrühû akrebü min nef'ıhî lebi'selmevlâ ve lebi'sel'aşiyrü.

Allah'ın gayrısına duâ ve ibâdet eden, herhâlde zararı nef'inden daha yakîn olan şeylere yalvarıyor ki, o ne fenâ yardımcı, ne kötü arkadaşdır.

14 — İnnallahe yüdhılülleziyne âmenû ve amilussâlihâti cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü innellahe yef'alü mâ yüriydü.

Allahü Sübhânehû Teâlâ, sünnet-i seniyyesinin iktizâsı vaîdini beyân eden fermandan sonra, imdi va'dini beyân eden fermânını zikrediyor:

Dârüsselâma hâdî olan Allah, kendisine imân eden, Resû-

lünü tasdîk eden, onların dostuna dost, düşmânına düşman, amel-i sâlih işleyen, ehl-i tâat ve ehl-i kerâmât olan kimseleri, nehyinden ictinâb edenleri ağaçları altından ırmaklar akan Cennetlere idhâl edecekdir. Maârif-i İlâhiyye enhârında, Hak pınarında ilim tenezzühlerine mazhar kılacakdır.

Allahü Teâlâ havâss-ı ıbâdına bunları ihsân ettiği gibi, bununla beraber envâ'-ı salâh-ı fevz ile de tecellî edecekdir.

Makam-ı rızâda şeref-i lika vardır. Cenâb-ı Hak dilediğini işler.

İmdi de Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekreminin şânını hased edenlere şöyle buyuruyor:

15 — Men kâne yezunnü en len yensurehullahü fiyddünyâ vel'âhıreti felyemdüd bisebebin ilessemâi sümmelyakta' felyenzur hel yüzhibenne keydühû mâ yağıyzü.

Her kim, Allahü Teâlâ Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)a düşmânına karşı Dünyada ve Âhıretde nusrat ve müzâheret etmeyeceği zannında ise hemen evinin tavanına bir ip bağlasın onunla asılsın boğulsun. O kininin gayzının sıkıntısında boğulsun. Yâhut o ipi âsumâna assın suûd etsin, imdâd istesin de vahy-u nusratı kessin. Baksın onun türlü türlü hîleleri, öfkesi nusrat-ı İlâhiyi giderebilir mi?

(Zâlike bienellahe...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَن يُرِيدُ
﴿١٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ
وَالنَّصَارَىٰ وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾ أَلَمْ تَرَ
أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ
مِّنَ النَّاسِ ۖ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ ۗ وَمَن يُهِنِ اللَّهُ فَمَا
لَهُ مِن مُّكْرِمٍ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿١٨﴾ هَٰذَانِ خَصْمَانِ
اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِّن نَّارٍ
يُصَبُّ مِن فَوْقِ رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ﴿١٩﴾ يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
وَالْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ وَلَهُم مَّقَامِعُ مِنْ حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَا أَرَادُوا
أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ
﴿٢٢﴾ إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾

16 — Ve kezâlike enzelnâhü âyâtin beyyinâtin ve ennellahe yehdiy men yüriydü.

Ey Ekmelerrüsûl!

İşte böylece âyât-ı Kur'an'ı; vahdâniyyetimizi, adl ü şerâîmizi beyân eden huccetlerle vâzıh ve sarih olarak indirdik. Onda senin da'vâ-i nübüvvetindeki sıdkın, risâletin âşikâr bir sûretde beyân edilmişdir.

Allahü Teâlâ o Kur'anı ile dilediğini hidâyete mazhar kılar.

17 — İnnelleziyne âmenû velleziyne hâdû vessâbiiyne vennesârâ vel mecûse velleziyne eşrekû innellahe yefsılü beynehüm yevmelkıyâmeti innellahe alâ külli şey'in şehiydün.

Onlar ki Muhammed (Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem) e îmân etdiler, ya'ni bu inzâl olunan âyât ü beyyinâta îmân etdiler. O Hazret-i Muhammed ki, onlara tevhıd-i zât, tevhıd-i sıfat, tevhıd-i ef'al yolundaki hidâyeti göstermiştir. Ve onlar ki Mûsâ Kelîm Aleyhisselâma îmân etmişlerdi. O da ümmetine tevhıd-i sıfâtı ta'lîm etmişdi, onlar ki ecrâm-ı ulviyye ve kevâkibin serâirine ıttılâ' içün iddia edip da'vet ediyorlardı, onlar ki tevhıd-i ef'âli ta'lîm eden İsâ Aleyhisselâma'a îmân ediyorlardı, onlar ki hayrın fâili ile şerrin fâilinin temyîzini iddia ediyorlardı, onlar ki Allah'a şerik koşdular; onların hepsi kendi nefislerince hak üzerinde olduklarını iddia ediyorlardı. Kullarının bütün serâir ve zamâirine muttali' olan Allahü Teâlâ Kıyâmet günü aralarında kimin hak üzerine, kimin bâtıl üzerine olduğunu hak ve bâtılı ayırarak hüküm verecekdir. Ya'ni Kıyâmet gününde Cenâb-ı Hak; Mü'minler, Yehûdîler, Yıldıza tapanlar, Nasârâ, ateşe tapanlar ve doğrudan doğruya müşrik olanlar beyninde hak ve bâtılı ayırarak hükmedecekdir. Zîra enfüsde ve âfâkda mütecellî olan Cenâb-ı Hak her şey'e nâzır ve şâhiddir.

18 — Elem tere ennellahe yescüdü lehû men fiyssemâvâti ve men fiyl'ardı veşşemsü velkamerü vennücûmü velcibâlü veşşecerü veddevâbbü ve keşiyrün minennâsi ve kesiyrün hakka aleyhil'azâbü ve menyühinillâhü femâ lehu min mükrimin innellahe yef'alü mâ yeşâ'ü.

Ey görmesi mu'teber olan zât!
Görmüyor musun?

Semâvatdakiler ve Yerdekiler, ulviyyat ve süfliyyatdan bütün mezâhir, ezcümle, Güneş, Ay, Yıldızlar, Dağlar, Ağaçlar, bütün hayvânat ve birçok insanlar Allah'a secde ederler. Birçok insanlar da Allah'ın ibâdetinden imtina' etmekle azâba müstehak olmuşlardır.

Allahü Teâlâ her kimi tahkîr ve zelîl ederse artık ona hiç kimse hürmet ve tekrimde bulunamaz. Evet... O'nun kahrına mazhar olanlar hiçbir şeyleri ile azîz olamazlar. Ne ilimleriyle, ne de güvendikleri diğer şeylerle... Zîra insâna izzet ancak Allah'dan gelir. (İnnel izzete lillâhi cemiy'a.) Hakıkî secde makamında olanı Allah izzetlemişdir. Mü'minler secde-i ibâdet ve secde-i tâat yapdıklarından dolayı kâm alırlar. Münkirler de secdededir. Fakat onların secdeleri ihtiyârî değil ıztırârîdir. Esâsen kim vardır ki başını yere koymamışdır?.. Havl ü kuvvetin sâhıb-i hakıkîsi olan Allah, herkesin başını yere koydurur. Onlar ibâdet ve tâatle koymadıklarından dolayı azâba müstehak olurlar. Kâfirler mü'minlerden çokdur ve âşikâr görülür. Allahü Teâlâ onların tâatinden de müstağnîdir.

Bütün kullarının isti'dad ve kabiliyetine muttali' olan Allah, alîm ve habîr olmasının iktizâsı hiç şübhesiz dilediğini yapar.

19 — Hâzâni hasmânihtesamû fiyrabbihim felleziyne keferû kuttı'at lehüm siyâbün min nârin yusabbü min fevkı rüûsihimülhamiymü.

Mü'minlerle, dîn-i Hak'ka münkir olan kâfirler, bu ikisi iki hasımdırlar. Rableri hakkında muhâsama etmektedirler. Dîn-i

İlâhî, Zât-ı İlâhî ve Sıfât-ı Bârî hakkında çekişmektedirler. Kâfirler içün onlara ihâta eden ateşden elbiseler biçilmişdir. Onların başlarının üzerinden harâretin nihâyetine bâliğ olmuş kaynar sular dökülür. (Bu öyle bir sudur ki, eğer bunun bir damlası dünya dağlarından bir dağa damlasa o dağı eridir.)

20 — Yusherü bihî mâ fiy bütûnihim velcülûdü.

O kaynar su ile dahilî a'zâları, barsakları, iç yağları ya'ni içleri ve dışları eridilir.

21 — Ve lehüm mekami'u min hadiydin.

Bir de bunlar demir topuz yerler.

22 — Küllemâ erâdû en yahrücû minhâ min ğammin ü'ıydû fiyhâ ve zûkû azâbelhariykı.

Onlar azâbın şiddet ü gamından kurtulmak içün Cehennem'den dışarıya çıkmak istedikçe zikrolunan o demir topuzlarla vurula vurula yine oraya iâde olunurlar, o nârın dibine ittirilirler. O onlara: "Haydin lâyık olduğunuz yangın azâbını tadın" denir.

23 — İnnallahe yüdhılülleziyne âmenû ve a'milussâlihâti cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü yühallevne fiyhâ min esâvire min zehebin ve lü'lüen ve libâsühüm fiyhâ hariyrün.

Ehl-i îmâna tecelliyyât-ı cemâliyyesi ile tecellî eden Allah, mü'min olup îmânının semeresi olan amel-i sâlih işleyenleri ağaçları altından nehirler akan Cennetlere sokar. Onlar Cennetde altın ve incilerle ziynetlenirler, ipekli elbiseler giyerler.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:
Müşâhedeye salâhiyettar, kurb-i visâle, ma'rifeti kabûle

müstaıd olan âriflerin gönüllerinden, onların cennet-i kalblerinden ma'rifet-i İlâhiyye enhârı akar. Ahlâk-ı fezâil, ulûm-ı akliyye, hikmet-i ilmiyye, maârif-i kalbiyye ve hakaik-ı keşfiyye ile süslenirler, tecelliyyât-ı lûtfiyye ve envâr-ı sıfât-ı İlâhiyyede müstağrak kalırlar.

(Ve kezâlike...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَهُدُوٓا إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَهُدُوٓا إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْحَمِيدِ
﴿٢٤﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ
وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ٱلَّذِى جَعَلْنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلْعَٰكِفُ
فِيهِ وَٱلْبَادِ وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍۭ بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ
عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾ وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَٰهِيمَ مَكَانَ ٱلْبَيْتِ
أَن لَّا تُشْرِكْ بِى شَيْـًٔا وَطَهِّرْ بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْقَآئِمِينَ
وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ ﴿٢٦﴾ وَأَذِّن فِى ٱلنَّاسِ بِٱلْحَجِّ يَأْتُوكَ
رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾
لِّيَشْهَدُوا مَنَٰفِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا ٱسْمَ ٱللَّهِ فِىٓ أَيَّامٍ مَّعْلُومَٰتٍ
عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلْأَنْعَٰمِ فَكُلُوا مِنْهَا
وَأَطْعِمُوا ٱلْبَآئِسَ ٱلْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ
وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِٱلْبَيْتِ ٱلْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾
ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَٰتِ ٱللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥ عِندَ
رَبِّهِۦ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱجْتَنِبُوا
ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَٰنِ وَٱجْتَنِبُوا قَوْلَ ٱلزُّورِ ﴿٣٠﴾

24 — Ve hüdû ilettayyibi minelkavli ve hüdû ilâ sırâtılhamiydi.

Onlar hem pâk bir söze, hem de hamîdin yoluna hidâyet edilmişlerdir. (Lâ ilâhe illâllah Muhammeden resûlûllah) kelime-i tayyibelerinde tam bir ihlâs ile fâni olmuşlar, tarîk-ı ilallahdan ayrılmamışlardır.

25 — İnnelleziyne keferû ve yesuddûne an sebiylillâhi velmescidilharâmilleziy ce'alnâhü linnâsi sevâenil'âkifü fiyhi velbâdi ve men yürid fiyhi biilhâdin bizulmin nüzıkhü min azâbin eliymin.

Amma şunlar ki; Allah'a küfretdiler, O'nun şeâir-i dîninden i'râz etdiler ve halkı Allah yolundan men'ediyorlar, bâhusus yerliler ve misâfirler içün, ya'ni hâricden gelenler içün müsâvi sûretde harem ve kıblegâh yapdığımız Mescid-i Haram'dan alakoyuyorlar, işte onlara, bir de teammüden, maksadlı haremde zulm irtikâb ederek haksızlıkda bulunup adâletden sapanlara, bu mücerred kasıdları sebebiyle acıklı bir azab tattıracağız.

Nazm-ı celîlin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Tabiatın kesâfetinde perdelenenler, kuvvâ-i nefsâniyye ile kalbin yolunu keserler. Aklı ve rûhu iz'âc ederler. İlim, ibâdet-i kalbiyye; mekân-ı nefsiyyede olursa yalnız dünyevî garazlar, bedenî lezzetler içün olur. Bir kimsede de şehvet-i hissiyye, lezzet-i nefsiyye gaalib gelirse o kimse riyâ ve nifak yuvası olmuşdur.

26 — Ve iz bevve'nâ liibrâhiyme mekânelbeyti en lâ tüşrik biy şey'en ve tahhir beytiye littâifiyne velkaaimiyne verrükke'ıssücûdi.

Ey Ekmelerrüsûl!

O vakti zikret: Hani biz Azîmüşşân, niyâbet-i Sübhânimiz-

le İbrahim'i şereflendirdiğimiz vakıtde O'na Beyt-i Şerîf'i binâ etmesi içün emretmişdik. İbâdet içün yerini göstermişdik. Ve O'na demişdik: "Vücudde benim mezâhirimden, benim izlâlimden hiçbir şey'i şerik koşma. Zâtımı mutlak şirk şâibelerinden münezzeh kıl. Evimi tavâf et. Beyt-i Şerîfi tavaf ve ziyâret edenler, kaaim olanlar, rükû' ve secde edenler içün tahâret-i hissiyye ve tahâret-i ma'neviyye ile temizle.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi:

Rûhun mekânı: Beyt-i kalbdir. Onun içün kalb ile kalıbın vazifesi ayrılmalı, onu cehl tûfânından, tabiat dalgalarından, evet levs-i tabiatdan, mâsivâ tozlarından muhâfaza etmeli, temizlemeli, ahlâk ile süslemelidir. Böylece nefis teslim olup fezâil ile o tertemiz kalbi tavâf etsin, kuvâ-i rûhâniyye, maârif, meân-i hikmet, kuvâ-i bedeniyye, âdâb-ı şer'ıyye ve âdâb-ı akliyye ile ziyâretini yapsın.

27 — Ve ezzin fiynnâsi bilhacci ye'tûke ricâlen ve alâ külli dâmirin ye'tiyne min külli feccin amiykın.

Bundan sonra Halîlimize alâ sebîlilvücûb emretdik: "Nâs'a hacc etmeyi i'lân eyle. Onları çağır ki isterlerse piyâde olarak, isterlerse uzun uzun mesâfelerden gelirken zaiflemiş develer üzerinde sana gelsinler."

Ey tâlib!

Nazm-ı celîlde: Hak'ka gönül verenlerin, ma'şûkun hukukunu vikaaye âşıkın şânından olduğunu duyanların, hubb-ı gayr ile yaşayanların ya'ni evvelâ cânan sonra can diyenlerin bir kelime-i mübeccele altında nasıl toplanabildiklerine, aşk uğrunda, fazîlet uğrunda nasıl varlıklarından soyunabildiklerine ve ayni vicdan ve ayni kalb ile yaşayan canların birbirinin âyinesi olup yekdîğerinden kendilerini nasıl temâşâ edebileceklerine işâret vardır.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsine nazar edilirse:

Uzun riyâzat ve mücâhede ile nefsin sıfatlarını incelterek o tabiatın derinliklerinden, o uzun yollarda nazargâh-ı İlâhî olan kalbi müşâhedeye da'vet, oradan fevâid-i ilmiyye ve fevâid-i ameliyye istifâdeleri yapmak.

28 — Liyeşhedû menâfi'a lehüm ve yezkürüsmellahi fiy eyyâmin ma'lûmâtin alâ mâ rezekahüm min behiymetil'en'âmi fekülû minhâ ve et'ımulbâiselfekıyre.

Bu sûretle kendileri içün birçok menfaatlere şâhid olsunlar. Hangi libas Hak'dan uzaklaşdırır, hangisi Hak'ka vâsıl kılar öğrensinler, fânîyi bâkî ile değişsinler. Hulâsa hacc farîzasını îfâ ile beraber alış veriş edip dünyevî ve uhrevî menfaatlerini te'mîn etsinler, bu menâfia hazır olsunlar. Ve Allah'ın onlara rızk olmak üzere verdiği hayvanlardan ma'lûm olan günlerde Allah'ın ismini anarak (Bismillâh allahü ekber) diyerek kurban kessinler.

Ey Ekmelerrüsûl ve ümmeti!

Siz de hacc esnâsında Allah uğrunda kesilen her nevi' kurbanların etini yeyiniz ve kendisini şiddetli fakru fâka ihâta etmiş, zarûretden bunalmış olanlara dağıtınız, it'âm ediniz.

Şuraya dikkat edelim:

Kendisinin yemesi husûsundaki emir, ibâha içündür, ya'ni isterse yer isterse yemez. Fakat yedirmesi husûsundaki emir vücûb içündür.

Nazm-ı kerîmin huzûr-ı ma'nevîsinde huşû' ile durulacak olursa ne kadar incelikler vardır:

Fukarâ ü mesâkine yapılacak olan bu it'am tevâzu' ile emr olunmuşdur. Kendi yediğinizin en güzel kısımlarının verilmesine, nefislerin te'sîri altında kalınmamasına işâret vardır. Zîra Hak'kın fakirleri hasîsin it'âm etdiğini yemezler.

Bir emr-i Peygamberîde:

"Bahîlin, hasîsin yemeği derd, sahîhin, cömerdin yemeği devâdır" buyurulmuşdur.

29 — Sümmelyakdû tefesehüm velyûfû nüzûrehüm velyet-tavvefû bilbeytil'atiykı.

Kurbanlarını kestikden sonra kirlerini gidersinler, tırnaklarını kessinler, temizlenecek yerlerini temizlesinler ve nezirlerini yerine getirsinler.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsinde:

En büyük kir, benlik kiridir. Kesilmesi, atılması lâzım gelen şeyler, huylar: Hırs, gadab, hased ve nefsin türlü türlü renkleridir. Ahd-i evveldeki sözlerinde dursunlar, kalblerini muhabbet-i Sübhâniyye ile doldursunlar, ma'rifetullah zevkınden mâadâ bütün zevklerin hiç olduğunu tatsınlar ve Beyt-i Atiykı' tavâf etsinler.

30 — Zâlike ve men yü'azzım hurümâtillâhi fehüve hayrün lehû ınde rabbihî ve ühıllet lekümül'enâmü illâ mâ yütlâ aleyküm fecteniburricse minel'evsâni vectenibû kavlezzûrı.

İşte haccın yapılması böyledir.

Her kim Allah'ın hurmetlerine ta'zîm eder, ya'ni ahkâmına, emirlerine, nehiylerine riâyetin vücûbunu bilerek hem kabûl ve hem tahsîn ederse; o ta'zîm Rabbi ındinde kendisi içün hayır olur. Yârın huzûr-ı İlâhîde o ta'zîmin karşılığını görür.

Size mebhas-i mahsûsunda bildirdiği üzere ekli harâm olanlardan mâadâ ya'ni size Sûre-i Mâide'de okunanlardan başka kesdiğiniz hayvanlar hep helâl kılındı.

Artık maddî ve ma'nevî pislikden ictinâb ediniz, içinizi, dışınızı temizleyiniz. Allah'a karşı muvahhıd ve pâk olunuz. Şerik koşmayınız, ricsden ibâret ve tevhıde münâfi olan putlar-

dan kaçınınız. Zîra şirk habâsetin ahbesidir. Kezâ bühtandan, yalan sözden de kaçınınız. Bühtan, yalan söz; zulümdür, küfre karîndir. Ehl-i îmâna yakışan mürüvvet ve adâletdir. Hulâsa tevhıde münâfi olan bütün kötülüklerden uzaklaşınız.

(Ve hüdhu ilettayyibi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

حُنَفَآءَ لِلّٰهِ غَيْرَ مُشْرِكِيْنَ بِهٖ ۭ وَمَنْ يُّشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَآءِ
فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِيْ بِهِ الرِّيْحُ فِيْ مَكَانٍ سَحِيْقٍ ﴿٣١﴾ ذٰلِكَ ۤ وَمَنْ
يُّعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللّٰهِ فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوْبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ
فِيْهَا مَنَافِعُ اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَآ اِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيْقِ ﴿٣٣﴾
وَلِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ
مِّنْۢ بَهِيْمَةِ الْاَنْعَامِ ۭ فَاِلٰـهُكُمْ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ فَلَهٗٓ اَسْلِمُوْا ۭ وَبَشِّرِ
الْمُخْبِتِيْنَ ﴿٣٤﴾ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ وَالصّٰبِرِيْنَ
عَلٰى مَآ اَصَابَهُمْ وَالْمُقِيْمِي الصَّلٰوةِ ۙ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ
﴿٣٥﴾ وَالْبُدْنَ جَعَلْنٰهَا لَكُمْ مِّنْ شَعَآئِرِ اللّٰهِ لَكُمْ فِيْهَا خَيْرٌ
فَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا صَوَآفَّ ۚ فَاِذَا وَجَبَتْ جُنُوْبُهَا فَكُلُوْا
مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ۭ كَذٰلِكَ سَخَّرْنٰهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُوْنَ ﴿٣٦﴾ لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَاۗؤُهَا وَلٰكِنْ يَّنَالُهُ
التَّقْوٰى مِنْكُمْ ۭ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا
هَدٰىكُمْ ۭ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِيْنَ ﴿٣٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ يُدٰفِعُ عَنِ الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُوْرٍ ﴿٣٨﴾

31 — Hunefâe lillâhi ğayre müşrikiyne bihî ve men yüşrik billâhi fekeennemâ harre minessemâi fetahtafühüttayrü ev tehviy bihirriyhu fiy mekânin sehiykın.

Allah içün hunefâ olunuz. İhlâs ile O'nun ındindeki dinde bulununuz, mülhidînden, O'na şirk koşanlardan olmayınız.

Ey ma'rifet ve tevhıd fıtratı üzerine yaradılan akıllı mükellefler!

Biliniz ki: Samed, Ferd, Ehad, Vâhıd, mutlak sûretde şirkden münezzeh olan Allah'a her kim âşikâr ve gizli şerik koşarsa; O, sanki Semâ'dan Yer'e yuvarlanmış da, kuşlar onu parça parça ediyor, didikliyor, kapışıyor veyâhut rüzgâr onu uzak bir yere sürükleyip götürüyor gibidir.

Evet... İmânın zirvesinden, tevhıd ve irfânın derecelerinden sukut eden kimse, dalâl rüzgârları arasında parçalanır, vâdi-i husranda kalır.

32 — Zâlike ve men yu'azzım şe'âirellâhi feinnehâ min takvelkulûbi.

Allah'a şirk koşanlar, edeb hâricinde bulunanlar, Hak'kın kadr ü hakıkatini bilmeyenler içün iş böyledir. Her kim de Allah'ın şeâirine; ta'zîm olunması emrolunan şeylere hürmet ve ta'zimde kusûr etmezse, şübhe yokdur ki bu hâl o kimsenin (sâhıb-i kalb olduğuna) saffet-i kalbe mâlik bulunduğuna bir bürhandır. Evet... O kimse her hâlinde, her vaktinde Allah'ın nûru ile Allah'a nâzır bir kalbe mâlikdir. Onun içün o ta'zim kalblerin takvâsından ileri gelir.

33 — Leküm fiyhâ menâfi'u ilâ ecelin müsemmen sümme mahıllühâ ilelbeytil'atiykı.

Ey şeâir-i dîniyyeye ta'zimkâr olan mü'minler!

Muayyen bir zamanda, mahall-i mahsûsunda Hak'ka tekarrüb içün keseceğiniz kurbanlarda sizin içün menfaatler vardır.

Yünlerinden, sütlerinden, derilerinden, yavrularından istifadeler edersiniz.

Hulâsa, hacc günlerinde Dünya ve Âhıret menfaatleri ya'ni Dünya'da dünyevî helâl kazanç, Âhıretde de afv ü mağfiret vardır.

Sonra onların ecellerinin yetimi Beyt-i Atîka kadar varır. Ya'ni kesilecekleri mahal, Harem ve O'nun havâlisidir.

34 — Ve likülli ümmetin ce'alnâ menseken liyezkürüsmellahi alâ mâ rezakahüm min behiymetil'enâmı feilâhüküm ilâhün vâhıdün felehû eslimû ve beşşirilmuhbitiyne.

Ey muvahhıd Muhammedîler! Biliniz ki: Biz her ümmet içün bir mensek, ya'ni bir ibâdet yeri, bir kurban kesecek yer yapdık ki orada Allah'ın kendilerine rızk olmak üzere verdiği en'am behîmeleri, dört ayaklı davarları keserken Allah'ın ismini zikretsinler içün.

Yine biliniz ki: Ma'bûdunuz; Ferd u Samed, Ehad olan, asla şirket kabûl etmeyen bir ilâhdır. Binaen'aleyh yalnız O'na teveccüh ediniz, umûrunuzu O'na tefvîz ediniz, O'na münkad olunuz.

Ey Ekmelerrüsûl!

Müslümanlar arasında o büyük sevabları, âlî dereceleri, şeref-i likaayı; mutiîne, hâdiîne, hâşiîne mütevâzıâne müjdele.

35 — Elleziyne izâ zükirellahü vecilet kulûbühüm vessâbiriyne alâ mâ esâbehüm velmukıymissalâti ve mimmâ rezaknâhüm yünfikune.

Müjdele ki: Onlar; Allah anıldığı zaman kalbleri çarpar, azamet-i Sübhânînin ve celâl-i kibriyânın derhâl kalblerinde parladığını hissederler, başlarına gelen mesâib-i dünyaya sabrederler, emr-i İlâhî ve ta'lîm-i İlâhî ile farz olan namazı evka-

at-ı mahfûzasında erkân-ı mahsûsası ve âdâb-ı mesnûnesiyle kemâl-i hudû' ve huşû' içinde bütün şartlarıyla kılarlar ve kendilerine nasbetdiğimiz rızıklardan sadaka verirler, zekât verirler, kurban keserler, it'âm ederler, hayırlara sarfederler.

36 — Velbüdne ce'alnâhâ leküm min şe'ârillâhi leküm fiyhâ hayrün fezkürüsmallahi aleyhâ savâffe feizâ vecebet cünûbühâ fekülû minhâ ve et'ımulkani'a velmu'terre kezâlike sahharnâhâ leküm le'alleküm teşkürûne.

Ey mü'minler!

Biliniz ki: Biz bedenleri de ya'ni develeri de (Hadîs-i Şerif mûcibince sığır da deve gibi yedi kişiden kurban edilmek câiz olduğu cihetle şer'an sığırlar da bedene cinsinden sayılır) sizin içün dînin şeâirinden kıldık, nişanları sırasına koyduk. Onlar yüzünden sizin içün ındallah çok ecr ü cezîl ve sevab-ı azîm vardır. Onların zebhini murâd etdiğiniz zaman ayakda dururlarken yaklaşıp üzerlerine Allah'ın ismini anın.* Yan üstü gelip ruhları cesedinden çıkınca isterseniz etlerinden yeyiniz, hem de fakirliğini gizleyen ve gizlemeyen fakirlere de yediriniz.

İşte biz onları size müsahhar kıldık. Onlar maddeten sizden daha kuvvetli, cüsse i'tibariyle sizden daha büyük oldukları hâlde size muti' kıldık. Tâ ki nı'metimize şükr edesiniz, o şükrün karşılığı olarak da taraf-ı Sübhânimizden beşerin kalbine gelmeyen, gözünün göremediği, kulağının işitmesine imkân olmaya nı'metlere nâil olasınız.

37 — Len yenâllahe lühûmühâ ve lâ dimâühâ ve lâkin yenâlühüttakvâ minküm kezâlike sahharehâ leküm litükebbirullahe alâ mâ hedâküm ve beşşirilmuhsiniyne.

---

* Deve ayakda iken elinin biri bağlanıp gerdanından boğazlanır ki buna (nahır) tesmiye edilir. Bununla beraber çene altından zebhi de câizdir. Sığır ve koyun, keçi ise yatırılıp üç ayağı bağlanarak zebh olunur.

Onların it'âm edilen, sadaka edilen etleri, kesilirken akan kanları hiçbir zaman Allah'a erecek değildir. Allahü Teâlâ o intifa'dan münezzehdir. (Binaen'aleyh Allah'a tekarrüb içün kurbanın kanlarını Kâ'be duvarlarına sakın sürmeyin.) Allah'a erecek olan sizin takvânızdır. Allah'ın emirlerine ta'zimkâr ve mahlûkatına karşı şefekatkâr olmakdaki ihlâsınızdır ki sizi Hak'ka yakîn kılar, amellerinizi kabûl etdirir.

Cenâb-ı Hak te'yîden yine tekrar ferman buyuruyor:

İşte size hedâyâ ve dehâyânızı müsahhar kıldık, Haccın a'mâlini gösterdik; Allah'ı tekbir edesiniz, O'nun azametini, Zât-ı Kibriyâsını hakkıyle beyân edesiniz içün. Sizleri îman ve tevhıde böylece irşâd eyledik.

38 — İnnallahe yüdâfi'u anilleziyne âmenû innellahe lâ yühıbbü külle havvânin kefûrin.

Ey Ekmelerrüsûl!

Allah'ı görüyor gibi ibâdet eden kullarıma, o ehl-i edebe müjdele:

Bütün kullarının umûrunun mütekeffili olan Allah; îmân edenleri, keferenin mekr ü hîlesinden sıyânet eder. Hâinlerden onların intikamını alır. Allah hâin, mütecâviz kâfirleri, münkirleri sevmez.

(Hunefâe lillâhi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ
لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ
لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ
عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾ وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ
قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۖ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ
ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ
مُعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَشِيدٍ ﴿٤٥﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ
قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۖ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى
الْأَبْصَارُ وَلَٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

39 — Üzine lilleziyne yükatelûne biennehüm zulimû ve innallahe alâ nasrihim lekadiyrün.

Hak tarafından, O'nun Resûlünün lisânı ile; hâin kâfirler tarafından zulme, ezâ u cefâya ma'ruz kalan mü'minlere; o kâfirlere karşı kıtâle izin verilmişdir. Kaadir ü Muktedir olan Allah, dostlarına düşmanları üzerine yardım etmeye elbetde kaadirdir.

40 — Elleziyne uhricû min diyârihim biğayri hakkın illâ en yekulû rabbünallahü ve levlâ def'ullahinnâse ba'dahüm biba'dın lehüddimet savâmi'u ve biye'un ve salevâtün ve mesâcidü yüzkerü fiyhesmullahi kesiyren ve leyensurennallahü men yensurühu innallahe lekaviyyün aziyzün.

Nasıl yardım etmez?.. O hâin kâfirler o kadar zulmetdiler ki mü'minler "Rabbimiz Allah'dır" demekden başka bir sebeb yok iken ya'ni ma'bûdün bilhak ancak Allah'dır demeleri sebebiyle bigayri hakkın yurdlarından çıkarılmışlardı. Allah ba'zı insanların hâinliklerini, kötülüklerini diğer bir kısım ile def'etmeseydi, ehl-i îmânı o muannid müşriklerin üzerine musallat etmeseydi ne meâbid-i ruhbâniyye kalırdı, ne Kiliseler, Sinegoglar, ne de içinde Allah adı çok zikredilen mescidler... Hepsi yıkılıp giderdi. Allah dine, Peygambere yardım edenlere, Kitâbını tasdîk edenlere yardım eder. Kullarının sadırlarındaki ihlâsa muttali' olan Allah gaalibdir, kaadirdir.

41 — Elleziyne in mekkennâhüm fiyl'ardı ekamussalâte ve âtevüzzekâte ve emerû bilma'rûfi ve nehev anilmünkeri ve lillâhi âkıbetül'ümûri.

O bigayri hakkın zulm ile yurdlarından çıkarılıp mehcûr olan mü'minlere Arz'da yer verir, tasarruf ve isti'lâlarını takdîr edersek onlar iktidar sâhıbi olunca şımarmazlar, beşeriyyeti inletmeye kalkmazlar, ibâdât u tâatde kusûr etmezler, bütün a'zâ-i

cevârihı ile îmanlarını beyân ederler öylece namazlarına devâm ederler. Huşû', hudû' sâhıbi olurlar, istikbardan tiksinirler, zekâtlarını verirler, hem dışlarını, hem içlerini temizlerler, ma'rûfu ya'ni şeran, aklen, vicdânen, kalben müstahsen olan şey'i emrederler, kezâlik kötülükden nehyederler.*

Bunların hepsi nezd-i Bârî'de tesbit edilmişdir, merci' orasıdır, hükm-i takdîr ancak Allah'ındır.

42 — Ve in yükezzibûke fekad kezzebet kablehüm kavmü nûhın ve âdün ve semûdü.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlar seni tekzîb ederlerse üzülme. Çünki onlardan evvel ya'ni senin ümmetinden evvel kardeşin Nûh'u da, kezâ Âd kavmi kardeşin Hûd'u, kezâ Semûd kavmi kardeşin Sâlih'i,

43 — Ve kavmü ibrâhiyme ve kavmü lûtın.

Kezâ İbrahim kavmi ceddin Halûlullah'ı, Eb-ül-Enbiyâ'yı, Lût kavmi Lût'u,

44 — Ve ashâbü medyene ve küzzibe mûsâ feemleytü lilkâfiriyne sümme ehaztühüm fekeyfe kâne nekiyri.

Eshâb-ı Medyen kardeşin Şuayb'ı tekzîb etdiler. Bâhusûs kardeşin Mûsâ da defâat ile mu'cizeler gösterdiği hâlde Kıptîler tarafından tekzîb olundu. Benî İsrâil: "Allah'ı apâşikâr görmezsek sana îmân etmeyiz" diye inâd etdiler. Her mu'cize izhâr edildiğinde bir mu'cize daha istediler. Ben de o kâfirlere, bütün o inadçı yalancılara, o sahte benliklerine mağrûr olanlara önce uzunca bir mühlet verdim, sonra da kendilerini tutdum, türlü türlü azablarla alıverdim. Tûfanla... rîh-ı sarsarla... bir sayha

* Nazm-ı şerîfin sahne-i şühud'da açık tefsîri Hulâfa-i Râşidîdin zamânında görülmüşdür.

ile... Nasıl oldu o vakıt benim inkârım?!. Hak'kı inkâr etmenin acısını çok acı gösterdim.

45 — Fekeeyyin min karyetin ehleknâhâ ve hiye zâlimetün fehiye hâviyetün alâ urûşihâ ve bi'rin mu'attaletin ve kasrin meşiydin.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kemâl-i kudretimize bunlar hep birer misâldir. Biz azîmüşşân, ahâlisi hudûd-ı İlâhî'yi tecâvuz ile zulm etmekde iken nice memleketleri helâk etdik. Şimdi damları çökmüş, duvarları üstüne yıkılmış, ıp ıssız... ehli, helâk olmuş muattal kuyular... muhteşem saraylar, müşeyyed köşkler bomboş kalmış, umrandan eser yok.

46 — Efelem yesiyrû fiyl'ardı fetekûne lehüm kulûbün ya'kılûne bihâ ev âzânün yesme'ûne bihâ feinnehâ lâ ta'mel'ebsârü ve lâkin ta'mel kulûbülletiy fiyssudûri.

O inkâr eden münkirler, o Arz'da gezip tozmadılar mı ki, geçmiş âsî milletlerin harâbeleri, mâcerâları; onların akıllanmalarına sebeb olacak kalbler, sergüzeştlerini işitmelerine sebeb olacak kulaklar olsun. (Neye akıllanamadılar?..) Belki gözleri kör değildir fakat sînelerindeki kalbleri göremez.

Ey tâlib!

Evet... Hakıkî körlük kalb körlüğüdür. İnsanın iki gözü başında ise iki gözü de kalbindedir. Eşyânın zâhiri kafa gözü ile görülürse de hakıkati nûr-ı kalb ile seyredilir. Fakat o göz gaflet, şehvet perdeleriyle perdelenirse mahrûmiyyet ve husrân içinde yüzülür.

Akl-ı hakıkî ancak safâ-i kalbin neticesinden sonra hâsıl olur. Safâ-i kalb ise tasfiye-i bâtınla olur. Tasfiye-i bâtının da işâreti; hak ve hakıkat hâricinde konuşmaların insâna sıkıntı vermesidir.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَاِنَّ يَوْمًا
عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
اَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ اَخَذْتُهَا وَاِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿٤٨﴾
قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا اَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٤٩﴾ فَالَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾
وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي اٰيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ اُولٰئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ
﴿٥١﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ اِلَّا اِذَا
تَمَنّٰى اَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي اُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللّٰهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ
ثُمَّ يُحْكِمُ اللّٰهُ اٰيَاتِهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي
الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ
وَاِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ اُوتُوا
الْعِلْمَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ
وَاِنَّ اللّٰهَ لَهَادِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾
وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتّٰى تَاْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً اَوْ يَاْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

47 — Ve yeste'cilûneke bil'azâbi ve len yuhlifallahü va'dehu ve inne yevmen ınde rabbike keelfi senetin mimmâ te'uddûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kâfirler, mev'ûd olan azab husûsunda istihzâ yolu ile seni ta'cîz ederek senden acele azab istiyorlar. Allah va'dinde asla hulfetmez. Bununla beraber Rabbinin yanında bir gün sizin saydığınız bin sene gibidir.

48 — Ve keeyyin min karyetin emleytü lehâ ve hiye zâlimetün sümme ehaztühâ ve ileyyelmasıyrü.

İnkâr, küfür ve zulümle âlûde nice memleket ahâlisine acele azâba lâyık oldukları hâlde mühlet vermiş, sonra da helâk edip tutmuş alıvermiş idim. Bütün dönüşler nihâyet banadır.

49 — Kul yâ eyyühennâsü innemâ ene leküm neziyrün mübiynün.

Ey Ekmelerrüsûl!

Gaflet ve nisyân üzerinde olanlara söyle:

Allah'a isyân etmenin âkıbetini, o korkunç hâli ben size ancak apaçık anlatan bir nezîrim. Taraf-ı İlâhî'den onu size beyân içün gönderildim.

50 — Felleziyne âmenû ve amilussâlihâti lehüm mağfiretün ve rizkun keriymün.

Allah'a îmân edenler, O'nun Peygamberlerini ve Kitablarını tasdîk edenler, îman ve tasdikle beraber Rableri ındinde makbûl olan işleri yapanlar içün, îman ve amelleri vâsıtasiyle hem bir mağfiret (muktezâ-i beşerıyyet irtikâb etdikleri ba'zı suçlar örtbas edilip afvedilecek) hem sûrî ve ma'nevî bir rızk-ı kerîm vardır.

51 — Velleziyne se'av fiy âyâtinâ mu'âciziyne ülâike ashâbülcahıymi.

Desîselerle âyetlerimiz hakkında muaccizlik içün koşuşanlar, kendi acizlerine bakmayarak onları ibtâle yeltenenler, halkı Allah'a îmân etmemesi husûsunda çalışanlar, bâtılı hak sûretinde göstermeye uğraşanlar ise, işte onlar Cehennem ehlidir. Asla onlara necat yokdur.

52 — Ve mâ erselnâ min kablike min resûlin ve lâ nebiyyin illâ izâ temennâ elkaşşeytânü fiy ümniyyetihi feyensehullahü mâ yülkışşeytânü sümme yuhkimullahü âyâtihî vellahü aliymün hakiymün.

Ey Ekmelerrüsûl!

Biz senden evvel ne bir resûl (Vahy, Şer' ve Kitab sâhıbi) ve ne bir nebî (vahy sâhıbi resûlün şerîatine tâbi') göndermedik ki; o zât kendisine vahy olunanı beyân etdiği zaman, insan veya cin şeytânı hasedinden peygamberin o vahy'ı kırâetinde, beyânında kalbler îmân etmesin diye bir takım evham ilka etmesin olmaz. Bunun üzerine Allahü Teâlâ her kimin hidâyetini irâde ederse Şeytân'ın ilka etdiği bu vehmi derhâl nesheder. Kendi âyetlerini o kalbde muhkem kılar.

53 — Liyec'ale mâ yülkışşeytânü fitneten lilleziyne fiy kulûbihim meredun velkasiyeti kulûbühüm ve innezzâlimiyne lefiy şikakkın ba'ıydin.

Şeytan; münâfıkların, şübhe üzerinde duranların, Hak'ka karşı hıcablananların, kalbleri Hak'kı kabûl etmeyecek kadar katılaşanların kalblerine fitne ilka eder. Bu münâsebetle şekkleri daha ziyâde artsın, perdeleri daha ziyâde kalınlaşsın, kaskatı kalbleri daha ziyâde katılaşsın içün. Hakıkaten o zâlimler uzak bir şikak içindedirler. Hak'dan araları, o kadar açıkdır ki iltiyam kabûl etmez.

54 — Ve liya'lemelleziyne ûtül'ılme ennehülhakku min rabbike feyü'minû bihî fetuhbite lehû kulûbühüm ve innallahe lehâdilleziyne âmenû ilâ sırâtın müstekıymin.

Ehl-i yakîne, muhakkıkıyne gelince: Onların kalblerinde nûr-ı sekînet ve istikamet olduğundan dolayı Rahmânî olan âyât ile Şeytân'ın ilka'ını çok güzel temyîz ederler. Zîra Allahü Teâlâ onları tarîk-ı Hak ve istikamete hidâyet etmişdir, inhırafsız, i'vicacsız tevhıde vâsıl kılmışdır. Nazar-ı sahih sâhıbidirler Hak'ka vâsıl olurlar. İlka-i Şeytan onların ayaklarını kaydıramaz. Onlar ancak ilka'-ı Rahman safâsı ile, o nur ve ziyâın şevkı ile dâimdirler.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak bir kimseyi bir fitne, bir belâ ile mübtelâ kılarsa onu hüsn-i basîretle de merzuk kılar ki onun ile hak ile bâtılı ayırsın içün.

55 — Ve lâ yezâlülleziyne keferû fiy miryetin minhü hattâ te'tiyehümüssâ'atü bağteten ev ye'tiyehüm azâbü yevmin akıymin.

O küfredenler, Hak'dan mahcûb olanlar, hayatdan azl oldun emrinin sâati bağteten gelinceye kadar veya akîm bir günün azâbı —ki onun künhünü, şiddetinin vasfını beyâna imkân yokdur— gelinceye kadar ehass-ı şekk içinde kalır giderler.

(Ve yesta'cilûneke bil'azâbi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
مُهِينٌ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا
أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ ۗ
وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾ ذَٰلِكَ ۖ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ
مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ
لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٦٠﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ
فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
بَصِيرٌ ﴿٦١﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ
مُخْضَرَّةً ۗ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾

56 — Elmülkü yevmeizin lillâhi yahkümü beynehüm felleziyne âmenû ve amilussâlihâti fiy cennâtin na'ıymi.

O azâbın vukuu günü, Kıyâmet kıyâm edildiği o gün mülk Allah'ındır. Kuvvet, kudret, hüküm hep O'nundur. Mecâzen ve hakıkaten O'ndan başka hüküm verecek kalmamışdır. Kur'an-ı kabûl edenlerle arka çevirenler arasında hükmünü verir. Kur'an'a îmân edenler, onunla cidâle kalkışmayanlar, onun emrine imtisâlen amel-i sâlih işleyenler Cennet-i Nâime, şeref-i lika'ya, şeref-i beka'ya nâil olacaklardır.

57 — Velleziyne keferû ve kezzebû biâyâtinâ feülâike lehüm azâbün mühiynün.

Küfürde ısrâr ederek âyetlerimize yalan demiş olanlara, işte bunlara müstekreh, mühîn bir azab vardır.

58 — Velleziyne hâcerû fiy sebiylillâhi sümme kutilû ev mâtû leyerzükannehümullahü rizkan hasenen ve innallahe lehüve hayrürrâzikıyne.

Cenâb-ı Hak Dünya sahnesinde âyetlerini yalanlayanların, Peygamberlerine ihânet edenlerin, açık mu'cizeleri gördükleri hâlde küfürde ısrâr edenlerin hor kılıcı bir azâba uğrayacaklarını beyandan sonra buyuruyor:

İhlâs-ı tâm sâhıbi muvahhıdlere, imkânlarını, mekânlarını terkederek Allah yolunda, O'na vâsıl olmaklık aşkı ile hicret edip sonra öldürülenlere veya ölenlere mün'ım-i hakıkî olan Allahü Azîmüşşân iyi bir rızk verecekdir.

Nasıl onları güzel bir derecede merzuk etmez? Zîra umûmun rızkını O verir. Kendisine düşman olanın dahi rızkını verir. Ya Evliyâsının?.. Fakat onların rızıkları husûsî olur... tefaddulle olur... imtinan ile olur... (Esâsen onlara ölü ta'bîri de sûretde, görünüş i'tibâriyledir. Onlar hayât-ı husûsî ile hayy'dırlar.)

Rezzâk-ı erâzil ü eâzım olan Allah, elbette rızık verenlerin en hayırlısıdır.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olur ise:

Azamet-i Sübhânî'deki tecellîyi rü'yetle Hak'kın gayrısından hicret edenler, muhabbetullah kılıcı yâhut şevkullah galebesiyle ölürlerse Allahü Teâlâ onlara müşâhede rızkını ihsân eder, dâimî vuslatı bahşeder.

59 — leyüdhılennehüm müdhalen yerdavnehu ve innallahe le'aliymün haliymün.

Allah yolunda, hak ve hakıkati muhâfaza içün aziz vatanlarını terkederek hicreti, bilmecbûriyye ihtiyâr edenleri, bu esnâda öldürülenleri ve ölmüş olanları, muhârebede şehid düşenleri Allah hoşnud olacakları bir makama koyacakdır. Zîra Allahü Teâlâ onların ihlâslarına, îman ve aşklarına, o uğurda çekdikleri mihnetlere, niyyetlerine hakkıyle alîmdir. Onların niyyetlerini tamamıyle bildiği gibi, halîmdir; fenâlık edenlere de azab vermek husûsunda acele etmez.

60 — Zâlike ve men âkabe bimisli mâ ûkıbe bihî sümme buğıye aleyhi leyensurennehullahü innallahe le'afüvvün ğafûrün.

Allah içün hicret edenler hakkında emir böyledir.

Bir de her kim, kendisine yapılan ukubete misliyle mukabele eder sonra yine hasmından tecâvuz görürse elbette Allah ona nusrat eder.

Ey tâlib!

Cenâb-ı Hak'kın bu nazm-ı kerîmde husûsi vesâyâsı ve tenbîhi âşikâr görülüyor.

Tecâvuz eden zâlime, yapdığı zulmü geçmemek şartıyle mukabelede bulunan mazlum tekrar o zâlim tarafından intikam hırsiyle tecâvuza uğrarsa o mazlum min tarafillâh mutlak nusrat-ı İlâhiyyeye mazhar olur.

Kullarının isti'dâdının iktizâsına muttali' olan Allah, mazlûmun, zâlimin ikinci sefer tecâvuzuna mukabelesini afv ü mağfiret eder.

61 — Zâlike biennallahe yûlicülleyle fiynnehâri ve yûlicünnehâre fiylleyli ve ennallahe semiy'un basıyrün.

İşte zulüm görene Allah böyle yardım eder. Şunun içün ki kaadirdir; geceyi gündüze, gündüzü geceye katar. Allah semi'dir; vukuat işidilmezden evvel işidir. Basîrdir; hâdisat görülmezden evvel görür.

62 — Zâlike biennallahü havelhakku ve enne mâ yed'ûne min dûnihi hüvelbâtılü ve ennallahe hüvel'aliyyülkebiyrü.

Böyle kemâl-i ilm ve kudretle vasf olunan Allahü Teâlâ Hakteâlâ'dır.

İmdi, Allah'ı bırakıp da'vet etdikleri, tapdıkları hep bâtıldır. Allah onlara şerik olmakdan âli, münezzeh, bizâtihî ekberdir. Kul O'nun âlîliğini tasvvurdan âcizdir.

63 — Elem tere ennallahe enzele minessemâi mâen fetusbihul'ardu muhdarreten innallahe lâtıyfün habiyrün.

Ey görücü!

Allahü Teâlâ Semâ'dan bir su indiriyor, Hak'kın o lûtfu sâyesinde Arz yeşillikle donanıyor. Elbette Allah lâtifdir, lûtfu her şey'e vâsıl olur. O'nu ne ilim idrâk edebilir ne hısab... Halîmdir; zâhiren ve bâtınen ne gibi tedâbir-i hasene lâyıksa haberdardır.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Sıddıkların kalblerine âb-ı hakıkat tenezzül eder, kalb o su ile sulanınca müşâhede sırrı açılır, mükâşefat başlar; şevk, muhabbet, aşk nurları o insânın kalbini isti'lâ eder, ma'rifet, hakı-

kat yemişleri vermeye başlar, zevkler birbirini ta'kîb eder, kurbet bulutundan rahmet suyu akar, mâ'-i rahmet ma'rifeti bitirir, kalb ma'rifet ziynetiyle yeşillenir, iman yemiş verir.

64 — Lehû mâ fiyssemâvâti ve mâ fiyl'ardı ve innallahe lehüvelğaniyyülhamiydü.

Semâvâtda ve Arz'da hâlk olunmuş ne varsa hep O'nundur. Mütesarrıf-ı hakıkî O'dur. Zâtı her şeyden ganîdir. Evet ancak ganî O'dur. Zîra mevâhibinden bir şey eksilmez. Sıfâtında ve ef'âlinde hamd olunacak ancak O'dur.

(Elmülkü yevmeizin lillâhi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي
فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا
بِإِذْنِهِ إِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ٦٥ وَهُوَ الَّذِي
أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ٦٦
لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنَازِعُنَّكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُسْتَقِيمٍ ٦٧
وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ٦٨ اللّٰهُ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ٦٩ أَلَمْ تَعْلَمْ
أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذٰلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ
ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ٧٠ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَمْ
يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ
مِنْ نَصِيرٍ ٧١ وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ
يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكُمُ النَّارُ
وَعَدَهَا اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ع ٧٢

65 — Elem tere ennallahe sahhare leküm mâ fiyl'ardı velfülke tecriy fiylbahri biemrihî ve yümsiküssemâe en teka'a alel'ardı illâ biiznihî innallahe binnâsi lereûfün rahıymün.

Görmedin mi? Allahü Azîmüşşan, istediğiniz gibi tasarruf edip menfaatinizi te'mîn edebilmeniz içün Arz üzerindeki eşyâyı sizin içün zelîl kılmışdır, emrinize müsahhar yapmışdır. Ateşler, demirler, taşlar hepsi size münkad kılındı. Deryâlarda yürüyen gemiler kolayca emrinize verildi. Semâ, Arz üzerine O'nun izni olmadığı içün düşmüyor. Semâ'yı O'nun tutduğunu görmez misin? (Meşiyyet-i Sübhâniyye taallûk edince düşecek ve Kıyâmet denilen hâl tecellî edecek.)

Allah, yaşayabilmeniz içün bütün esbâbı hazırlamış, nâfî kapıları açmış, türlü türlü zararları def'etmişdir. Rahımdir, husûsiyle insanlar içün rauf'dur.

Size nasıl rauf ve rahım olmaz? Dünya denilen bu sahne-i şühûda havl ü kuvvetiyle; madde ve müddet sebketmeksizin sizleri O izhâr eyledi. İbtidadan dirilten O'dur.

66 — Ve hüvelleziy ahyâküm sümme yümiytüküm sümme yuhyiyküm innel'insâne lekefûrün.

O öyle bir Allah'dır ki, sizi yaşadan O'dur. Eceliniz geldiği vakıt sizi öldüren de O'dur. Sonra ba's günü sizi yine o dirildir. Hakıkaten ba'zı insan mün'ım-i hakıkîye karşı çok nankördür.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olur ise:

Ma'rifet-i Sübhânîsiyle sizi dirildir, gaflet ve fetret anları ile sizi öldürür, sonra bir cezbe ile tekrar dirildir.

Evet... Müşâhede ile sizi dirildir, azametinin satvetinde sizi öldürür, sonra rûh-ı beka ile size tekrar hayat verir. İşte ba'zı insan bu devrelerini unudur da taraf-ı İlâhî'den tekrîm edildiğini, bütün mevcûdâtın kendisine hâdim kılındığını görmez olur. Ne nı'met-i sûriyyenin farkındadır, ne de nı'met-i ma'neviyye-

nin... Her nı'met mün'ımi ma'rifete bir yol açdığı, îmân-ı yakıniyye hazırladığı hâlde o yolu tıkar.

İmdi, Hak'kın ni'metlerine karşı Hak'kın sıfatları tefekkür edilmez, kalbde o muhabbetin karargâhı kurulmaz, lisanda zikir, bedende fiysebiylillâh hizmet olmazsa, o kimse Hak'ka nankör değil de ya nedir?...

67 — Likülli ümmetin ce'alnâ menseken hüm nâsikûhü felâ yünâzi'unneke fiyl'emri ved'u ilâ rabbike inneke le'alâ hüden müstekıymin.

Ey Ekmelerrüsûl!

Bizim in'âmımızın başlıcası şudur ki: Biz hılkat-i âlem ve âdemden beri her ümmet içün bir din ve şerîat, husûsî bir ibâdet yolu yapmışızdır. Onlar onun sâlikleridir. Bu babda münkirler, mürtedler, kâfirler, sâir din eshâbı nâfile yere münâzaa etmesinler.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sen halkı, Rabbinin dînine, tevhıde da'vet et. Emîn ol ki sen Allahü Teâlâ'nın gösterdiği doğru yolda bulunuyorsun. Bu da'vetinde vâzıh bir yolla, i'vicacsız, inhırafsız tevhıd-i zâtiyyeye sevk ediyorsun.

68 — Ve in câdelûke fekulillâhü a'lemü bimâ ta'melûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Senin bu emrinde, bu da'vetinde, şâyed seninle inâd ederek, mükâberede bulunarak cidâle tutuşurlarsa onlara iltifât etme, muârazalarına mukabelede bulunma. Onları def' husûsunda: "Bütün esrâra ve gizlenmiş işlere muttali' olan Allah, sizin işlediğinizi ve husûmetinizi, ne yapdığınızı gayet iyi biliyor" de, işi Allah'a bırak.

69 — Allahü yahkümü beyneküm yevmelkıyâmeti fiymâ küntüm fiyhi tahtelifûne.

Zamâirinizi muhît ve muttali' olan Allah, Kıyâmet günü aranızda ihtilâf edip durduğunuz şeyler hakkında hükmünü verecek.

70 — Elem ta'lem ennallahe ya'lemü mâ fiyssemâi vel'ardı inne zâlike fiy kitâbin inne zâlike alellâhi yesiyrün.

Bilmiyor musun ki Allah Semâ'da ve Arz'da ne varsa ilm-i huzûrîsiyle hepsini bilir. Nasıl bilmez? Zîra hepsi tesbit edilmiş, mesturdur. Levh-i kazâsı ve hazret-i ilmi her şey'i muhîtdir. Evsâf-ı kemâliyye ile muttasıf olan Allah'a göre her şey kolaydır.

71 — Ve ya'büdûne min dûnillâhi mâ lem yünezzil bihî sultânen ve mâ leyse lehüm bihî ılmün ve mâ lizzâlimiyne min nasıyrin.

Müşrikler tecâvuz ederler, Allah'ı bırakıp Hak'kın gayrısına taparlar. Öyle bir şey'e tapıyorlar ki; o tapdıklarına ibâdetin, tapınmanın câiz olması husûsunda Allah ne bir ferman, ne bir huccet, ne bir bürhan indirmedi. Onların ona ibâdetin câiz olması içün kendi lehlerine de bir ilim yok. Ya'ni akıl ve istidlâl yolu ile de bir çıkar yol yok. Ancak cehil ve mahz-ı taklîd ile tapıyorlar. Bunu irtikâb zulmün en büyüğüdür. Zâlimlere ise yardımcı yokdur. Onların lâyık olduğu azâbı onlardan kaldıracak da yokdur.

Nazm-ı kerîmin inceliğine dikkat edilirse: Bütün müşriklere hıtâb olduğu gibi, bilhâssa müşriklerin havas tabakasına hıtab vardır. Zîra "Hiçbir huccet, bürhan indirilmediği gibi, ilme, akla da istinâd etmiyor, ilim ve akıl da lehlerine bir delil göstermiyor" deniyor.

72 — Ve izâ tütlâ aleyhim âyâtünâ beyyinâtin ta'rifü fiy vücûhilleziyne keferulmünkere yekâdûne yestûne billeziyne yetlûne aleyhim âyâtinâ kul efeünebbiüküm bi-

şerrin min zâlikümünnârü ve'adehallahülleziyne keferû ve bi'selmasıyrü.

Müşriklere Kur'andan vâzıh delillerle Allah'ın hükümlerini, hak i'tikadı apaçık beyân eden âyetlerimiz okunduğu vakıt inkâr suratlarından akar. Yüzleri derhâl abûs ve kerîh bir manzara aksetdirir, inkârın zulmetinden kararır. (Evet.. yüz, bir âyine gibidir. İkrar ve inkâr oradan zâhir olur. Her kapda ne varsa dışına o sızar.) İşte o azılı müşriklere âyetlerimiz birer beyyine olarak okunduğu zaman, okuyanlara kin ve gadablarından saldıracak gibi olurlar.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlara buyur: Size, sizin gadabınızdan, sizin gayzinizdan daha şerli olanını haber vereyim mi? Ateş! Ateş!.. Sizin gayzınızı ve gadabınızı o yakacak! Allah onu, inkâr edenlere, kendisine şerik koşanlara va'd buyurmuşdur. O ne fenâ âkıbetdir.

Ey tâlib!

Kür ü inkâr Nâra, tevhıd ü ikrar da Dârüsselâm'a götürür.

(Elem tere ennallahe...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ
مِن دُونِ ٱللَّهِ لَن يَخْلُقُوا۟ ذُبَابًا وَلَوِ ٱجْتَمَعُوا۟ لَهُۥ ۖ وَإِن يَسْلُبْهُمُ
ٱلذُّبَابُ شَيْـًٔا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ ٱلطَّالِبُ وَٱلْمَطْلُوبُ
﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ ٱللَّهُ
يَصْطَفِى مِنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ ٱلنَّاسِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ
﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۗ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ
ٱلْأُمُورُ ﴿٧٦﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱرْكَعُوا۟ وَٱسْجُدُوا۟ وَٱعْبُدُوا۟
رَبَّكُمْ وَٱفْعَلُوا۟ ٱلْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۩ ﴿٧٧﴾ وَجَٰهِدُوا۟ فِى ٱللَّهِ
حَقَّ جِهَادِهِۦ ۚ هُوَ ٱجْتَبَىٰكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِى ٱلدِّينِ
مِنْ حَرَجٍ ۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَٰهِيمَ ۚ هُوَ سَمَّىٰكُمُ ٱلْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ
وَفِى هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا۟ شُهَدَآءَ
عَلَى ٱلنَّاسِ ۚ فَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعْتَصِمُوا۟ بِٱللَّهِ
هُوَ مَوْلَىٰكُمْ ۖ فَنِعْمَ ٱلْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

73 — Yâ eyyühennâsü duribe meselün festemi'ûlehu innelleziyne ted'ûne min dûnillâhi len yahlükû zübâben velevicteme'û lehu ve in yeslübhümüzzübâbü şey'en lâ yestenkızûhü minhü da'ufettâlibü velmatlûbü.

Ey nâs!

Apâşikâr emri unutan ey ehl-i nisyan!

Belki gafletden uyanırsınız diye bir misâl verilmektedir. Şimdi onu iyi dinleyin. Haberiniz olsun ki: Tecâvuz edip Allah'dan başkasına tapdıklarınız, zâhir ve bâtın putlarınız bir sinek bile yaradamazlar. Tapdıklarınızın birisi birbirlerine yardım etseler yine yapamazlar. (Yaratmak şöyle dursun) sinek onlardan bir şey kapsa onu dahi ondan kurtaramazlar. (O kadar âcizdirler.) Tâlib de zaif... matlub da... puta tapan da zaif... ma'bûdu da... âbid de câhil... ma'bud da...

74 — Mâ kaderullahe hakka kadrihî innallahe lekaviyyün aziyzün.

Allah'ın kadrini hakkıyle bilemediler. O'nun azametine hakkıyle ta'zîm edemediler. O'na şerik koşdular. Allahü Azîmüşşan mümkinâtı hâlk etmekde, mevcûdâtı yok etmekde elbette kavîdir. Bütün varlıkda emrine gaalibdir. Hiçbir şey O'na galebe edemez.

(Evet... Hak'kın kadrini yine ancak Hak bilir Hak! Gaflet-de olanların aldandığı nokta, Hak'kı kuvvetde tanımalarıdır. Hâlbuki Hak kuvvetde değil kuvvet Hak'kadır.)

75 — Allahü yestafıy minelmelâiketi rüsülen ve minennâsi innallahe semiy'un basıyrün.

Cenâb-ı Hak, ehl-i şirke, bâtılı hak şeklinde göstermek isteyenlere apaçık misâl getirerek akıl ile bu işlerin anlaşılabileceğini ferman buyurdukdan sonra, bir de tenezzülât-ı Sübhânîsiyle tenezzül ederek, kendisini beyan, hak ve hakıkati ayân ve

beşeriyyeti zulmetden nûra çıkarmak içün Meleklerden ve insanlardan peygamberler intihâb etdiğini ferman buyuruyor.

Allah, Melâikeden Cebrâil, İsrâfil, Mikâil gibi Enbiyâ'ya vâsıta olan peygamberler ve insanlardan umûma ve evliyâ'ya peygamberler intihâb etmişdir. Onlar beşerin terbiyesi içün gaayet hâlis, musaffâ olarak ayrılmışlardır. Allahü Azîmüşşan, bütün işidilecekleri işidir, bütün görülecekleri görür. Hiçbir söz, hiçbir iş O'ndan gizlenemez. Öyle bir işidicidir ki, işitmeklik vücudde yok iken, madum iken O işidir. Öyle bir görücüdür ki, görülecek şey yok iken O görür.

76 — Ya'lemü mâ beyne eydiyhim ve mâ halfehüm ve ilellâhi türce'ul'ümûrü.

Allahü Teâlâ onların önlerindekini ve arkalarındakini bilir. Hak'kın önüne ne ile geldiklerini, arkada ne bırakdıklarını bilir. Her şey O'nun murâkabesi tahtındadır. Bütün işler, her şey; O'ndan gayrı hiç iştirâki ve istiklâli olmayan Allah'a döner. Zîra her şey'in bizzat mâliki O'dur. Her şey'i O sorar, O'ndan sorulmaz. Meselâ ıstıfâ'dan da suâl edilmez.

77 — Yâ eyyühelleziyne âmenurke'û vescüdû va'büdû rabbeküm vef'alülhayre le'alleküm tüflihûne.

Ey inananlar, istikbâl inananların olduğuna inananlar!

Namazınızda rükû' edin ve secde edin. Sâir ibâdât ile Rabbinize kulluk edin. Hayır işleyin, tâatde dâim ve mekârim-i ahlâk sâhibi olun. Farz olan emirleri nevâfil ile güzelleştirin. Bunların hepsini yapın ki felâha kavuşasınız.

Âyetin ma'nâ-i enfüsîsini tahsîl edelim:

Ey îmân-ı yakıniyyeye sâhib olanlar!

Rükû' ediniz; Hak'kın sıfâtında fâni kalınız. Secde ediniz; Hak'kın zâtında fânî olunuz.

Ey makam-ı mükâşefe ve murâkabe ehli!

Rükû' ediniz; azamet-i Sübhâniyyeyi müşâhede ediniz. Ubûdiyyetde fânî olunuz. Secde ediniz; cemâl-i Rubûbiyyeti müşâhede ediniz. Ma'rifeti taleb ediniz; Hak'ka yakınlık içün vesîleler arayınız. Tâ ki O'na giden yolu bulasınız. (Zannetmeyiniz ki bunlar muhâldir. İhlâs ve cihad yolu bunların hepsini mümkin kılar.)

78 — Ve câhidû fiyllâhi hakka cihâdihî hüvectebâküm ve mâ ce'ale aleyküm fiyddiyni min harecin millete ebiyküm ibrâhiyme hüve semmâkümülmüslimiyne min kablü ve fiy hâzâ liyekûnerresûlü şehiyden aleyküm ve tekûnû şühedâe alennâsi feekıymüssalâte ve âtuzzekâte va'tesımû billâhi hüve mevlâküm fenı'melmevlâ ve nı'mennesıyrü.

Fiysebiylillâh Allah uğrunda Hak cihâdiyle mücâhede eyleyin. Hak ve hakıkate düşman olanlarla, şeytân ile, nefs ile hakkıyle cihâd edin. Bu hususda O sizi seçdi. (Evet... Nefis temizlenirse hakkıyle cihâd edilmiş olur. Nefsin hazlarını terketmek, onunla cihâd etmekdir. Kalb ile kalıbın vazifesini ayırmak, kalbi alâik-ı kevniyyeden soyarak muhabbet-i İlâhiyye karargâhını kurmak hak-cihaddır. Fânîyi bâkı ile değişip ruhda tahliye hak-cihaddır.) Bunları O size mümkin kıldı. Size dinde hiçbir zorluk kılmamış, yapılamayacak bir şey'i de emretmemişdir. İmdi, babanız İbrahim'in milletine koşun. Zîra babanız İbrahim; aşk, muhabbet, hıllet... bunlara sâhib olmuş, nefisden hurûc etmiş, seyrün ilallah yolunda idi. Allah size onun dînini tevsi' etdi. Bundan evvel ve bunda ya'ni Kur'an'dan evvelki Kitablarda ve Kur'an'da size Müsliman ismini O Allah verdi. Müsliman ismiyle sizi tesmıye etdi. Tâ ki Hazret-i Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm) size karşı Yevm-i Kıyâmetde şâhid olsun, siz de bütün insanlara karşı şâhid olasınız.

Artık namazı kılın, o makam-ı münâcatda isteyeceğinizi isteyin, zekâtınızı verin, zâhirinizi, bâtınınızı temizleyin, hak

ve hakıkatden alakoyan şeylerden soyunun muamelâtınızı öyle yapın. Envâ'-ı tâat ile Hak'ka tekarrüb edin. Allah'a tam sarılın sâhıbinizdir. Ne güzel Mevlâdır; vilâyetde misli, benzeri yokdur. Ne güzel nasîrdir; hakıkatde O'ndan gayrı yardımcı yokdur.

*

Sûre-i Celîlenin meâl-i âlisi burada bitdi.

Bu sûre-i celîle'de: Tevhıd-i zâtî'ye vâsıl olmak mânialariyle nasıl cihâd edileceğinin yolları beyân edilmişdir. Allah yolunda hak ve hakıkat düşmanlarına karşı nelerle mücehhez olunması lâzım, âşikâr bildirilmişdir. İnsânın en büyük düşmânı olan nefis, nasıl teslim alınır; beyân edilmişdir. Bundan başka ihlâs ile sahte benlikden soyunarak, hakıkî tâat ve ibâdet şekilleri ve fenâfillâh, bekabillâh mertebeleri ta'lîm edilmiş, tevhıdin sırrı duyurulmuşdur.

—

سورة المؤمنون

Sûre-i Mü'minun

Sûre-i Celîle Mekkiyyedir.
Âyetleri : Yüz on sekiz,
Kelimeleri : Bin sekiz yüz kırk
Harfleri : Dört bin sekiz yüz seksen'dir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

قَدْ اَفْلَحَ الْمُؤْمِنُوْنَ ۙ ① اَلَّذِيْنَ هُمْ فِيْ صَلَاتِهِمْ خَاشِعُوْنَ ۙ ② وَالَّذِيْنَ هُمْ
عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُوْنَ ۙ ③ وَالَّذِيْنَ هُمْ لِلزَّكٰوةِ فَاعِلُوْنَ ۙ ④ وَالَّذِيْنَ هُمْ
لِفُرُوْجِهِمْ حَافِظُوْنَ ۙ ⑤ اِلَّا عَلٰٓى اَزْوَاجِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ
فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُوْمِيْنَ ۚ ⑥ فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَآءَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ
الْعَادُوْنَ ۚ ⑦ وَالَّذِيْنَ هُمْ لِاَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُوْنَ ۙ ⑧
وَالَّذِيْنَ هُمْ عَلٰى صَلَوٰتِهِمْ يُحَافِظُوْنَ ۘ ⑨ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْوَارِثُوْنَ ۙ
⑩ اَلَّذِيْنَ يَرِثُوْنَ الْفِرْدَوْسَ ؕ هُمْ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ⑪ وَلَقَدْ خَلَقْنَا
الْاِنْسَانَ مِنْ سُلٰلَةٍ مِّنْ طِيْنٍ ۚ ⑫ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِيْ قَرَارٍ
مَّكِيْنٍ ۪ ⑬ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ
مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ۗ ثُمَّ
اَنْشَاْنَاهُ خَلْقًا اٰخَرَ ؕ فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقِيْنَ ؕ ⑭
ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ لَمَيِّتُوْنَ ؕ ⑮ ثُمَّ اِنَّكُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُوْنَ ⑯ وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ
سَبْعَ طَرَآئِقَ ۖ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِيْنَ ⑰

بسم الله الرحمن الرحيم

1 — Kad eflehalmü'minûne.

O mü'minler muhakkak felâh buldu, Allah'ın fazlına nâil oldu, fevz-i a'zama dâhil oldu. Onlar îmân-ı mutlakları sâyesinde muradlarına zafer buldular, hayırla nihâyetlendiler.

2 — Elleziyne hüm fiy salâtihim hâşi'ûne.

Onlar ki: Huzûr-ı kalb ile makam-ı münâcatda azamet-i Sübhânî'yi müşâhede ile namaz kılarlar. Nûr-ı azamet üzerlerine tecellî etmesiyle haşyet ve heybet istî'lâ etmiş olarak huşû' içindedirler. Bütün a'zâ-i cevârihı îmân etmiş, kalbleri Hak muhabbetiyle, o saygı ile dolu olduğu hâlde namazlarında dâim olurlar.

Ey tâlib!

Huşû': Zâhiren olur, bâtınen olur.

Başın zâhiren huşû'u: Namazda o makama lâyık bir tevâzu' ile tutmak, semâ'yı deler gibi kaldırmamakdır.

Gözün huşû'u: İltifatdan alakoymakdır.

Kulağın huşû'u: Her şeyden soyunarak orada dinleneceği dinlemek üzere hazırlanmakdır.

Lisânın huşû'u: Huzur ve teennî ile okumakdır.

Ellerin huşû'u: Sağ el sol elin üzerine vaz'edildiğinde Hak'kın huzûrunda O'na lâyık bir kul olmayı duymak ve mahfaza-i îmân olan sadrını tezyîn eden kalbinde o anda Hak'dan başka bir şey kalmadığını göstermekdir.

Zahr'ın (arkanın) huşû'u: Rükû'da tam bir inhinâ ile durup

kırık kalblilerle beraber olduğunu, kibr ü nuhvetden âzâde bulunduğunu duymakdır.

Bâtındaki huşû'a gelince: Nefsini hevâcis ve havâtırdan kurtarmakdır.

Huşû'-ı kalb ise; buna hudû' da derler: Dâima Hak'kın huzûrunda olduğunu, O'ndan bir an gaafil olmadığını duyarak yaşamakdır.

Sırr'ın huşû'u: Beka zevkı ile donanıp fânî hazları terk etmekdir.

Rûhun huşû'u: Deryâ-i muhabbetde Hak'kın cemâl ve celâl tecellîlerinde müstağrak kalmakdır.

İşte hakıkî namaz kılanlar bunlara mazhardırlar.

3 — Velleziyne hüm anillağvi mu'ridûne.

Onlar ki ma'nâsız sözlerden, lâğv'den yüz çevirirler — ya'ni hangi söz, hangi iş seni Allah'dan, hak ve hakıkatden alakoyuyor, Hak'kı görmeğe mâni' oluyor, meşgul ediyorsa ona lâğv denir— işte o hakıkî mü'minler o boş şeylerden yüz çevirirler.

4 — Velleziyne hüm lizzekâti fâ'ılûne.

Onlar zekâtın fâilleridir. Mallarının zekâtlarını verirler, onları Hak'kın istediği bir şekilde temizlerler.

Ey tâlib!

Eğer bu temizlik şuurlu olursa tezkiye-i nefse götürür. Bu sûretle nefis evsâf-ı zemîmeden temizlenmiş, hubb-ı dünya kalbden izâle edilmiş olur. Kalb temizlenince de muhabbet, merhametle dolar. Zekât, eshâb-ı ihtiyâca hisse-i İlâhîdir diye özür dileyerek verileceğinden fakir ile zengini kardeş yapar. Zenginde merhamet, fakirde de bu merhamete karşı hürmet meydâna gelir, neticede muhabbet hâsıl olur. Fakir tabaka zengin tabakayı "bir nev'i iştirâkim var" diyerek hased etmez, bu

sûretle havâs ile avâmın muvâzenesi meydâna gelir, ben yaşayayım sen ne olursan ol çirkinliği orta yerden kalkar, insanlık doğar. Esâsen bir kimse, kudreti olduğundan dolayı ibâdet-i mâliyye ile mükellef olmuş da, o kimse buna yaklaşmayıp yalnız ibâdet-i bedeniyye ile kalacak olursa o ibâdet-i bedeniyye makbûl olmaz.

5 — Velleziyne hüm lifürûcihim hâfizûne.

Onlar ki ırzlarını haramdan muhâfaza ederler.

6 — İllâ alâ ezvâcihim ev mâ meleket eymânühüm feinnehüm ğayrü melûmiyne.

Yalnız nikâh müessesesine intisâb ederek neslin bekasını taleb etmek sûretiyle zevcelerine veya mülk-i yemin ile ya'ni helâl bir şekilde tedârik etdikleri câriyelerine karşı müstesnâ. Burada muhâfaza etmediklerinden dolayı levm olunmazlar.

7 — Femenibteğâ verâe zâlike feülâike hümül'âdûne.

Nefsânî heveslerini daha öteye götürenler, işte artık onlar mütecâvizdirler.

8 — Velleziyne hüm liemânâtihim ve ahdihim râ'ûne.

Onlar emânetlerini (o emânet ki; başda insan kerâmetli bir can olduğu içün taraf-ı İlâhîden bir feyz-i İlâhî olarak vâsıtasız insâna yükletilmişdir. Ve yalnız insâna tahsis edilmişdir. Yevm-i Kıyâmetde de O'ndan gayrısına kulluk edilmeyeceğine söz verilmişdir.) İşte onlar bunları yerine getirmeye riayetkârdırlar.

Ey tâlib!

Emânet, başda bu olmak üzere zâhir ve bâtın olmak üzere de ikiye ayrıldığı gibi, bunlar da birçok kısımlara ayrılır.

Emânet-i zâhire: Doğru yolda yürüyüp hak ve hakıkatden

ayrılmaksızın her zerrenin hukukuna riâyet edip ihânet etmemek ise, emânet-i bâtına da Hak'dan gayrıya teabbüd etmemekdir.

Yine Hak'kın insanda bulunan bütün nı'metleri de birer emânetdir. Evet... bütün a'zâ-i cevârih hepsi birer emânetdir.

Meselâ göz, bir emânetdir. O emânete riâyet: Mehârime bakmamakla olur.

Kulak bir emânetdir. Onu sıyânet: Lüzumsuz şeyleri işitmemekle olur.

Lisan bir emânetdir. Ona riâyet: Gıybet ve bühtandan, dedikodudan ictinâb ile olur.

Ayaklar bir emânetdir. Ona riâyet: Hak yolunda yürümekle olur.

Ağız bir emânetdir. Ona riâyet: Kazancını murâkabe edip helâl lokma yemekle olur.

Artık kıyâs et... Bütün bunların tatbikatı irfâna bağlıdır.

9 — Velleziyne hüm alâ salevâtihim yuhâfizûne.

Onlar üzerlerine farz olan namazlarını vakıtlerinde, şerâit ve âdâbı dâhilinde edâ ederler. Bu husûsa çok riâyet etdikleri gibi, namazın fazîletini de muhâfaza ederler.

10 — Ülâike hümülvârisûne.

İşte bu vasıfları hâiz olanlar vâris olacaklardır.

11 — Elleziyne yerisûnelfirdevse hüm fiyhâ hâlidûne.

Onlar amelleriyle va'd-i kerîme lâyık oldular ve ilel'ebed oturmak üzere Cennetül-Firdevs'e vâris olacaklardır. (Firdevs: Yakınlık mertebesinin a'lâsıdır.)

Ey tâlib!

Miras, insâna emvatdan kalır. İnsan, nefsinin kötülüklerini öldürürse kalbi dirilir kurbiyyete vâris olur.

12 — Ve lekad halâknel'inşâne min sülâletin min tıynin.

Azametim hakkı içün biz insan cinsini, onun cismini, bünyesini evvelâ zübde, hulâsa çamurdan, öyle bir sülâleden yaratdık.

13 — Sümme ce'alnâhü nutfeten fiy karârin mekiynin.

Sonra o çamurdan bir damla meni'yi muhkem, metîn bir mahfazaya (rahmin karanlıklarına) yerleştirdik.

14 — Sümme halâknennutfete alekaten fehalâknel'alekate mudğaten fehalâknelmudğate ızâmen fekesevnel'ızâme lahmen sümme enşe'nâhü halkan âhare fetebârekâllahü ahsenülhâlikıyne.

Sonra o beyaz nutfeyi alâka kırmızı donmuş kan yapdık, sonra o alâkayı bir mudga yapdık. (Bir çiğnemlik et hâline koyduk.) Sonra o mudgayı cisim için mukavemet verebilecek kıvamda birtakım kemik yapdık. O kemiklere lâyık oldukları vech üzere mikdâr-ı kâfi et giydirdik. Sûret-i cismiyyeyi böyle terkîb ederek kalıbın bütün levâzımını itmâm etdik. Sinirler, damarlar, kemikler arasında irtıbat, bedenin eczâsı beyninde imtizac yapıldı. Sonra ona sâir hayvânatdan ayrı diğer bir hılkat neş'eti verdik, onun heykeline bir husûsiyyet bahşetdik. Rûh-ı menfûh ile tekrim kıldık, esrâr-ı zâtiyyemize âgâh, sıfât-ı İlâhîmize lâyık bir kaabiliyyetde yaratdık.

Bak ne azametli Kaadir ü Muktedir, Hayy u Kayyûm, Ferd ü Samed, Muvahhıd ü Ehad olan O Allah! Yaradanların, îcâd edenlerin, akılları hayretde bırakanların en güzeli.

15 — Sümme inneküm ba'de zâlike lemeyyitûne.

Ey Âdem evlâdları!
Sizin sûretiniz, ma'nânız böyle itmâm edildikden sonra,

Neş'e-i Ûlâ'daki hayâtınız taraf-ı Sübhânîmizden ecel-i mukaddere kadar takdîr edilecek yine öleceksiniz.

16 — Sümme inneküm yevmelkıyâmeti tüb'asûne.

İkinci nefhadan sonra da sevab ve ikaabınızın hısâbı içün Neş'e-i Uhrâ'da muhakkak haşr olunacaksınız. Dünya sahnesindeki kazancınızın, sözlerinizin, hâllerinizin, işlerinizin hısâbı yapılacak, bir kısmınız Cennet'de muazzez, bir kısmınız Âlem-i Nâr'da muazzeb olacaksınız. Yalnız Evliyâullah içün bu hususda korku ve mahzûn olmak yokdur. (**Elâ inne evliyâallahi lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn.**)

(Şunu bilin ki: Cenâb-ı Hak birinci hayâtı zikretdi amel içün. İkinci hayâtı da zikrediyor cezâ içün. Ölüm ve hayat, terbiyye-i İlâhiyye bâbından iki sûretden ibâretdir. İnsan bülûğa erdikden sonra rütbe-i insâniyyede eshâb-ı teklifden olur. O vakıt ölümün inceliklerini anlar. Kalbin ölümünü, nefsin ölümünü, onların haşrlarını... Kalb öldü mü nefis diri kalır. Nefsin ölümünde kalb diri kalır. Kalbin hayâtı Allah ve O'nun nûru iledir. Muhakkak ölüm: Envâr-ı azametin zuhûru, izzet-i satavât-ı sâikanın taallûku, hayat da: Cemâl-i ezelînin keşf ü taallûku iledir. Burada ervah ve eşbah hayât-ı visâliyyededir. Bundan sonra mevt-i firak geçmez. Dünyadan ölenler Âhıretde hayata kavuşurlar, Âhıretden ölenler hayât-ı asliyyelerine çıkarlar. (O, el-beka meallahdır.)

İmdi, Cenâb-ı Hak Sübhanehû, kudret-i Sübhânîsini, sun'-ı Rabbânîsindeki acâibi, azametini, hâlk ettiği Semâvatla beyan buyuruyor da:

17 — Ve lekad halâknâ fevkaküm seb'a tarâika ve mâ künnâ anilhalkı ğâfiliyne.

Biz sizin fevkınızde yedi kat Semâ yaratdık. Yedi tariyk hâlk etdik. O Semâvatda yaratdığımız mahlûkatdan da gaafil değiliz.

Âyetin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Tarîk-ı ruh: İrfan ve hakıkat yolu.

Tarîk-ı akl: Enfüsî ve âfâkî nı'metleri tefekkür.

Tarîk-ı ilm: Ma'rifetül hıtab.

Tarîk-ı hikmet: Hakıkat-i eşyâya ma'rifet.

Tarîk-ı muamele: Edeb yolunda tahsîli zevketmek.

Tarîk-ı nefs: Nefsin hoşlandığı şeyleri atmak, ahlâk ile hîlelerini yenmek.

Tarîk-ı kalb: Letâif-i gaybın tenezzülüne ma'rifet.

Tarîk-ı sırr: Nûrül-hazrete kurbiyyete ma'rifet.

(Kad eflehalmü'minûne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَىٰ
ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُم بِهِ جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ
لَّكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ
مِن طُورِ سَيْنَاءَ تَنبُتُ بِالدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِّلْآكِلِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّ لَكُمْ
فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا
نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ
أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَٰذَا
إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ
بِهِ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا
كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾ فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا
وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا
مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ
مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾

18 — Ve enzelnâ minessemâi mâen bikaderin feeskennâhü fiyl'ardı ve innâ alâ zehâbin bihi lekadirûne.

Kemâl-i cûd ve rahmet-i Sübhânîmizden bütün kullarımıza Semâ'dan bir kader ile (ma'lûm, mu'tedil) bir su indirdik. O suyu Arz'da iskân eyledik. Arz'ın mesâmâtında, boşluklarında toplatdık, menba'lardan fışkırtdık. Kullarımızın maîşetlerini, ihtiyaclarını giderdik.

Bu böyle olmakla beraber biz onu gidermeye, yok etmeye, ifsâd etmeye de elbette kaadiriz. (Nazm-ı kerîmde "bikaderin" kelime-i celîlesi, yağmur duâsını inkâr edenlere bir ihtardır.)

Nazm-ı kerîmden ma'nâ-i enfüsî tahsîl edilirse:

Semâ-i ruh'dan mâ'-i ilm-i yakınî indirir onu nefisde iskân ederiz. Biz onu ihticab ve istitar ile gidermeye de kaadiriz. Yine semâ-i inâyetden envâr-ı ma'rifet suyunu bir kader ile ervâh-ı kudsiyyeye indirir, onu âriflerin kalbinde iskân ederiz. Orada cereyân eder de hakaik ağaçları, dekaik çiçekleri, muhabbet gülleri biter.

19 — Feenşe'nâ leküm bihî cennâtin min nahıylin ve a'nâbin leküm fiyhâ fevâkihü kesiyretün ve minhâ te'külûne.

İşte lûtf-u kerem-i Sübhânîmizle o suyu indirdik, izâle etmedik, iskân etdik de o su ile sizin içün Cennetler inşâ eyledik, en güzel, en nâfi' nebâtat ve eşcâra neşv ü nemâ verdik, hurmalıklar, üzümlükler, bağlar, bahçeler yapdık. Ezcümle o bahçelerde türlü türlü yemişler yetişdiriyorsunuz, kuvvetleniyorsunuz, geçiniyorsunuz. Envâ'-ı hubûbatdan istifâde ediyorsunuz. Ya'ni hem hayâtî menfaatlerinden, hem iktisadî menfaatlerinden istifâde ediyorsunuz.

20 — Ve şecereten tahrücü min tûri seynâe tenbütü biddühni ve sıbğın lil âkiliyne.

Bâhusus Tûr-i Sînâ'dan çıkan mübârek bir ağaç neş'et etdirdik. O ağaç yağ bitirir, meyvesinden zeytinyağı çıkar, hem de yiyeceklere bir katık olur.

Ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

O şecere öyle bir şeceredir ki: Ruh, sıfât-ı envârın tecellîsinde kalarak feyz-i İlâhîyi bilâvâsıta kabûle güzel bir isti'dad meydâna getirir. Yine o yağ öyle bir yağdır ki, ona rûhun fevkınde sırr ıtlak olunur. O sırr, beynallah ve beynerruhdur. Ona Melâike-i Mukarrebîn dahi muttali' olamaz.

21 — Ve inne leküm fiyl'en'âmi le'ıbreten nüskıykum mimmâ fiy bütûnihâ ve leküm fiyhâ menâfi'u kesiyretün ve minhâ te'külûne.

Ey nı'metlerimizi teemmül edenler; onlardan ibret alanlar! O ağaçlarda ve Cennetlerde âşikâr birçok ibretler olduğu gibi, hayvânatda da kemâl-i kudretimizi izhâr eden birçok ibret vardır.

Nasıl ibret olmaz?

Onların karınlarındaki sütden sizi iska ediyoruz, içiriyoruz, daha birçok menfaatler istihsâl ediyorsunuz. Mizâcınızı takviye içün etlerini yiyorsunuz.

(Evet... Hâlikın kudreti o kadar azîm ve o kadar âşikâr ki... O, hiç takılmaksızın içilen sütü kanla gübre arasından çıkarır da ona ne kan renginden bir renk, ne de gübre kokusundan bir koku verir. Elbette ülül'elbâb içün bunlarda büyük ibretler var.)

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilecek olur ise:

Sıfat-ı nefsâniyye ve sıfat-i şeytâniyye beyninden tevhıd ve muhabbet çıkarırız. Onun ile sıddıkların ruhlarını iska ederiz.

Gübre: Sıfat-ı nefsâniyyeye remz.

Dem: Sıfat-ı şeytâniyyeye remz.

Leben-i hâlis: Tevhıd ü muhabbete remz.

22 — Ve aleyhâ ve alelfülki tuhmelûne.

Bâhusus karada o hayvanlara yük yüklersiniz, binersiniz, seyahat edersiniz, denizde de gemilerle seyahatler yaparsınız, yükler yüklersiniz, hulâsa birçok menâfi' elde edersiniz.

İmdi, Hak'kın kullarına bahşetdiği, musahhar kıldığı bu nı'metlerin hakkı edâ edilmez, şükredilmez de nasıl küfredilir?

(Öyle değil mi ya? Gemiyi belki biz yaparız, fakat onu yapmak içün bilgiyi veren kimdir?)

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Kuvvâ-i hayvâniyyeden Dünya'dan Âhırete kadar ibret alınacak çok şeyler vardır. Ulûm-i nâfia'dan, müdrikâtdan ne muazzam menâfi'-i kesîre hâsıl olur. İnsanların Hak'ka giden yolunda en büyük gıda ahlâkdır. Onunla kuvvet alırlar, ona biner yürerler, şerîat gemisinde seyahat ederler, bütün yüklerini, ağırlıklarını minnetsiz, ücretsiz, külfetsiz o gemiye yüklerler, tevfık kuvvetiyle âlem-i kudsîye seyahat ederler.

23 — Ve lekad erselnâ nûhan ilâ kavmihi fekale yâ kavmı'büdullahe mâ leküm min ilâhin ğayrühu efelâ tettekûne.

Celâlim hakkı içün, kavmi, adâlet-i fıtriyye caddesinden inhıraf ve istikamet yollarından ayrıldıkları an, Nûh'u risâletle kavmine gönderdik.

Mutlak selâmet yolunu onlara göstermek, risâlet ve nübüvvet şefkatiyle irşad ve hidâyet içün ve şefkatin kemâlini ve nasîhatın hak olduğunu beyân ile kavmini kendine izâfe etti de muktezâ-i vahyimizle:

"Ey kavmim!" dedi. "Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Allah'a ibâdet ediniz. Sizin içün ibâdete lâyık Ondan gayrı bir ilâh yokdur. (Ondan gayrısını ilâh mı ittihâz ediyorsunuz?)

Ey sayılı nefeslerini Onsuz geçirenler, bitirenler!
O'nun intikamından, türlü türlü azâbından hazer etmez misiniz?"

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:
Rûh-ı Nuh, kavmi olan kalbe, sırra, nefse, kalıba, bütün a'zâya:
"Allah'a ibâdet edin, hevâ-i şeytâna tâbi' olmayın" diye nidâ eder.

Kalbin ibâdeti: Kat'-ı taallûk ile, hak ve hakıkatin hâricindeki alâkalardan kesilmekledir.

Sırrın ibâdeti: Teferrüd ile, tevhıd iledir.

Nefsin ibâdeti: Tebdîl-i ahlâk iledir.

Kalıbın ibâdeti: Tecrid iledir.

Cevârihın ibâdeti: Hissiyyât-ı dîniyyeyi ikame iledir.

Allah bunları yapanların, yapmayanların hiçbirinden gaafil değildir. Binaen'aleyh neticeden korkmaz mısınız?

24 — Fekalelmeleülleziyne keferû min kavmihî mâ hâzâ illâ beşerün mislüküm yüriydü en yetefaddale aleyküm velev şâallahü leenzele melâiketen mâ semi'nâ bihâzâ fiy âbâinel'evveliyne.

Hazret-i Nuh (Aleyhisselâm) onların üzerine da'vâ-i risâletle zuhûr edip vech-i mezkûr üzere da'vetini yapdığında, kavminden kâfir olanların mevkı' sâhıbleri, ileri gelenleri, zaif avam tabakaya hıtâben, küfürlerini tervîc ile ve Hazret-i Nûh'u ve da'vetini tahkîr ederek şöyle dediler:
"Bu, sizin gibi beşerden başka bir şey değil. Belki hâlen en zaîfiniz. Aklen ve mâlen en aşağınız. Bu hâliyle beraber size tefevvuk etmek, başınıza gelmek istiyor. Yalancı da'vetle gayesi size reîs olmak. Eğer Allah dileseydi kendi indinden bize beşer değil, irsâle daha evlâ ve elyak olan birtakım Melekler

gönderirdi. Ezcümle biz ne geçmiş zamanlarda, ne yaşadığımız anlarda atalarımızdan bunun gibi bir söz işitmedik."

25 — İn hüve illâ recülün bihî cinnetün feterebbesû bihî hattâ hıynin.

"Bu da'vâyı açan o, öyle bir adam ki herhâlde kendisinde bir cinnet* bulunan kişi. Cünûn ârız olmuş, dimâğı muhtel olmuş, aklı gitmiş, şeytan habtetmiş. Onun içün böyle tefevvuhatda bulunuyor, müstehil hezeyanlar yapıyor. Sabrediniz, ona mühlet veriniz, bir zamâna kadar gözetiniz, meyletmeyiniz, iltifât etmeyiniz, belki ifâkat bulur, açılır."

26 — Kale rabbinsurniy bimâ kezzebûni.

Vaktâ ki Nuh (Aleyhisselâm) onların bu sözlerini işitdi, kendisini tekzîb etmelerinden müteessir oldu, îmân ve ıslahlarından ümmîdini keserek Allah'a şikâyet etdi de Allah'dan yardım isteyerek:

"Envâ'-ı keremle beni irsâl eden Rabbim! Onların beni tekzîb etmelerine karşı sen bana yardım et. Onları helâk et, ta'zîb et, beni yalana çıkarmalarının cezâsını ver" diye niyâz etdi.

27 — Feevhaynâ ileyhi enısna'ılfülke bia'yüninâ ve vahyinâ feizâ câe emrünâ ve fârettennûrü feslük fiyhâ min küllin zevceynisneyni ve ehleke illâ men sebeka aleyhilkavlü minhüm ve lâ tühâtıbniy fiylleziyne zalemû innehüm muğrekûne.

Onun zâlimler hakkında: "Yâ Rab! Bana yardım et. Bana yalancı diyorlar. Onların azâbını ver artık" diye niyâzına karşı biz de ona şöyle vahy etdik:

---

* Ehl-i hakıkat indinde mu'teber bir cinnet vardır ki onu buna karıştırmamalıdır. Onlar aklı terkederler aşkı ihtiyâr ederler.

Bizim nezâretimiz altında vahy ü ta'lîmimizle bir gemi yap.* Korkma! Bizim huzûr-ı Sübhânîmizde yapıyorsun. Bir fesâda uğramaz. O geminin sun'unda bir fesad olmaz. Seni biz muhâfaza ediyoruz. Emr ü ta'lîmimizle yap. Onların istihzâlarına, ezâlarına kıymet verme. Sonra emrimiz gelip de tennur feverân edince (fırından su kaynayınca, veya yeryüzü kaynayınca, yâhut tan yeri ağarınca) hemen sen gemiye dâhil ol. Toptan her çeşid hayvandan bir iki çift ve aleyhinde söz geçmiş olandan başka âileni ve dînen yakınlarını götür ve o öz nefislerine zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme. Onların halâsı hakkında bana bir hıtabda bulunma. Çünki onlar garkolunacaklardır.

(Ve enzelnâ minessemâi...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

* Nazm-ı kerîmin inceliğine dikkat edilirse: Bu gemi nazar-ı aklî ile yapılmamışdır. Onun içün fevkal'âde değil, hârikul'âdedir.

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُل رَّبِّ أَنزِلْنِي مُنزَلًا
مُّبَارَكًا وَأَنتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ وَإِن كُنَّا
لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿٣١﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ
رَسُولًا مِّنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾
وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ
وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَٰذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا
تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا
مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ
تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾
إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ إِنْ هُوَ
إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾
قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ
نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا
لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ أَنشَأْنَا مِن بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٢﴾

28 — Feizesteveyte ente ve men me'ake alelfülki fekulilhamdü lillâhilleziy neccânâ minelkavmizzâlimiyne.

Yâ Nuh!

Sen yanındaki mü'minlerle gemiye çıkıp da orada temekkün eder etmez derhâl söyle:

"Cûd-u merhameti, kemâl-i rahmetiyle bizi o zâlim kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun."

29 — Ve kul rabbi enzilniy münzelen mübâreken ve ente hayrülmünziliyne.

Yâ Nuh!

Gemiden ineceğin zaman da söyle:

"Yâ Rabbi! Fazl u lûtfunla beni, hayr ü bereketi çok mübârek bir menzile indir. Sen hayrülmünzelînsin, havl ü kuvvet senindir."

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Menzil-i müşâhede taleb ediliyor. Asıl bereket Hak'ka kurbiyyetdir. O taleb ediliyor. Rü'yet-i cemâl taleb ediliyor. Nefis, Şeytânın vesvesesinden kurtarılıyor. Selâmet-i kalb oluyor. Gaflet kalkıyor, bittabî o kalkınca Allah'ın emrine muhâlefet de kalkıyor. Sonra hakıkî mü'minin din ve dünyasını muhâfaza husûsunda Rabbisinden menzil-i mübârek taleb etmesi îmânının şânındandır.

30 — İnne fiy zâlike leâyâtin ve in künnâ lemübteliyne.

İşte bu kıssa-i Nuh'da, O'nunla necâta kavuşan kavminde, sefînedekilerin kurtuluşunda ve gark u helâk olan kavminde, sefînenin O'na ta'lîm-i sun'unda, tennûru mâhuddan suyun hurûcunda, suyun Arz'ı ihâtasında, kemâl-i kudretimize, irâde ve ihtiyârımıza, hulâsa bütün ef'âl ü tasarrufâtımıza âid açık deliller, vâzıh bürhanlar, çok âyetler vardır. Ve hakıkat biz Azîmüşşân, bütün kullarımız üzerinde pek imtihancıyızdır.

31 — Sümme enşe'nâ min ba'dihim karnen âheriyne.

Kavm-i Nûh'un gark olarak helâkinden sonra, Nuh (Aleyhisselâm)ın sefînesindeki zürriyyetinden diğer bir karn meydâna getirdik.

32 — Feerselnâ fiyhim resûlen minhüm enı'büdullahe mâ leküm min ilâhin ğayrühu efelâ tettekûne.

Onlara da içlerinden bir peygamber gönderdik. Vahyimizin iktizâsı o peygamber de onlara:

"Ulûhiyyetinde ve vücûdünde müstakıl, Vâhıdül Ehad olan Allah'a ibâdet ediniz. İbâdete lâyık O'ndan başka sizin içün ilâh yokdur. Yalnız O'na ibâdet ediniz, O'na rücû' edeceksiniz.

Ey müfrit müsrifler!

O'nun kahrından, intikamından, gadabından korkmaz, çekinmez misiniz? Daha sakınmayacak mısınız?"

33 — Ve kalelmeleü min kavmihilleziyne keferû ve kezzebû bilikail'âhıreti ve etrefnâhüm fiylhayâtiddünyâ mâ hâzâ illâ beşerün mislüküm ye'külü mimmâ te'külûne minhü ve yeşrebü mimmâ teşrebûne.

34 — Ve lein eta'tüm beşeren misleküm inneküm izen lehâsirûne.

Resûl, vahyy-i İlâhîmizi onlara tebliğden sonra, kavminin ileri gelenleri, âyânı, dünya hayâtında kendilerine refah verdiğimiz hâlde kâfir olanları, istikbâr ederek, lika-i âhıreti, yevm-i cezâyı, bütün mevâıd ve vaîdâtın meydâna geleceği o günü yalana sayarak, küfürleriyle, şirkleriyle, inkârlariyle Hak ile azamet yarışına kalkışıp Neş'e-ı Uhrâ'yı inkâr ederek, Dünya hayâtındaki mühlete aldanarak, avâma; kıymet vermedikleri, ezdirdikleri, tapdırdıkları halkın zaif tabakasına şöyle dediler:

"Bu yalancı da'vetçi sizin gibi bir beşerdir. Sizin üzerinize hiçbir meziyyeti yokdur. Yediklerinizden yer, içdiklerinizden içer. Siz kendiniz gibi bir beşere itâat ve inkıyâd ederseniz artık en büyük husrandasınız."

35 — Eye'ıdüküm ennekûm izâ mittüm ve küntüm türâben ve ızâmen ennekûm muhrecûne.

"Siz, akl u idrâkin kabûl etmediği birtakım hurâfelere mi kulak veriyorsunuz? O, cidden öldükden sonra ve bir toprak, bir yığın kemik olduğunuz vakıt muhakkak kabirden çıkarılacağınızı mı va'dediyor?"

36 — Heyhâte heyhâte limâ tû'adûne.

37 — İn hiye illâ hayâtüneddünyâ nemûtü ve nahyâ ve mâ nahnü bimeb'ûsiyne.

"Heyhat!.. Hayhat!.. O va'd olunduğunuz şey ne kadar uzak. İmâteden sonra iâde, ademden sonra vücud, ölümden sonra dirilmek... O bizim içün nasıl hayatdır? Dünya hayâtından başka bizim içün hayat yokdur. Ölürüz, yaşarız. Ya'ni ba'zımız ölür, ba'zımız kalır. Kimimiz bir tarafdan ölür, kimimiz bir tarafdan doğar... Dünya hayâtından sonra bize bir menzil, bu dâr'dan başka bize bir dâr yokdur. Öldükden sonra dirilmeyeceğiz."

38 — İn hüve illâ recülünifterâ alellâhi keziben ve mâ nahnü lehû bimü'miniyne.

"Bu yalancı da'vetçi öyle bir adam ki, Allah'a karşı iftirâ edenlerden başka bir şey değil. Kasden iftirâ ediyor, 'beni Allah irsâl etdi, bana vahyy etdi' diyor. Bunların hepsi iftirâdan başka bir şey değildir. Biz ona inanacak değiliz."

39 — Kale rabbinsurniy bimâ kezzebûni.

O Resûl: "Yâ Rabbî! Bana imdâd et. Beni tekzib etdikleri cihetle bana yardım et, öcümü al. Sen beni irsâl etdin, beni tekzib seni tekzibdir" diye Rabbisine onlar hakkında müştekî oldu, niyâz etdi.

40 — Kale ammâ kaliylin leyusbihunne nâdimiyne.

Allahü Sübhânehû, peygamberinin bu niyâzına karşı şöyle buyurdu: "Acele etme, sabret. Az bir zamanda, küfür ve tekzîb üzere duranlar, azâbı muâyene eder etmez nâdim olacaklardır."

41 — Feehazethümussayhatü bilhakkı feçe'alnâhüm ğusâ'en febu'den lilkavmizzâlimiyne.

42 — Sümme enşe'nâ min ba'dihim kurûnen âhariyne.

Derken onların helâkine irâde-i İlâhiyye taallûk etdi, bihakkın korkunç bir sayha onları yakalayıverdi, azab muhakkak sâbit oldu. Biz onların cesedlerini bir seyl köpüğü gibi savuruverdik. Artık resûlüme cebhe alan zâlimler def' olsunlar! Onların inkıraz ve inkızâsından sonra da arkalarından yine başka kavimler hâlk etdik.

(Feizesteveyte...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا
تَتْرَا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا
وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا
مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ
لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا
مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾
وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ
وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾ يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَٰذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ
فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ
بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾
إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ
رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

43 — Mâ tesbiku min ümmetin ecelehâ ve mâ yeste'hırûne.

Hiçbir ümmet ecelini (azab içün, helâkleri içün mukadder, muayyen vaktini, müddetini) ne geçer, ta'cîl eder, ne de ondan geri kalır. Ne sebkedebilirler, ne de geriletebilirler.

44 — Sümme erselnâ rüsülenâ tetrâ küllemâ câe ümmeten resûlühâ kezzebûhü feetba'nâ badahüm ba'dan ve ce'alnâhüm ehâdiyse febu'den likavmin lâ yüminûne.

Bu inkırazlardan sonra yine sünnet ve hikmetimizin iktizâsı tevhıde da'vet içün birbiri ardınca resûllerimizi gönderdik. Her ne zaman bir ümmete hâllerini ıslah, i'tidâle da'vet, ahlâk ve amellerini düzeltmek içün peygamberleri gelse, onu tekzîb etdiler, inkâra kalkdılar, katle kıyâm etdiler. Biz de onları birbiri ardınca yuvarladık, helâk etdik. Arz'ı onların kasavet ve habâsetinden temizledik ve hepsini birer efsâne yapdık. İbret içün kıssalarından başka bir şeyleri kalmadı. Artık öyle bir kavim ki îmân getirmez; huzûr-ı cemâl-i Sübhânîmden def'olsun!

45 — Sümme erselnâ mûsâ ve ehâhü hârûne biâyhatina ve sultânin mübiynin.

O ahmak inadcıların helâk ve inkırâzından sonra inşâ etdiğimiz karne Mûsâ'yı ve kardeşi Hârûn'u, kemâl-i kudretimize delâlet eden birtakım âyetlerimizle, açık bir fermân ile gönderdik.

46 — İlâ fir'avne ve meleihî festekberû ve kânû kavmen âliyne.

Fir'avn'e, Fir'avn'ın cem'iyyetine, ileri gelen kodamanlarına Mûsâ'yı açık mu'cizelerle, bürhân-ı aklî ile gönderdik, hak ve hakıkate da'vet etdirdik. Onlar Hak'kı kabûlü kibirlerine yediremediler, inâd etdiler. Mütecebbirîn, mütekebbirîn bir kavm idiler. İnsan haklarına riâyet etmezler, İsrâil oğullarını kahr ile kullanırlardı.

47 — Fekalû enü'minü libeşereyni mislinâ ve kavmühümâ lenâ âbidûne.

Mûsâ ve Hârûn'un Allah'a îman da'vetini işitdikden sonra derhâl şöyle cevab verdiler:

"Mal ve kemâlce bize üstünlüğü olmayan, beşeriyyetde bizden ayrı bir meziyyeti bulunmayan, bizim gibi iki beşere biz îmân mı ederiz? Biz onların efendisi olduğumuz, onların ise haseben, neseben hiçbir şerefleri bulunmadığı hâlde nasıl onlara îmân ve inkıyâd ederiz?"

48 — Fekezzebûhümâ fekânû minelmühlekiyne.

Onları, husûmetde şiddetli bir şekilde tekzîb etdiler de helâk edilenlerden oldular.

49 — Ve lekad âteynâ mûselkitâbe le'allehüm yehtedûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Beyân et: Azametim hakkı içün kemâl-i kerâmetimizden, lûtf-ı Sübhânîmizden biz Mûsâ'ya kavminin zâhir ve bâtınlarının ıslahı, tâ tevhıd yolunu bulsunlar içün o Kitâbı da verdik.

50 — Ve ce'alnebne meryeme ve ümmehû âyeten ve âveynâhümâ ilâ rebvetin zâti karârin ve me'ıynin.

Mûsâ Kelîmin zamânı inkızâ ve düşmanları inkıraz buldukdan sonra, biz İsâ (Aleyhisselâm)ı ve annesini her ikisini de kemâl-i kudretimize, bedâyı'-ı hikmetimize bir âyet, bir alâmet kıldık. İsâ (Aleyhisselâm) ve mu'cizeleri bir hârika idi. Kezâ Meryem de öyle idi. Sonra ikisini de câhiller arasından çıkardık, onları temiz düz, sulu bir tepede barındırdık.

Nazm-ı kerîmin zâhirî ma'nâsı tahsîl edildikten sonra, enfüsî ma'nâsına nazar edilirse:

İbn-i Meryem: Kalb.

Annesi: Nefs-i Mutmainne. Her ikisi de birer âyetdir. İkisi teveccüh ederek seyr-i ilâllahda terakkı eder. Kalb, makam-ı rûh'a terakkî eder, nefis makam-ı kalbe terakkı eder. İstikrar, sebat ve temekkün hâsıl olur. İlm-i yakîn ile külfetsiz her şey keşf olunur.

Bu ma'nâ tahsîl edildikden sonra, kavl-i kerîmde İbn-i Meryem ve Ümmehû büyük birer âyete işâret eder. İsâ Rûhullah, Emr-i Kün ile âlem-i esbabdan olan babasız doğmuşdur. Bu, Allah'ın âyetlerinden en büyük bir âyet olduğu gibi, Hak'kın ma'rifetine de delâlet eder. Halîfetullah olan o Rûh'u, kalıp mahallinde iskân etdik. O su da hikmet suyudur ki, kalbden lisân üzerinde cârîdir.

51 — Yâ eyyüherrüsülü külû minettayyibâti va'melû sâlihan inniy bimâ ta'melûne aliymün.

Ey Peygamberler!

Allahü Sübhânehû Teâlâ, her bir peygambere zamânında şöyle fermân eder: En pâk olan taamlardan yeyiniz. O tıyb olan lokmalardan mizâcınız i'tidâlini, kuvânız kuvvetini alınca ihlâs ile bana yaklaşacak işleri yapınız. Zîra ben, ihlâs ile ne yaparsanız tamâmen bilirim.

52 — Ve inne hâzihî ümmetüküm ümmeten vâhıdeten ve ene rabbüküm fettekûni.

Ve ne vakıt işleriniz, amelleriniz ihlâs ile, bana kurbiyyet içün olur, bütün kalbleriniz bu hususda hudû' ile birleşir o zaman bir tek ümmet olursunuz. Zîra esasda dîniniz bir. Da'vet tevhıdedir. Ve biliniz ki: Rabbiniz de ben. Vâhıd ü Ehad, Ferd ü Samed olan Rabbinizin celâl ü kahrından çekininiz. Benden başka melce' olmadığını, gayrıdan necâta kavuşamayacağınızı biliniz.

Bununla beraber:

53 — Fetekatta'û emrehüm beynehüm zübüren küllü hızbin bimâ ledeyhim ferihûne.

Ümmetler din işlerini kendi aralarında parçalayıp mütefâvit ahzab oldular, kitab kitab parçalaşdılar. Her hızib kendi dinleriyle ferahlandı. Kendi dînine hak, diğerlerine bâtıl diyerek sevindiler.

54 — Fezerhüm fiy ğamretihim hattâ hıynin.

Şimdi sen onları, tevhıdden inhırâf etmiş, yoldan ayrılmış olan o hızibleri, basar ve basîretlerindeki perde açılıp azâbı muâyene ederek reddedemeyecekleri âne kadar cehillerinin dalgınlıkları içinde bırak. Kalbini onlar meşgul etmesin.

55 — Eyahsebûne ennemâ nümiddühüm bihî min mâlin ve beniyne.

56 — Nüsâri'u lehüm fiylhayrâti bel lâ yeş'urûne.

Gaflet ve dalâl içinde yüzenler, o ehl-i dalâl, öyle mi zu'm ediyorlar? Dünyada kendilerine imdâd etdiğimiz, verdiğimiz mâl ile, evlâd ile hayırlarına mı müsâreat ediyoruz? O, kalblerini işgal eden şeyleri, kendilerinden hoşnud oldukda mı verdik? Öyle mi zannediyorlar? Bir ibtilâ olduğunu fehmetmezler mi? Dünyâ ile, fânî zînetlerle iftihâr edilir mi? Belki bu bir istidrac... azâbı şiddetlendirmek içün bir imhâl!.. Şuurları yok, farkında değiller.

57 — İnnelleziyne hüm min haşyeti rabbihim müşfikûne.

58 — Velleziyne hüm biâyâti rabbihim yü'minûne.

59 — Velleziyne hüm birabbihim lâ yüşrikûne.

Hakkı hakkıyle tanıyanlar, O'nun muhabbetinin üzerlerin-

den kalkmasından korkanlar, Rablerinin azametinden, mehâbetinden titreyenler, O'nun, Resûllerine gönderdiği âyetlerine inananlar, Rablerine şerik koşmayanlar, umûr-ı kâinatda esbâb-ı âdiyyeye dahi rağbet etmeyenler,

(Mâ tesbiku min ümmetin...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ۙ
﴿٦٠﴾ أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ ﴿٦١﴾
وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۖ وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنطِقُ بِالْحَقِّ ۚ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِّن دُونِ
ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِالْعَذَابِ
إِذَا هُمْ يَجْأَرُونَ ﴿٦٤﴾ لَا تَجْأَرُوا الْيَوْمَ ۖ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٥﴾
قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنكِصُونَ ۙ ﴿٦٦﴾
مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُم
مَّا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ
مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ ۚ بَلْ جَاءَهُم بِالْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ
لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ
السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَاهُم بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَن
ذِكْرِهِم مُّعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾
وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ لَنَاكِبُونَ ﴿٧٤﴾

60 — Velleziyne yü'tûne mâ âtev kulûbühüm veciletün ennehüm ilâ rabbihim râci'ûne.

Rablerinin huzûruna çıkacaklarından kalbleri çarparak, Hak'kın ona verdiğini O'nun bilerek karşılarındakini menn ü ezâ altında bırakmaksızın vereceklerini verenler, mutlak hasenâtda bulunanlar; işte onlar yok mu? O suedâ, o edebli ihsân ediciler, türlü türlü tâat, ibâdet ve hasenâtda bütün vakıtlerinde, bütün hâllerinde yarış yaparlar.*

61 — Ülâike yüsâri'ûne fiylhayrâti ve hüm lehâ sâbikûne.

Onlar, hayır işlerde öne geçmiş, tamâmıyle Hak'ka teveccüh etmiş kimselerdir. Saâdet-i evveliyye ve saâdet-i ezeliyyeye nâil olmuşlardır.

Ey tâlib!

(Haşyet) ve (İşfak) ikisi de bâtınî isimlerdir. Binaen'aleyh ona taallûk eden ameller de amel-i kalbîdir. Buna sâhıb olanlar muhâlefetden tir tir titrerler. Zîra muhâlefet, tevbeyi imhâ eder. Onun içün hakıkî mü'min tâat, ihlâs ve sıdka tâlibdir. İşte hakıkî mü'min kalbinin titremesi telvin-i ahvâl olmasın diyedir.

62 — Ve lâ nükellifü nefsen illâ vüs'ahâ ve ledeynâ kitâbün yentıku bilhakkı ve hüm lâ yuzlemûne.

Ve ey mükellefler!

İyi biliniz ki: Biz bütün tekliflerimizde zevâhiriniz ve bevâtınınız içün hiçbir kimseye gücü yeteceğinden başka bir şey teklif etmeyiz. İsti'dâd-ı fıtriyyesi, cibilliyyetindeki kaabiliyeti ne ise, teklifimizdeki mikdar da tâkatı kadardır. Ve ındimizde bir Kitab vardır. Hazret-i ilmimiz her şey'i muhîtdir. Hiç şübhe yok ifratsız, tefritsiz o Kitab doğru söyler, hak söyler. Ezcümle

* Evet... Tâatin efdali, nefse muhâlefetle, hayırda müsâbakaya çıkmakla olur... En birinci şer de, insânı Hak ve hakıkatden alakoyan şeydir.

onlar zulmedilmezler. Hâli ne ise onu görür. Ne ziyâde azab, ne noksan sevab...

63 — Bel kulûbühüm fiy ğamretin min hâzâ ve lehüm a'-mâlün min dûni zâlike hüm lehâ âmilûne.

Fakat kâfirlerin, îmânın zarfı olan, tevhıd ve tasdik yolunu gösteren Kur'an'dan, fevz ü felâhdan kalbleri perdelidir, bir gaflet, bir dalgınlık içindedir. Bununla beraber onların bu gafletden başka kötü işleri de vardır. Bu Kur'an hakkında dalâlet içinde kaldıkları gibi, amelleri de mü'minlerinkinden temâmen başkadır. Bir türlü Hak'ka tâlib olmazlar. Amelleri esfel-i sâfilîne çeker. Şehvet ve hevâ-i nefs lezzetinde müstağrak kalırlar. Nefisleri kuvvetlendikçe zulmet perdeleri kalınlaşır, nûr-ı Hudâ'dan uzaklaşırlar, tevhıdin hakikatine, adlin zevkına vâsıl olamazlar. Zîra fâsid hüviyyetlere, bâtıl reylere sâhıbdirler. Onların o hâlleri resûlümüzün izinden gitmeye mâni'dir.

64 — Hattâ izâ ehaznâ mütrefiyhim bil'azâbi izâ hüm yec'erûne.

Onlar böyle zâhirî nı'metlerimiz içinde müstağrak refahlı bir hâlde iken nihâyet Müntakım ismiyle tecellî edip azâba çekiverdiğimiz zaman bizden istimdâd edecekler, derhâl feryâda başlayacaklardır.

65 — Lâ tec'erülyevme inneküm minnâ lâ tünsarûne.

Onlara tehekkümen, redden ve tarden, istihzâ muamelesi ile denir:

Ey sayılı nefeslerini Hak ve hakıkatden uzak bitiren müfrit müsrifler!

Azâbım hulûl etdiği bugün bîhûde feryâd etmeyiniz. Refahlı anlarınızda bizi inkâr etdiniz. Gaflet içinde idiniz. Bugün sızlanmanızın, duânızın kat'iyyen size fâidesi olmaz. Siz bizden yardım görüp kurtulamazsınız.

Ey müsrifler!
Nasıl istimdâd istersiniz? Benden hayâ etmez misiniz?

66 — Kad kânet âyâtiy tütlâ aleyküm fekühtüm alâ a'kabiküm tenkisûne.

Azamet-i Zâtımı beyan, ulüvv-i şânımı i'lân şiddet-i satvetime delâlet eden âyetlerim, kalblerinizi yumuşatmak, ayıblarınızı ıslah etmek içün karşınızda okunuyordu da siz istikbâr ederek şiddetle ardınızı dönüyordunuz. Rücû'-ı kahkarî ile giderdiniz, işitmek istemezdiniz.

67 — Müstekbirîne bihî sâmiren tehcürûne.

İman size nefsâniyyet mes'elesi olmuşdu. Bir türlü kibrinize yediremezdiniz. Biz Harem ahâlisiyiz diye kendinize pâye veriyordunuz. Kur'an'a kafa tutarak müsâmereler tertîb ediyordunuz. Bu sizin âdetiniz, sünnetinizdi. Kur'an hakkında, Onda bulunan evâmir, ahkâm üzerinde hezeyanlarda bulunuyordunuz. Kitâbımla istihzâ ediyordunuz. Şimdi benden hangi yüzle yardım dileniyorsunuz?

68 — Efelem yeddebburelkavle em câehüm mâ lem ye'ti âbâehümül'evveliyne.

O münkirler, Kitâbımın beyyinâtını kibirlerine yediremeyenler; o hak sözü hakkıyle teemmül etmezler mi? Her emr-i menkulün akl-ı selîme göre ma'kul olduğunu tefekkür etmezler mi? Üslûbunu, tertîbini, o nazmı, kelimâtını, işârâtını, zâhir i'câzını, haricî fesâhat u belâgatını tedebbür etmezler mi? Yoksa onlara evvelki atalarına gelmemiş bir şey mi geldi? Bir Peygamber, bir Kitab mı geldi? İbrahim ve İsmail gibi peygamberler gelmedi mi idi?

69 — Em lem ya'rifû resûlehüm fehüm lehu münkirûne.

Yoksa şiddet-i şekîmetlerinden, resûlün ulüvv-i şânına olan buğzlarından, O'nda olan bürhânı, kemâl-i aklı, rüşd-i i'tidâli, ahlâk u etvârı, ahde vefâyı, emn ü emânı görmediler, kendi peygamberlerini tanımadılar da onun içün mü inkâr ediyorlar?

70 — Em yekûlûne bihî cinnetün bel câehüm bilhakkı ve ekserühüm lilhakkı kârihûne.

Yoksa O'na cinnet mi isnâd ediyorlar? (Hâlbuki Lâ ilâhe illallah da'vâsını açıncaya kadar O'nu nâsın en akıllısı bilirler, El'emîn derlerdi.) Hayır, O, onlara vahyy ile geldi, sarih bir hak ile geldi. Lâkin onların ekserîsi hak sözden hoşlanmıyorlar, nefislerine tapıyorlar, bâtılı hak sûretinde görmek istiyorlar. Bu inkâr, gaayet-i cehl ve inaddan dolayıdır.

71 — Ve levittebe'alhakku ehvâehüm lefesedetissemâvâtü vel'ardu ve men fiyhinne bel eteynâhüm bizikrihim fehüm an zikrihim mu'ridûne.

Eğer hak, tarafımızdan nâzıl olan vahyy, o tevhıd, o adl, zât ve sıfâta da'vet; onların keyiflerine, zulmet-i nüfuslarından neş'et eden fâsid, müteferrik reylerine, bâtıl hevâ ü heveslerine tâbi' olsaydı, Semâvât ve Arz, onların içinde bulunan şuur ve idrâk sâhıbleri, Hak'ka teveccüh etmiş olanlar kat'iyyen fâsid olurlar, nizamları bozulur idi.* Hayır, biz onlara şereflerini beyân eder, tanıtır Kur'an'ı getirdik. Onlar ise; hâllerini ıslah edici, kendilerini kurtarıcı O Kur'an'dan istikbâr ederek yüz çeviriyorlar.

---

* Evet... her bir zerre-i mücerrede adl ile dâim, tevhıd ile kaaimdir. Hakaik-ı eşyâ ve onun zılli vahdetle bâkîdir. Tevhıd yolu nefisde adâleti meydâna getirir. Vücudde muhabbet tecellîsi, ruhda vahdet şühûdu olur. Bâtılı hak şeklinde göstermek isteyenler zulmet ile perdelenmişlerdir.

72 — Em tes'elühüm harcen feharâcü rabbike hayrün ve hüve hayrürrâzikıyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Yoksa onlar öyle mi zannediyorlar? Senin onları zulmetden nûra çıkarmaklık içün yapdığın teblîgata, edâ-i risâletine karşı bir harac, bahşiş ve ücret mi istiyorsun? Öyle mi zu'mediyorlar? Onun içün mü senden, dîninden ve kitâbından i'râz ediyorlar?

Habîbim!

İ'lân et, söyle ki:

Allahü Sübhânehü, rızık verenlerin en hayırlısıdır. Ya'ni farzedilse ki O'ndan gayrı rezzak vardır, ki O (Lâ rezzâka illâ hû) dur. O'ndan başka rezzak yokdur. (Beşer hiç onun karşılığını verebilir mi?)

Rabbinin haracı, ücreti, envâ'-ı niamı; en büyük mesûbat, en a'lâ derecatdır. Elbette daha hayırlıdır.

Ey tâlib!

İşte ulemâ-i râsihın kalblerinin vech-i nâdıralarını ilimde tama'-ı fâside, emel-i dünyeviyye ve emel-i uhreviyye ile kirletmezler. Onların halkı hak ve hakıkate da'vetlerindeki muameleleri Allah içün olur. (Da'vetül hak ilâllah billâh lillah.)

73 — Ve inneke leted'ûhüm ilâ sırâtın müstekıymin.

Ey Ekmelerrüsûl!

Adâlet caddesinden inhırâf etmiş, tevhıd caddesini terketmiş olan onları sen muhakkak i'vicacsız tarîk-ı tevhıde da'vet ediyorsun.

74 — Ve innelleziyne lâ yü'minûne bil'âhıreti anissırâtı lenâkibûne.

Allah'a îmân etmeyenler, Âhıreti tasdîk etmeyenler, orada a'mâl ve ahvâlinin inceleneceğine inanmayanlar, bu doğru yoldan sapmaktadırlar.

(Velleziyne yü'tûne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ
وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰ إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ
إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾ وَهُوَ الَّذِي
ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي
وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾
بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾ قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا
تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ
وَآبَاؤُنَا هَٰذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾
قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ
لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾
قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ
إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

75 — Velev rahımnâhüm ve keşefnâ mâ bihim min durrin lelеccû fiy tuğyânihim ya'mehûne.

Eğer cûd-ı rahmetimizin iktizâsı biz onlara acıyıp onlardaki şiddetli mihnetleri, o ağır sıkıntıyı kaldırsak, onlar mutlaka küfürde, şirkde, ehl-i îmâna adâvetde, tuğyanlarında ısrâr ile inâd ederler, hiçbir şey görmezler.

76 — Ve lekad ehaznâhüm bil'azâbi femestekânû lirabbihim ve mâ yetedarre'ûne.

Evet onlar hiçbir şey görmezler. Biz onları onlara anlatmak içün defâat ile tecrübe etdik. Onlara kaht verdik, bir azab... harbde katlolundular, bir azab... Yine rablerine karşı tezellül, tevâzu' göstermediler. Kibirlerinden dolayı uslanmıyorlar, Rablerine karşı yalvarıp yakarmıyorlar.

77 — Hattâ izâ fetahnâ aleyhim bâben zâ azâbin şediydin izâ hüm fiyhi müblisûne.

En nihâyet üzerlerine şiddetli azâbın kapısını açdığımız vakıtde onlar bu azâbın içinde iblisleşivereceklerdir. Temâmen ümmîdleri kesilecek, hiçbir yerden hayrın gelemeyeceğini görecekler, ye's-i tâm içinde kalacaklardır.

78 — Ve hüvelleziy enşee lekümüssem'a vel'ebsâre vel'ef'idete kaliylen mâ teşkürûne.

Nasıl Allah'a teveccüh-i tâm ile teveccüh etmez, tadarru'da bulunmaz, inâd ile yaşar da helâk olursunuz? Sizin içün o kulağı, gözleri, o gönülleri inşâ eden O'dur. Bu nı'metlere şükredeniniz pek az.

79 — Ve hüvelleziy zereeküm fiyl'ardı ve ileyhi tuhşerûne.

Hâlbuki sizleri Neş'e-i Ûlâ'da ketm-i ademden yaradıp ya-

pan O'dur. Neslinizi, nesebinizi türetip yer yüzünde nı'metleriyle büyüden, türlü türlü tayyibât ile rızıklandıran O'dur. Ve Neş'e-i Uhrâ'da O'ndan gayrısı yok. Mutlaka O'na döneceksiniz, toplanacaksınız.

80 — Ve hüvelleziy yuhyiy ve yümiytü ve lehuhtilâfülleyli vennehâri efelâ ta'kılûne.

Nasıl O'na haşrolunmazsınız? Dirilden de, öldüren de O. Her şey O'nun irâdesinde, meşiyyetinde. Gece ve gündüzün ihtilâfı, birbiri ardınca gelip gitmesi de O'nun irâde-i Sübhânîsiyle. Hâlâ akıllanmayacak mısınız? Tefekkür üzerine yaradılmışsınız teemmül etmeyecek misiniz? Esmâ-i husnâsının ve bütün âsarda O'nun sıfât-ı ulyâsının tecellîsine aklınız ermeyecek mi? Vücûdiyle mevcûd, Sıfâtiyle muhît, Esmâsiyle ma'lûm, Ef'âliyle zâhir, Âsâriyle meşhud bir Hak tanımayacak mısınız?

81 — Bel kalû misle mâ kalel'evvelûne.

Hayır, o müfritler, dalâletde yüzenler bâtıl hezeyanlarını yapdılar; evvel geçen âbâ u eslâfını taklîd ederek onların dedikleri gibi dediler.

82 — Kalû eizâ mitnâ ve künnâ türâben ve ızâmen einnâ lemeb'ûsûne.

Evet... Neş'e-i Uhrâ'da Hak'kın va'dini, vaîdini çok uzak gören münkirîn: "Biz dünyadan inkırâz etdikden sonra ve inkırâzımızın neticesi ölüp bir toprak, bir yığın çürümüş kemik olduğumuz vakıt mi tekrar dirileceğiz? Cidden biz mi mutlaka kabirlerimizden çıkarılıp şimdi olduğumuz gibi hayatda olarak ba's olunacağız?

Hayır, hâşâ!..

83 — Lekad vu'ıdnâ nahnü ve âbâünâ hâzâ min kablü in hâzâ illâ esâtıyrül'evveliyne.

Bizim içün bu dünya hayâtından başka bir hayat yokdur. Yemîn ederiz ki, risâlet ve nübüvvet iddiasiyle bize gelip söylenen bu sözler, bu husus; bize de, bizden evvel eslâfımıza, atalarımıza da va'd olundu. Bu va'd-i mev'ud, bu kavl-i mâhud eski zaman masallarıdır. Evvelkilerin efsânelerinden başka bir şey değildir." Dediler.

84 — Kul limenil'ardu ve men fiyhâ in küntüm ta'lemûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlara ilzâmen ve tebkîten söyle:

O Arz ve ondaki mahlûkat kimdir? O ecnâs-ı muhtelifenin yaradanı, mûcidi, muhterii kimdir? Eğer şuur ve idrâk sâhıbi iseniz, eğer biliyorsanız söyleyin.

85 — Seyekûlûne lillâhi kul efelâ tezekkerûne.

Aklın hâricine çıkmadıkça elbette cevâben: "Allahındır" diyecekler.

Ey Ekmelerrüsûl!

Bu i'tiraflarından sonra onlara söyle:

Arz ve Arz'da olanlar ve bütün mevcûdat O'nun olduğu hâlde; ey câhil inkârcılar! Allah'ın kudretini düşünmez misiniz? O'nun kudreti, ma'dûmu iâde, cesedleri haşr edemez mi? İsminiz, cisminiz, maddeniz, modeliniz yok iken sizi yapan, sizi tekrar haşredemez mi?

86 — Kul men rabbüssemâvâtisseb'ı ve rabbül'arşil'azıymi.

Ey Ekmelerrüsûl!

Yine ilzâmen ve tebkîten söyle ki: Kim o yedi Semâ'nın Rabbi ve o Arş-ı Azîmin Rabbi?

87 — Seyekûlûne lillâhi kul efelâ tettekûne.

"Allahındır" diyecekler.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onların bu cevablarına karşı sor:

O hâlde inkârınız, O'na şerik koşmanız sebebiyle O'nun kahrından gadabından korkmaz mısınız?

88 — Kul men biyedihî melekûtü külli şey'in ve hüve yüciyrü ve lâ yücârü aleyhi in küntüm ta'lemûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Yine onlara sor ki:

Her şey'in melekûtu kimin yedinde? Her şey'e temâmiyle mâlik olmak kimin kabza-i kudretinde? Kimin havl ü kuvveti tahtında? Mülkünde istediği gibi irâde eden, tasarruf eden kim o? Ki her şey'i muhâfaza eder, kayırır, aman verir de kendisi asla kayırılmaz, aman verilmez, muhâfazaya asla muhtâc olmaz. Kimdir?

Şuur sâhıbiyseniz, biliyorsanız haber verin, cevab verin, söyleyin.

89 — Seyekûlûne lillâhi kul feennâ tüsharûne.

Yine tereddüdsüz: "İrâde, ihtiyar, tasarruf O'nundur" diyecekler.

Ey Ekmelerrüsûl!

Yed-i gaalib, kudret-i tâmme-i kâmile, fâil-i mutlak ıkrâr edildikden sonra onlara tekrar sor:

O hâlde nereden büyüleniyorsunuz da akl u rüşdün iktizâsının hâricine çıkıp, O'nun Kitâbındaki âyetleri inkâr ediyorsunuz?

(Velev rahımnâhüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

بَلْ اَتَيْنٰهُمْ بِالْحَقِّ وَاِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿٩٠﴾ مَا اتَّخَذَ اللّٰهُ مِنْ وَّلَدٍ
وَّمَا كَانَ مَعَهٗ مِنْ اِلٰهٍ اِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ اِلٰهٍۢ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا
بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ ؕ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ۙ﴿٩١﴾ عٰلِمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَتَعٰلٰى عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٩٢﴾ ع قُلْ رَّبِّ اِمَّا تُرِيَنِّيْ
مَا يُوْعَدُوْنَ ۙ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِيْ فِى الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٩٤﴾
وَاِنَّا عَلٰٓى اَنْ نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقٰدِرُوْنَ ﴿٩٥﴾ اِدْفَعْ بِالَّتِيْ هِيَ
اَحْسَنُ السَّيِّئَةَ ؕ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَصِفُوْنَ ﴿٩٦﴾ وَقُلْ رَّبِّ اَعُوْذُ بِكَ
مِنْ هَمَزٰتِ الشَّيٰطِيْنِ ۙ﴿٩٧﴾ وَاَعُوْذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَّحْضُرُوْنِ ﴿٩٨﴾
حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُوْنِ ۙ﴿٩٩﴾ لَعَلِّيْٓ
اَعْمَلُ صَالِحًا فِيْمَا تَرَكْتُ كَلَّا ؕ اِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا ؕ وَمِنْ
وَّرَآئِهِمْ بَرْزَخٌ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُوْنَ ﴿١٠٠﴾ فَاِذَا نُفِخَ فِى الصُّوْرِ
فَلَآ اَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَّلَا يَتَسَآءَلُوْنَ ﴿١٠١﴾ فَمَنْ ثَقُلَتْ
مَوَازِيْنُهٗ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِيْنُهٗ
فَاُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فِيْ جَهَنَّمَ خٰلِدُوْنَ ۚ﴿١٠٣﴾
تَلْفَحُ وُجُوْهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيْهَا كٰلِحُوْنَ ﴿١٠٤﴾

90 — Bel eteynâhüm bilhakkı ve innehüm lekâzibûne.

Hayır, biz onlara hakkı getirdik, bildirdik. Enbiyâ ile, rüsûl ile hidâyet yollarını gösterdik, tevhıde da'vet etdirdik. İmânın îcabları anlatıldı. O müsrif yalancılar hak ve hakıkati tekzîb etdiler. Şübhesiz onlar yalancı kimselerdir.

Bâhusus Allah'a iftirâ de etdiler, O'na veled isbâta çalışdılar.

91 — Mettehazallâhü min veledin ve mâ kâne me'ahu min ilâhin izen lezehebe küllü ilâhin bimâ haleka ve le'alâ ba'duhüm alâ ba'dın sübhânallahi ammâ yesıfûne.

Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Allah hiçbir veled ittihâz etmedi. O, bunlardan mutlak münezzehdir. Onun ile beraber hiçbir ilâh, hiçbir ma'bud da yokdur. O, bâtıl düşünenlerin zu'm etdikleri gibi ibâdete lâyık müteaddid ma'bûd olsaydı her ilâh yaratdıkları ile müstakıl olur, kendi yaratdığı ile giderdi. Ve elbette biri diğerine kudret ve istî'lâda gaalib gelir, üstün çıkar kibreder, bu görülen nizam bozulur, intizamdan bir şey kalmazdı. Allahü Sübhânehû, kudretinden gaafil, câhil olan onların isnâd etdikleri yollardan temâmiyle münezzehdir.

92 — Âlimilğaybi veşşehâdeti fete'âlâ ammâ yüşrikûne.

O, gayb ü şehâdetin âlimi gizliyi, âşikârı bilir. O'nun hazret-i ilminin hâricinde bir şey yokdur. O müfrit muannidlerin kendisine şerik koşdukları şeyden temâmiyle münezzehdir, çok âlîdir.

93 — Kul rabbi immâ türiyenniy mâ yû'adûne.

94 — Rabbi felâ tec'alniy fiylkavmizzâlimiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

O inadcıların lâhik olacakları şer'den Allahına sığınarak söyle ki:

Ey lûtf u ihsânı bol olan Rabbim!

Ind-i Sübhânînde ve hazret-i ilminde tahakkuk ve tekarrur etmiş olan o müsrif müşriklere va'd olunan şiddetli, âcil ve a'cil azâbı eğer bana göstereceğin muhakkak ise senin havl ü kuvvetinle göreyim. O rü'yet, sebeb-i ibret olsun. Beni o zâlimler gürûhunda bırakma yâ Rabbi!

95 — Ve innâ alâ en nüriyeke mâ ne'ıdühüm lekadirûne.

Hiç şübhesiz biz onlara va'd etdiğimiz azâbı şimdi burada sana göstermeye kaadiriz. Lâkin Âhıretde te'hîr ediyoruz. Ba'zıları îmân eder, ba'zılarının zürriyyetinden îmân eden bulunur. Onun içün Âhırete bırakıyoruz.

96 — İdfa' billetiy hiye ahsenüsseyyiete nahnü a'lemü bimâ yesıfûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sen onların kötülüklerini, küfür, şirk, türlü tuğyan, isyan ve inadlarını güzel hasletle, şân-ı risâletine yakışan hâllerle, ahlâk-ı kerîm ile def'et. Biz onların, senin şânına lâyık olmayan vasıflarla seni nasıl vasfettiklerini senden daha iyi biliriz. Binaen'aleyh bütün ahvâlinde bize tevekkül et, bizi vekîl ittihâz et, işlerini bize tefvîz et. Biz senin içün kâfiyiz.

97 — Ve kul rabbi e'ûzü bike min hemezâtişşeyâtıyni.

Ey Ekmelerrüsûl!

Şöyle niyâz et: Ey benim Rabbim! Şeytanların vesvesesinden, türlü telbisat ve tesvilâtından sana sığınırım.

98 — Ve e'ûzü bike rabbi en yahdurûni.

Yâ Rabbi! Bâhusus onların huzûrumda, yanımda bulunmalarından sana sığınırım.

99 — Hattâ izâ câe ehadühümülmevtü kale rabbirci'ûni.

Nihâyet şirk ve küfürde ısrâr edenlerden her birine ölüm gelip muayene etmeye başlayınca, âhıret emâreleri teayyün edince, gaflet perdesi açılıp sayılı nefeslerini hak ve hakıkatsiz tüketdiklerini anlayınca, inkâr, küfür, şirk seyyieleri gözlerinin önlerine dikilince mütehassirâne, mütedarrıâne, nedâmetle diyecek ki:

"Rabbim! Döndür, döndür, beni döndür!"

100 — le'alliy a'melü sâlihan fiymâ terektü kellâ innehâ kelimetün hüve kailühâ ve min verâihim berzehun ilâ yevmi yüb'asûne.

"Belki ben telâfi ederim. İmansız geçirdiğim ömrümü imanla geçiririm. Emirlerine temâmen inkıyâd eder, sâlih bir amel işlerim."

Hayır, hayır o bir kelimedir ki hasretle, nedâmetle onu söylerler. Nasıl dönerler? Önlerinde Berzah var. Tâ ba's olunacakları güne kadar dönmelerine mâni'. Artık teklif kalkdı, dâr-ı dünya'ya, hayât-ı dünya'ya dönmek mümkin değil.

101 — Feizâ nüfiha fiyssûri felâ ensâbe beynehüm yevmeizin ve lâ yetesâelûne.

Haşr-ı emvât ve neşr içün Sûr üfürülünce (kalkın, kalkın, toplanın kumandası verilince) aralarında hısımlık, akrabalık kalmayacakdır. Onların o gün ne nesilleri var, ne de soruşurlar.

Ey tâlib!

Evet... O gün nesebler mülgaa! Herkes kendi ameline, kendi kazancına terhîn edilmiş bir hâlde kendisiyle meşgul. Kimsenin kimseye iltifât edecek hâli yok. Kardeş kardeşden, anne evlâddan, evlâd anneden kaçacak. Yalnız orada ebediyyen inkıtâa uğramayacak bir nisbet-i sahiha vardır ki, o da Rabbisine yapılan ubûdiyyet, ma'rifet, muhabbet-i ezeliyyedir. İşte

ebediyyen inkıtâa uğramayan nisbet, o nisbetdir. Ve ancak onunla iftihâr edilebilir, kâm alınabilir. Nefha-i inâyet-i Rubûbiyyet Kıyâmet gününde kalbine nefhedildiği vakıt, bütün sebebler kesilip de hiç kimsenin kimseye iltifâtı kalmayınca eğer o nesebe sâhıb isen o iltifat sana yeter.

102 — Femen sekulet mevâziynühu feülâike hümülmüflihûne.

O zaman her kimin tartıları, hayrât ü hasenâtı meâsisinden ağır gelirse, işte o suedâ-i makbûlîn. Onlar felâh bulanlardır. Onlar içün korku ve mahzûn olmak yokdur.

103 — Ve men haffet mevâziynühu feülâikelleziyne hasirû enfüsehüm fiy cehenneme hâlidûne.

Her kimin de tartıları hafif, seyyiâtı, meâsîsi hasenâtından ağır gelirse, işte onlar eşkıyâ-i merdûdîn, husrân-ı mübîn içinde kendilerine yazık edenler ve kötülükleri dolayısiyle Cehennemde muhalled kalanlardır.

104 — Telfehu vücûhehümünnârü ve hüm fiyhâ kâlihûne.

Cehennemin ateşi bunların yüzlerini yalar. (Onlar orada o hâle gelecek ki dudakları çekilecek, dişleri sırıtıp kalacakdır.)

(Bel eteynâhüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا
غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا
مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾ قَالَ اخْسَئُوا فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ
﴿١٠٨﴾ إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰ
أَنسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنتُم مِّنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ
بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿١١١﴾ قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ
عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ ﴿١١٣﴾
قَالَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَّوْ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ
الْحَقُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾ وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ
إِلَٰهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾ وَقُل رَّبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿١١٨﴾

105 — Elem tekün âyâtiy tütlâ aleyküm feküntüm bihâ tükezzibûne.

Onlar bu hâl karşısında yalvaracaklar, feza' edecekler, tadarru'da bulunacaklar.

Hak tarafından onlara şöyle denecek:

"İn'am ve intikam üzerinde kemâl-i kudretime, zâtımın azametine delâlet eden âyetler dünyada sizin karşınızda okunmadı mı? Siz dalâl ve gafletin gaayesinde idiniz. İmânı bir türlü kibrinize yediremiyordunuz. Okunurdu da siz O'nu tekzîb ederdiniz. Şimdi hak tecellî etdi inkârınızın karşılığını görüyorsunuz."

106 — Kalû rabbenâ ğalebet aleynâ şıkvetünâ ve künnâ kavmen dâlliyne.

Mütedarrıâne i'tirafda bulunacaklar:

"Rabbimiz! Hidâyet, saâdet fıtratı üzerine bizi yaratdın. Biz onu inkâr ve tekzîb ile ifsâd etdik. Şekavetimiz bize galebe etdi. Biz Hak yolundan kendi ihtiyârımızla inhırâf etdik, sırât-ı müstekımden sapan bir kavim idik."

107 — Rabbenâ ahricnâ minhâ fein udnâ feinnâ zâlimûne.

"Ey Rabbimiz! Fazl-ı cûdünle bizi ateşden çıkar. Eğer çıkdıkdan sonra evvelki gibi gafletden ve gururdan küfre bir daha dönersek o takdirde bizler zâlimiz. O vakıt bize her azâbı ver."

108 — kalahseû fiyhâ ve lâ tükellimûni.

Cenâb-ı Hak onlara zecren ve tebkîten şu cevabda bulunacak:

Orada zelil bir hâlde sinin ve susun! Bana bir şey söylemeyin! Ateşden çıkarılmanız, azâbınızın def'olması, hafiflemesi husûsunda bana münâcatda bulunmayın. Siz orada kalacaksınız!

109 — İnnehu kâne feriykun min ıbâdiy yekûlûne rabbenâ âmennâ fağfir lenâ verhamnâ ve ente hayrürrâhımiyne.

Ey müfsid müfritler! Hayâ etmez misiniz? Zîra kullarımdan bir fırka vardı, mütedarrıâne (âlem-i imtihân olan dünyada bizden afv u mağfiret dilenirlerdi):

"Ey envâ'-ı keremiyle bizi terbiye eden Rabbimiz! Sana îmân eder, senin Resûllerini, Kitablarını tasdîk ederiz. Bizim günahlarımızı mağfiret et, ayıblarımızı ört, fazlın ile bize rahmet et. Sen illetsiz, garazsız rahmet edenlerin en hayırlısısın" derlerdi de siz onların bu münâcâtını, bu duâlarını duyduğunuz vakıt:

110 — Fettehaztümûhüm sıhriyyen hattâ ensevküm zıkriy ve küntüm minhüm tadhakûne.

Onlarla eylendiniz, onları mashara yerine tutdunuz. Onların sözleriyle, amelleriyle istihzâ etdiniz. Kibrinizden onlara güldünüz. O kadar cehl ü gaflet içinde yüzüyordunuz ki onları masharalığa almanız beni anmayı size unutdurdu.

111 — İnniy cezeytühümülyevme bimâ saberû ennehüm hümülfâizûne.

İşte ben kemâl-i âtıfet ve lûtfumdan onlara; bugün sizin dünyada yapdığınız eziyetlere, istihzâlara karşı gösterdikleri sabra, îmandaki temkinlerine ve hissiyyât-ı dîniyyelerine mukabil en güzel mükâfatı verdim. Onlar murâda erenlerdir.

112 — Kale kem lebistüm fiyl'ardı adede siniyne.

Bâkîyi fâniye değişdiklerinden, a'lâyı bırakıp ednâyı ihtiyâr etdiklerinden, tevbih yoluyla:

"Ey dalâletde kalan müsrifler! Arz üzerinde kibr ü gurûr ile kaç sene kaldınız?" diye sorulacak.

113 — Kalû lebisnâ yevmen ev ba'da yevmin fes'elil'âddiyne.

"Bir gün veya bir günün birazı kaldık. Ehl-i kabûle, ehl-i sürûra, üzerimize müvekkil olan melâikeye sor" derler.

114 — Kale in lebistüm illâ kaliylen lev enneküm küntüm ta'lemûne.

Cevâben buyuracak:
Cidden pek az kaldınız.
Ey Hak ve hakıkate cebhe alanlar!
Eğer azabda kalacağınız zamanları bir bilseydiniz.

115 — Efehasibtüm ennemâ haleknâhüm abesen ve en neküm ileynâ lâ türce'ûne.

Ey câhil inadcılar!
Bizim ef'âlimiz hikmetsiz mi? Biz sizi abes olarak mı yaratdık zannetdiniz? Kezâ a'mâlinize, ahvâlinize bakılmayacak mı, bize irca' edilmeyecek misiniz zannetdiniz?
Ey müsrif mücrimler!
Nasıl ef'âlinizden, a'mâlinizden sorulmazsınız? Hem dâl, hem mudil olduğunuzun hısâbını vermezsiniz?

116 — Fete'âlellâhül-meliküलhakku lâ ilâhe illâ hüve rabbül'arşilkeriymi.

Huzûran ve şühûden her şey'i muhît, gafletden ve zühûlden, hâdisat ve tasavvuratdan münezzeh, her şey'inde kayyûmiyyet-i zâtiyyesi meşhûd olan Allah, o Melikül Hak sizi abes yaratmakdan münezzehdir. Şân-ı Sübhânîsine yakışmayan şeylerden âlîdir. O'ndan başka ma'bûdün bilhak hiçbir ilâh yokdur. O, Arş-ı Kerîm'in Rabbidir.

117 — Ve men yed'u me'allahi ilâhen âhare lâ bürhâne le-

hu bihî feinnemâ hısâbühû ınde rabbihî innehû lâ yüflihulkâfirûne.

Bu böyle olduğu hâlde, her kim ki, her şey'i huzûriyle, şühûdiyle muhît olan Allah'ın beraberinde, sübûtuna hiçbir bürhan olmayan başka bir ilâhe, bir ma'bûda ibâdet ederse onun hısâbı, şirkden, küfürden olan cezâsı ancak Rabbinin ındindedir. Hak olan emir budur ki, kâfirler küfürleri ve şirkleri dolayısiyle felâh bulmazlar.

118 — Ve kul rabbiğfir verham ve ente hayrürrâhımiyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Senin izinde gidenlere tenbîhen ve tezkîren söyle ki:

Ey benim Rabbim!

Bizim benlik günahımızı mağfiret et. Merhamet buyur da sahte benliğimizden soyunalım. Yâ Rabbi! Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.

Yâ Rabbi! Hakk-ı ma'rifetindeki taksîrimi mağfiret et. Makam-ı müşâhededeki keşf-i ziyâdeme merhamet et.

*

Cenâb-ı Hak'kın kerem-i Sübhânîsi ile Sûre-i Mü'minûn'un meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîlede: Hak ve hakıkate engel olan şeylerden nasıl kurtulunur? Kibr ü riyâ, sahte benlik nasıl yıkılır? Behîmî sıfatlardan; gadabdan, şehvetden, buğzdan, adâvetden, kinden, hırsdan nasıl temizlenilir? Rahmet-i Sübhâniyyeye nâil olma yolları nedir? Kimler içün korku ve mahzûn olmak yokdur? Ne vakıt fânî bâkî ile değiştirilir? Bunlar açık açık beyân edilmişdir.

—

سُورَةُ النُّور

Sûre-i Nur

Sûre-i Celîle Medenî'dir.
Âyetleri : Altmış dört,
Kelimeleri : Bin üç yüz on altı,
Harfleri : Beş bin üç yüz otuz'dur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُورَةٌ اَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَاَنْزَلْنَا فِيهَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
﴿١﴾ اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ
بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلْيَشْهَدْ
عَذَابَهُمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾ اَلزَّانِي لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةً
وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا اِلَّا زَانٍ اَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِاَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ
ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً اَبَدًا وَاُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ
﴿٤﴾ اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ اَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ اِلَّا اَنْفُسُهُمْ
فَشَهَادَةُ اَحَدِهِمْ اَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللّٰهِ اِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾
وَالْخَامِسَةُ اَنَّ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَيْهِ اِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرَؤُا
عَنْهَا الْعَذَابَ اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللّٰهِ اِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾
وَالْخَامِسَةَ اَنَّ غَضَبَ اللّٰهِ عَلَيْهَا اِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا
فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَاَنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

1 — Sûretin enzelnâhâ ve feradnâhâ ve enzelnâ fiyhâ âyâtin beyyinâtin le'alleküm tezekkerûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Fazl-ı cûdümüzle inzâl etdiğimiz, Nübüvvetini ve Risâletini te'yîd ve dînini tervic eden bu sûre bir sûre-i azîmedir. İçinde kemâl-i kudretimize, vahdâniyyetimize, her türlü in'am ve intikamımıza çok vâzıh delâlet eden âyetler indirdiğimiz gibi, beşeriyyetin saâdeti, huzûru için de farz kıldığımız ahkâm vardır. Tâ ki bellersiniz, zâhirinizi, bâtınınızı tehzîb edersiniz, bütün çirkinliklerden, bâhusus fuhuşdan, fevâhışden çekinirsiniz.

Evet... semâ-i kıdemden ehl-i keremin efendisine gönderilen bu sûre-i celîlenin nurlariyle maârif yolları nurlanmış, ahkâm-ı ubûdiyyet kullara bildirilmiştir. Bu sûredeki âyât-ı kerîme esrâr-ı kuddûsiyye ve envâr-ı Rubûbiyyeyi delilleriyle pek vâzıh beyân etmişdir.

2 — Ezzâniyetü vezzâniy feclidû külle vâhıdin minhümâ miete celdetin ve lâ te'huzküm bihimâ re'fetün fiy diynillâhi in küntüm tü'minûne billâhi velyelmil'âhıri velyeşhed azâbehümâ tâifetün minelmü'miniyne.

Ey tâlib!

Allahü Sübhânehû Teâlâ evvelâ hükm-i zinâdan başlıyor. Zîra aîle teşkilâtında aile yuvaları ne kadar şerefli, ne kadar nâmuslu, ne kadar temiz olursa, yetişen yavrular, dolayısıyle ondan teşekkül eden millet de o kadar mücessem-i edeb ü vefâ olur.

Zâniye ve zâni ya'ni zinâ eden kadınla zinâ eden erkekden hemen bunlardan her birine yüz değnek vurun.

(Dikkat edilirse: "Zâniye" denmiş, "Mezniyye" denmemiş. Demek oluyor ki kerhen zinâ edilen kadın bu cezâdan hâricdir. Sonra değnek de olur olmaz yere vurulmayacak deriye vurulacakdır. "Celde" lâfzında buna işâret vardır.)

Allah'a, bütün emirlerin, nehiylerin, haddlerin, ahkâmın O'ndan geldiğine îmân ediyorsanız ve Âhıret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dîninde ya'ni bu haddi tatbik husûsunda kalbinize acımak gelmesin. Ve mü'minlerden bir tâife hadd vurulduğu, cezâ verildiği zaman şâhid olsun. (Yine Cenâb-ı Hak cezânın gizli verildiğini istemiyor alenî olduğunu istiyor. Zîra hafî olursa belki hadd tecâvuz edilir işkence yapılır. Sonra ulu orta insanların şâhid olmasını da istemiyor. Elinden dilinden selâmetde kalınmış, bütün a'zâ-i cevârihı imân etmiş olan kimselerin bulunmasını istiyor.)

3 — Ezzâniy lâ yenkihu illâ zâniyeten ev müşriketen vezzâniyetü lâ yenkihuhâ illâ zânin ev müşrikün ve hurrime zâlike alelmü'miniyne.

Zânî erkek, hudûdullahı tecâvuz eden o adam; ancak zinâ eden bir kadın veya müşrike bir kadınla nikâhlanabilir. (Zîra o, onun cinsindendir, onunla ülfet etmiştir. Ehl-i iffetle nikâhlanamaz.) Zâniye kadın da ancak zânî veya müşrik bir erkekle nikâhlanabilir. (Bunlar çirkinlikde birbirlerine benzerler.) Ve bu çirkin fi'l mü'minlere haram kılınmışdır.

4 — Velleziyne yermûnelmuhsanâti sümme lem ye'tû bierbe'ati şühedâe feclidûhüm semâniyne celdeten ve lâ takbelû lehüm şehâdeten ebeden ve ülâike hümülfâsikûne.

İffet sâhıbi, nâmuslu kadınlara (evli olsun, bekâr olsun) zinâ isnâd eden, sonra da emîn, mürüvvet sâhıbi, âdil dört şâhid

getiremeyen kimselere seksen değnek vurun. (Değneğin vuruş tarzı aynen zinâdaki gibi olacak. Yalnız adedce ondan az oluyor. Hayatları inkıraz oluncaya kadar şehâdetlerini kabûl etmeyin.

İşte o müfterî, merdud şakîler fâsıklardır. Adâleti, mürüvveti terk etmişler, insâfın hâricine çıkmışlardır. Fıskların karşılık olan azâb-ı İlâhî'den necatları içün asla ricâ olunamaz.

5 — İllelleziyne tâbû min ba'di zâlike ve aslehû feinnallahe ğafûrün rahıymün.

Yalnız bu iftira atmadan sonra nedâmetle rücu' edenler (iftirâ etdiğini cem'iyyete i'lân ve iftirâ etdiği kimse ile istihlâl-i hukuk edecek), ıslah-ı hâl edenler ınd-i İlâhî'de fâsıklıkdan kurtulurlar. Zîra onların zamâirine muttali' olan Allah gafurdur; cürümlerini afveder, örtbas eder. Rahımdir; ihlâs ile tevbelerini kabûl eder. (Amma hadd ya'ni seksen değnek yine vurulur. Zîra hadd-i kazfdaki cezâ hukuk-ı ıbâda âid, fâsıklıkdaki cezâ hukuk-ı İlâhî'ye âiddir.)

6 — Velleziyne yermûne ezvâcehüm ve lem yekün lehüm şühedâü illâ enfüsühüm feşehâdetü ehadihim erbe'u şehâdâtin billâhi innehû leminessâdikıyne.

Zevcelerinize zinâ isnâd edip ve kendilerinden başka şâhidleri bulunmayan kimseler ise, bunlardan her biri şöyle şehâdet etmelidir: "Billâhi kendisi şübhesiz sâdıklardandır." Ya'ni isnadlarının, sözlerinin hakıkat olduğuna dâir Allah'a kasem ile dört def'a tekrarlaması.

7 — Velhâmisetü enne lâ'netallahi aleyhi in kâne minelkâzibiyne.

Bu da'vâda böyle dört kerre kasemle te'kîdini yapdıkdan sonra bu dört şehâdeti te'kîden beşincisi de şöyle olacak: "Eğer yalan söylüyor ise (Eğer yalan söylüyor isem) muhakkak Allah'ın lâ'neti üzerine olsun" (Allah'ın lânetine uğrayayım.)

8 — Ve yedreû anhel'azâbe en teşhede erbe'a şehâdâtin billâhi innehû leminelkâzibiyne.

9 — Velhâmisete enne ğadaballahi aleyhâ in kâne minessâdikıyne.

Zevcden bunun üzerine hadd sâkıt olur. Zevceden de azâbı dört def'a kasemle Allah'a şöyle şehâdet etmesi kaldırır:

"Billâhi o muhakkak yalancılardandır. Bana iftirâ ediyor, atıyor, ben onun isnâdından beri'yim." Beşincide de bunları te'yîden te'kîden yine kasemle: "Eğer bana zinâ isnâd eden, iftirâ atan o, sâdıklardan ise muhakak Allah'ın gadabı kendinin üzerine" (benim üzerime olsun, O'nun Allah'ın gadabına uğrayayım.)

10 — Ve levlâ fadlullahi aleyküm ve rahmetühû ve ennallahe tevvâbün hakiymün.

Kullarının bütün serâirine muttali' olan Allah'ın fazl u rahmeti sizin irtikâb etdiğiniz seyyiâta karşı olmasaydı?!. O, rahmetiyle mühlet verir, tevbe etmeniz içün bahâneler hâlkeder. Ve ey insanlar! Biliniz ki: Ahvâlinizi ıslah eden Allah tevvab'dır; sizi tevbeye muvaffak kılar. Hakîmdir; bütün ef'âlinizde cezânız içün acele etmez.

(Sûretün enzelnâhâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

اِنَّ الَّذِيْنَ جَآءُوْ بِالْاِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوْهُ شَرًّا لَّكُمْ بَلْ هُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَّا اكْتَسَبَ مِنَ الْاِثْمِ وَالَّذِيْ تَوَلّٰى كِبْرَهٗ
مِنْهُمْ لَهٗ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿١١﴾ لَوْلَآ اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُوْنَ
وَالْمُؤْمِنٰتُ بِاَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَّقَالُوْا هٰذَآ اِفْكٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٢﴾ لَوْلَا جَآءُوْ
عَلَيْهِ بِاَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ فَاِذْ لَمْ يَاْتُوْا بِالشُّهَدَآءِ فَاُولٰٓئِكَ عِنْدَ اللّٰهِ
هُمُ الْكٰذِبُوْنَ ﴿١٣﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ فِي الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِيْ مَآ اَفَضْتُمْ فِيْهِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿١٤﴾ اِذْ تَلَقَّوْنَهٗ
بِاَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُوْلُوْنَ بِاَفْوَاهِكُمْ مَّا لَيْسَ لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ وَّتَحْسَبُوْنَهٗ
هَيِّنًا وَّهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيْمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَآ اِذْ سَمِعْتُمُوْهُ قُلْتُمْ مَّا
يَكُوْنُ لَنَآ اَنْ نَّتَكَلَّمَ بِهٰذَا سُبْحٰنَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيْمٌ ﴿١٦﴾
يَعِظُكُمُ اللّٰهُ اَنْ تَعُوْدُوْا لِمِثْلِهٖٓ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ
اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيٰتِ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٨﴾ اِنَّ الَّذِيْنَ يُحِبُّوْنَ اَنْ تَشِيْعَ
الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ فِي الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿١٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ وَاَنَّ اللّٰهَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿٢٠﴾

11 — İnnelleziyne câû bil'ifki usbetün minküm lâ tahsebûhü şerren leküm bel hüve hayrün leküm liküllimriin minhüm mektesebe minel'ismi velleziy tevellâ kibrehû minhüm lehu azâbün azıymün.

İmdi, Allahü Sübhânehû Teâlâ, Hazret-i Âişe'ye yapılan iftirâ münâsebetiyle Hazret-i Âişe'nin kemâl-i ismet ü iffetini, ulüvv-i şânını, kadrini beyan buyuruyor:

Haberiniz olsun ki Âişe hakkında iftirâ ile gelen müsrif müfritler, içinizden sayılı bir takımdır.

Siz bu iftirâyı hakkınızda bir şer sanmayın. Belki o, hakkınızda bir hayırdır. Bir kerâmetin zuhûruna, berâetinizi, tahâretinizi beyân eden âyât-ı ızâmın nüzûlüne, iftirâ edenlerin cezâ görmesine, hakkın tecellîsine bir sebebdir. O iftirâ edenlerden herkese kazandığı vebâl nisbetinde azab vardır. Sözü büyütenler, yayılmasına çalışanlar; günahın büyüğü de onun, azâbın en büyüğü de onundur.

12 — Levlâ iz semı'tümûhü zannelmü'minûne velmü'minâtü bienfüsihim hayren ve kalû hâzâ ifkün mübiynün.

Ne olurdu bu iftirâyı işitdiğiniz zaman mü'minler, mü'mineler kendi kendilerine hüsn-i zanda bulunsalardı, bâhusus Ehl-i Beyt'in ismetini, iffetini düşünerek, bu ne açık bir iftirâ, ne büyük bir yalandır deselerdi ya!. (İman, Ehl-i Beyt'e karşı bunu dedirtmek îcâbetmez mi? Sonra hakıkî mü'minler hepsi nefs-i vâhıde gibidir. Onlardan birine ezâ, hepsine ezâ gibidir.)

13 — Levlâ câû aleyhi bierbe'ati şühedâe feiz lem ye'tû bişşühedâi feülâike ındallahi hümülkâzibûne.

O müsrif iftirâcılar bu iftirâlarına karşı sıkatdan; doğruluklariyle şöhret almış, her söyledikleri tasdîk edilmiş, âdil dört şâhid getirselerdi ya. O müfterîler mâdâmı ki bu iftirâlarına şâhid getiremediler, onların zamirlerine muttali' olan Allah ındinde yalancı kimselerdir.

14 — Ve levlâ fadlullahi aleyküm ve rahmetühû fiyddünyâ vel'âhıreti lemesseküm fiy mâ efadtüm fiyhi azâbün azıymün.

Eğer Dünyâ'da ve Âhıretde Allah'ın hakkınızda fazl u rahmeti olmasaydı, çıkardığınız o iftirâ, ağızdan ağıza nakl etdiğiniz o şâyiat içün size muhakkak büyük bir azab dokunurdu. (Fakat O'nun fazl u rahmeti azâbı ta'cîl etmez, size mühlet verir tevbe edesiniz diye.)

15 — İz telakkavnehû bielsinetiküm ve tekûlûne biefvâhiküm mâ leyse leküm bihî ılmün ve tahsebûnehû heyyinen ve hüve ındallahi azıymün.

Nasıl büyük bir azâb olmaz? Hani siz, çirkinliğin, kerâhetin en nihâyeti olan o iftirâyı dillerinizle telâkki ediyor, birbirinize soruyor, işitmekle kabûl ediyordunuz. Hiç bir ilminiz olmayan şey'i ağzınıza alıyordunuz. Hâlbuki söylenen o büyük cürüm, iftirâdan beri' olan afîfe bir kimseye isnâd edilen o sözler, onun kemâl-i ismet ve iffetine muttali' olan Allah ındinde en büyük bir vebâldir, türlü türlü azâbı çeker.

16 — Ve levlâ iz semı'tümûhü kultüm mâ yekûnü lenâ en netekelleme bihâzâ sübhâneke hâzâ bühtânün aziymün.

Onu işitdiğiniz vakıt, onları tekzîb ederek: "İstikamet üzere olun, böyle şey'i, bâtıl fuhşu, âtıl, sarih yalanı ağzımıza almak bize yakışmaz, aman Allahım Habîbinin harîmi ismetini hayâsız, fâcire kılacağından seni tenzîh ederiz, bu büyük bir bühtandır" deseydiniz ya.

17 — Ye'ızukümullahü en te'ûdû limislihî ebeden in küntüm mü'miniyne.

Eğer Allah'ı tasdîk ve O'nun Peygamberini kabûl etmişseniz, mefâsid-i ahvâlinizi ıslah eden Allah size va'z ve ihtâr ediyor. Bir daha ebeden Allah'a ve Resûlüne karşı su'-i edebde bu-

lunmayın, bu gibi şeylere, böyle iftiralara dönmeyin. Ne söyleyin, ne söyletin, ne de dinleyin.

18 — Ve yübeyyinullahü lekümül'âyâti vallahü aliymün hakiymün.

Salâh-ı hâlinizin müdebbiri olan Allah, edebin en güzelini âyetleriyle vâzıh bir sûretde beyan buyuruyor. Artık edebe çok kıymet veriniz, bâhusus Resûl-i Ekrem'in (Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem) ehl-i beytine karşı saygıda kusur göstermeyiniz. Allah alîmdir; bütün mahlûkatının ahvâlini bilir. İftirâyı yapanı, iftirâya kananı... bunların hepsini bilir. Bütün ef'âlinde ve tedbirlerinde hakîmdir, emirleri, nehiyleri hikmetsiz değildir.

19 — İnelleziyne yühıbbûne en teşiy'alfâhışetü fiylleziyne âmenû lehüm azâbün eliymün fiyddünyâ vel'âhıreti vallahü ya'lemü ve entüm lâ ta'lemûne.

İçlerindeki habâset dışlarına vurarak, aklen ve şer'an mezmum, bîedebâne sözlerin mü'minler arasında neşrini ve şüyû' bulmasını ârzu eden müfsidler içün çıkardıkları şâyialardan dolayı dünyâ'da ve âhıretde azâb-ı elîm vardır. Bütün umûr u husûsu bilen Allah, onların zamirlerindeki o bîedebâne sözlerin şuyû' bulmasının onlara verdiği sevinci de bilir. Onlar o kadar sevinirler. Siz bilmezsiniz.

20 — Ve levlâ fadlullahi aleyküm ve rahmetühû ve ennallahe reûfün rahıymün.

Yâ Allah'ın hakkınızda fazl u rahmeti olmasaydı?.. Sizin azâb-ı elîm ile cezânızı ta'cîl ederdi. Biliniz ki: Sizden sâdır olan her şey'i Allah murâkebe eder. Raufdur; O'nun zararından sizi muhâfaza eder. Rahıymdir; sizi tevbede muvaffak kılar. Muhakkak Allah'ın rauf, rahıym olması sizin ukubetinizi ta'cîl etdirmiyor, size tevbeye mühlet veriyor, tevbe kapısını açık bırakıyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَن يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ
يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ
مِنكُمْ وَالسَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَّحِيمٌ ﴿٢٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾ يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ
أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَئِذٍ
يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾
الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ
لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَٰئِكَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ
لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ
أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾

21 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tettebi'û hutuvâtişşeytâni ve men yettebı' hutuvâtişşeytâni feinnehû ye'mürü bilfâhşâi velmünkeri ve levlâ fadlullahi aleyküm ve rahmetühû mâ zekâ minküm min ehadin ebeden ve lâkinnallahe yüzekkiy men yeşâ'ü vallahü semiy'un aliymün.

Ey Sânıın vahdâniyyetine, nübüvvet ve risâletin sıdkına, Kur'an-ı Mübîn'in bütün beşeriyyetin saâdetini tekeffül etdiğine, istikbâl inananların olduğuna inananlar! O îmanlarının iktizâsı sebebiyle nefs ü hevâlarına muhâlefet edenler!

Sizi Hak'dan ayırmak içün çalışan Şeytân'ın (insan şeytânının) adımlarına uymayın. Onun isrine tâbi' olmayın. İzinden gitmeyin. (O şeytan kalbinize vesvese verir, fuhşu, fuhşun yayılmasını gözlerinize ziynetlendirir.) Ey mü'minler! Sizden her kim Şeytân'ın adımlarına uyar, onun gitdiği yola giderse fahşâyı, münkeri irtikâb eder. (Nasıl irtikâb etmez?) Zîra Şeytan, kendisine tâbi' olana fahşâyı; aklen ve şer'an ne kadar çirkin olan şey varsa onları, ve münkeri, merdûd olan şeyleri emreder. Eğer Allah'ın hakkınızda fazl u rahmeti olmasa, ahvâlinizin ıslahını tekeffül etmese, o geniş rahmeti bütün kullarına şâmil bulunmasaydı; içinizden hiçbiriniz ebediyyen temize çıkamaz, günah kirinden temizlenemez, Şeytân'ın vesvesesinden, gailelerinden kurtulamazdı. Velâkin kullarının umûrunu tedbîr, tedvîr, tanzîm eden Allah, kullarından dilediğini lûtfu ile, hikmet-i Sübhânîsiyle Şeytân'ın gailelerinden, vesveselerinden kurtarır, tevbesini kabûl eder, temize çıkarır. Umûmun içine, dışına muttali' olan Allah sözlerini işidir, maksadlarını, niyyetlerini bilir, semı'dir, alîmdir.

22 — Ve lâ ye'teli ülülfadli minküm vesse'ati en yü'tû ülilkurbâ velmesâkiyne velmühâciriyne fiy sebiylillâhi velya'fû velyasfehû elâ tühıbbûne en yağfirallahü leküm vallahü ğafûrün rahıymün.

İfk hâdisesinde münâfıkın iftirâsına aldanıp dedikodu edenlere ekâbir gücenmişler, bundan dolayı da yardımlarını kesmişlerdi. İmdi Cenâb-ı Hak onlar hakkında buyuruyor: (Nazm-ı kerîmin sebeb-i nüzûlü Hazret-i Ebûbekir (Radıyallahü Anh) olduğu rivâyet edilmişdir...)

Bir de içinizden fazl u kerem, geniş rızk ve mâle mâlik olanlar; karâbet sâhıblerine, günlük geçimlerinde zorluk çeken düşkünlere, yoksullara, bâsusus Allah yolunda dînini tervic ederek o uğurda hicret edenlere (şimdiye kadar) verdiklerini vermemeye yemîn etmesinler, kusûr etmesinler. (Hazret-i Âişe (Radıyallahü Anhâ)nın ismet ve iffetini beyân eden, onu bütün çirkinliklerden berâet etdiren âyât nâzil olduktan sonra bütün mü'minleri afvetsinler. Onlar tevbe etdiler, nedâmet etdiler. Allah da tevbelerini kabûl etdi. Levm etmesinler.) Vaçgeçsinler, önüne bakdıracak bir şey söylemesinler, musâfaha etsinler, evvelki vergilerine devâm etsinler.)

Yâ sizler bu afvınız sebebiyle Allah'ın size mağfiret etmesini, sizin günahlarınızı, zellelerinizi bağışlayıp örtbas etmesini arzu etmez misiniz, sevmez misiniz?

Ey tâlib!

Resûl-i Ekrem bu âyet-i kerîmeyi Hazret-i Ebûbekir'e tilâvet buyurduklarında, Ebûbekir (Radıyallahü Anh) "Elbette severim" diye niyazda bulununca, Resûl-i Ekrem "O hâlde yemîne kefâret, Mıstah'ın da nefakasını ver" buyurdular.

Allah gafurdur, rahıymdir; kardeşlerinin cürümlerini Hak nâmına afvetmeleri sebebiyle onlara çok mağfiret eder, çok merhamet eder.

23 — İnnelleziyne yermûn – elmuhsanâtilğâfilâtilmü'minâti lü'ınû fiyddünyâ vel'âhıreti ve lehüm azâbün azıymün.

Cenâb-ı Hak bu nazm-ı Sübhânîsiyle de, ehl-i nâmusa hiç kimsenin dil uzatmamasını emrediyor ve hakkındaki azâba yârın a'zâ-i cevârihının şehâdet edeceğini beyan buyuruyor:

Hiç şübhe yok ki, hudûdullahı muhâfaza etmiş, ismet ve iffet sâhıbi, Allah'a yakınen îmân etmiş, O'nun gönderdiği ahkâmı sertâc-ı ibtihâc, ındindeki hudûdu kabûl etmiş, Resûlünün sünnetiyle yaşamış, bâhusus yevm-i cezâda her şey'in meydâna çıkacağına yakınen inanmış olan mü'mine kadınlara hiçbir şeyden haberleri yok iken zinâ isnâd edenler, bu iftirâları dolayısiyle dünyâ'da da, âhıretde de Allah'ın rahmetinden tard edildiler. Bu kötü fi'lleri, bu kötü uydurmaları sebebiyle onlar içün büyük bir azab vardır.

24 — Yevme teşhedü aleyhim elsinetühüm ve eydiyhim ve ercülühüm bimâ kânû ya'melûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Bu çirkinliğin âkıbetini tevbihen beyân et:

O gün ki (kendi ihtiyarları olmaksızın ağızlarına mühür vurulmazdan evvel kasden) o nâmuslu kadınlara yapdıkları iftirâya, işledikleri seyyiatlarına dilleri, elleri ve ayakları aleyhlerine şehâdet edecekdir.

25 — Yevmeizin yüveffiyhimullahü diynehümülhakka ve ya'lemûne ennallahe hüvelhakkulmübiynü.

O gün Allah, adl-i Sübhânîsiyle tecellî ederek onlara amellerinin hak olan cezâsını ziyâdesiz ve noksansız temâmen verecekdir. Onlar da o anda Kaadir ü Muktedir, envâ'-ı in'am ve intikam sâhıbi olan Allah'ın apaçık bir hak olduğunu, adl-i tâm ile kendilerini tecziye etdiğini âşikâr bileceklerdir.

26 — Elhabiysâtü lilhabiysiyne velhabiysûne lilhabiysâti vettayyibâtü littayyibiyne vettayyibûne littayyibâti ülâike müberreûne mimmâ yekûlûne lehüm mağfiretün ve rizkun keriymün.

Habîsat habisler içün. Selâmet caddesinden çıkmış, envâ-ı rezâletle donanmış, ma'nevî tahâretden âzâde, hayâsı kalmamış

kadınlar ayni sıfatda bulunan erkekler içündür. Onlar birbirlerinin küfvüdürler, birbirlerine münâsibdirler. Erkeklerden habîs olanlar da kadınlardan habîse olanlar içündür. Onların nazîridirler. Kezâ tayyibat tayyibler içündür. Pâk, iffet temizliği ile tertemiz olan kadınlar pâk olan erkekler içündür. Yine adâlet caddesinde doğru yürüyen erkekler kezâlik öyle olan kadınlar içündür. Şerîat lisâniyle birbirlerine küfüvdürler, biribirlerine yakışırlar. Allah böyle va'zetmişdir. Bu hüküm Allah tarafından verilmişdir. Bu münâsebeti Allah beyân etmişdir. Bunlar Hak yolundan sapmış habîs iftirâcıların dediklerinden münezzeh olup pâk olduklarına Allah muttali' ve şâhiddir. Kendilerine bir mağfiret, Cennetde bir rizk-ı kerîm vardır ki o rizka cemâl-i Sübhânî derler.

27 — Yâ eyyühelleziyne âmenû lâ tedhulû büyûten ğayre büyûtiküm hattâ teste'nisû ve tüsellimû alâ ehlihâ zâliküm hayrün leküm le'alleküm tezekkerûne.

İmdi Cenâb-ı Hak âdâb-ı muâşeretden olmak üzere mü'minler arasında isti'nâsı ya'ni bir yere girmeklik edebini beyan buyuruyor:

Ey mü'minler!

İmânınızın iktizâsı edeb ve muhabbetinizin muhâfazası, aranızda ihlâsın devâmı içün kendi evlerinizden başka evlere (ihvânınızdan birinin evine, odasına, meşgul olduğu yere) izinsiz, isti'nassız, birdenbire girmeyin. Sâhıblerinden izin alın, isti'nâs edin, ruhsat taleb edin ve ondan sonra evvelâ ehline (tehıyyenin en büyüğü olan ya'ni bir günlük, bir zamanlık bir hayrı temenni' değil de edebî bir hayrı duâ yapmak şûretiyle "Esselâmü aleyküm" diyerek) selâm verin. İsti'nâs ile girmeniz sizin içün hayırlıdır. Eğer düşünürseniz, bu sizin sohbetinizin hudûdunu, aranızdaki kardeşlik muhabbetini muhâfaza eder.

Ey tâlib!

Dikkat edilirse, ahlâka taallûk eden bu âyet-i kerîmede bu

husus "istiyzan" ile buyurulmamış da "isti'nâs" ile buyurulmuş. Ya'ni buradaki müsâade yalnız lâfzan alınacak müsâade olmayıp o kimsenin rûhundan da alınmasına işâret vardır.

Meselâ: Bir dostunuza gidersiniz size nezâketen "buyurun" der içeri alır, fakat kalbinden de "Ah yârın, yâhut iki saat sonra gelseydi" diye bir temennide bulunabilir. Bu sizi istemediğinden veya sevmediğinden dolayı değildir. O andaki iktizâ öyle îcâbetmiştir. Size lâyık olan hürmeti o an yapamayacakdır. İşte bunları hemen idrâk edin ve müsâade alarak temenni etdiği zamanda tekrar ziyâretinizi yapın.

(Yâ eyyühülleziyne âmenû...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِن
قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾ لَّيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾ قُل
لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ
أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ
يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي
إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ
أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا
يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا
إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

28 — Fein lem tecidû fiyhâ ehaden felâ tedhulûhâ hattâ yü'zene leküm ve in kıyle lekümürci'û ferci'û hüve ezkâ leküm vallahü bimâ ta'melûne aliymün.

Eğer evde izin alacak hiçbir kimseyi bulamazsanız kat'iyyen içeriye girmeyiniz. Size izin verilinceye kadar sabrediniz. Şâyed buldunuz da "geriye dönünüz" denilirse; derhâl, tefahhus etmeksizin, esbâbınızı araştırmaksızın dönünüz. Sakın girmek isrârında bulunmayınız. O şekilde dönüş, hakkınızda daha nezih, daha nezâketli ve makbûldür. Allah bütün amellerinize alîmdir.

29 — Leyse aleyküm cünâhun en tedhulû büyûten gayre meskûnetin fiyhâ metâ'un leküm vallahü ya'lemü mâ tüdbûne ve mâ tektümûne.

Meskûn olmayan, ya'ni süknâ içün olmayan (aile içün mesken ittihâz edilmeyen) (han, ardiye, mahzen, mağaza, kervansaray gibi) ve içinde bir intifa' salâhiyetiniz ve alâkanız olan odalara girmenizde size bir günah yokdur. Kullarının zamâirine muttali' olan Allah, siz neyi açıklar ve neyi saklarsanız bilir.

30 — Kul lilmü'miniyne yeğuddû min ebsârihim ve yahfezû fürûcehüm zâlike ezkâ lehüm innallahe habiyrün bimâ yasne'ûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Hudûdullahı tasdik ve O'nun emirlerine imtisâl eden mü'minine söyle:

Gözlerini harâma bakmakdan men'etsinler. (Âni olarak böyle bir şeyle karşılaşdıkları vakıt derhâl önlerine baksınlar.)

Ey Ekmelerrüsûl! Kezâ yine söyle: Utanacak muhallerini zinâ emâretlerinden ve mukaddimelerinden muhâfaza etsinler. Gözlerini harâma bakmakdan, edeb mahallerini fuhşa tekarrüb-

den muhâfaza onların kalbleri ve nefisleri içün daha temiz, daha lâyık, daha fâidelidir. Kullarının bütün hâllerini murâkabe eden Allah, onların işlediklerinden, bütün a'zâ-i cevârihın harekâtından ve muharremâta karşı olan iştihalarından haberdardır.

31 — Ve kul lilmü'minâti yağdudne min ebsârihinne ve yahfazna fürûcehünne ve lâ yübdiyne ziynetehünne illâ mâ zahere minhâ velyadribne bihumürihinne alâ cüyûbihinne ve lâ yübdiyne ziynetehünne illâ libü'ûletihinne ev âbâihinne ev âbâi bü'ûletihinne ev ebnâihinne ev ebnâi bü'ûletihinne ev ıhvânihinne ev beniy ıhvânihinne ev beniy ehavâtihinne ev nisâihinne ev mâ meleket eymânühünne evittâbi'ıyne ğayri ülil'ir-beti minerricâli evıttıflilleziyne lem yazherû alâ avrâtinnisâi ve lâ yadribne biercülihinne liyu'leme mâ yuhfiyne min ziynetihinne ve tûbû ilellahi cemiy'an eyyühelmü'minûne le'alleküm tüflihûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Kezâ harâm olan şeylerden kaçınan kadınlara da söyle: Gözlerini harâma bakmakdan men'etsinler, muhâfaza etsinler. Edeb mahallerini, iffetlerini muhâfaza etsinler, zînetlerini açmasınlar. Zarûrî açılanı müstesna. (Ya'ni iş zamânında setrinde güçlük olan yerler: Yüz çerçeveleri, bilekden aşağı el, ayak gibi.) Bedenlerini göstermesinler. Ve baş örtülerini yakalarının üzerine kadar çeksinler, zînetlerini açmasınlar. (Gerdanlarını, göğüslerini, başlarını örtsünler.) Ancak kocalarından veya kendi babalarından veya kocalarının babalarından veya kendi oğullarından veya kocalarının oğullarından veya kendi kardeşlerinden veya kendi kardeşlerinin oğullarından veya kız kardeşlerinin oğullarından veya kendi kadınlarından (ahlâkan nezih, sohbeti temiz, hak ve hakıkate inanmış, elinden, dilinden insanlar selâmetde kalmış kadınlardan) veya câriyelerinden, veya erkekliği kalmamış sulehâ hizmetkârlarından, veya kadınların mahrem yerlerine muttali' olmayan (şehvet çağına gelmemiş, kadın

câzibiyyetini henüz bilmeyen) çocuklardan başkasına göstermesinler. Ve gizledikleri zînetleri bilinmek maksadiyle ayaklarını vurmasınlar. (Çok vekarlı yürüsünler, çapkın yürüyüşle nazar-ı dikkati celbetmesinler.) Ve ey mü'minler! Erkeğiniz, kadınınız Allah'a tevbe ediniz, O'na dönünüz, îmânınızın iktizâsı ne ise onu yapınız, Allah'ın emirlerine sarılınız, muktezâ-i beşeriyyet ü gaflet hatânız olursa o hatâda isrâr etmeyiniz, nedâmet ediniz, yalvarınız ki felâh bulabilesiniz.

Ey tâlib!

Tevbe, her sınıf hâlka lâzımdır.

Mübtedî tevbe eder: Muharrematdan.

Müntehî tevbe eder: Hak'kın gayrısından i'raz eder.

Mübtedînin felâhı: Nâr'dan kurtulup Cennete dühûldür.

Mutavassıt'ın felâhı: Arz-ı Cennet'den a'lâya, illiyyîne, makam-ı kurbe terfi'dir.

Müntehînin felâhı: Vücûd-ı mecâzî hapsinden kurtulup vücûd-ı hakıkîye vâsıl, zulmet-i hâlkıyyeden halâs olup nûr-ı Rubûbiyyete nâil olmakdır.

(Fein lem tecidû...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ۚ إِن يَكُونُوا فُقَرَاءَ
يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾ وَلْيَسْتَعْفِفِ
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۗ وَالَّذِينَ
يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا ۖ
وَآتُوهُم مِّن مَّالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ ۚ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ
إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَن يُكْرِههُّنَّ
فَإِنَّ اللَّهَ مِن بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ أَنزَلْنَا
إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُّبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِّنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً
لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾ اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ مَثَلُ نُورِهِ
كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ ۖ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ ۖ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا
كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٍ مُّبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا
غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ ۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٍ ۗ
يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ ۚ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ ۗ
وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾ فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَن تُرْفَعَ
وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿٣٦﴾

32 — Ve enkihul'eyâmâ minküm vessâlihıyne min ıbâdiküm ve imâiküm in yekûnû fükarâe yuğnihimullahü min fadlihi vallahü vâsi'ün aliymün.

(Ey mü'minler! Zevcesi olmayan hür erkekler, hür kadınlar! Evleniniz.) Bir de içinizden bekâr olanları, ve kölelerinizden, câriyelerinizden nikâha sâlih olanları, salâh hâlde bulunanları evlendiriniz. Eğer akid ve nikâh yapıldığı vakıt fukâra iseler onların fakr u fâkalarından endişelenmeyin. Allah onlara cûd-ı rahmetiyle nikâhdan sonra zenginlik verir. Kullarının rızıklarının mütekeffili olan Allah, onların rızıklarını genişledir, hâlini alîmdir.

33 — Velyesta'fifilleziyne lâ yecidûne nikâhan hattâ yuğniyehümullahü min fadlihî velleziyne yebteğûnelkitâbe mimmâ meleket eymânüküm fekâtibûhüm in alimtün fiyhim hayren ve âtûhüm min mâlillâhilleziy âtâküm ve lâ tükrihû feteyâtiküm alelbiğâi in eredne tehassunen litebteğû aredalhayâtiddünyâ ve men yükrihhünne feinnallahe min ba'di ikrâhihinne ğafûrün rahıymün.

Evlenmek içün kendi hâllerine münâsib birini bulamayanlar, Allah ihsân edinceye kadar bekârlığın meşakına sabretsinler, iffetlerini muhâfaza etsinler. (İmdi, Allah'ın rızâsını taleb ile âzâd olmak isteyen memlûklar hakkında buyuruluyor): Ve mâlik olduğunuz köle ve câriyelerinizden mükâtebe* isteyenleri de; eğer kendilerinden bir hayır (cem'iyetde şer, fesad gibi bir tecellîde bulunmayacaklarını) biliyorsanız hemen kitâbete kesin. Ve kitâbete kesdikten sonra onlara Allah'ın size fazlıyla vermiş olduğu malından verin.

---

* Köle ve câriyenin âzâd olunması husûsunda muayyen bir meta' ile efendisi ile anlaşmalarına denir. Ya'ni kendi kendisini efendisinden satın alması keyfiyyeti.

Sonra da Cenâb-ı Hak, rekabelerine, sâhıb olduklarına hüsn-i muâşeretle muameleyi, hukuklarına riâyeti, kendilerine zulüm yapılmamasını emrediyor da: (Ve lâ tükrihû feteyâtiküm alelbiğai in eredne tehassunen litebteğu aredalhayâtiddünyâ...) buyuruyor: Dünyâ hayâtının fânî metâını kazanacaksınız diye câriyelerinizi iffetlerini muhâfaza etmek istedikleri hâlde cebren fuhşa sevketmeyiniz. (Onlar kadın oldukları hâlde hudûdullahı tecâvuzdan, bağy'den, fuhuşdan tehaffuz etmeye çalışırlarken ve ehak olarak sizlerin onları muhâfaza etmeniz lâzım gelirken lâ şey olan lâşe-i dünyâya tenezzül edip fuhuş kazancı gibi pis bir kazanca rağbet ederek onları fuhşa sevketmeyiniz.) Eğer bunlar iffetli olmak istedikleri hâlde cebren fuhşa sevk olunurlarsa Allah onları ikrahlarından dolayı afveder, gafûrürrahıymdir. Fakat ikrâh edenleri, o zâlimleri en şedid azâb ile azâb eder.

34 — Ve lekad enzelnâ ileyküm âyâtin mübeyyinâtin ve meselen minelleziyne halev min kabliküm ve mev'ızaten lilmüttekıyne.

Ey fisk u isyanda isrâr edenler! Nasıl ikab olmaz? Kasem olsun ki biz makam-ı fazl-ı cûdümüzden sizin salâh u necâtınız içün vâzıh, apaçık âyetler, sizden evvelkilere âid misâller (evet, o misâllerde isyân edenlerin hâlleri, o zulmet pek âşikâr beyân edildi, onların kötü iftirâlarından, sanîalarından ibret alsınlar içün kıssalar bir bir anlatıldı). Takvâya erenler, Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkatına şefekatkâr olanlar içün de mev'ızeler indirdik. (Şübhesiz bunlar Allah'dan korkanlar içün mev'ızedir.)

35 — Allahü nûrüssemâvâti vel'ardı meselü nûrihi kemişkâtin fiyhâ mısbâhün elmısbâhü fiy zücâcetin ezzücâcetü keennehâ kevkebün dürriyyün yûkadü min şeceretin mübâreketin zeytûnetin lâ şarkıyyetin ve lâ ğarbiyyetin yekâdü zeytühâ yudıy'ü ve lev lem temseshü nârün nûrün alâ nûrin yehdiyllâhü linûrihî men ye-

şâ'ü ve yadribüllâhül'emsâle linnâsi vallahü bikülli şey'in aliymün.

Allah, Semâvat ve arz'ın nûrudur. (Esmâ-i husnâsi ve evsâf-ı uzmâsı ile mütecellî olan Allah, Semâvat ve Arz'ın nûrudur. Bütün varlık O'nun zâtının nûrundan zâhir olmuşdur. Semâvat ve Arz'da var olan mevcûdâtı ketm-i ademden maddesiz, modelsiz hâlkeden, îcâdeden O'dur. O'nun muhabbet-i zâtiyyesinin tecellîsi ve esmâ ve sıfâtının tenezzülâtiyle bu âlem-i teayyün zâhir olmuşdur. Onun esmâ ve sıfâtının nûru ile o varlık nurlanmışdır. Bütün varlık O'nun nûru ile görülmüşdür. Her şey'in nûru O'nun nûrundandır. Semâvat ve Arz'ın münevviridir. Ehl-i Semâvat ve Ehl-i Arz'a hidâyet eden Allah'dır.) O' nun nûrunun temsîli (Mü'minlerin kalblerindeki îman ve ma'rifetullah, Kur'an, Resûl-i Zîşan) sanki bir mişkât; içinde bir misbah. Ki o çerağ bir billûr kandildedir. Bu billûr kandil sanki bir inci yıldız. Mişkâtda (o kandillikde) ki o misbah mübârek bir ağaçdan, öyle bir zeytundan yakılır ki ne şarkîdir, ne garbî. Ona ateş değmese bile ziya' verir. Allah nûru, nûr üzerine nûr'dur. O, tahdidsiz, kat kat nurdur. Allah, nûruna dilediğini hidâyet buyurur. O nûrun kemâl-i şa'şaasındaki ve lemeânındaki tecellîyi tevfîkat-ı Sübhânîsiz hiç kimse temâşâ edemez. Kullarını fezâ-i vahdetine hidâyet eden Allah, nûru ile, rahmet-i cûdü ile ibâdından cezbe-i Hakkı kime dilemişse onu vâsıl kılar. Ve Allah insanlara; hidâyet yollarını bulmaları içün misâller getirir. Enfüs ve âfâkı huzûr u şühûdiyle muhît olan Allah, mülkünde cereyân eden her şey'e bizâtihî alîmdir. O'nun hazret-i ilmine hiçbir şey gaaib değildir. Meselleri ve tatbikını da bilir. Velîsine hakıkati açmasını da bilir.

Ey tâlib!

Bir nur vardır: Eşyâyı gösterir: Güneşin nûru gibi. Kendi görünmez.

Bir nur vardır: Göz nûru gibi: Bu nur, evvelki nurdan daha şereflidir.

Bir nur vardır: Akıl nûru gibi: Cehlin zulmetinde gizlenmiş olan ma'kul şeyleri meydâna çıkarır.

Bir de nûr-ı Hak vardır: İşte (**Allahü nûrüssemâvâti vel'ardı...**) nazm-ı kerîminde Allahü Teâlâ'nın kemâl-i kudret-i ezeliyyesiyle bu mevcûdâtı izhâr etmesi O ism-i nûrun tecellîsinden ibâretdir. (**Meselü nûrihî...**) diye Allahü Teâlâ'nın ferman buyurması: Hâlka zât ve sıfâtını ta'rîf içündür. Hıtab da: Avam ve havâsın ihtisâs-ı ma'rifetine, makamâtına ve hüsn-i isti'dâdındaki fehmine göredir.

Avâmın ma'rifetindeki ihtısas: Âfakdadır.

Havâss'ın ma'rifetindeki ihtısas: Enfüsdedir. Onun içün nazm-ı kerîmde: (**Senüriyhüm âyâtinâ fil'âfâkı...**) buyurulmuşdur.

Sonra: Hazret-i insânın cesedi: Mişkât, kalbi: Zücâce, sırrı: Misbah, şecere-i mübâreke-i zeytûne: Şecere-i rûhâniyye. (**Yehdillâhü linûrihî...**) "Makamı küntü lehû semiyan ve basîran" hadîs-i kudsîsine işaret.

Yine:

Mişkât: Sadr-ı Muhammedî'ye, Zücâce: Kalb-i Muhammedî'ye, Misbah: Nûr-ı nübüvvete, Lâ şarkıyye ve lâ ğarbiyye: Lâ Nasrâniyye ve lâ Yehûdiyye. Zîra Nasrânîler Meşrıka, Yehûdiler de Mağribe doğru namaz kılarlar.

Şecere-i Mübâreke: Şecere-i Nübüvvete ki: Şeyhul'enbiyâ İbrahim Aleyhisselâm'a işâreten mesel olduğu hakıkat ehlince tefsîr edilmişdir.

Görülüyor ki nazm-ı kerîmin zâhirî ve bâtınî ma'nâsının haddi, nihâyeti yokdur. Esâsen onun zâhirî ma'nâsını şahıslar değil, zamanlar tefsîr eder. Evet, âyet-i kerîmenin zâhirî ma'nâsı üzerinde bugün biraz durulacak olursa (Elektrik) mevzuuna bir giriş vardır.

Hiç şübhe yok ki, vücûdiyle mevcûd, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhûd olan Allah; hâdisat ve tasavvuratdan, zaman, mekân ve müşâbehetden temâ-

miyle münezzehdir.* Binaen'aleyh Cenâb-ı Hak şu âyet-i celîlede: (Zât-ı ecell-i a'lâsı yeri, göğü kaplayan nur'dur) demekle çok mühim bir inceliğe temâs ediyor da: Nûr'un kâinâtın yaradılmasına bir tecellî ve mahlûkatın kendi istediği kadar devâmının ve muvâzenetinin sebebi olduğunu beyân ediyor.

Nûr'dan harâret, harâretden hareket tevellüd eder. Hareket de idâme-i muvâzenetdir. Nitekim durup dururken Semâda birdenbire gök gürlüyor, şimşek çakıyor, yıldırımlar düşüyor. O hâlde bunlar hep o nûr-ı mübeccelin ef'âli olmuyor mu? Ateş dokunmadan yanmış bir şey değil mi? Nûr üstüne nûr olmuyor mu?

Netice olarak Semâdan ecram arasında muvâzeneti tevlîd eden şey'in hareket olduğu meydanda.

İşte âyet-i celîlede: "Şark'da, Garb'da olmayan ya'ni Arz üzerinde bulunmayan (Zeytin ağacı) diye umûr-ı hâriciyyede misâl getirilen şey'in (bir seyl-i seyyâl olduğu anlaşılıyar.) Terakkıyât-ı fenniyye ile bugün de ancak Arz ve Semâ'da öyle bir harâret elektrik olarak görülüyor.

Demek oluyor ki, on üç asır evvel ismi olmayan, hâli, şânı mechûl bulunan bir madde-i seyyâliyyeyi Kur'an bize teşbîhat ve rümûzâtı ile beyân ediyor ve: (**Ve yadribullahül emsâle linnâs...**) fermânı ile de Cenâb-ı Hak tenezzülât-ı Sübhâniyyesi ile tenezzül edip misâl getirdiğini beyan buyuruyor.

Artık Kudret-i İlâhî'nin bu kadar açık âsârı karşısında (Sübhâne rabbiyel a'lâ) demekden başka çâre var mıdır?

Şaşılır o kimselere ki, Cenâb-ı Hak'kın kayyûmiyyet ve ezeliyyetini aklına sığıştıramaz da (gayr-ı mütenâhî zerrat) diye âciz şeyleri sığıştırmaya çalışır. Ne acı dalâlet!.. Hakıkati ararken bâtıl eline geçerek hak diye sarılmak ne kötü felâket!..

Zîra sünnetullah olan bu tabiat: Bir matbaadır fakat tâbi'

---

* Allah, mekândan münezzehdir, mekânlar Allah'dan münezzeh değildir.

değildir. Kaabildir fakat fâil değildir. Mısdardır fakat masdar değildir. Kanundur fakat kudret değildir. Ve bu kitâb-ı kâinâta, bu nizam ve intizâma ne kadar soyarak bakılırsa, bir ezelî irâde sâhıbinin eseri olduğu meydanda ve bütün mevcûdâtın emr-i İlâhîye müsahhar, müftekır ve murâd-ı İlâhînin hâricinde olmadığı âşikârdır.

36 — Fiy büyûtin ezinallahü en türfe'a ve yüzkere fiyhesmühû yüsebbihu lehû fiyhâ bilğudüvvi vel'âsâli.

Zât-ı Sübhânîsine kurbiyyet içün kullarına yolları kolaylaşdıran Allah, Hakkı ta'zim gaayesiyle, ibâdet içün, kendisinin adının anılmasına izin verdiği evlerin yüksek ve muazzam olmasına izin vermişdir. O beytler ki câmi'lerdir, mescidlerdir. Allah'ın izin verdiği o beytlerde sabah akşam O'nu tesbih ederler, şânına lâyık olmayan şeylerden tenzîh ederler, rızâsını taleb ederler, namaz kılarlar.

Ey tâlib!

Büyût: Kulûb-i ihtısas, derecât ile yükselir. Kalbler Allah'ın iki parmağı (celâl ve cemâl sıfatları) arasındadır. İsterse onu o makamda kaaim kılar, isterse alır. Kalbin rif'ati: Nakışdan tasfiye ile olur. O tasfiye de zikrullah ile olur. Allah, zât-ı insânı kendi zât ve sıfâtını şühûda kaabil bir âyine olarak hâlketmişdir. O âyinenin sırrı: (Lâ ilâhe illallah) zikri ile vurulur.

(Ve enkihul'eyâmâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءِ
الزَّكَوٰةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ﴿٣٧﴾
لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ
مَن يَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ
بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَآءً حَتَّىٰ إِذَا جَآءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ
اللَّهَ عِندَهُ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾ أَوْ كَظُلُمَاتٍ
فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ
بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَىٰهَا وَمَن لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ
لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِن نُّورٍ ﴿٤٠﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَن فِي
السَّمَٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَآفَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٤٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ
ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ
مِنَ السَّمَآءِ مِن جِبَالٍ فِيهَا مِن بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَن يَشَآءُ وَيَصْرِفُهُ
عَن مَّن يَشَآءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٤٣﴾

37 — Ricâlün lâ tülhiyhim ticâretün ve lâ bey'un an zikrillâhi ve ikamıssalâti ve iytâizzekâti yehâfûne yevmen tetekallebü fiyhilkulûbü vel'ebsârü.

Hak cezbesiyle cezbelenmiş, ihlâs-ı tâm sâhıbi nice ricâl vardır ki, onları Hak'dan alakoyacak hiçbir şey yokdur. Seyr ü sülûklerinde Hak'ka kurbiyyetlerine mâni' olacak hiçbir engel bulunmaz. (Kalbleriyle kalıplarının vazifesini ayırmışlar, kalıplarıyla maddeye hâkim, kalbleriyle Hak'ka âşıkdırlar... Ve aşıklarına hiçbir şey engel olamaz...) Ne ticâret, ne bey' (alış veriş), onları zikrullah'dan, (Hak'ka karşı teveccühden, O'nun kapısında ikametden), namaz kılma zamânı namaz kılmakdan, dâimî O'na meyilden, münâcatdan, zekât vermekden, infakdan (Allah içün düşeni kaldırmakdan) alakoymaz. Onlar azab gününden; öyle bir günden ki, kalblerin ve gözlerin kıvranacağı günden korkarlar.

Ey tâlib!

Kalblerin ve gözlerin kıvrandığı gün: Avâm içün müeccel, havass içün muacceldir. Hakıkî korku: Mekr-i İlâhî'den emîn olmamakdır.

38 — Liyecziyehümullahü ahsene mâ amilû ve yeziydehüm min fadlihî vallahü yerzüku men yeşâü biğayri hısâbin.

Bütün amellerin karşılığını veren Allah, onların kendilerinden sâdır olan en güzel amellerine, ef'âl-i cemîlelerine en güzel mükâfâtı verecek, fazl-ı cüdünden işlediklerinin en güzeliyle mükâfatlandıracak ve ziyâdesini ihsân edecekdir. Havâss-ı ibâdına ikrâm eden Allahü Azîmüşşan, onlardan kimi dilerse onu hısabsız rızıklandırır. Amellerinin mukabili olarak değil, hasenatlarına ıvaz olarak da değil, belki mahz-ı kerem-i cûd-ı Sübhânîsiyle hısabsız rizk-ı ma'nevî verir.

Âyetin enfüsî ma'nâsında: (Yerzüku men yeşâü): Envâ'-ı kerâmât, yakınlık dereceleri. (Biğayri hısâb): Beşerin hısâbı sayılıdır, nihâyet vardır. Allahı'ın hısâbı bundan münezzehdir.

39 — Velleziyne keferû a'mâlühüm keserâbin bikıy'atin yahsebühüzzam'ânü mâen hattâ izâ câehû lem yecidhü şey'en ve vecedallahe ındehû feveffâhü hısâbehû vallahü seriy'ulhısâbi.

Ezelde Allah'a verdikleri ahidlerinde durmayanların, Hak'kı örtenlerin, inkâr edenlerin, bâtılı hak sûretinde göstermeye çalışıp onun zorla kabûlüne uğraşanların, israr ve inâd edip îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapanların; o riyâlı, sum'alı amelleri, türlü türlü hayırları onlar içün yevm-i cezâ'da ehl-i îmânın amellerinin aksine tecellî edecekdir. Onların amelleri bir bâdiyedeki, bir sahrâdaki serâb'a benzer ki, çok susayan kimse onu su zanneder. (Susuzluğunu gidermek içün koşar) tâ ki onun yanına gelir (o kadar yorgunlukdan sonra emelinin elemiyle karşılaşır. Serabda su bulunmadığı gibi, keza) o da oraya geldiği vakıt hiçbir şey bulamaz.* (Gözler, kalbler kıvranmaya başlar, mizac temâmıyle ihtilâle uğrar, kuvâdan eser kalmaz, ciğer parçalanır, susuzluk temâmıyle isti'lâ eder, amellerinin hayrını görmezler, bulmazlar amma) önlerinde bütün hâllerini murâkabe ve kendilerinden sâdır olan her şey'i muhâsebe eden Allah'ı hâzır, şâhid, a'del bir tecellîde bulurlar. Kullarının bütün geçirdiklerine muttali' olan Allah, onların yapdıklarının hısâbını görür. Ve Allah seriy'ul-hısabdır.

40 — Ev kezulümâtin fiy bahrin lücciyyin yağşâhü mevcün

* Nı'mete küfranda bulunanlar, Allah'ın nı'metlerini ma'sıyyete sarfedenler, O'na muhâlefetde bulunup harcayanlar —ki onları Şeytan ziynetliyordu— gaflet ve cehâletle yapdıklarını ölümün yanına geldikleri vakıt görecekler, tevehhüm etdiklerinden hiçbir şey bulamayacaklardır.

min fevkıhî mevcün min fevkıhî sehâbün zulümâtün ba'duhâ fevka ba'dın izâ ahrece yedehû lem yeked yerâhâ ve men lem yec'alillâhü lehu nûren femâ lehu min nûrin.

Allahü Teâlâ, keferenin a'mâline, o amellerinden bir menfaat ve hayır göremeyeceklerine dâir umûr-ı hâriciyyede bir mesel daha veriyor:

Onların ef'âli zulmetler misâli gibidir. Müterâkim zulüm sâhıbleri müterâkim zulmetler içerisinde kalmışlardır. Hulûs-ı niyyetsiz, huzûr-ı kalbsiz, gafletle yapdıkları amellerinin sûretleri, hak ve hakıkatden alakoyan işleri, riyâ dalgalariyle örtülmüş adâletden âzâde câh sevdâları, karanlık gecede sâhili görünmeyen dibi gaayet derin bir denizdeki zulümat gibidir, o karanlıklara benzer. Onu bir dalga gelir örter. Üstüne bir dalga daha gelir, o dalganın üstünden bir bulut kaplar. Hulâsa (karanlıklar üstüne karanlıklar... hak ve hakıkatden uzaklaşma sevdâsı dalgası... onun üstünü kaplayan riyâ dalgası... onun üstünü kaplayan cah muhabbeti dalgası... onun üstünde şirk-i hafî bulutu.) Öyle zulümat ki birbiri üstüne... (gaflet-i tabiiyye zulmeti... fânî muhabbet zulmeti... beşeriyyeti inletmelik içün tehakküm zulmeti... şirk zulmeti... hulâsa birbirinden daha kesîf zulmet perdeleri... tam nûrun alâ nûrun zıddı...) ki gözlerine en yakın olan ellerini çıkardıkları vakıt, o zulmetin kesâfetinden ellerini dahi göremezler. Görmeye ihtimâl de yok.

Ey tâlib!

Şunu iyi bilmek lâzımdır ki: Her yapılan, her konuşulan şey'e Kudret hâricde vücud verir. İşte hak ve hakıkate düşman olanların amelleri, sözleri, i'tikadları da hâricde zulmet olarak vücud bulur. Onun kelâmı zulmetdir, ameli zulmetdir, gireceği yer, çıkacağı yer, gideceği yer zulmetdir. Hakkı bâtıl ile örtmek isteyen, nazar-ı aklîsiyle bu zulümatdan kendisini halâs edemez.

Zîra Allah bir kimseye bir nur vermemişse artık onun içün

hiçbir nur yokdur. (Zîra akıl nûru bu nur değildir. Nûrullahın bir husûsiyyeti vardır. Filvâkı' (Allahü veliyyülleziyne âmenû yuhricüm minezzulümâti ilennûr...) buyurulmuşdur.

41 — Elem tere ennallahe yüsebbihu lehû men fiyssemâvâti vel'ardı vattayrü sâffâtin küllün kad alime salâtehû ve tesbiyhahû vallahü aliymün bimâ yef'alûne.

İmdi de, Cenâb-ı Hak aleddevam zâtını, sıfâtını, ef'âlini, şân-ı Sübhânîsine lâyık olmayan şeylerden tenzih buyuruyor ve ehl-i Semâvât ve Arz'ın tesbîhatından haber veriyor:

Ey Ekmelerrüsûl! Görmez misin? (Buradaki rü'yet, rü'yet-i kalbdir. Rü'yet-i basara taallûku yokdur.) Semâvatda ve Arz'da olan kimseler ve cevv ü havâda saf saf kanadlarını açıp çırparak uçan kuşlar hepsi Allahü Azîmüşşânı tesbih* ediyorlar. Her biri O'nun zât-ı Sübhânîsini takdîs ve şânına lâyık olmayan şeylerden bâhusus hudûs ve imkândan, noksan sıfatlardan tenzih ediyor. Her biri salâtını ve tesbihin biliyor. Sıfât-ı ulyâ ve esmâ-i husnâ ile muttasıf olan Allah da ilm-i huzûriyle her şeylerini bilir. İhlâsdan, tesbih'den, tâatden, salâtdan ne yapmışlar ise hepsini bilir.

Âyet-i kerîmenin enfüsî ma'nâsı tahsîl edilirse:

Semâvatda: Ervah takdîs ile: Sıfât-ı cemâliyyeyi izhâr eder.

Arz'da: Cesedler tahmîd ü ta'zîm ile: Sıfât-ı celâliyyeyi izhâr eder.

Tuyûr (uçan kuşlar): Kuvâ-i kalbiyye ve sırriyye tertiblenmişlerdir. Öyle bir merâtib ile ki: Fezâ-i sırr'da nûr-ı sekînetle, istikametle yürür, hiçbiri diğerine tecâvuz edemez. Her birinin makam-ı ma'lûmu vardır. Her birisi tâat-ı mahsûsasını bilir, bu

* Tesbih: Zât-ı Ulûhiyyete lâyık olmayan şey'i nefy etmeye denir. Takdîs de: O'na lâyık olanı isbatdır. Binaen'aleyh tesbih takdîsden eamdır.

husussta terbiyesini muhâfaza eder, huzûr-ı Teâlâ'da bulunur. O'nun vahdâniyyetine şâhid olur, şühûden tesbih eder. Onların bu ef'al ve tâatını Allah bilir.

Yine tesbih:
1 — Ukalânın tesbîhi,
2 — Hayvânâtın tesbîhi,
3 — Cemâdâtın tesbîhi, diye üç kısma ayrılır.

Ukalânın tesbîhi: Nutk ile, muamelât ile.
Hayvânâtın tesbîhi: Sâmiine lisân-ı hâcât ile.
Meleğin tesbîhi: Onun gıdâsıdır, onunla yaşar. Onun tesbîhi onun terakkısini mûcib değildir. Zîra o bittabi' tesbîh edici olarak hâlkolunmuşdur.

İnsânın tesbîhi ise: Tab' ile değil, emr ile Hakkı tenzihdir. Tab' ile olmayıp emr ile olduğundan onun terakkısini mûcibdir.

Nazm-ı kerîmde: "Her biri cidden salâtını ve tesbîhini bilmiş" buyurmasındaki işâret: İlmen ve şuurlu olarak yapılmasını beyandır.
Salâtda: Ubûdiyyet içün kıyam vardır.
Tesbihde: Senâ-i Rubûbiyyet vardır.
Melekûtiyyetde: İrtıbat vardır. Melekûtiyyetin kıyâmı: Yed-i Kudret-i Sübhânî iledir. (**Fe sübhânelleziy biyedihî melekûtü külli şey'in...**) buyurulmuştur.

Melekût: Mahz-ı hayat ve ilimdir. Melekût: Âlem-i ervah'dır. İsti'dad ve kaabiliyyetine göre oradan ruh verilmişdir. İnsan, rûh-ı a'zama mazhar olduğu içün ahsen-i takvîm tecellîsine nâil olmuşdur. Onun içün insân-ı kâmil, mahlûkatın efdali ve ekremidir.

İnsânın salâtını ve tesbîhini bilmesi başka türlüdür, hayvânat ve cemâdâtınki başka türlüdür. Hayvânat ve cemâdâtınki melekûtdan bilâ şuur teallüm iledir, sûret iledir. İnsân-ı kâmildeki nutuk ise Hak'kın nutkudur. Onda O konuşur. Hayvânatda,

cemâdatda O konuşturur. Onun içün zâhir olduğu vakıt hârikul'âde denir. Zâhir olmayınca işidilmez, fehmedilmez. Ancak ehl-i keşf ve ehl-i ayân işitir, fehmeder.

42 — Ve lillâhi mülküssemâvâti vel'ardı ve ilellahilmasıyrü.

Sübhânehû Teâlâ Hazretleri kullarının ef'âlini nasıl bilmez?

Bütün o Semâvât ve Arz'ın mülkü Allahındır. İkisinin de hâlikı O'dur. Onlarda bulunanların akıl ve ruh sâhıblerinin ve gayrının hâlikı O'dur. İcâd eden, i'dâm eden, ibda' eden, iâde eden, hepsini tasarruf eden O'dur. O'nun gayrısı onları hâlketmeye kaadir değildir. Mâlikiyyet, mülkiyyet, makdûrat vücûdünden evvel, hudûsundan sonra hep O'nun. Bunların hiç birisinde şerîki yokdur. Merci'-i küll O'dur. Bütün dönüş Allah'adır. Nasıl olmaz? Evvel, âhır, zâhir, bâtın O'dur.

43 — Elem tere ennallahe yücziy sebâben sümme yüellifü beynehû sümme yec'alühû rükâmen feterelvedka yahrücü min hılâlihî ve yünezzilü minessemâi min cibâlin fiyhâ min beredin feyüsıybü bihî men yeşâü ve yasrifühû an men yeşâ'ü yekâdü senâ berkıhî yezhebü bil'ebsâri.

Ey hakıkati gören!

Baksana şu hakıkate: Kullarının rızkını mütekeffil olan Allah, murâd ettiği tarafa fırka fırka, hafif hafif bulutları nasıl sevk ediyor. Sonra onları bir yerde topluyor açıklığını, o sehab cüzü'lerinin arasını te'lîf ediyor. Sonra da onları terâküm etdiriyor, birbirinin üstüne getirip bir yığın hâline sokuyor.

Ey mu'teber görücü!

Sen de onların arasından katre katre yağan yağmuru görüyorsun. Bir de Semâ'dan, ondaki dağlardan (doludan yapılmış

dağlardan) bir dolu indiriyor da dilediğini ona çarptırıyor ve dilediğinden, ehl-i inâyetden lûtf-ı cemâlinin iktizâsı olarak onu bertarâf ediyor. Onun şimşeğinin parıltısı neredeyse gözleri alıverecek.

(Ricâlün lâ tülhiyhim...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۚ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٤٤﴾
وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ ۖ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَىٰ أَرْبَعٍ ۚ يَخْلُقُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللّٰهَ
عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٥﴾ لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ ۚ وَاللّٰهُ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللّٰهِ
وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ ۚ وَمَا
أُولٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ
بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ
مُذْعِنِينَ ﴿٤٩﴾ أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ
اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ ۚ بَلْ أُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّمَا كَانَ
قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللّٰهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٢﴾
وَأَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ لَيَخْرُجُنَّ ۖ قُلْ لَا تُقْسِمُوا ۖ
طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ ۚ إِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

44 — Yukallibullahülleyle vennehâre inne fiy zâlike le'ıbreten liülil'ebsâri.

Mülkünde kemâl-i kudreti ve ihtiyâr u istiklâliyle bizâtihî tasarruf eden nasıl O olmaz? Hâlleri, hâlden hâle tahvîl eden Allah, terâhîsiz, mühletsiz, bağteten geceyi, gündüzü taklîb ediyor, kemâl-i kudretini izhâr ediyor. Bir zıddan âni diğer bir zıddın ihdâsındaki tebdîlinde, kalbolmasında; vücûd-ı sâni'ın kadîm ve vahdetine, kemâl-i kudretine, şânına yakışmayan şeylerden münezzeh olduğunu görebilenler, akıl ve doğru hisse sâhıb olanlar içün bu vâzıh delillerde muhakkak bir ibret vardır.

45 — Vallahü haleka külle dâbbetin min mâin feminhüm men yemşiy alâ batnihî ve minhüm men yemşiy alâ ricleyni ve minhüm men yemşiy alâ erbe'ın yahlükullahü mâ yeşâ'ü innallahe alâ külli şey'in kadiyrün.

Allahü Teâlâ Arz üzerinde hareketde olan her hayvanı bir sudan yaratdı. Öyle iken kimisinin yürüme âleti yok, ya'ni ayaksız; karnı üstü yürüyor. Bir kısmı ise iki ayak üstüne yürüyor. Kimisi de dört ayak üzerine yürüyor. Hâlk ve îcâdında mutlak muktedir ve kaadir olan Allah, irâde ve ihtiyâriyle mevcûdât ve mahlûkatından ne diler ise yaradır. Kemâl sıfatiyle muktedir olan Allah, elbette her şey'e kaadirdir.

46 — Lekad enzelnâ âyâtin mübeyyinâtin vallahü yehdiy men yeşâü ilâ sırâtın müstekıymin.

Allahü Teâlâ, kullarının kendi vahdâniyyetinde, esmâ ve sıfâtının kemâlâtındaki i'tikadlarında kusûr etmemeleri husûsunda tekrar beyan buyuruyor:

Kasem olsun ki makam-ı cûd-ü lûtfumuzdan sizlere vahdâniyyetimizi, kemâlât-ı esmâ ve sıfâtımızı, türlü türlü in'am ve intikam husûsundaki kudretimizi pek vâzıh beyân edici âyetler indirdik. Tâ ki gafletde kalmayasınız, dalâl içinde bulunmayası-

nız, ulüvv-i şânımızı, kemâl-i satvetimizi idrâk edesiniz diye. Bununla beraber sizin ekserîniz gaflet ve dalâlden uyanmadınız.

Kulları içün hâdî olan Allah, fazl-ı Sübhânîsiyle kimi dilerse doğru bir caddeye hidâyet eyler. Î'vicacsız, inhırafsız, kâ'be-i tevhıde, vahdet-i zâtına çıkarır, Allah'ın dîninde, O'nun rızâsında yürüdür.

47 — Ve yekûlûne âmennâ billâhi ve birresûli ve eta'nâ sümme yetevellâ feriykun minhüm min ba'di zâlike ve mâ ülâike bilmü'miniyne.

Bir de: "Biz, Allah'a, O'nun vahdâniyyetine ve Resûlüne, O'nun Allah tarafından Allah'ın dînini ve âyâtını tebliğ içün gönderildiğine inandık, itâat etdik, Allah'ın hükmüne, O'nun Resûlünün hükmüne itâat etdik" diyorlar, sonra bunun arkasından içlerinden bir zümre ağızları ile böyle dedikleri hâlde Hak yolundan ayrılıyor, bâtıla meylediyor. Bunlar böyle ıkrar ve i'tirâf etdikleri, Allah'ın hükmünü ve Resûlünün hükmünü lisanlariyle tasdîk etmedikleri hâlde nefisleriyle tekzîb ediyorlar da yüz çeviriyorlar. İşte o münâfikıyn, o reddedilmiş şakîler mü'min değillerdir.

Âyet-i kerîmeden bu ma'nâ tahsîl olundukdan sonra, şu ma'nâ da tahsîl olunabilir:

"Allah'a ve Resûlüne inandık ve itâat etdik" dedikleri hâlde, içlerinden bir kısmı ibâhat ve zındıklık yolunu tutarak helâli haram, harâmı helâl i'tikad ediyorlar, ahkâma tecâvuz ediyorlar, âyetleri nefsânî düşüncelerle tefsîr ediyorlar, te'vîl ediyorlar, îman çerçevesinden çıkıyorlar.

48 — Ve izâ dü'û ilellahi ve resûlihî liyahküme beynehüm izâ feriykun minhüm mu'ridûne.

O münâfıklar nasıl mü'min olabilirler?

Aralarındaki nizâı kaldırmak içün resûli ile Allah'a da'vet olundukları zamanda, ya'ni Kitâbullah'a, hükmüne, şerîatina

çağırıldıkları vakıt –gerek Allah'ın hükmü olsun, gerek Allah'ın emri ile resûlün hükmü olsun birdir– bakarsın ki bunlardan bir kısmı hükmullahdan ve hükm-i resûlüllahdan da'vet olunduktan sonra derhâl muhâkemeden dönüp giderler. (Zîra Peygamberin hak üzere hükm edeceğini bilirler.)

49 — Ve in yekün lehümülhakku ye'tû ileyhi müz'ıniyne.

Amma hüküm, aleyhlerinde değil de leyhlerinde ise münkad olarak, koşarak peygamberin nezdine gelirler. O vakıt resûlün hükmüne râzı olurlar. Onların bütün meyilleri, emelleri Hak'ka değil, nefislerinedir.

50 — Efiy kulûbihim meradun emirtâbû em yehâfûne en yehıyfallahü aleyhim ve resûlühu bel ülâike hümüzzâlimûne.

Onlar îmânı kabûlden i'râz ediyorlar, yakînden, irfandan kaçıyorlar, zulme meylediyorlar...

Kalblerinde bir maraz mı var? Yoksa Allah ve resûlünün adâletinden mi tereddütleri var? Haksızlık edeceklerinden mi şübhelendiler? Yâhut su'-i zanlarından, cehâletlerinden; onların üzerine adl ile tecellî eden Allah'dan, Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanan resûlünden zulmedecek diye mi korkuyorlar? Hayır! Ne öyle, ne böyle. Zîra Allah'ın ve resûlün adâletinde şekk ü şübhe yokdur. Onların şânına yakışmaz. Zulme meyletmek onların şânına yakışır. Huzûr-ı Sübhânîden mehcûr olan işte onlar kendileri zâlimdirler. Hadd-i i'tidâlden çıkmışlar, sırât-ı müstekıymi terketmişlerdir.

51 — İnnemâ kâne kavlelmü'miniyne izâ dü'û ilellahi ve resûlihî liyahküme beynehüm en yekûlû semı'nâ ve eta'nâ ve ülâike hümülmüflihûne.

Cenâb-ı Hak sünnet-i Sübhânîsi olarak, kâfirlerden sonra imdi mü'minlerin şânını bildiriyor:

Münâfikıynin aksi olan muhlisiyn, inananlar ve istikbâl inananların olduğuna inananlar; nizâ' ve husûmet zamânında aralarında hükmetmesi içün resûlü ile Allah'a da'vet olundukları zaman, şübheleri derhâl zâil olur, bilâ kayd ü şart itâatla rağbet ederek: "Semı'nâ ve eta'nâ" "Allah'ın resûlünün bizim hakkımızda leyh ve aleyhimizdeki hükmüne râzıyız" derler. Mü'minlerin sözü ancak "semı'nâ ve eta'nâ'dır. İşte Allah'ın ve resûlünün ındinde makbûl olan suedâ bunlardır. Felâh bulacak olanlar da onlardır.

52 — Ve men yutı'ıllahe ve resûlehu ve yahşallahe ve yettakhi feülâike hümülfâizûne.

Her kim, Allah'a ve resûlüne itâat* eyler, farzların âdâbına dikkat eder, firkat ve hicran gibi bir tecellîye uğrarım diye titrer, itâat ve mütâbaatla beraber muktezâ-i beşeriyyet geçmiş günahlarından tevbe ve nedâmetle Allah'ın gayûr ve müntekım sıfatından çekinir, kalan ömründen de sâdır olacak olan günahlarından nâşi hazer eder, ondan korunursa işte ındallah onlar büyük sevablara, âlî derecelere nâil olmuşlardır. Onlar içün korku ve mahzûn olmak da yokdur. Allah'a, resûlüne hakkıyle itâat eden, bu makama terfi' eder.

53 — Ve aksemû billâhi cehde eymânihim lein emertehüm leyahrücünne kul lâ tuksimû tâ'atün ma'rûfetün innallahe habiyrün bimâ ta'melûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Münâfıklara gazâyı emr edersen cihâda behemehâl, hiç tereddüdsüz çıkar giderlermiş gibi en kuvvetli yeminleriyle kasem etdiler. Ya'ni onlar diyarlarından hemen çıkıp emre itâat edeceklerine, sen nerede olursan seninle beraber olacaklarına dâir yemîn etdiler.

---

* Hakkıyle itâat, hak ve hakıkatin gayrı olan şeyleri terkdir.

Ey Ekmelerrüsûl!

İlhâm ile, vahy ile onların nifakları zâhir oldu, sana bildirildi. Onlara söyle: Kasem, yemîn etmeyin. Tâatiniz ma'ruf bir tâat olsun ma'ruf. Sizin tâatiniz, tâat-i nifâkıyyedir. O tâat yalnız lisânınızda, kalbinizde yok! Ma'ruf tâat ihlâs ile, sıdk u niyyet ile olursa sizin içün hayır olur. İtâat, yalan yere sözle yemin değil, fi'len olursa ma'ruf itâat olur. Sizin serâirinize, zamâirinize muttali' olan Allah, bütün yapdıklarınıza ve yapacaklarınıza, nefsinizdeki maksadlarınıza habîrdir.

(Yukallibullahülleyle...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قُلْ أَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ
وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٥٤﴾ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا
الصّٰلِحٰتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضٰى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ
أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ
فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿٥٥﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَأْوٰىهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ
﴿٥٧﴾ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمٰنُكُمْ
وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلٰثَ مَرّٰتٍ مِنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ
وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلٰوةِ
الْعِشَاءِ ثَلٰثُ عَوْرٰتٍ لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ
جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوّٰفُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلٰى بَعْضٍ
كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْآيٰتِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

54 — Kul etıy'ullahe ve etıy'urresûle fein tevellev feinnemâ aleyhi mâ hummile ve aleyküm mâ hummiltüm ve in tütıy'ûhü tehtedû ve mâ alerresûli illelbelâğulmübiy-nü.

Ey Peygamber-i zîşan!

Bütün nâs'a tebliğ et, söyle:

Sizi ketm-i ademden meydâna getiren Allah'a itâat edin, bütün emirlerine, nehiylerine inkıyâd edin, kezâ size gönderdiği resûle itâat edin, O'nun taraf-ı Sübhânîden getirmiş olduklarını tasdîk edin. Bu teğbliğden sonra eğer onlar dönerler, itâatden yüz çevirirlerse peygamberlere ne? Neticesi onlara âid olur. Zîra peygambere tahmîl olunan, teblîğ-i risâlet ve nâs-ı Hak'ka da'vetdir.

Ey mükellefler! Size yükletilen ise itâat ve inkıyaddır. Ve biliniz ki: eğer resûle itâat eder, sözünü tasdîk eder, dedikleriyle amel eder, Rabbinize ma'rifet peydâ ederseniz; hidâyete erersiniz. Peygamberin üzerindeki vazife, ancak açık bir tebliğdir.

55 — Ve'adallahülleziyne âmenû minküm ve amilussâlihâti leyestahlifennehüm fiyl'ardı kemestahlefelleziyne min kablihim ve leyümekkinenne lehüm diynehümülleziyrtedâ lehüm ve leyübeddilennehüm min ba'di havfihim emnen ya'büdûneniy lâ yüşrikûne biy şey'en ve men kefere ba'de zâlike feülâike hümülfâsikûne.

Kularına envâ'-ı fazl u atâda bulunan Allah, bâhusus sizden îmân edip sâlih iş işleyenlere, Allah'ın vahdâniyyetine, O'nun sıfatlarına, gönderdiği Peygamberlere, indirdiği Kitablara, ba's ü ba'delvmevt'e, bütün umûr-ı âhırete inananlara, bu îman ve iz'ân ile beraber Allah'ın hoşnud kalacağı işleri işleyenlere şöyle va'd buyurmuşdur: Kasem olsun ki, kendilerinden evvel gelenleri, kâfirlerin, zâlimlerin, cebâbirenin yerine istihlâf edip getirdiği gibi, onları da mutlak ve muhakkak yer üzerinde istihlâf edecek, onların yerine getirecek. Ve onlara

tevhıd-i zâtîsini beyân eden kendileri içün beğendiği dîn-i İslâmı behemehâl temkîn ve takviye edecek, dinlerini kuvvetle yer yüzünde sâbit kılıp neşri içün icrâ kuvveti verecek, muhakkak onlardan korkuyu kaldıracak ve arkasından yerine emniyet verecekdir ki, hakkımda Şeytân'ın tesvilâtiyle hiç bir şeyi şerik koşmaksızın yalnız bana ibâdet edecekler. Bundan sonra kim de küfranda bulunur, nankörlük ederse, işte o kimseler hep fâsıklardır.

56 — Ve ekıymussalâte ve âtüzzekâte ve etıy'urresûle le'alleküm türhamûne.

Ey Muhammedîler!

Allah'a, Hazret-i Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)ın beyân etdiği gibi îman, tevhıd-i zâtîyi öylece tasdîk etdikden sonra, o zevk ile, kemâl-i şevk ve muhabbetle namazı kılın, zekâtı verin malınızı tathîr edin, nefislerinizi mâsivâdan temizleyin, sizi tevhıd-i zâtî yoluna irşâd eden, hidâyet yollarını gösteren o resûle itâat edin ki merhamet olunasınız. Öyle merhamet olunurlar ki, o rahmetin safâsı ne kalblere hutûr eder, ne kulaklar işidir, ne gözler görür.

57 — Lâ tahsebennelleziyne keferû mu'ciziyne fiyl'ardı ve me'vâhümünnârü ve lebi'selmasıyrü.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sakın o küfürde inâd edenler, zulümlerinde isrâr ile devâm edenler, yer yüzünde, o memleket-i Hak'da kaadir ü muktedir olan Allah'ı onlardan türlü türlü intikam almak ve helâk etmekden âciz bırakırlar sanma. Bu dünyâda azâbı atlatıp da kurtulacaklarını zannetme. Onların Neş'e-i Uhrâ'da varacakları yer ateşdir. Herhâlde o ne kötü bir merci'dir, ne kötü bir dönüşdür.

58 — Yâ eyyühelleziyne âmenû liyeste'zinkümülleziyne meleket eymânüküm velleziyne lem yeblüğulhulüme

minküm selâse merrâtin min kabli salâtilfecri ve hıyne teda'ûne siyâbeküm minezzahiyreti ve min ba'di salâtil'ışâ'ı selâsü avrâtin leküm leyse aleyküm ve lâ aleyhim cünâhun ba'dehünne tavvâfûne aleyküm ba'duküm alâ ba'dın kezâlike yübeyyinullahü lekümül'âyâti vallahü aliymün hakiymün.

İmdi, Cenâb-ı Hak Sübhânehû, mü'minler arasında âdab ve ünsiyyeti beyan buyuruyor:

Ey îmân edenler! Bu emir müsahabet âdâbındandır. Erkek olsun, kadın olsun ellerinizdeki memlûklerinizden, bir de sizden henüz bülûğa ermeyenler, daha âdet-i teklif kendilerine gelmeyen sıbyan, yanınıza girmesi için şu üç vakıtde sizden izin istesinler: Sabah namazından evvel, öğle sıcağında istirâhat içün elbisenizi çıkardığınız zaman, yatsı namazından sonra yatılmak zamanında. Bu üç vakıt sizin içün eksikli vaktinizdir, halvet saatlerinizdir. Giyinirken, soyunurken tesettürünüz muhtel olabilir. Bu vakıtlerin mâadâsında onların sizin yanınıza izinsiz girmelerinde, birbirinizi dolaşmanızda ne size ne de onlar günah yokdur. Mücessem-i edeb ü vefâ olmanızı isteyen, bütün umûrunuzu tedbîr eden Allah, işte böyle size âyetleri beyân ediyor. Ve kullarının bütün ahvvâline muttali' olan Allah, onların salâh ve mefâsidini de, emr ü nizam nasıl muhtel olur onu da ve onun zabtını da bilir. Hakîmdir.

(Kul etiy'ullahe...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا
اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾ وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي
لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَن يَضَعْنَ
ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَن يَسْتَعْفِفْنَ
خَيْرٌ لَّهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ
حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ
وَلَا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَن تَأْكُلُوا مِن بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُم
مَّفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَن تَأْكُلُوا
جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُم بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ
أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً
كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾

59 — Ve izâ beleğal'atfâlü minkümülhulüme felyeste'zinû kemeste'zenelleziyne min kablihim kezâlike yübeyyinullahü leküm âyâtihî vallahü aliymün hakiymün.

Keza çocuklarınız bülûğa erince onlardan daha evvel bâliğ olanların izin istedikleri gibi mutlaka izin istesinler. İşte âdab ve hüsn-i muâşeretiniz içün Allah size böylece âyetlerini beyân ediyor. Kullarının ahvâlini ıslah ve tedbîr eden Allah alîmdir; kullarının zamirlerindeki münkerâtı da bilir. Hakîmdir; o münkerâtın vukuundan evvel def' yollarını da beyân eder.

60 — Velkavâ'ıdü minennisâillâtiy lâ yercûne nikâhan feleyse aleyhinne cünâhun en yeda'ne siyâbehünne ğayre müteberricâtin biziynetin ve en yesta'fifne hayrün lehünne vallahü semiy'un aliymün.

Âcizlik iyice tahakkuk etmiş, hayzdan, evlâddan kesilmiş, çok ihtiyarlığı sebebiyle nikâha ümmîdi kalmamış, şehveti tükenmiş olan kadınlar ise, erkeklerin şehvetine te'sîr edecek ziynet mahallerini göstermemek şartıyle dış elbiselerini bırakmalarında kendilerine günah yokdur. Bununla beraber bırakmazlarsa kendileri içün daha hayırlıdır. Zîra iffet bütün ahvâlde töhmetden uzaklaşdırır.* Onların serâirine muttali' olan Allah, erkeklerle olan konuşmalarını işidir ve niyyetlerini bilir.

61 — Leyse alel'a'mâ harecün ve lâ alel'a'reci harecün ve lâ alelmeriydı harecün ve lâ alâ enfüsiküm en te'külû min büyûtiküm ev büyûti âbâiküm ev büyûti ümmehâtiküm ev büyûti ıhvâniküm ev büyûti ehavâtiküm ev büyûti a'mâmiküm ev büyûti ammâtiküm ev büyûti ahvâliküm ev büyûti hâlâtiküm ev mâ melektüm

---

* Takvâ, fetvânın fevkındedir.

mefâtihahu ev sadiykıküm leyse aleyküm cünâhun en te'külû cemiy'an ev eştâten feizâ dehaltüm büyûten fesellimû alâ enfüsiküm tehıyyeten min ındillâhi mübâreketen tayyibeten kezâlike yübeyyinullahü lekümül'âyâti le'alleküm ta'kılûne.

Cenâb-ı Hak bu nazm-ı kerîm ile câhiliyyet zamânındaki yemek husûsunda ba'zı âdetleri reddediyor ve zorlukları kaldırıyor. Meselâ o vakıt tâmüssıhha olan bir kimsenin, hastalığı sârî dahi olmasa zuafâdan herhangi bir hasta, a'mâ veya topal ile beraber bir sofrada oturup yemek yemeklik ârına gider, kibr ü azametine dokunurdu. İşte insâniyyete yakışmayan bu gibi hâlleri Allahü Teâlâ reddediyor da şöyle buyuruyor:

A'mâya, görenle birlikde yemek yemekde bir harec yok. Bir zorluk, bir günah, bir vebâl yok. Topala, hastaya sahih, sâlim bir meclisde oturup yemek yemeklikde (veya cihaddan geri kalmalarında) bir harec yok. Bir zorluk, bir günah, bir vebâl yok. Kendilerinize de: Kendi evlerinizde (oğullarınızın evi de kendi evinize dâhildir) ve babalarınızın evlerinde, veya annelerinizin evlerinde, veya kız ve erkek kardeşlerinizin evlerinde, veya amcalarınızın evlerinde, veya halalarınızın evlerinde, veya dayılarınızın evlerinde, yâhut teyzelerinizin evlerinde, veya anahtarlarına mâlik, hazînedârı, vekîli, kâhyası (olduğunuz evlerde), veya sıddîkınızın (öyle bir dost ki, münâsebet-i ma'neviyyeniz var. Ya'ni nisbî karâbetiniz sûrî karâbetinizden daha kavî) evlerinde yemek yemenizde harec yok. (Mübahdır. Vebâl, günah yokdur.)

Allahü Teâlâ imdi de yemek yemekliğin âdâbına işâret buyuruyorlar:

(Leyse aleyküm cünâhun...)

Sizin gerek toplu olarak, gerek dağınık olarak yemenizde de (toplu olarak bir kapdan yemenizde, yâhut ayrı ayrı kaplara

alarak yemenizde) beis yokdur,* suç teşkîl etmez. Bununla beraber sizden biriniz evlere girdiğiniz vakıt evvelâ kendinize** selâm veriniz, ehline Allah tarafından mübârek, hoş bir sıhhat ve âfiyet temennî ediniz. İşte dünyâda âdâb-ı muâşeretiniz içün Allah size âyetlerini beyan buyuruyor. Gerek ki teakkul eder, ona göre ahvâlinizi düzeltir, âhıretde de ziyâdesiyle karşılığını alırsınız.

(Ve izâ beleğal'atfâlü...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

* Sıhhatinden, nezâfetinden, zerâfetinden gaayet emîn olduğunuz ve yemek yeyişinde de tiksinecek hiçbir hâli olmayan kimselerle bir kaptan toplu olarak yiyebilirsiniz.

** Kendiniz gibi hissiyyât-ı dîniyyeye sâhıb olanlara, yakın akrabâlarınıza.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ
جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ
فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
(٦٢) لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا ۚ
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ
عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٦٣) أَلَا إِنَّ لِلَّهِ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ
يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٦٤)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ
تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا (١)
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا (٢)

62 — İnnemelmü'minûnelleziyne âmenû billâhi ve resûlihî ve izâ kânû me'ahû alâ emrin câmi'ın lem yezhebû hattâ yeste'zinûhü innelleziyne yeste'zinûneke ülâikelleziyne yü'minûne billâhi ve resûlihî feizeste'zenûke liba'dı şe'nihim fe'zen limen şi'te minhüm vestağfir lehümullahe innallahe ğafûrün rahıymün.

Allahü Sübhânehû Teâlâ, bu nazm-ı kerîmde: Resûl-i Zişânına karşı itâati, kemâl-i inkıyâdı ve muhâfaza-i âdâbı işâret buyuruyor:

Tevhıd-i zâtînin serârine âgâh olan kâmil muvahhıdler ancak Allah ve resûlüne îmân ederler. Evet... Zât-ı Ehadiyyetin bütün sıfatlarına ve esmâsına inananlar, O'nun resûlüne samimî kalble îman ve itâat edenler, öyle îmân etmişlerdir ki, peygamberle cem'iyyetli bir işde bulundukları vakıt ondan istîzân etmeyince gitmezler. (Cenâb-ı Hak Sübhânehû, imdi de emr-i istîzânı belîğ bir vech ile te'kîden tekrar buyuruyor ve Resûl-i Ekremine hıtâb ediyor): Ey Ekmelerrüsûl! En güzel bir edeb dâiresinde senden izin isteyenler yok mu, filhakıka o izin isteyen saidler hakkıyle Allah'a ve resûlüne inanırlar. Resûlüm! (Sen de onların ıztırârından sonra ba'zılarının umûr-ı meâşına teallûk eden hususda, ba'zı işleri içün) senden izin istediklerinde muhayyersin. Onlardan dilediğine izin ver. Onlar içün Allah'dan mağfiret de isteyiver.

Kullarının isti'dâdına muttali' olan Allah, şübhesiz mağfiret eder. Gafurdur, rahıymdir. (Edebli mü'mini elbette sever, elbette suçlarını örtbas eder, elbette rahmet-i Sübhânîsinde müstağrak kılar).

63 — Lâ tec'alû dü'âerresûli beyneküm kedü'âi ba'dıküm ba'dan kad ya'lemullahülleziyne yetesellelûne minküm livâzen felyahzerilleziyne yuhâlifûne an amrihî en tüsıybehüm fitnetün ev yusıybehüm azâbün eliymün.

Peygamberin da'vetini, kendi aranızda birbirinize etdiğiniz da'vet gibi zannetmeyin, öyle kıyâs etmeyin. O'nun da'vetine icâbet vâcibdir. (O, herhangi bir iş husûsunda da'vet etse de ondan izinsiz dönüp gitmek haramdır.)

Bu ma'nâ tahsîl olunduktan sonra şöyle bir ma'nâ da tahsîl olunur:

Peygambere nidâ etmeyi, onu tesmiye etmeyi, birbirinize nidâ ve tesmiye etmek gibi tutmayın. Ta'zimsiz, tevkırsiz çağırmayın. (Yâ Nebiyyallâh), yâhut (Yâ hayre hâlkıllâh) gibi ta'zîmi, tevkıri beyân eden kelimelerle duâda ve münâcatda bulunun. (Yâ Muhammed, Yâ İbni Abdillâh) diye huzûrunda yüksek sesle hıtâb etmeyin. Kitâb-ı Kerîminde Cenâb-ı Hak bile Habîb-i Edîbine ismiyle hıtâb etmemiş de "Yâ eyyühennebiy, Yâ eyyüherresûl" diye hıtâb etmiş. Ona ihtiram Allah'a ihtiramdır. O, muallimülhayr'dır. Allahü Teâlâ O'na ta'zîmi, tevkıri emrediyor.

İlm-i huzûriyle bütün kullarının serâirine muttali' olan Allah, resûlünün bulunduğu cem'iyyetden içinizden biribirini siper ederek, gizlice, O'ndan izinsiz, ruhsatsız, O'nun görmesinden korkarak sıvışıp gidenleri elbette bilir. Binaen'aleyh peygamberin emrine muhâlefet edenler başlarına bir fitne* gelmesinden veya elîm bir azâba uğramakdan çekinirler.

64 — Elâ inne lillâhi mâ fiyssemâvâti vel'ardı kad ya'lemü mâ entüm aleyhi ve yevme yürce'ûne ileyhi feyünebbiühüm bimâ amilû vallahü bikülli şey'in aliymün.

Âgâh olunuz! Semâvat ve Arz'da mevcûdâtdan ne vâr ise hâlkan ve mülken; gerek îcad ve gerek i'dam, gerek bedi', gerek iâde ile O'nundur. O'nun taht-ı tasarrufundadır.

---

* Fitnenin ma'nâ-i enfüsîsi: Seciyye-i insânîsini ayak altına alarak münkirlerle, hak ve hakıkate cebhe alanlar ile sohbet edebilecek bir seviyyeye düşmekdir.

Ey gaafil câhiller! Uyanınız, aklınızı başınıza alınız! Kudretullaha, hakk-ı Ulûhiyyet ve Rubûbiyyete ve O'nun kemâl-i istiklâline bakınız. Ulviyyat ve süfliyyat ve ikisinin arasındaki imtizac, hepsi Allahındır.

Ey mükellefler! O, sizin ahvâlinizi, vaz'ıyyetinizi, bâhusus muvâfakat ve muhâlefetinizi, ihlâsınızı, nifâkınızı, bugün ne üzerinde bulunduğunuzu ilm-i huzûriyle biliyor. Kezâ münâfıkların O'na döndürülecekleri günü de elbette biliyor. Ve onların dünyâ sahnesinde yapdıklarını alettafsil bir bir kendilerine haber verir. Bütün kullarından evvel, âhır sâdır olmuş her şey'i bilir.

*

Cenâb-ı Hak'kın tevfîkat-ı Sübhânîsi ve Resûl-i Ekrem'in ikrâm u şefâatiyle Sûre-i Nûr'un meâl-i âlîsi burada bitdi.

Sûre-i Celîlenin nâmütenâhî feyizlerinden birkaç noktası üzerinde duracak olursak: Bu Sûre-i Celîlede Cenâb-ı Hak herşeyden evvel Habîb-i Edîbine karşı hakıkî mü'minin gaayet müeddeb olmasını, O'nun şânına lâyık olan ta'zîm ü tevkırde kusûr edilmemesini, sonra hak ve hukuka Hak nâmına riyâsız riâyet edilmesini, emirlerin ve nehiylerin hem kabûl ve hem tahsîn edilmesini, âile teşkilâtındaki saâdetin bekaasını, âdâb-ı muâşeret kaidelerini, hak ve muhabbet yollarını beyan buyuruyor. Ruhsatla ameli avâma, azîmetle ameli havâsa emrediyor da, binaen'aleyh takvânın fetvâdan akvâ olduğuna işâret ediyor.

—

سُورَةُ الفُرْقَانِ

Sûre-i Fürkan

Sûre-i Celîle Mekkî'dir.
Âyetleri : Yetmiş yedi,
Kelimeleri : Bin sekiz yüz yetmiş iki,
Harfleri : Üç bin yedi yüz otuz üç'dür.

بسم الله الرحمن الرحيم

Resûli Ekremine; kullarına mebde ü meâd'ı, Dünyâlarını ve Âhıretlerini, hak ile bâtılın farkını beyân içün Kitâbı, onların kalblerinin ıslahı, irşad ve tenvîr olunmaları içün de Peygamberler gönderen, ilhâde meyletmeyip, zulme, küfre dîvan durmayan, tam ihlâs ile kalbleri muhabbetullah zevkı ile çarpan kullarını ise mertebe-i tevhıd-i zâtî'ye îsâl eden Allah'ın Rahman ve Rahıym ismiyle başlarım.

1 — Tebârekelleziy nezzelelfürkane alâ abdihî liyekûne lil'âlemiyne neziyren.

Nefsini tenzîh ve takdîs eden ve cemâl tecellîsinin bereketiyle her zerrede nûr-ı Muhammedî'nin varlığını ülül'ebsâr'a gösteren, hem zâtında, hem sıfâtında, hem ef'âlinde edhem ve eblağ vech üzere teâlâ şânühû olan O Allah ki abd-i hâssı olan Habîbine Fürkan'ı, hak ile bâtılı beyân eden Kur'an'ı; bütün Kütüb-i Sâlifedeki fâidelerin hey'et-i umûmîsi ile beraber daha ziyâde olarak âlemîne, kâffe-i mahlûkata, teklif fıtratında ve cibilliyyetinde ma'rifet ve isti'dad bulunan bütün varlığa bir nezîr olmak ve Hak'kın gadabına kendini siper edenlerin, hakkı bâtıl şeklinde gösterenlerin görecekleri azâba inzarda bulunmak ve Hak yolunu göstermek, tevhıd yolunu irşâd etmek, onlara mebde ü meâdı anlatmak ve bu açık beyandan sonra da i'râz edenlerin uğrayacakları azâbı beyân etmek üzere indirdi.

2 — Elleziy lehû mülküssemâvâti vel'ardı velem yettehız veleden ve lem yekün lehû şeriykün fiylmülki ve haleka külle şey'in fekadderehû takdiyren.

Onlara bu bahis o kadar açık anlatılmış, o kadar irşadlarına çalışılmışdır ki nasıl inkâr edebilirler? O Allah ki, Semâvat ve Arz, ulviyyât ve süfliyyât ne varsa hepsi O'nun. Hepsinin mâliki. Bütün varlık Onun tecelliyyât-ı İlâhiyyesinin mazharı, O'nun vahdâniyyetine, mülkünde bizâtihî mütesarrıf olduğuna açık şâhid, vahdâniyyetine, ferdâniyyetine apaçık bürhan. Bunun içün Sübhânehû Teâlâ Hazretleri hâdisat ve tasavvuratdan, tekessürden münezzehdir. O, oğul edinmemişdir. Onun şânı ondan münezzehdir. Mülkünde hiçbir şerîki de yokdur. Onun tasarrufu mezâhimsiz, bil'ihtiyar ve istiklâl-i tâm ile bir tasarrufdur. Her şey'i yaratmış, ilm-i huzûriyle her şey'i takdîr, her birinin mukadderâtını ta'yin, nizam ve intizâmın en ince yerine kadar tanzîm etmişdir. Her yaratdığına bir sıfat-ı kemâliyye vermiş, biribirine teâvün, imtizâc edebilecek, intizam ve i'tidâl verebilecek hâllerle mücehhez kılmış, nihâyet bütün varlık Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Zât-ı Sübhânîsinin olduğu âşikâr meydana çıkmış.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهٖ اٰلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
وَلَا يَمْلِكُونَ لِاَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ
مَوْتًا وَلَا حَيٰوةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
اِنْ هٰذَا اِلَّا اِفْكُ اِفْتَرٰىهُ وَاَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ اٰخَرُونَ
فَقَدْ جَاءُو ظُلْمًا وَزُورًا ﴿٤﴾ وَقَالُوا اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا
فَهِيَ تُمْلٰى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَاَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ اَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦﴾ وَقَالُوا
مَالِ هٰذَا الرَّسُولِ يَاْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْاَسْوَاقِ
لَوْلَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٧﴾ اَوْ يُلْقٰى
اِلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَاْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ
الظّٰلِمُونَ اِنْ تَتَّبِعُونَ اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٨﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ
ضَرَبُوا لَكَ الْاَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٩﴾
تَبَارَكَ الَّذِي اِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذٰلِكَ جَنّٰتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا
بِالسَّاعَةِ وَاَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴿١١﴾

3 — Vettehazû min dûnihî âliheten lâ yahlükûne şey'en ve hüm yuhlekûne ve lâ yemlikûne lienfüsihim darren ve lâ nef'an ve lâ yemlikûne mevten ve lâ hayâten ve lâ nüşûren.

Böyle iken müşrikler, ma'bûdün bilhak olan Allah'ı bırakarak O'ndan başka birtakım ma'budlar edindiler ki bunlar mahlûkatdan hiçbir şey hâlkedemezler. Bil'akis kendileri hâlkolunmaktadırlar. Mahlûklardır, makdurlardır, hâlketmeye kudretleri yokdur. Bunlara nasıl ibâdet edilir? Nasıl tapılır? Kendi kendilerine ne bir zarara, ne bir menfaate mâlik, ne celb-i menfaate, ne de def'-i mazarrata kaadir değillerdir. İbâdete lâyık bir vasıfları yokdur. Kezâ ne öldürmeye mâlik, ne diriltmeye, ne de öldükden sonra Kıyâmetde tekrar hayâtı iâdeye kudretleri var. Nasıl olur da böyle hiçbir şey'e kaadir olmayan birtakım yaradılmışlar ma'bud ittihâz edilir?

4 — Ve kalelleziyne keferû in hâzâ illâ ifkünifterâhü ve e'ânehu aleyhi kavmün âharûne fekad câû zulmen ve zûren.

O inadcı kâfirler, îmânı bir nefsâniyyet mes'elesi yapan o zâlimler: "Bu; Kur'an, fürkan filân değil, iftirâ! Bu, sırf onun (Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın) uydurmasıdır. Bununla beraber muhakkak diğer bir kavim de bu hususda O'na muâvenetde bulunmuşdur" dediler.

Kur'an'ın ma'nâsındaki, lâfzındaki i'caz kâfirleri şaşırtınca Resûl-i Zîşâna âşikâr düşman oldular. Hadd-i i'tidâlden fâhiş bir şekilde çıkdılar, bu iddia ile zâlimâne tezvîratda bulundular, yalancılığa sapdılar.

5 — Ve kalû esâtıyrül'evveliyn-ektetebehâ fehiye tümlâ aleyhi bükreten ve asıylen.

Kezâ o kâfirler bu Kitâb-ı Mübîn hakkında: "O, evvelkilerin esâtîri, masallarıdır. Onları yazdırtmış da ezberlemesi içün sabah akşam kendisine okunur" dediler.

6 — Kul enzelehülleziy ya'lemüssirre fiyssemâvâti vel'ardı innehu kâne ğafûren rahıymen.

Ek Ekmelerrüsûl!

Onların bu sözlerini işitdikden ve lisân-ı hâllerinden bu zulümlerini gördükden sonra, türlü türlü fesad, inad ve inkârlarına karşı onlara söyle: "Size i'tirâf ediyorum ki ben ümmî'yim. Ya'ni sizin sûrî bilgilerinizin vâsıtalariyle mücehhez değilim.* O hâlde ben, sizin füsehânızı, büleğânızı hayret ve acz içerisinde kıvrandıran bu Fürkan'ı nasıl inşâ ve imlâ edebilirim? O'nu, O Fürkan'ı; Semâvat ve Arz'da hikmet-i kâmine ile meknûnu bilen indirdi."

Ey sayılı nefeslerini Hak'sız bitirenler!

Azâbı, ikaabı ne vakte kadar unudacaksınız? Neticede O'na döneceksiniz. O'na günahınızı, iftirânızı değil, tevbenizi, nedâmetinizi takdîm ediniz ki merhamet olunasınız. Zîra Sübhânehû Teâlâ, Kitâb-ı celîline dil uzatmaktan ihlâs ile nâdim olanları, temâmıyle O'na dönüp tevbe edenleri muhakkak bağışlar, merhamet eder. O, gafur ve rahıym bulunuyor.

7 — Ve kalû mâli hâzerresûli ye'külutta'âme ve yemşiy fiyl'esvâkı levlâ ünzile ileyhi melekün feyekûne ma'ahu neziyren.

Müşrikler küfr ü inadda daha ileri gitdiler, adâvetlerini arttırdılar, istihzâ ederek: "Bu peygamber neye yemek yer? (Onun

---

* Hakıkatde Hazret-i Muhammed'e hâricde kim hoca olabilirdi? O'nun muallim-i hakıkîsi Allah'dır, Allah...

avâm-ı nâs'dan bir farkı yok.) Maîşetini te'min husûsunda niçün çarşıda, pazarda dolaşır, alışveriş eder? Bizim üzerimize ne gibi bir imtiyâzı var? O, Risâlet ve Nübüvvet da'vâsında sâdık ise O'na bir Melek indirilseydi, O'nu tasdîk etseydi, O'nunla beraber Allah azâbı ile korkutsaydı ya." (Âşikâr biz onu görmeliydik, muayene etmeliydik, o vakıt tereddüdsüz îmân ederdik) dediler.

8 — Ev yülka ileyhi kenzün ev tekûnu lehu cennetün ye'külü minhâ ve kalezzâlimûne in tettebi'ûne illâ recülen meshûren.

"Yâhut O'na Rabbisi tarafından bir hazîne indirilmeli idi. (Belki nâs o hazînenin ihsânına tama' ederdi.) Yâhut çeşid çeşid meyvelerle, geniş vâridât getirecek yemişlerle dolu güzel bir bağçesi olmalıydı. Ondan yemeliydi, müreffeh yaşamalıydı, nâsa vermeliydi. Belki o vakıt parti parti, akın akın O'na tâbi' olanlar olurdu."

Müşriklerin, kâfirlerin ileri gelenleri, o zâlimler böylece istihzâ etdikleri gibi, inkârdda ve istihzâda daha da ifrâta varıp, bütün bütün haddi tecâvuz ederek, Resûlullah'a mütâbaat eden kırık kalbli mü'minlere: "Siz sırf büyülenmiş bir adama tâbi' oluyorsunuz. Sizinle O'nun arasında bir imtiyaz, husûsî bir meziyyet yok. Konuşması mecnunların konuşması gibi. Vehim, hayâl, esâtirden ibâret" dediler.*

9 — Ünzur keyfe darebû lekel'emsâle fedallû felâ testetıy'ûne sebiylen.

* Zavallı kâfirler! Resûl-i Ekrem'e havâs-ı hayvâniyye ile bakıyorlardı. Zîra havâs-ı rûhâniyye ve Rabbâniyyeden mahrûm idiler. Sonra bakmak başkadır görmek başkadır. Onlar bakıyorlardı amma göremiyorlardı.

Ey Ekmelerrüsûl!

Baksana senin kemâl-i rüşd ve hidâyetin karşısında şaşırdılar, acze düşdüler de hakkında ne kıyaslar, ne temsiller yapdılar. "Büyülenmiş" dediler... "Fakir" dediler... maiyyetinde melek görmek istediler. Sana ne adlar takdılar da temâmen sapıtdılar. (Küfürde inad ve istikbar onları çıkmaza sapdırdı, vüsûl onlara artık haram kılındı. Dalâletlerinden hidâyete mahrec yok!) Artık hiç yol bulamazlar.

10 — Tebârekelleziy inşâe ce'ale leke hayren min zâlike cennâtin tecriy min tahtihel'enhârü ve yec'al leke kusûren.

Hayr u bereketin sâhıbi Rabbin Teâlâ dilerse dünyâda da sana onların dediklerinden daha hayırlısını verir. (Fakat bekaa Âhıretdedir. Lezzet-i Uhreviyye ancak müebbed ve muhalleddir, inkıta'sızdır. Resûl-i Ekrem onu tercih etmişdir.) Sana altından ırmaklar akan Cennetler, köşkler yapar. (Hakaaik ve maârif-i İlâhiyye, kemâlât-ı sıfâtiyye ve esmâiyye her an teceddüd ederek senin cennet-i kalbinden akar. Her an öyle derecât-ı âliyyeye urûc eylersin ki, akıllar onu idrâk edemez. Onların gözleri kör, bu kerâmât-ı ulviyyeyi göremiyorlar. Zîra ancak Hak'kın nûru ile gören Hak'kı görür. (Esâsen senin bizâtihî mu'cize olduğunu göremeyen, Meleği görse ne yapacak?)

11 — Bel kezzebû bissâ'ati ve a'tednâ limen kezzebe bissâ'ati se'ıyren.

Hayır, onlar Kıyâmet-i Kübrâ'yı da yalan saydılar. Haşr'i, neşr'i inkâr etdiler, o sür'atli hısab gününü tekzîb etdiler. (Bu tekzîb ancak küfrün kalın perdelerine bürünmekle olur.) Bunun içün biz de kahr u celâlimizin iktizâsı Kıyâmeti tekzîb edenlere saiyr adlı çılgın ateşli Cehennemi hazırladık.

إِذَا رَأَتْهُم مِّن مَّكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا ﴿١٢﴾
وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُّقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ
ثُبُورًا ﴿١٣﴾ لَّا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا
كَثِيرًا ﴿١٤﴾ قُلْ أَذَٰلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا ﴿١٥﴾ لَّهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ
خَالِدِينَ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ وَعْدًا مَّسْئُولًا ﴿١٦﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ
وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَقُولُ أَأَنتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي
هَٰؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ ﴿١٧﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ
يَنبَغِي لَنَا أَن نَّتَّخِذَ مِن دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِن
مَّتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾
فَقَدْ كَذَّبُوكُم بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا
نَصْرًا وَمَن يَظْلِم مِّنكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا ﴿١٩﴾ وَمَا
أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ
وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ
فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا ﴿٢٠﴾

12 — İzâ reethüm min mekânin ba'ıydin semi'û lehâ teğayyüzan ve zefiyren.

Ki o saıyr, çılgın ateşli Cehennem; uzakdan onları gördüğü vakıt onlar onun kendisine mahsus olan hışımlanmasını, gadablanmasını, uğultuyla içeriye çekişini işideceklerdir.

13 — Ve izâ ülkû minhâ mekânen dayyikan mukarreniyne de'av hünâlike sübûren.

îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapanlar, Allah ile azamet yarışına kalkanlar, mevcûdâta nazar-ı hakaretle bakanlar, insânı inletmekde ileri gidenler, zulümde canavarları utandırtacak kadar azanlar, elleri boyunlarına bağlanıp kelepçelenerek Cehennemin tazyikından azâbın şiddeti içün dar bir yerine atıldıkları vakıt, helâklerinden imdad bekleyecekler de: "Yetiş yâ helâk!" diye bağıracaklardır.

14 — Lâ ted'ulyevme sübûren vâhıden ved'û sübûren kesiyren.

O vakıt onlara (istihzâ muâmelesi yapılır da) denir: (Ey Hak'kı inkâr edenler ve etdirmeye çalışanlar, bâtılı hak sûretinde göstermek isteyenler!) Bugün siz bir kerre beddûa etmeyin, bir kerre helâk olmayı istemeyin. Dâimâ, yeniden yeniye, nevi' nevi', çok çok azabları, helâk olmanızı isteyin.

15 — Kul ezâlike hayrün em cennetülhuldilletiy vu'ıdelmüttekûne kânet lehüm cezâen ve masıyren.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlara söyle ki: Bu âşikâr beyân edilen saıyr mi acaba daha iyidir? Yoksa Allah'ın emirlerine ta'zimkâr, mahlûkatına şefekatkâr olanlara va'd olunan Huld Cenneti mi? Ki orası kendilerine bir mükâfat ve âkıbet varacakları bir mev'a bulunuyor.

16 — Lehüm fiyhâ mâ yeşâûne hâlidiyne kâne alâ rabbike va'den mes'ûlen.

Onlar içün orada (O me'vâda) envâ'-ı nı'met ve lezzet, mertebelerine, şanlarına lâyıkı vech üzere ne isterlerse var. Hem ebedî kalacaklar, oradan asla tehavvül etmeyecekler. (Ey Ekmelerrüsûl! Mü'minler duâlarında, münâcatlarında ve niyazlarında bu va'd-i mev'ûdü taleb ediyorlardı.) Rabbinin ındinde bu bir va'd-i mes'ul bulunuyor.

17 — Ve yevme yahşürühüm ve mâ ya'büdûne min dûnillâhi feyekûlû eentüm adleltüm ıbâdiy hâülâi em hüm dallussebiyle.

18 — Kalû sübhâneke mâ kâne yenbeğıy lenâ en nettehıze min dûnike min evliyâe ve lâkin metta'tehüm ve âbâehüm hattâ nesüzzikre ve kânû kavmen bûren.

(Ey Ekmelerrüsûl! Müşrikîne anlat. Öyle bir gün var ki): O gün Rabbin; Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Allah'ı bırakarak O'nun yerine tapdıklarını (ma'budlarını) toplayarak (ma'budlara): "Bu kullarımı siz mi dalâlete uğratdınız? Nefsinize ibâdet ettirtdiniz? Benimle ulûhiyyetde şirket ittihâz etdiniz? Yoksa kendileri mi doğru yoldan çıkdılar, ayrıldılar?" diyecek. (Onlar): "Yâ Rabbi! Sen Sübhansın. Seni tenzih, takdîs ederiz. Senden başka velîler ittihâz edinmemiz bize yaraşmaz. (Nasıl olur da biz nefislerimize tapdırdırız? Hâşâ sana şerîk olabiliriz? Bizim ne varlığımız, ne vücûdümüz var. Hepsi senden yâ Rabbi! Rücûumuz da sana ilâhî! Bizim zamâirimizi, serâirimizi sen bilirsin.) Ve lâkin sen fazl-ı cûdün, envâ'-ı niamın, nâ mütenâhî kereminle onları ve atalarını o kadar zevka daldırdın ki nihâyet seni (mün'ım-i hakıkîyi) anmayı unutdular, bâtılı hak şeklinde görmeye, göstermeye çalışdılar, zulmetdiler ve helâke giden bir kavim oldular" diyecekler.

19 — Fekad kezzebûküm bimâ tekûlûne femâ testetıy'ûne sarfen ve lâ nasren ve men yazlim minküm nüzikhü azâben kebiyren.

Müşriklere: "Ey ehl-i dalâl! İlâhlarınız, ma'budlarınız, sözlerinizde sizi yalancı çıkardılar. Şimdi sizin hiçbir çâreniz kalmadı. Ne azâbı çevirebilirsiniz, ne de bu hususda yardıma gücünüz yeter. (El'an ilâhlarınızın, şefi'lerinizin sizin üzerinizden azâbı kaldırmaya kudretleri yokdur. Şefaat ve yardım edip de azâbınızı hafifletmeye de yardım edemezler.) Ezcümle içinizden her kim öz nefsine zulmederek Dünyâ'dan buraya gelmişse ona şimdi Yevm-i Cezâda büyük bir azab tatdıracağız.

20 — Ve mâ erselnâ kableke minelmürseliyne illâ innehüm leye'külûnetta'âme ve yemşûne fiyl'esvâkı ve ce'alnâ ba'daküm liba'dın fitneten etasbirûne ve kâne rabbüke basıyren.

Ey Peygamber-i Hak!

Biz senden evvel gönderdiğimiz peygamberleri de başka türlü göndermedik. Onlar da senin gibi ve sâir insanlar gibi yemek yiyorlar, ihtiyacları dolayısiyle senin gibi vesâir insanlar gibi pazarlarda, sokaklarda yürüyorlardı.*

Ey nâs!

Bir de sünnet-i kadîmemizden olmak üzere biz, ba'zınızı diğerine bir fitne kıldık. Bekâ ve mihnete sebeb yapdık. (Münkiri mü'minîne, zengini fakıre, sahîhi marîze, zaîfi kavîye...) Ey bu belâya mübtelâ olanlar! Bakalım bu imtihanda sabr ede-

---

* Peygamberler kemâlât-ı insâniyyedeki bütün muâmeleleri yapacaklar ki insanlar onları nümûne ittihâz ederek hayatlarını ona göre tanzîm etsinler. Binaen'aleyh onların yemeleri, içmeleri, gezmeleri risâletlerine münâfi' bir hâl değildir.

cek misiniz? Katlanacak mısınız? (Bunun karşılığı büyük. Likà-i cemîl var.

Evet... mü'min münkirin, müstekbirin istihzâsına sabr eder, îmânında sarsıntı olmazsa elbette likaya mazhar olur. Sonra Cenâb-ı Hak sabredenlerle berâber olduğunu ayrıca beyan buyuruyor. Fukarâ fakrindeki sabrını, zenginler zenginliğindeki şükrünü yapıyor mu, yapmıyor mu?) Maamâfih Rabbin basîrdir. Her şey'in hakıkatini görür ona göre karşılığını verir.

(İzâ reethüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْنَا الْمَلٰٓئِكَةُ

أَوْ نَرٰى رَبَّنَا ۗ لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِىٓ أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا ﴿٢١﴾

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا بُشْرٰى يَوْمَئِذٍ لِّلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ

حِجْرًا مَّحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَقَدِمْنَآ إِلٰى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنٰهُ هَبَآءً

مَّنثُورًا ﴿٢٣﴾ أَصْحٰبُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ

مَقِيلًا ﴿٢٤﴾ وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَآءُ بِالْغَمٰمِ وَنُزِّلَ الْمَلٰٓئِكَةُ تَنزِيلًا

﴿٢٥﴾ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمٰنِ ۚ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكٰفِرِينَ

عَسِيرًا ﴿٢٦﴾ وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلٰى يَدَيْهِ يَقُولُ يٰلَيْتَنِى اتَّخَذْتُ

مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يٰوَيْلَتٰى لَيْتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِى عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَآءَنِى ۗ وَكَانَ الشَّيْطٰنُ

لِلْإِنسٰنِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾ وَقَالَ الرَّسُولُ يٰرَبِّ إِنَّ قَوْمِى

اتَّخَذُوا هٰذَا الْقُرْءَانَ مَهْجُورًا ﴿٣٠﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا

لِكُلِّ نَبِىٍّ عَدُوًّا مِّنَ الْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفٰى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴿٣١﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْءَانُ جُمْلَةً

وٰحِدَةً ۚ كَذٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِۦ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنٰهُ تَرْتِيلًا ﴿٣٢﴾

21 — Ve kalelleziyne lâ yercûne likaenâ levlâ ünzile aleynelmelâiketü ev nerâ rabbenâ lekadistekberû fiy enfüsihim ve atev utüvven kebiyren.

Bununla beraber likaamızı ümmîd etmeyen o inadçı kâfirler dediler ki: "O Melekler O'nun risâletini tasdîk ve da'vâsını haber verir bir sûretde bizim üzerimize indirilse ya. Yâhut Rabbimizi âşikâr ve ıyan görsek, O'nun tasdîkını bize emretse ya. (O zaman biz tereddüdsüz tasdîk eder ve îmân etmemizin en kolay yolu olurdu.) Celâlime kasem ederim ki (onların bu talebi) nefislerinde kendilerini büyük gördüklerinden (kendilerini Peygamberler, Melâikeler derecesinde, hattâ onlardan daha üstün tanımak istediklerinden dolayıdır), kendi kendilerine kibr ü azamet yarışına kalkdılar, zulümde, tuğyanda haddi aşdılar, büyük azgınlıkda pek ileri gitdiler.

22 — Yevme yerevnel melâikete lâ büşrâ yevmeizin lilmücrimiyne ve yekûlûne hıcren mahcûren.

(Onlar Melekleri hiç görmeyecek değiller, Melekleri görecekleri gün var. Fakat) Melâikeyi görecekleri o gün, Melâike mücrimlere: "Bugün, Allah ile azamet yarışına kalkan, haşri inkâr eden, Yevm-i Cezâyı kabûl etmeyen (Allah Melek göndersin, önce o, peygamberi tasdîk etsin, O'nun risâletine, nübüvvetine îmân etsin, yâhut Allah âşikâr görünsün de kendi emretsin, ancak o zaman îmân ederiz, diyen) mücrimlere müjde yok! Hicren mahcûra. Yasak! Size müjde temâmıyle yasak olmuşdur" diyecekler.

Âyet-i kerîmeden bu ma'nâ tahsîl olundukdan sonra şu ma'nâ da tahsîl olunabilir:

"Sizin içün hiçbir beşâret yokdur!" denildiği vakıt, onlar, ye's-i tâm içinde, hâsir, mütehassir: "Bize kıymayın, etmeyin, nereye iltica' edelim?" diye yalvarırlar, "bize yaklaşmayın" diye bağırırlar.

23 — Ve kadimnâ ilâ mâ amilû min amelin fece'alnâhü hebâen mensûren.

Onlar küfr ile hayât-ı sûrîlerini bitirdikleri esnâda her ne amel işledilerse ele alacağız (amellerinin içerisinde iyi yapdıklarını, ya'ni hayır kabîlinden her ne yapmışlarsa) onu bir hebâ-i mensûre çevireceğiz. Kıymetsiz, zerre gibi dağılmış, heder olmuş toza çevireceğiz.

Ey tâlib!

Şu noktaya dikkat edelim:

Amellerinin toz duman olması onların akaaid-i sahîhaya mebnî olmaması dolayısiyledir. İşte o kâfirler küfr-i inâdîlerinden dolayı amellerinin kabûl olacağı bir mercie îmân etmemişlerdi ki o gün karşılığını görsünler. Zîra amelde asıl olan îmandır. Selâmet-i fıtrat onu îcâbeder. Onsuz yapılan hasene fâsid niyyete mukaarin olduğu içün bâtınen seyyiedir. Ya'ni Hak'kın gayrısına teveccüh vardır. Hangi iş de Allah'ın gayrısına yapılmışdır bâtıldır. Belki yetîme bakılır, düşmüşün elinden tutulur, sıla-i rahm edilir, misâfire ikrâm edilir, akrâba gözedilir, mazlumlara yardım edilir. Fakat bunlardan hep gaaye nedir? Hak'dır, Hak'ka hizmetdir. Hâlbuki O'na îmân etmeyerek yapılıyorsa riyâ, sum'a ile yapılıyor demekdir ki elbette hebâen mensûrâ'dir.

24 — Eshâbül cenneti yevmeizin hayrün müstekarren ve ahsenü mekıylen.

Amma îmân ile muttasıf, Hak'kı tevhıd etmiş, O'nun Kitablarını, Peygamberlerini tasdîk etmiş olan Cennet eshâbının o gün en iyi karargâhları ve en güzel istirâhatgâhları bulunacak. Evet... ehl-i Cennet, müşâhede-i kurbiyyetde tevattun etmiş, korkusuz ve zevâlsiz, tahvilsiz, tebdilsiz ebedî bir istirâhate kavuşmuş.

25 — Ve yevme teşekkakussemâü bilğamâmi ve nüzzilel melâiketü tenziylen.

O semânın gamâm ile* yarılacağı, onun tulûu ile parçalanıp Melâikenin peyderpey indirileceği işte o gün ızz ü celâl perdesi arkasından nidâ edilecek:

26 — Elmülkü yevmeizinilhakku lirrahmâni ve kâne yevmen alelkâfiriyne asiyren.

Mülk, mutlak istîlâ-i tâm, saltanat-ı kaahire ve gaalibe elhak: Zamansız, mekânsız, takdirsiz, minnetsiz her zerreye, bütün ekvâna, rahmeti, fazlı şâmil olan Allah'ındır. O gün, kâfirler içün, bâtıl hüviyyetleriyle enfüsde, âfâkda zâhir olan Hak'kın hüviyyetini örtmek, bâtılı hak şeklinde göstermek isteyenler içün çok zorluklu bir gündür. (Zîra o gün cüz'-i tasarruflar, benlikler, senlikler, masalar, kasalar, debdebeler, tantanalar, hepsi çökmüş, hepsi sönmüşdür.)

27 — Ve yevme yeadduzzâlimü alâ yedeyhi yekûlü yâ leytenittehaztü mearresûli sebiylen.

Ey Ekmelerrüsûl!

Îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapan, senin ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz beşeriyyeti zulmetden çıkarıp hidâyet ve hak yolunu göstermeni çekemeyen, nübüvvet kuvvetini hased eden, insanları inleten, hak ve hakikatden uzaklaşdırmak isteyen zâlimin hâlini anlat. Öyle bir gün var o günü anlat:

O gün zâlim, tehassür ve nedâmetle ellerini ısıracak da: "Eyvah!" diyecek (dövünecek). "Ah! Keşke Peygamberin ma-

---

* Semâvât-ı seb'anın fevkında, sıkleti Semâvatdan daha ağır, kudret-i Sübhânîde tutulan beyaz sehâb'ın, irâde-i İlâhî ile Semâvâta bırakılıp parçalandığı gün.

iyyetinde hak ve hidâyet yolunu tutaydım." (Ne olaydı olaydı da ondan ayrılmasaydım. Bu azâba kavuşmasaydım.)

28 — Ya veyletâ leytenî lem ettehız fülânen haliylen.

"Eyvah! (Pek çabuk helâk oldum.) Keşke nolaydı olaydı da fülânı (Allah ve Resûlullah, hak ve hakikat düşmânını dost tutmayaydım.) Bâkîyi fânî ile değişdim. Nefs-i emmârenin âdî semenine satıldım, lâşey olan lâşe-i dünyâya kapıldım."

29 — Lekad edalleniy anizzikri ba'de iz câenî ve kâneşşeytânü lil'insâni hazûlen.

"Vallahi bana Allah'ın lûtf u keremiyle Kur'an ve îmân gelmişken, o, Allah'a, Resûlüne, hak ve hakikate düşmân olan insan şeytânı beni sapıttı" (ayırdı).

(Burada söz tamamlandı. İmdi Cenâb-ı Hak buyuruyor):

(Ve kâneşşeytânü lil'insâni hazûlen.)

"Yâ! Şeytan, insânı yalnız ve yardımcısız yüzüstü (işte böyle) bırakıverir."

30 — Ve kalerresûlü yâ rabbi inne kavmittehazû hâzel kur'âne mehcûren.

Peygamber-i Hak da o gün, Kur'an'a ta'n eden, hak ve hakikate cebhe alan zâlimler hakkında Allah'a şikâyet ederek münâcatda bulunuyor*:

"Yâ Rabbi! Kavmime beni gönderdin onları irşâd edeyim, senin tevhıdinin yolunu bildireyim, göndermiş olduğun

* Peygamber kendi nefsine yapılan tecâvuzların hepsini afveder. Fakat bu tecâvuz Kur'an'a olursa orada iş değişir.

Kur'an'ı teblîğ edeyim, ta'lîm edeyim diye. Onlar bu kadar bürhanlarla, huccetlerle mücehhez olan, elfâzı ve ma'nâsı mu'cize bulunan bu Kur'an'ı mehcur tutdular, iltifât etmediler, terketdiler, aleyhinde bulundular, şânına lâyık olmayan şekilde isnadlar yapdılar, tekzîb etdiler."

31 — Ve kezâlike ce'alnâ likülli nebiyyin adüvven minel mücrimiyne ve kefâ birabbike hâdiyen ve nesıyren.

Cenâb-ı Hak Habîb-i Edîbini tesliye içün onların kötü fi'llerinden mahzûn olmamasını buyuruyor:

Ey Ekmelerrüsûl!

İşte biz bunun gibi her peygamberin ümmetinin kâfirlerinden, münkirlerinden onu tekzîb eden, inkâr eden bir düşman yapmışızdır. Geçmiş peygamberlerin Kitablarına, suhuflarına da ta'n edenler, sözlerini ve da'vetlerini kabûl etmeyenler olurdu. Bu yalnız sana, senin dînine ve Kitâbına mahsus değildir. Bu hususda mahzûn olma. Senin Rabbin sana kâfidir. Gaayeni yerine getirecekdir, düşmânına gaalib kılacakdır. O'nun sana yardımcı olması yeter.

32 — Ve kalelleziyne keferû levlâ nüzzile aleyhil kur'ânü cümleten vâhıdeten kezâlike linüsebbite bihî füâdeke ve rettelnâhü tertiylen.

Yine küfredenler, Kur'ân'ı ve Resûlü istihzâ ve tekzîb yoluyla: "O Kur'an O'na Rabbisinden, geçmiş Enbiyâya gelen üç Kitab (Tevrat, Zebur, İncil) gibi cümlesi birden indirilseydi ya" dediler. İşte biz onu müteferrik, müteferrik olarak indirdik. Kur'an'a muhâtab olan ümmetin O'nu kolay hıfzetsin, ma'nâsını güzel fehmetsin, ahkâmını zapt etsin, mutâvaat etsin, ameliyle onu göstersin; sen de o tebliğ ve ta'lîminin neticesini onlarda gördüğün vakıt gönlünde yeni yeni kuvvet ve neşîdeler hâsıl ol-

sun diye. Şân-ı azametini beyân içün, ümmetine de husûsî bir merhamet-i Sübhânîmiz olmak üzere tedrîcen, kalblere yerleştire yerleştire fevkal'âde bir tertîl ile tertîl eyledik, tâne tâne okuduk.*

(Ve kalelleziyne lâ yercûne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

* Kur'an-ı Mübîn'in böyle tedrîcen inişi Cenâb-ı Hak'kın Ümmet-i Muhammed'e husûsî bir ikrâm-ı Sübânîsidir. Zîra ahkâmı eskimeyeceği tahakkuk eden, elfâzı füsehâyı, ma'nâsı urefâyı hayretde bırakan, ilimlere mevzû' olan o Kitab eğer birden gelseydi onun tatbikı içün Ümmet-i Muhammed çok zorluk çekerdi. Meselâ fâizin hurmiyyetini i'lân eden âyet-i celîle son senelerde nâzil olmuşdur. Zîra beşer şahsî menfaatini pek kolay kolay ayak altına alamaz. Ma'nen tekâmül edecek, fazîleti şiâr edinecek, madde onun nazarında pek küçük kalacak ki nefsinin hayrını terketsin de umûmun felâhına koşabilsin. Kezâ şarab hemen haram kılınmamışdır. Zîra i'tiyadlar derhâl terkedilemez. Bunun gibi daha nice hikmetler vardır.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ﴿٣٣﴾
الَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا
وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا
مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ﴿٣٥﴾ فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا ﴿٣٦﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا
الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا
لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣٧﴾ وَعَادًا وَثَمُودَا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ
وَقُرُونًا بَيْنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا ﴿٣٨﴾ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ
الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى
الْقَرْيَةِ الَّتِي أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا
بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ﴿٤٠﴾ وَإِذَا رَأَوْكَ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ
إِلَّا هُزُوًا أَهَٰذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولًا ﴿٤١﴾ إِنْ كَادَ
لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلَا أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ
حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ
إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

33 — Ve lâ ye'tûneke bimeselin illâ ci'nâke bilhakkı ve ahsene tefsiyren.

Onlar senin hakkında, Kur'an hakkında acib acib sualler, garib garib sözlerle bâtıl hiçbir misâl (ve i'tiraz) herhangi bir vakıt ortaya koymazlar ki biz hak bir cevâb ile onların bâtıl dedikodularını isbât etmeyelim. Mutlak biz sana onların getirdiği bâtıl mesellere karşı hakkı tefsîr eden ve seni te'yîd eden, emrini tervîc ve dînini en açık ve en beliğ bir sûretde beyân eden daha güzeli getirmiş olmayalım.

34 — Elleziyne yuhşerûne alâ vücûhihim ilâ cehenneme ülâike şerrün mekânen ve edallü sebiylen.

Onlar ki yüzleri üstü sürüklenerek Cehenneme tard olunup haşrolunacaklardır. İşte o şeref-i kabûlden mahrûm olanların yeri çok kötü ve onlar Hak yolundan uzaklaşan, en ziyâde çıkan kimselerdir.

35 — Ve lekad âteynâ mûselkitâbe ve ce'alnâ me'ahû ehâhü hârûne veziyren.

Celâlim hakkı içün Mûsâ'ya o Kitâbı (Tevrât'ı) verdik, birâderi Hâarûn'u da maiyyetinde ona vezir ve yardımcı yapdık. Onun dînini tervîc etsin, onun Kitâbındaki ahkâmı beyân etsin içün. (İkisini de inzâl etdiğimiz Tevrât ile, mu'cizelerle te'yîd etdik.)

36 — Fekulnezhebâ ilel kavmilleziyne kezzebû biâyâtinâ fedemmernâhüm tedmiyren.

İmdi âyetlerimizi tekzîb eden o kavme (Fir'avn'e ve kavmine) gidiniz dedik. (Emr-i vücûbün iktizâsı gitdiler, tevhıde da'vet etdiler, Fir'avn ve kavmi küfürde inâd etdiler, kibr etdiler, hak ve hakikati kabûl etmediler, istihzâ ederek âyâtımızı

tekzîb etdiler.) Biz de onları hiçbir kimseleri kalmamak sûretiyle helâk etdik.

37 — Ve kavme nûhın lemmâ kezzeburrüsüle ağraknâhüm ve ce'alnâhüm linnâsi âyeten ve a'tednâ lizzâlimiyne azâben eliymen.

(Nuh kavmini de kezâ öyle helâk etdik.) Nuh kendisini ve kendisinden evvel gelen peygamberlerin tasdîkını kavmine emretdi, "onlara îmân edin" dedi, onlar resûllere îmân etmeyip tekzîb etdiler. Biz de tûfân ile Nuh kavmini gark etdik. (Allah'a, Resûlûllah'a karşı edebli olmaları içün) nâsa bir ibret dersi verdik. Tâ ki Hak'kın El Müntekım isminden çekinsinler. Bizim batş u intikamımızdan nasıl korkmazlar? Hudud ve ahkâmımızın hâricine çıkan zâlimler içün elîm bir azab hazırladık.

38 — Ve âden ve semûde ve eshâberressi ve kurûnen beyne zâlike kesiyren.

(Kezâ Hûd ve Sâlih Aleyhisselâm'ın kavimleri olan) Âd'ı, Semûd'u, Eshâberressi de: Resûllerini, Peygamberlerini tekzib ve inkârlarından dolayı ve bunların aralarında yetişen ve kendilerini tariyk-ı Hak'ka da'vet etdiği hâlde onları tekzîb eden birçok (adedini ancak Allah bilir) kavimleri de helâk etdik.

39 — Veküllen darebnâ lehül'emsâle ve küllen tebbernâ tetbiyren.

(Gerek bu zikredilen ve gerek zikredilmeyen) helâk edilen ümmetlerin her birine helâklerinden evvel nasîhat olarak misâller vermişdik. (Ya'ni Hak'ka cebhe alanların, Allah ile azamet yarışına kalkanların, îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapanların, bâtılı hak şeklinde göstermek isteyenlerin, peygamberlerini tekzîb edenlerin, insanların irtidâd etmesine çalışanların nasıl bir

âkıbete uğradıklarına âid kıssalar getirdik. Onlar yine peygamberleri tekzîb etdiler, zulmetdiler.) Biz de her birini acîb bir sûretde mahv ve perîşan etdik de etdik.

40 — Ve lekad etev alel karyetilletiy ümtıret metaressev'i efelem yekûnû yerevnehâ bel kânû lâ yercûne nüşûren.

(Ey Ekmelerrüsûl! Senin rauf ve rahıym olan hâline, ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz beşeriyyeti zulmetden nûre çıkarmak içün nefsinin hayrını ayaklar altına alarak çırpınmana karşı bâtıl üzerinde ısrâr edenler, îmânı bir türlü kibirlerine yediremeyenler ne şiddetli kasvete tutulmuşlardır.) Billâhi o nefislerine tapan putperestler; (vaktiyle yapdıkları isyanlarının cezâsı olarak başlarına gelen) o fenâlık yağmuruna, o felâket, musîbet yağmuruna tutulan karyeye de uğradılar. (Onların, hudûdullahın hâricine çıkma sebebiyle nasıl kahrolduklarını da gördüler.) Defâat ile uğruyorlar, gelip gidiyorlardı. Tezekkür etmeli değiller mi idi? Hayır, her seferinde görüyorlardı. Lâkin küfürleri sebebiyle haşri, neşri ümmîd etmiyorlar, öldükden sonra dirileceklerine, huzûr-ı Sübhânîme geleceklerine, kemâl-i kudretime îmân etmiyorlardı.

41 — Ve izâ reevke in yettehızûneke illâ hüzüven ehâzellezî be'asellahü resûlen.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onlar seni gördükleri vakıt, şiddet-i gayz ve kemâl-i istikbarlarından nâşi yalnız eğlenceye almakdan başka bir şey yapmıyorlar, her görüşlerinde: "Bu mu Allah'ın size peygamber diye gönderdiği? Bu mu sizi irşâd edecek? Bu mu Rabbisinin tevhıd yoluna hidâyet edecek? Huccetler, bürhanlar getirecek de sizi ilâhlarınızdan çevirecek? Babalarımızın, eslâfımızın ilâhlarından ayıracak?" diyorlardı.

Ey tâlib!

Ehl-i his; nûr-ı nübüvveti ve nûr-ı risâleti hiss-i zâhirî ile göremezler. Nûr-ı nübüvvet ancak Allah'ın nûru ile müeyyed olan nûr-ı basîretle idrâk edilebilir. Ehl-i his ise bu gözden mahrumdurlar. Onun içün onlar Hazret-i Muhammed'e yalnız bakıyorlardı göremiyorlardı. Zîra bakmak başkadır, görmek başkadır. İşte onların gözleri kör olduğu içün, Hazret-i Muhammed'i (Aleyhissalâtü Vesselâm) istihkar ve istihfaf yolu ile:

"Bunu mu Allah peygamber göndermiş? Bizim gibi yemeye içmeye muhtac..." diyorlardı.

42 — İn kâde leyüdıllünâ an âlihetinâ levlâ en sabernâ aleyhâ ve sevfe ya'lemûne hıyne yerevnel azâbe men edallü sebiylen.

"Az kaldı bizi de sapıtacakdı. Sabredip ma'budlarımıza ibâdetde sâbit kadem olmasaydık, onlara ibâdet etmekde sebât etmeseydik az daha bizi de ıdlal edecekdi. O kadar fasih, o kadar beliğ da'vetler yapdı ki; eğer âbâ u eslâfımızın ma'budlarına ibâdetde sebât etmeseydik, az daha biz de dalâletde kalacakdık, bize ma'budlarımızı terk etdirecekdi" dediler.

İmdi, Allahü Sübhânehû Teâlâ vech-i tenzih ve tenzîr ile buyuruyor:

Ey ahmak inadcılar! Zavallı câhiller! Yakında azâbı görecekler. Onların üzerine azab nâzil olduğu gün, hidâyet caddesinden sapanların kim olduğunu anlayacaklar, hangi yolun dalâlet olduğunu göreceklerdir.

43 — Ereeyte menittehaze ilâhehû hevâhü efeente tekûnü aleyhi vekiylen.

Ey Peygamber-i Hak!

(Bana haber ver): Hevâ-i nefsini ma'bûd ittihâz eden, ona

ibâdet eden kimseyi gördün mü? Artık onun bu şekaavetine, hevâsına mütâbaatına karşı ona sen mi vekîl olacaksın? Sen vekîl değil, ancak münzirsin.

Evet, bir kimse hukuk-ı Rabbâniyye ile yaşamayıp, nefsinin hazlariyle yaşadığı müddetçe o, Hak'kın kulu değil, hevâsının kuludur. O, Hak'kı ma'bûd ittihâz etmemiş, hevâsını ma'bûd ittihâz etmişdir.

(Ve lâ ye'tûneke bimeselin...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا
كَالْأَنْعَامِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَىٰ رَبِّكَ كَيْفَ
مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا
﴿٤٥﴾ ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ
لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ﴿٤٧﴾
وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۚ وَأَنْزَلْنَا مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾ لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا
خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا ﴿٤٩﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ
لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ﴿٥٠﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا
فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿٥١﴾ فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا
كَبِيرًا ﴿٥٢﴾ وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَٰذَا
مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٥٣﴾ وَهُوَ
الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا ۗ وَكَانَ
رَبُّكَ قَدِيرًا ﴿٥٤﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ
وَلَا يَضُرُّهُمْ ۗ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ﴿٥٥﴾

44 — Em tahsebü enne ekserehüm yesme'ûne ev ya'kılûne in hüm illâ kel'en'âmi bel hüm edallü sebiylen.

Ey Ekmelerrüsûl!

Yoksa sen, îman husûsundaki gayretinden; onların ekserîsi söz işidirler, dinlerler, kelime-i tevhıdi duyarlar, kabûl ederler, akılları sever, fehmederler mi sanırsın?

Onlar behâim gibi, belki onlardan daha aşağıdırlar. Behâim, ancak yemek, içmek, yatmakdan zevk alır. Onlar hayvandan daha aşağıdırlar. Zîra hayvana düşmânı öğretilmeden, söylenmeden bilir ve çekinir. Hevâ-i nefislerine tapanlara ise düşmanları bildirilir, âkıbetleri söylenir de onlar buna karşılık, onları o tariyk-ı dalâlden kurtarmak isteyenlere karşılık ancak istihzâlarını hedef ittihâz ederler.

45 — Elem tere ilâ rabbike keyfe meddezzılle ve lev şâe lece'alehû sâkinen sümme ce'alneşşemse aleyhi deliylen.

Ey müsterşid-i basîr! Ey benim hakıkatleri açıcı Resûlüm!

Envâ'-ı kemâlât ile en a'lâ mertebelere, en yüksek derecelere seni sâhıb kılan, o edebi, o terbiyeyi sana veren Rabbin, Tan yeri ağarınca gölgeyi nasıl uzatmışdır. O dilese idi elbet onu olduğu gibi yerinde bırakır, sâkin de kılardı. (Ya'ni Güneş doğmazdı, doğsa da ziyâsız olurdu.) Mevcûdat O'nun Sıfat ve Esmâ'sının zıllidir. Gaflet perdesiyle perdelenenler, Hak'dan başka tapdıklarının bir zıll olduğunun farkında değiller midir. Müstakıl birer vücudları mı vardır? Birer kaabil olmayıp da fâil olduğunu mu zannederler? Onları müstakıl bir fâil-i hâricî mi görürler? Bu görülen sûretler aksetmiş gölgelerden başka bir şey değildir. Sonra bu medd ü bastı bir misâl-i vâzıh olarak kullarımıza tarafımızdan bir inâyet olarak yapdık. Güneşi ona kılavuz kıldık. Güneş olmasa gölge bilinmezdi.

46 — Sümme kabadnâhü ileynâ kabdan yesiyren.

Sonra Güneşin doğup yükselmesiyle gölgeyi azar azar kendimize çekmekde, kendimize almakdayız. Güneş doğdukça gölge çekilmekde ve yine tedrîcen geldiği yere döndürülmektedir.

Ey gaafil! Bu hâl, şirketdeki tevehhümü def'etmez mi? Vahdâniyyetimizin tasarrufatına bir delil teşkîl etmez mi? Vâhıd ü kahhâr olduğumuzu göstermez mi?

Nazm-ı Kerîmin inceliğine dikkat edilirse:

Kabd: İfnâya delîl oluyor. Fakat ifnânın i'dâm-ı mahz olmadığını beyan ediyor da, intişardan men'olduğunu anlatıyor.

Ey tâlib!
İşte şems-i hakıkat görülünce gölge söner ona döner. Hak'dan uzanmış bu mezâhirin, evet bir gölgeden ibâret olan bütün âlemin de mahiyyeti böyledir.

47 — Ve hüvelleziy ce'ale lekümülleyle libâsen vennevme sübâten ve ce'alennehâre nüşûren.

Ey Hak ve hakıkatden gaafil olanlar!

Siz nasıl mübdiinizi, sizi meydâna getireninizi teakkul etmezsiniz.

İstirâhatinizin sebeblerinden biri olan geceyi: Bedeni örten elbise gibi üzerinize bir örtü yapdı. Onun zulmeti, ba'zınızın ba'zınıza olan çirkinliklerine nâsın gözüne örtü oldu. Gündüzü de: Arz'ın her tarafına yayılasınız, Allah'ın kullarının ıslahı ve tedbîr ve takdîr etdiği maîşetinizi taleb etmek içün bir nüşur kıldı. Uykuyu bedeninizin ıslahı içün ta'til, gündüzü de çalışma zamânı yapan Allah'dır.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i zevkısi alınırsa:
Gece: Bütün çirkinliği kapıyor, daha ihlâs ve huşû' ile tevbeye yol açıyor.

Ma'nâ-i enfüsîsine nazar edilirse:
Gündüz: Nûru rûha işâretdir.
Nüşur: Onunla kalblerin dirilmesini beyandır.

Evet... İnsan sayılı nefesini hayât-ı hakıkîden mahrûm olarak geçirmemelidir. Öyle geçirenler hakkında: "Gaflet uykusundadırlar" diye emredilmişdir. Peygamber-i Hak: "Hak ve hakıkatden gaafil olanlar uykudadırlar, ölünce uyanırlar" buyurmuşlardır. İnsan geceleyin hılkat uykusu ile uyumalı amma, gündüzün, nüşur zamânında gaflet uykusuyla uyumamalıdır.

Hılkat uykusuyla mevt arasındaki fark:

Uyku: Rûhun ziyâsının bedenin zâhirinden inkıtâı.

Ölüm: Rûhun ziyâsının bedenin hem zâhirinden, hem bâtınından inkıtâı.

Onun içün uyku ve uyanıklık, ölüm ve nüşûra işâret olmuşdur. Uyku: Zâhirî hisleri kapar, kalb hislerini ve hikmeti feth eder. Rûh-ı kudsî, yâhut lâtife-i Rabbâniyye veyâhut Nefs-i Nâtıka bu cism-i süflîde hakıkaten garibdirler. Onun ıslahı ile meşguldürler. Def'-i mazarrat, celb-i menfaat husûsunda insan yakaza hâlinde olduğu müddetçe Rûh-ı Kudsî yâhut lâtife-i Rabbâniyye veyâhut Nefs-i Nâtıka mahbusdur. İnsan uyuduğu an o, mahall-i mahsûsuna, ma'den-i zâtiyyeye gider.

48 — Ve hüvelleziy erselerriyâha büşren beyne yedey rahmetihî ve enzelnâ minessemâi mâen tahûren.

Yine O Allahü Azîmüşşandır ki, rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci göndermektedir. Sizlere rüzgârlarla bu tebşîrâ-

tı yapdıkdan sonra, makam-ı cûdumuzdan cânib-i semâdan kendi nefsinde tertemiz ve temizleyici, nezafetde nihâyete ermiş bir su, bir mâ'-i tahûr indirmekdeyiz.

49 — Linuhyiye bihi beldeten meyten ve nüskıyehû mimmâ halâknâ en'âmen ve enâsiyye kesiyren.

Bu su ile; ma'mûre olmayan, kuru, ölü bir beldeyi diriltelim ve hâlk etdiklerimizden nice hayvan sürülerini sulayalım diye.

50 — Ve lekad sarrefnâhü beynehüm liyezzekkerû feebâ ekserünnâsi illâ küfûren.

Celâlim hakkı içün biz o yağmuru, suyu aranızda evirip çevirmekdeyiz. Ondan muhtelif şekillerde istifâdeler etmeniz içün dolaşdırıyoruz. Tâ ki nı'metlerimizi hatırlasınlar, hâllerini ıslah etsinler içün. Biz bunu bu Kitabda da (Kur'an-ı Mübîn'de) ve Kütüb-i sâlifede de tekrar tekrar beyân etdik. Hâlbuki nâsın ekserîsi nı'meti hatırlayıp şükrü arttıracağı yerde, nı'mete kâfir oldu, nankörlükden başka bir şey'e yanaşmadı. Ölüp tekrar dirilmeyi inkâr etdi, hayât-ı ebediyyeyi kabûl etmedi de: "Zaman yaşadır, zaman öldürür" dedi, Hak'kı bırakdı, bâtıla tapdı.

"Ender bulunur cihanda elhak ender
Hak'kı görecek dîdever-i nîg-i ahter
Âlemde nice şahs-ı galat bin Muhyî
Hakdır diyerek bâtılı takdîs eyler."

51 — Ve lev şi'nâ lebe'asnâ fiy külli karyetin neziyren.

Ey Ekmelerrüsûl!
Dilese idik, her köyde inzâr içün bir nebî'ye, bir münzir-i

mahsûsa meşiyyet-i Sübhânîmiz teallûk etse idi, her köye bir nezîr gönderirdik. Velâkin senin şânını ta'zîmen, kadrini iclâlen peygamberliğe seni tahsîs etdik, kâffesine, umûma seni gönderdik.

52 — Felâ tütı'ılkâfiriyne ve câhidhüm bihî cihâden kebiyren.

Ey Peygamber-i Hak!

Artık tuğyanda, inadda, küfranda, küfürde ısrâr edenlere müsâid davranma. Senin Hak-resûl olduğuna şâhidin, bürhânın olan elindeki Kur'an'ınla onlarla cihâd et. Büyük cihad yap, büyük cihad!*

Nazm-ı kerîm şu hususlara da işâret ediyor:

Kâfirler kısım kısımdır. Bir kısmı küfürlerini sahte nezâkete, zerâfete, bâtıl şekillere bürüyerek, cem'iyyetde kendilerine bir edâ vermek, küfürlerini bir umde, bir esas gibi göstermek isterler. İşte onların bu sahte nezâketlerine, küfürlerine, o bâtıl hâllerine karşı bir hatır kırılacakmış gibi tutukluk göstermek, o küfre itâat etmek hükmündedir.

53 — Ve hüvelleziy merecel bahreyni hâzâ azbün fürâtün ve hâzâ milhun ücâcün ve ce'ale beynehümâ berzehan ve hıcren mehcûren.

Hakîm ve alîm olan Allah, öyle bir hâlikdır ki; iki deryâyı biribirine salmış. Birinin suyu tatlı, yürek tâzeler. Diğerinin tuzlu ve acı. İkisini de birbirine yaklaşdırmış, aralarında bir berzah, bir hicri mahcur koymuşdur. Her ikisinin arasında ma'nevî bir engel, geçilmez bir yasak yapan O'dur O.

---

* Nazm-ı kerîm, ayni zamanda ta'lîm-i ümmet içündür.

Fezâ-i vücudde şirk ve tevhıd ikisi biribirine mütecâvir ve mütelâsıkdır. Elbet tevhıd şarâbının zevkı başkadır. Şirk ve küfür şarâbının da acı olacağı âşikârdır. Rabb-i Müteâl lûtf-ı Sübhânîsi ve merhamet-i Samedânîsi ile şirk ve tevhıdin arasına dîn-i hakkı koymuşdur ki biribirlerine karışmalarına mâni' olsun içün. O öyle bir mâniadır ki, onları biribirleriyle imtizac ve ihtilât ettirmez.

54 — Ve hüvelleziy haleka minelmâi beşeren fece'alehû neseben ve sıhren ve kâne rabbüke kadiyren.

Ey münkirler!

Bütün mezâhirde temâşâ edilen vahdet-i zâtiyyeyi nasıl inkâr edebilirsiniz? O öyle bir Hâlik-ı kerîmdir ki, sudan bir beşer yaratdı. O su ki: Âdem Aleyhisselâmın çamuru onunla tahmîr edilmişdi, sonra ona bir neseb, bir sıhr kıldı, soy sop verdi. Ya'ni onların arasında hısımlık, dâmatlık yapan O Hâlik-ı A'zamdır. Senin Rabbin her şey'e kaadirdir. Bir maddeden muhtelif a'zâ'ya, muhtelif tabiatlara, mizaclara, mizâka mâlik beşer yaratma kudretine sâhibdir.

55 — Ve ya'büdûne min dûnillâhi mâ lâ yenfe'uhüm ve lâ yedurrühüm ve kânelkâfirü alâ rabbihî zahiyren.

Müşrikler tıynetlerinin iktizâsı, şiddet-i kasvetleriyle; Ulûhiyyet, Rubûbiyyet, Zât ve Esmâsı i'tibâriyle ma'bûdün bilhak olan Allah'ı bırakarak ne kendilerine, ne gayrilerine asla hiçbir menfaat ve mazarrat veremeyecek şeylere taparlar. (Tapdıkları şeylerde levâzım-ı Ulûhiyyet ve Rubûbiyyetden bir şey yokdur ki menfaat ve zarar ümmîd edilsin.)

Kâfir, doğru hisden mahrûm olan münkir, o Rabbine karşı

istikbâr ederek Şeytâna arka olmuşdur. Şeytân'ın muînidir. Bütün evsâfı ve esmâsı iktizâsiyle Rabbin ona tecellî etdiği hâlde o; Rabbin aleyhine zahîr oluyor.

(Em tahsebü enne ekserehüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَمَآ اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿٥٦﴾ قُلْ مَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ اَجْرٍ اِلَّا مَنْ شَآءَ اَنْ يَتَّخِذَ اِلٰى رَبِّه۪ سَب۪يلًا ﴿٥٧﴾ وَتَوَكَّلْ
عَلَى الْحَيِّ الَّذ۪ى لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِه۪ وَكَفٰى بِه۪ بِذُنُوبِ
عِبَادِه۪ خَب۪يرًا ﴿٥٨﴾ اَلَّذ۪ى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا ف۪ى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ اَلرَّحْمٰنُ فَسْـَٔلْ
بِه۪ خَب۪يرًا ﴿٥٩﴾ وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمٰنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمٰنُ
اَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾ تَبَارَكَ الَّذ۪ى
جَعَلَ فِى السَّمَآءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ ف۪يهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُن۪يرًا ﴿٦١﴾
وَهُوَ الَّذ۪ى جَعَلَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يَذَّكَّرَ
اَوْ اَرَادَ شُكُورًا ﴿٦٢﴾ وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذ۪ينَ يَمْشُونَ
عَلَى الْاَرْضِ هَوْنًا وَاِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾
وَالَّذ۪ينَ يَب۪يتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذ۪ينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾
اِنَّهَا سَآءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذ۪ينَ اِذَآ اَنْفَقُوا
لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذٰلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾

وَالَّذ۪ينَ

56 — Ve mâ erselnâke illâ mübeşşiren ve neziyren.

Ey Peygamber-i Hak!

Hâlbuki biz seni kâffe-i berâyâya ve bütün kullara tebşîr edici, onları irşâd edici, Hak'kı beyân edici, Hak ve hakıkatden ayrılanlara âkıbeti bildirici, Allah azâbını, o korkuyu beyân edici olarak gönderdik.

57 — Kul mâ es'elüküm aleyhi min ecrin illâ men şâe en yettehıze ilâ rabbihi sebiylen.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara tebkîten ve ilzâmen beyân et: Ben sizden Rabbim tarafından yapmış olduğum tebliğlere mukaabil (hizmet-i nübüvvetime karşı) bir şey taleb etmiyorum. Ne câh, ne servet, ne mal, ne mefâhir, ne mükâfat... Ancak istediğim O'na yaklaşma, tevhıd ve ma'rifet yolunu tutmanızdır. Rabbiniz size türlü türlü kemâlât yollarını açmışdır. (Ma'bûdün bilhak olan Rabbiniz bir'dir. İmânı nefsâniyyet mes'elesi yapmayın, inâdı, istikbârı atın, Şeytân'ın muîni, avanesi olmayın. O Bir'in etrâfında toplanın. O aded manzûmesinde çiftin mukaabili olmayan, kendi kendisini birlediği birlikle bir olan O Bir'in etrafında toplanın. Peygamberlik vazifesiyle yapdığım tebliğ üzerine sizden bundan başka hiçbir ücret istemiyorum.)

58 — Ve tevekkel alelhayyilleziy lâ yemûtü ve sebbih bihamdihî ve kefâ bihî büzünûbi ıbâdihî habiyren.

Ey Ekmelerrüsûl!

Senden insirâf ederlerse, (ücretsiz, külfetsiz, minnetsiz gösterdiğin irşaddan, hidâyetden i'râz ederlerse ölümüne kadar kasd ederek) zulmederek düşman kesilirlerse mahzûn olma. Onların bu mukaabelelerine, küfr ile mukavemetlerine karşı O

Hayy ü Kayyûm olan Allah'a mütevekkil ol.* O'na hamd ile tesbih et. Rabbini şânına lâyık olduğu şekilde senâ et, şânına lâyık olmayan şeylerden tenzîh et. Seni nasıl ıstıfâ etmişdir, nasıl mazhar-ı Hak ve esrâr-ı zâtiyyesine ve sıfât-ı İlâhiyyesine âgâh kılmışdır; bunlara şükr ederek namaz kıl. (Resûl-i Zişânım! Sen yalnız tebliğ edicisin. İnzâl olunanı tebliğ et. Yoksa ne onların îmanlarından ferahlan, ne de isyanlarından, tuğyanlarından mahzûn ol.) Ve bil ki: Allahü Sübhânehû'nun kullarının günahlarına habîr olması kâfidir. Huzûr-ı şühûdîsi ile elbette görür. O'nun hazret-i ilmi her şey'i muhîtdir. O nasıl bilmez? Zuhurda ve bütunda olan bütün şeyleri nasıl bilmez?

59 — Elleziy halekassemâvâti vel'arda ve mâ beynehümâ fiy sitteti eyyâmin sümmestevâ alel'arşirrahmânü fes'el bihî habiyren.

O öyle bir Hâlik-ı Kaadirdir ki: Semâvat ve Arz'ı ve aralarındakini altı günde yaratmış, en muazzam nizâmu intizâm ile tertîb etmiş, sonra Arş üzerine şân-ı Sübhânîsi vech üzere müstevî olmuşdur. O'nun rahmeti genişdir. Bütün mezâhiri isti'lâ-i tâm ile isti'lâ eylemişdir. Zuhurda, bütun'da, gayb'de, şehâdet'de merhameti umûmîdir. Sen Rahmânı, bu anlatılan yaratma keyfiyyetini, Arş'ı istivâsını habîrden sor. (Yine kendinden sor.)

Burada Arş hakkında ba'zı ehl-i hakıkatin edindiği zevkdan bir nebze bahsedelim:

Arşı İlâhî hakıkatde mazhar-ı azamet, mekânet ü mecd ü saltanat ve Zât-ı Hak'kın tecelliyyât-ı zâtiyyesinin husûsiyle tecellî etdiği, altı cihetden münezzeh, manzar-ı a'lâ, mahall-i ezhâ, envâ'-ı mevcûdâtın kâffesine şâmil. Bu öyle büyük bir varlık ki eflâk-i ma'neviyye ve sûriyyenin kâffesini muhît. O kadar

* Tevekkül: Kalbe sekînet verir, ızdırâbı def'eder.

azîm bir tecellîye mazhar ki Arş'ın fevkında Rahman'dan başka bir şey bilmiyoruz. Zâhiri vardır, bâtını vardır. Bâtını: Âlem-i Kuds. Onun meclâsına (Kesib) ta'bîr olunmuşdur. Ehl-i Cennet Hak'kı müşâhede içün sevkolundukları zaman bu Kesib'in üstüne çıkarlar.

Zâhiri: Âlem-i Üns. Onun içündür ki Cennetin sakfı olmuşdur.

Ehl-i hakıkat bir ma'nâ-i enfüsî daha tahsîl ederler ki:

Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın kalbine Arş-ı Kalb-i Muhammedî derler. Rahmân'ın istivâsı da: Hak'kın zuhûr-ı tâm ile o kalbde zâhir olmasıdır.

60 — Ve izâ kıyle lehümüscüdû lirrahmâni kalû ve merrahmânü enescüdü limâ te'mürünâ ve zâdehüm nüfûren.

Vech-i iykaz ve tenbîh ile müşriklere: "Rahmâna secde edin, (sahte benliğinizi terkedin), hudû' ve tezellülle; cûd-ı rahmetiyle ketm-i ademden, sizi izhâr eden Rahmân'a secde edin" denildiği zaman, münkirler bunu garib ve uzak görerek: "Rahman ne imiş? Sen bizi O'na secde etmeye da'vet ediyorsun, emediyorsun. (Bu beyanla inkârlarının şiddetini gösteriyorlardı.) Bize emretdiğin şey'e secde mi edeceğiz?" dediler. Secde emri onların daha ziyâde vahşetlerini arttırdı, îmandan nefretlerini ziyâdeleştirdi. Hak'dan, tevhıd yolundan bütün bütün uzaklaşdılar.

61 — Tebârekelleziy ce'ale fiyssemâi bürûcen ve ce'ale fiyhâ sirâcen ve kameren müniyren.

Semâvâtda, ulviyyâtda Arz'ın umûrunu tedbîr içün burcları yapan, hem onların içlerinde bir çerağ (ışık saçan Güneş) yapan, bir menzilden diğer menzile inkılâb eden nurlu Ay'ı hâlkeden ve onların deverânından, inkılâbâtından dört mevsimi hâlkeden Rabb-i Müteâl'in şânı, kendi büyüklüğü ile büyükdür.

62 — Ve hüvelleziy ce'alelleyle vennehâre hılfeten limen erâde en yezzekkere ev erâde şükûren.

O öyle bir Sâni'-ı A'zamdır ki: Gece ile Gündüzü biri biri ardınca yaradan O'dur. Hakîm ve alîm, müdebbir-i azîm olan Allah, hep bunları ibret alıp tezekkür veya nı'metine şükretmeniz içün hâlketmişdir.

63 — Ve ıbâdürrahmânilleziyne yemşûne alel'ardı hevnen ve izâ hâtabehümülcâhilûne kalû selâmen.

Ve O Rahmân'ın öyle kulları vardır ki: Allah'ın nı'metlerini dâima tezekkür ederler ve tâkatları kadar O'nun hukukuna riâyetle sayılı nefeslerini tüketmeye çalışırlar. O'nunla azamet yarışına kalkmazlar, O'nun her zerreye olan tecellîsini görürler, mertebe-i rıdvâna vâsıl, likaa-i Hannân'a mazhar olmak gaayesi ile yaşarlar. Onların zâhirî alâmetleri şudur: Türlü türlü fitne, fesad mahalli olan Arz'da yürürlerken hep yumuşak tavırla yürürler, her zerrenin hukukuna riâyet ederler, benî nevi'lerinden hiç kimse ile cedel, münâzaa etmek istemezler. Çirkinliklerden âzâde, kibr ü nuhvetden beri, ucubden uzak, tevâzuu, kemâl ü vekaarı şiâr edinmişlerdir. Ibâdullahı taltîf ederler. Şâyed sahte benliğine mağrur olanlar, onların ulüvv-i şanlarını, rif'atlerini çekemeyip hased edenler, hulâsa erbâb-ı gayz, onlara lâf atacak, istihzâlı konuşacak olurlarsa (onların onlara mukaabeleleri ayni olmaz.) Onlar onlara incitmeyecek şekilde cevab verirler. Kalblerini tatyîb edecek, nefislerini okşayacak şekilde mukaabele ederler. Öyle selâm verirler. Onların istihzâlarından, nâbecâ sözlerinden tağyir ve müteessir de olmazlar. Muhâsamayı, intikaamı terkederler, onların nefislerini kazânın, rızânın cereyanlarına bırakırlar. İşte bunlar hılmin gaayesine ulaşmışlardır.

64 — Velleziyne yebiytûne lirabbihim sücceden ve kıyâmen.

Onlar geceyi Rablerinin rızâsı içün kıyamda, secdede geçirirler. Hak'ka ıktirablarını secdede yaparlar. Riyâ'dan, sum'adan, ucubdan, hevâdan hâlî, hâllerine kimse vâkıf değil, kevnden âlî, meallah olurlar, kâm alırlar. Huşû', hudû', tevâzu'-ı tâm ve ikrâm ile huzûr-ı İlâhîde dururlar.

65 — Velleziyne yekulûne rabbenasrif annâ azâbe cehenneme inne azâbehâ kâne ğarâmen.

66 — İnnehâ sâet müstekarren ve mükamen.

Onlar: "Ey envâ'-ı kerâmât ile bize ikrâm eden Rabbimiz! Fazl-ı cûdünle Cehennem azâbını bizden def'et" diye münâcatda bulunurlar, dâima kendi üzerlerinden Hak'kın muhabbetinin eksilmesinden korkarlar. Durmadan a'mâl-i sâliha işlerler. Ve işledikleri sâlih amellerine de ne güvenirler, ne dayanırlar. "Cemâl-i Sübhâniyyeden mahrûmiyyet olan Cehennemde bir an istikrâr edecek tâkatimiz yok. O ne fenâ karargâhdır. Azâbı ne uzun, ne acıdır." (Orada nasıl ikaamet ederiz?) derler.

67 — Velleziyne izâ enfekû lem yüsrifû ve lem yaktürû ve kâne beyne zâlike kavâmen.

Onlar öyle kimselerdir ki: Allah'ın onlara verdiği rızkı fukarâ ve acezeye sarfetdikleri, infâk etdikleri zaman ne isrâf ederler, ne de hasislik, cimrilik ederler. Şer'an ve aklen mezmûm olan bu hâli irtikâb etmezler. Bunların infâkı ındallah makbûl olan adl iledir. İfrat ile, tefrit ile değildir.

(Ve mâ erselnâke...) sahfiesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ
اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾ يُضَاعَفْ لَهُ
الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا
صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَّحِيمًا ﴿٧٠﴾ وَمَن تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
مَتَابًا ﴿٧١﴾ وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ
مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا
هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا
لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾ أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا
صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا ﴿٧٥﴾ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ
حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي
لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ ۖ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

68 — Velleziyne lâ yed'ûne me'allâhi ilâhen âhare ve lâ yaktülûnennefselletiy harremallahü illâ bilhakkı ve lâ yeznûne ve men yef'al zâlike yelka esâmen.

Onlar Allah'ın yanında başka ma'bud tutup ona yalvarmazlar. Ehl-i i'tidâl, ehl-i tevhıd olup, Ulûhiyyet ve Rubûbiyyetinde müstekıl olan Allah'dan başkasına tapmazlar. Onların husûsiyyetlerinden biri de: Binâ-i Hak ve Hak'kın esmâ-i husnâsının, sıfât-ı uzmâsının zuhûruna mazhar ve ilhâmın nüzûlüne müsteıd nüfûs-ı beşeriyyeden hiçbir nefsi, hiçbir canı ruhsat-ı şer'ıyye olmaksızın, haksız yere öldürmezler, kıymazlar, nesebin hıfzında Allah'ın vaz'etdiği hudûdu tecâvuz ederek fuhş yapmazlar. Haramların en kötüsü olan zinâ etmezler. Adâlet-i İlâhiyyeye karşı, fıtrat ve mürüvvet bakımından düşük, tab'-ı selîme göre müstekreh olan bu kötülükleri yapanlar tam olarak cezâlarını çekerler.

69 — Yüdâaf lehül'azâbü yevmelkıyâmeti ve yahlüd fiyhî mühânen.

Kıyâmet günü onun azâbı bir kat değil, kat kat olur. Kat kat o azâb-ı teşdîd ile berâber bir de bütün ehl-i nârın arasında hor ve hakîr olur. İşte zinâ ındallah cürümlerin en çirkini ve en fâhışidir.

70 — İllâ men tâbe ve âmene ve amile amelen sâlihan feülâike yübeddilullahü seyyiâtihim hasenâtin ve kânallahü ğafûren rahıymen.

Yalnız Allah'dan utanarak nedâmet edip tevbe edenlerin, irtikâb etdiği fi'linden dönenlerin ve tevbesini te'kîden ihlâs-ı tâm ile tecdîd-i îmân eyleyenlerin, îmânını ve tevbesini müş'ir her an amel-i sâlih işleyenlerin Allahü Teâlâ tevbelerini kabûl eder. Tevbeleri makbûl olan bu suadânın tevbeden evvelki sey-

yiatlarını hasenâta tebdîl eyler, amellerinin sahifelerinde tevbeden evvel sâbit olan ma'sıyetlerini fazl-ı Sübhânîsiyle mahveder. Kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah gafûrdur. Kötülüklerini örtbas eder. Rahıym bulunuyor.

71 — Ve men tâbe ve amile sâlihan feinnehû yetûbü ilellahi metâben.

Her kim, geçmiş olan ma'sıyetlerine nedâmet edip, Allah'a dönüp, tevbe eder, sâlih ameller işler, salâh ile çalışıp kötülüklerini telâfîye cihâd ederse; o muhakkak kerîm ve rahıym olan Allah'ın huzûruna tevbesi makbûl, sevab ve mükâfata nâil olarak döner.

72 — Velleziyne lâ yeşhedûnezzûre ve izâ merrû billağvi merrû kirâmen.

Ind-ı İlâhîde makbûl ve mebrûr olan mü'minler; o adâletden ve mürüvvetden sâkıt ve bâtıl olan yalan yere şehâdet etmezler. Onlar yalana şâhid olmadıkları gibi, tecessüssüz, beklemeksizin ânî kavlî veya fi'lî müstekrehât-ı şer'ıyye ve vicdâniyye ile karşılaşdıkları vakıt nazarları ile tedkık ve tekrar tekrar müşâhede etmeksizin onların ibtilâlarına Allah'dan istiğfâr ederek, kerîmâne davranarak önlerinden geçer giderler.

73 — Velleziyne izâ zükkirû biâyâti rabbihim lem yehırrû aleyhâ summen ve umyânen.

Onlara Rablerinin tevhıdine, Ulûhiyyet ve Rubûbiyyetindeki istiklâline delâlet eden âyetler yâd edildiği zaman ya'ni kendilerine va'z u nasihat, ihtar yapıldığı vakıt o âyetlerin üzerine; emirlerinden nehiylerinden, rümûz u işârâtından sağırlarmış ve Hak'kın evsâf-ı celâliyye ve sıfât-ı cemâliyyesinin âsârını mütâleadan körlermiş gibi yatmazlar, yıkılmazlar. Dinleme-

mezlik yapmazlar. Bil'akis huşû' u hudû' ile onu dinlemek, görmek ve iyi muhâfaza etmek içün üşüşürler.

74 — Velleziyne yekûlûne rabbenâ heb lenâ min ezvâcinâ ve zürriyyâtinâ kurrete a'yünin vec'alnâ lilmüttekıyne imâmen.

Onlar mütedarrıâne: "Tevhıd fıtratı ile bizi terbiye eden Rabbimiz! Fazlınla, lûtf u cûdünle bizlere zevcelerimizden ve zürriyyetlerimizden gözlerimize sürur ihsân eyle. Onların salâh-ı hâllerini, bütün emirlerine sarılmış, nehiylerinden uzaklaşmış vaz'ıyyetlerini gördüğümüz vakıt gözlerimiz nurlansın. Ey Rabbimiz! Lûtfunla bizleri haram kıldığın, nehyetdiğin şeylerden kalbleri mahlûkatına rikkatle çarpanlara pîşüvâ kıl" diye münâcatda bulunurlar.

75 — Ülâike yüczevnelğurfete bimâ saberû ve yülakkavne fiyhâ tehıyyeten ve selâmen.

76 — Hâlidiyne fiyhâ hasünet müstekarren ve mukamen.

İşte bu evsâf ile zikr edilen ınd-i İlâhîdeki suadâ-i makbûlîn, menâhîyi terk ve nefislerinin hayırlarını ayak altına alarak ibâdât ve tâatda sebât edenler, hâdim-i din ve hâdim-i insâniyyet olanlar, sabırlarına karşı Cennet şehnişîni ile mükâfatlandırılacaklar, Cennâtın a'lâ derecâtına, en yüksek makamlarına nâil olacaklar. Ve orada her tarafdan ihtirâm ile, Melâike selâmı ile karşılaşacaklar, bütün âfât u a'hatdan selâmetde ve değişmeksizin ebedî kalacaklardır. Ne güzel makarr, ne güzel makam...

77 — Kul mâ ya'beu biküm rabbiy levlâ düâüküm fekad kezzebtüm fesevfe yekûnü lizâmen.

Ey Ekmelerrüsûl!

Rabbinden, îmandan, Kitâbından, senin Hak yoluna da'vetinden insirâf edenlere söyle: "Sizin ibâdetiniz, tâatiniz, Hak'ka inkıyâdınız olmasa Rabbimin yanında ne kıymetiniz olur? Siz Rabbimi ve beni tekzîb etdiniz, tevhıdi yalan saydınız, ınd-i Sübhânîden gelen bütün emirleri inad ve mükâbere ile inkâr etdiniz. Îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapdınız. Artık tekzîbinizin, inkârınızın cezâsı yakında yakanıza yapışacakdır! Bekleyiniz!

*

Sûre-i Fürkan'ın meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîle başlıca: Tehzîb-i ahlâkı beyân ediyor ve ef'âl-i zemîmeden temizlenmeyi emrediyor. Ağyâra meyl ü iltifâtın zararlarını bildiriyor, mertebe-i ubûdiyyeti gösteriyor. İsm-i Rahmân'ın mezâhirdeki tecellîsini beyân ediyor, istikbâl inananların olduğuna inananların olduğunu bildiriyor.

—

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ

Sûre-i Şuarâ

Sûre-i Celîle Mekkî'dir.
Âyetleri : İki yüz yirmi yedi,
Kelimeleri : Bin iki yüz doksan dokuz,
Harfleri : Dört bin beş yüz iki'dir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

طٰسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ﴿٢﴾ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَّفْسَكَ اَلَّا
يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٣﴾ اِنْ نَّشَاْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِّنَ السَّمَآءِ اٰيَةً فَظَلَّتْ
اَعْنَاقُهُمْ لَهَا خٰضِعِيْنَ ﴿٤﴾ وَمَا يَاْتِيْهِمْ مِّنْ ذِكْرٍ مِّنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثٍ اِلَّا
كَانُوْا عَنْهُ مُعْرِضِيْنَ ﴿٥﴾ فَقَدْ كَذَّبُوْا فَسَيَاْتِيْهِمْ اَنْۢبٰٓؤُا مَا كَانُوْا بِهٖ
يَسْتَهْزِءُوْنَ ﴿٦﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الْاَرْضِ كَمْ اَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ
كَرِيْمٍ ﴿٧﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً ؕ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٨﴾ وَاِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿٩﴾ وَاِذْ نَادٰى رَبُّكَ مُوْسٰۤى اَنِ ائْتِ
الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ۙ﴿١٠﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَ ؕ اَلَا يَتَّقُوْنَ ﴿١١﴾ قَالَ رَبِّ اِنِّيْۤ اَخَافُ
اَنْ يُّكَذِّبُوْنِ ؕ﴿١٢﴾ وَيَضِيْقُ صَدْرِيْ وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِيْ فَاَرْسِلْ اِلٰى هٰرُوْنَ
﴿١٣﴾ وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْۢبٌ فَاَخَافُ اَنْ يَّقْتُلُوْنِ ۚ﴿١٤﴾ قَالَ كَلَّا ۚ فَاذْهَبَا بِاٰيٰتِنَاۤ اِنَّا
مَعَكُمْ مُّسْتَمِعُوْنَ ﴿١٥﴾ فَاْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُوْلَاۤ اِنَّا رَسُوْلُ رَبِّ
الْعٰلَمِيْنَ ۙ﴿١٦﴾ اَنْ اَرْسِلْ مَعَنَا بَنِيْۤ اِسْرَآءِيْلَ ؕ﴿١٧﴾ قَالَ اَلَمْ نُرَبِّكَ
فِيْنَا وَلِيْدًا وَّلَبِثْتَ فِيْنَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِيْنَ ۙ﴿١٨﴾
وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِيْ فَعَلْتَ وَاَنْتَ مِنَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٩﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

1 — Tâ Siyn Mim.

Ey tabiat-i beşeriyyenin kirlerinden münezzeh, tertemiz, tevhıd safâsiyle musaffâ, saâdet ve siyâdet menbaı!

2 — Tilke âyâtülkitâbilmübiyni.

Bu Sûre-i Celîlede zikredilen âyetler: Tevhıd ve yakîni pek vâzıh, pek parlak beyyinât ve kat'î bürhanlarla senin dîn-i kavîminin hakıkatini beyân eden Kur'an-ı Mübîn âyetlerinden bir nebzedir.

Ey Ekmelerrüsûl!

O'nu biz sana emrini te'yîd, şânını ta'zîm içün inzâl etdik. Sen O'nu yalnız teblîğ edeceksin. Onların îman, küfür, tasdik ve tekzib keyfiyyetleriyle alâkalı değilsin.

3 — Le'alleke bâhı'un nefseke ellâ yekûnû mü'miniyne.

Fakat sen, fart-ı muhabbetinle Dînine, Kitâbına îmân etmeleri husûsunda, mü'min olmayacaklar diye tehassür ve tehazzününden âdetâ kendini helâk ve telef edeceksin.

4 — İn neşe' nünezzil aleyhim minessemâi âyeten fezallet a'nâkuhüm lehâ hâdı'ıyne.

Biz dilese idik, bizim irademiz, meşiyyet-i Sübhânîmiz onların îmanlarına teâlluk etse idi, îman ve tasdîk etmeleri içün Semâdan üzerlerine bir âyet indirirdik. (O alâmet karşısında ze-

lîl olurlar, kibr ü nuhvetleri perîşan olur da) Semâdan inen o âyet huzûrunda itâat ve inkıyaddan boyunları menkûsîn ve münkesirîn olarak eğilir kalır, kat'iyyen ne tekzîb edebilirler, ne de i'râz edebilirlerdi. (Fakat îmânı cebrî değil, ihtiyârî yapdık. İnsânı nübüvvet ve risâletle techîz etdiğimiz Hazret-i İnsanla Hak ve hakıkate da'vet etdik.)

5 — Ve mâ ye'tiyhim min zikrin minerrahmâni muhdesin illâ kânû anhü mu'rıdıyne.

Onlara tefaddulen, Rahman tarafından zamanlarında, asırlarında dalâl ve fesaddan ıslah içün yeni bir zikir, bir nasihat, bir âyet gelmez ki, onlar ondan yüz çevirmiş olmasınlar. Îmân etmezler, küfürde ısrâr ederler.

6 — Fekat kezzebû feseye'tiyhim enbâû mâ kânû bihî yestehziûne.

(Âyetlerimizi işitdikleri an onları) tekzîb etmede kusûr etmediler. Îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapdılar, istikbâr etdiler, Kur'an ile istihzâ etdiler, seninle eylendiler. (Sana düşen, onlara iltifât etmemek, onların îmân etmemelerine kıymet vermemekdir.) Pek yakında onlara inad ve mükâbere ile istihzâ etdikleri şeylerin haberleri gelecek. Cezâ tahakkuk etdiği an, hak ve hakıkate tâbi' olmak mı hakmış, yoksa bâtıla mı?

O, Hak'dan yüz çevirenler, kemâl-i kudretimize karşı inad ve mükâbere ile âyetleri nasıl inkâr ederler? O kâfir inadcılar nasıl tekzîb ederler?

7 — Evelem yerev ilel'ardı kem enbetnâ fiyhâ min külli zevcin keriymin.

8 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Onlar Arz'a, Arz'ın acâibine bir bakmadılar da mı? Düşünmüyorlar mı? Kupkuru Arz'dan kemâl-i kudretimiz ve hikmetimizle birçok cinsler meydâna getirdik. Hepsi tecellî-i kerâmât ve berekâtımızdan meydâna gelmişdir. Nebâtatdan, hayvânatdan, meâdinden daha nice nice şeylerden... nebâtâtın çeşidi... hayvânâtın her sınıfı... meâdinin her cinsi... Bunlar kudretimize, vahdâniyyetimize vâzıh beyyinelerdir. Bu kadar vuzuh karşısında nâsın ekserîsi Vücûd-ı Sâni'yi inkâr ediyorlar da, mü'min olmuyorlar.

9 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Resûl-i Zîşan!

Bu kadar âyât-ı ızamdan sonra sana karşı inâd edip kabûl etmiyorlarsa onlar üzerine mahzûn olma. Şübhesiz ki envâ'-ı kerâmât ile mütecellî olan senin Rabbin, her emrine gaalib, her zâlimden, her münkirden envâ'-ı batş ve intikaama muktedirdir. Öyle Rabdir ki rahıymdir, halîmdir. Azabda acele etmez. Mühlet verir, kendi Zât-ı Sübhânîsine, Resûl-i Zîşânına ve âyât-ı celîlesine yapılan sû'-i muâmeleden nâdim olurlar, tevbe ederler diye.

10 — Ve iz nâdâ rabbüke mûsâ eni'tilkavmezzâlimiyne.

11 — Kavme fir'avne elâ yettekûne.

Ey Peygamber-i Hak

İnâd ederek senden insirâf edenlere kardeşin Mûsâ Kelîm'in Fir'avn ve erkânı ile olan kıssasını anlat: Hani Rabbin, kulu Mûsâ'ya Fir'avn ve etrafındaki eşrâfı Arz'ı fesâda vererek Benî İsrâîl'i isti'lâ edip ma'sum erkek çocuklarını katl ve kızlarını zâlimâne kullandıkları zaman nidâ buyurdu, vahyy etdi: "Yâ Mûsâ! Hudûdullahı tecâvuz eden, envâ'-ı cevr ü fesâd ile zulmün zirvesine çıkan azgın Fir'avn'e ve avanesine git, tenbih yoluyla söyle: O müfsid müsrifler, sayılı nefeslerini Hak'ka

îmân etmeksizin ma'sum canı yakmakla isrâf edenler; aklı da, nakli de tecâvuz etdiler. Allah ile azamet yarışına kalkışdılar. Allah'ın kahrından daha hazer etmeyecekler mi?"

12 — Kale rabbi inniy ehâfü en yükezzibûni.

13 — Ve yedıyku sadriy ve lâ yentaliku lisâniy feersil ilâ hârûne.

14 — Ve lehüm aleyye zenbün feehâfü en yaktülûni.

Cenâb-ı Hak Mûsâ'ya böylece nidâ edip vahyy etdikden sonra, Hazret-i Mûsâ Rabbisine iltica' ederek münâcatda bulundu: "Ey envâ'-ı lûtf u keremiyle tecellî eden Rabbim! Ben yalnızlık ve şiddet-i za'fım dolayısiyle korkarım ki beni tekzîb ederler, kabûl etmezler, da'vetime iltifât etmezler. Bundan göğsüm daralır. Bana emretdiğin teblîği yerine getiremem. Sadrım daraldıkdan sonra beyan ve tefhîme medâr olan dilim de söylemez olur. (Tek başıma bu risâletin teblîğine tâkatim yok. Bana zahîr ve muîn olmak üzere cûd-ı kereminle vahyi hâmil olarak Cibrîl'i) kardeşim Hârûn'a gönder. Hârûn'a da risâlet ver. (Biz iki kardeş Fir'avn'e gideriz, senin emirlerini teblîğ ederiz.) Bâhusus benim onlarca bir kabâhatim vardır. Onlar ındinde bir günâh-ı azîm içindeyim." (Mâhud Kıptîyi öldürdüm. Korkarım ki ona bedel beni öldürürler, kısas yaparlar.)

15 — Kale kellâ feezhebâ biâyâtinâ innâ me'aküm müstemi'ûne.

16 — Fe'tiyâ fir'avne fekûlâ innâ resûlü rabbil'âlemiyne.

17 — En ersil me'anâ beniy isrâiyle.

Sübhânehû Teâlâ Kelîmine cevâb-ı kerîminde: "Hayır, hayır! Biz seni te'yîd etdikden sonra onların zâhirî şevketlerinden, kesretlerinden çekinme. Seni katlederler diye korkma. Öl-

düremezler. Azamet-i Zâtımıza, Kemâlât-ı Esmâ ve Sıfâtımıza delâlet eden âyetlerimizle, mu'cizelerimizle haydi ikiniz birlikde gidin. Korkusuzca ne emretmişsek aynen teblîğ ediniz. Biz sizinle berâber hâzırız. Aranızda cereyân edeni dinliyoruz" dedi.

Mübâlâtsız bir sûretde Fir'avn'e gitdiler, onun dehşet ve satvet-i istîlâsına kıymet vermeksizin: "Biz her ikimiz de Rabbül'âlemiyn'in ınd-i Sübhânîsinden gönderilmiş resûlleriyiz. Kavmimiz Benî İsrâîl'i bırak. Senin cevr ü zulmünden kurtulsunlar, bizimle berâber gelsinler, Hak'ka dönsünler" dediler.

18 — Kale elem nürabbike fiynâ veliyden ve lebiste fiynâ min umürike siniyne.

19 — Ve fe'alte fa'letekelletiy fe'alte ve ente minelkâfiriyne.

Fir'avn: "A!" diyerek Cenâb-ı Mûsâ'yı tanıdıkdan sonra, risâletini muâtebe ederek mütehekkim bir tavr ile:

"Bir zamanlar sen küçük bir çocuk ve bizden başka teahhüd edenin yok iken biz aramızda (kucağımızda seni büyütmedik mi? İçimizde hayli sene de ömrünü geçirmedin mi? Sonra türlü türlü nı'metler, terbiye ve ikramlarla himâyemiz altında idin.) Yapacağını da yapdın (Kıptîyi katl etdin.) Ey Mûsâ! Sen bizim nı'metlerimize, hukuk-ı keremimize küfranda bulunan nankörlerdensin. Senin hangi liyâkatine irşad? Şimdi de risâlet iddia eder, hidâyete da'vete kalkarsın. Ey kâfir-i dâll!" dedi.

(Tâ Siyn Mim) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالَ فَعَلْتُهَآ إِذًا وَأَنَا۠ مِنَ الضَّآلِّينَ ﴿٢٠﴾ فَفَرَرْتُ مِنكُمْ لَمَّا
خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِى رَبِّى حُكْمًا وَجَعَلَنِى مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ
تَمُنُّهَا عَلَىَّ أَنْ عَبَّدتَّ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٢٢﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٢٣﴾
قَالَ رَبُّ السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ﴿٢٤﴾
قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُۥٓ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ ءَابَآئِكُمُ
الْأَوَّلِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِىٓ أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ
﴿٢٧﴾ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِن كُنتُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَٰهًا غَيْرِى لَأَجْعَلَنَّكَ
مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾ قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَىْءٍ مُّبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ
بِهِۦٓ إِن كُنتَ مِنَ الصَّٰدِقِينَ ﴿٣١﴾ فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ
﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَ لِلْمَلَإِ حَوْلَهُۥٓ
إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِۦ
فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوٓا۟ أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَابْعَثْ فِى الْمَدَآئِنِ
حَٰشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾ فَجُمِعَ السَّحَرَةُ
لِمِيقَٰتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ﴿٣٨﴾ وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنتُم مُّجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾

20 — Kale fe'altühâ izen ve ene mineddâlliyne.

21 — Feferertü minküm lemmâ hıftüküm fevehebe liy rabbiy hukmen ve ce'aleniy minelmürseliyne.

22 — Ve tilke nı'metün temünnühâ aleyye en abbedte beniy isrâiyle.

Mûsâ, Fir'avn'e cevâben dedi: "Ben o fi'li yapdığım zaman henüz şaşkınlardandım, makaam-ı hayretde idim. (Senin şımartdığın Kıptîlerden birinin Benî İsrâil'den ma'sum bir kimseye yapmış olduğu mezâlim ve işkenceye Hak nâmına tehammül edemedim. Îkaz etdim, dinlemedi. Zulmünden zevk alıyordu. Canavarları utandırtacak kadar işkencesine devâm ediyordu. Nihâyet Kudret benim elim ile cezâsını verdi. Katli, nefsimin hükmüyle yapmadım. Ben umûrun âkıbetini bilemediğimden sizin şerrinizden korkarak kaçdım. Bir Nebî'nin terbiyesine, bir mürşid-i reşîdin hizmetine vâsıl oldum. Rabbim O'nun şeref-i sohbetinden, hüsn-i terbiyesinden bana hüküm ihsan buyurdu, hikmet-i bâliğa ile mücehhez ve fazl-ı Sübhânîsi ile Nebiyy ü Mürselînden kılarak size gönderdi. Sizi Rabbil'âlemiyne, tevhıde da'vet ediyorum. O, başıma kakdığın nı'mete gelince: Benî İsrâil'i kul köle edinmiş olmandır. O benim için bir teberru' sayılmaz. Beni minnetin altında bırakamazsın. Sen Benî İsrâil'in insânî haklarını, hayvâna dahi revâ görülemeyecek bir şekilde alarak kul köle yapdın. Zulmün her çeşidini üzerlerinde tatbik etdin. Beni öldürmemek için deryâya atdılar. Kazâ u kader oradan senin kucağına düşürdü. Ve kâinâta benimle bir ders-i ibret verdi. Cenâb-ı Hak irâde ederse canlar yakan, evler söndüren, insanlar kavuran, Rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkan zâlimin Hak nâmına olan düşmânını işte böyle kendi kucağında büyütür. Yoksa bu saydıkların bana nı'met olmazdı olmaz. Bunları bana minneti muktazî bir nı'met olarak sayma.)"

23 — Kale fir'avnü ve mâ rabbül'âlemiyne.

Fir'avn kibr ü azamet içinde, inkâr ve istib'ad yolu ile: "Rabbül'âlemiyn dediğin de nedir? Mahiyyeti, hakıkati neden ibâretdir?" dedi.

24 — Kale rabbüssemâvâti vel'ardı ve mâ beynehümâ in küntüm mûkıniyne.

(Mûsâ ona tenbihli bir cevab vererek): "Allahü Teâlâ'nın şerîki, misli, nazîri yokdur ki mahiyyet tasavvur olunsun. (O, ondan münezzehdir.) O Semâvat ve Arz'ın hâlikıdır, mûcididir. Bütün varlık O'nun Esmâ ve Sıfâtının tecellîsinden zâhir olmuşdur. Semâvat ve Arz'ın ve aralarında olanların Rabbidir. Eğer ehl-i iykan ve irfansanız O'na îmân edersiniz. İykaana ehil değilseniz anlamazsınız" dedi.

25 — Kale limen havlehû elâ testemi'ûne.

Fir'avn, Mûsâ'dan bu cevâbı işidince, etrafında bulunan eşraf tabakasına:

"Ey akıl sâhıbleri! İşidiyor musunuz?" (Ben ne soruyorum o ne cevab veriyor. Ben ona O'nun hakıkatinden soruyorum, o O'nun ef'âlinden ve âsârından haber veriyor) dedi.

Mûsâ, Fir'avn'ın bu konuşması üzerine cevâben:

26 — Kale rabbüküm ve rabbü âbâikümül'evveliyne.

"O, hem sizin Rabbiniz, meydâna getireniniz, türlü türlü terbiye ile terbiye edeniniz, hem evvelki atalarınızın Rabbi" dedi.

27 — Kale inne resûlekümülleziy ürsile ileyküm lemecnûnün.

Fir'avn yine mütehekkim bir edâ ile istihzâ ederek: "Size irşad ve ıslah içün gönderilen resûlünüz mutlak ne dediğini bilmez bir mecnun" dedi. (Hazret-i Mûsâ'nın cevâbına mukabele edecek söz bulamadığından tefevvuhâta başlamışdı.)

28 — Kale rabbülmeşrikı velmağribi ve mâ beynehümâ in küntüm ta'kılûne.

(Mûsâ ilmî ve aklî cevablarında devâm ederek):

"Eğer siz âkıl iseniz teemmül eder, Rabbül'âlemiynin acâib masnûâtına nazar-ı ibretle bakar, bunlara nasıl başlandığını, nasıl inşâ, îcad ve i'dâm edildiğini, o tedbir, tedvir, tanzim ve tanzîfi görür; O'na Meşrikın, Mağribin ve bütün aralarında bulunanların Rabbi derdiniz" dedi. "Öylece hidâyete kavuşur, O'nun vahdâniyyetine îmân eder, vücudde istiklâl-i hakıkî ve mezâhirinde, masnûâtında tasarruf-ı tâm O'nun olduğuna yakîn hâsıl eder, O'nun Zât-ı Sübhânîsi hakkında şâibeden, şekkden kurtulur, bâtıl sualler îrâd etmezdiniz."

29 — Kale leinittehazte ilâhen ğayriy leec'alenneke minelmescûniyne.

Mûsâ böylece bunların cehillerini yüzüne vurunca Fir'avn daha ziyâde kibirlenip gadablanarak ve sahte varlığına, azametine kasem ederek: "Mûsâ! Sen kendi zu'munca eğer benden başka ma'bûd edinirsen seni mutlak ve muhakkak (ölünceye kadar) zindanda mahbuslar arasına atarım" dedi.

Mûsâ Fir'avn'ın bu tehdîdini işidince ta'cîz ve galebe yoluyla:

30 — Kale evelev ci'tüke bişey'in mübiynin.

"Yâ! Sen beni böyle tehdîd ediyorsun. Ben da'vâmın doğruluğuna âşikâr delâlet edecek bir bürhan, büyük bir mu'cize getirirsem yine beni zindâna atar mısın?" dedi.

Fir'avn nâs'dan utanarak ve nefsinde acz göstermek istemeyerek:

31 — Kale fe'ti bihî in künte minessâdikıyne.

"Haydi eğer da'vânda sâdıklardan isen mu'cizeni getir bakayım" dedi.

32 — Feelka asâhü feizâ hiye su'bânün mübiynün.

Bunun üzerine Mûsâ evvelâ birdenbire asâsını bırakdı. Asâ hemen dehşetinin, savletinin hiçbir benzeri olmayacak şekilde apaçık bir ejderhâ kesiliverdi.

33 — Ve neze'a yedehû feizâ hiye beydâü linnâzıriyne.

Asâyı bırakdıkdan sonra ikinci olarak Mûsâ elini koltuğu altından çekdi çıkardı, eli derhâl bembeyaz oldu. Elinden tecellî eden lemean, nûrânî şua', bakanların gözlerini kamaştırdı, kalbine dehşet verdi.

34 — Kale lilmelei havlehû inne hâzâ lesâhırün aliymün.

Fir'avn etrafındaki cem'iyyete, erkânına: "Bu müddei sıhrin gaayesine ulaşmış, ilm-i sıhirde mütebahhir alîm bir sıhirbazdır" dedi.

35 — Yüriydü en yuhriceküm min ardıküm bisihrihî femâzâ te'mürûne.

"Sıhirdeki kemâliyle sizi vatanınızdan çıkarmak istiyor. Binaen'aleyh ey eşraf, ey âyân! Ey büyük rütbeli kumandanlar! Bu babda ne buyuruyorsunuz?"

Ey tâlib!

Allah'ın kudretinin huzûrunda bir an huşu' ile duracak olursan ne tecellîler temâşâ edersin. Cenâb-ı Hak Fir'avn'ın kafasından sevdâ-i Rubûbiyyeti parçalamaya başlamışdı. Zîra o, "benim" diye yaşayan mütekebbir, mütecebbir zâlim, nâs ile meşveret zarûretini duymuşdu.

36 — Kalû ercih ve ehâhü veb'as fiylmedâini hâşiriyne.

37 — Ye'tûke bikülli sahhârin aliymin.

Etrafındakiler: "Sizin şan ve azametinizin iktizâsı bunların hemen katline gitmemekdir. Münâsib olan: Aczlerini çürütmek, ikisini de ilzâm etmek, sonra da cezâlarını vermekdir. Onun içün ikisini de hapsediniz. Ve şehirlere, her tarafa me'mur gönderiniz. Sıhir ilminin nihâyetine ulaşmış en yüksek sıhirbazların hepsini toplayıp getirsinler" dediler.

38 — Fecümi'asseharetü limiykati yevmin ma'lûmin.

Bunun üzerine ma'lûm olan bir şenlik günü duhâ vakti, fenn-i sıhirde mâhir olan sıhirbazlar toplandılar, halka Fir'avn tarafından:

39 — Ve kıyle linnâsi hel entüm müctemi'ûne.

"Siz toplu musunuz?" denildi. (Bu ma'lûm günde Mûsâ ve Hârûn'un hâlini seyredeceksiniz. Sıhirbazların onun ikisine nasıl gaalib geldiğine, getirdikleri sihri nasıl ibtâl etdiklerine şâhid olacaksınız.)

(Kale fe'altühâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِن كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا
لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
إِذًا لَّمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنتُم مُّلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَأَلْقَوْا
حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ فَأَلْقَىٰ
مُوسَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾ فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ
﴿٤٦﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسَىٰ وَهَارُونَ ﴿٤٨﴾ قَالَ آمَنتُمْ
لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ إِنَّا نَطْمَعُ أَن يَغْفِرَ
لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَن كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥١﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ
أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٥٢﴾ فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ
حَاشِرِينَ ﴿٥٣﴾ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَا
لَغَائِظُونَ ﴿٥٥﴾ وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾ فَأَخْرَجْنَاهُم
مِّن جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٥٨﴾ كَذَٰلِكَ
وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿٥٩﴾ فَأَتْبَعُوهُم مُّشْرِقِينَ ﴿٦٠﴾

40 — Le'allenâ nettebi'usseharete in kânû hümülğâlibiyne.

Halk "Umarız ki şâyed sihirbazlar gaalib gelirlerse biz hepimiz sihirbazlara tâbi' olacağız." Fir'avn ta'yîn olunan mevkıe çıkdı. Nâsı ictima' etdi. Mûsâ ve Hârun da hâzır idiler.

41 — Felemmâ câesseharetü kalû lifir'avne einne lenâ leecren in künnâ nahnülğâlibiyne.

Derken vaktâ ki sihirbazlar geldiler, emellerini serd etdiler, bu yapacakları işlerine karşı Fir'avn'dan büyük bir karşılık görmek fırsatını buldular: "Eğer biz onların getirdiği sihri ibtâl eder, gaalib gelirsek bize mükâfat var mıdır? Bize mutlak ecir var ya?" dediler.

42 — Kale ne'am ve inneküm izen leminelmukarrebiyne.

Fir'avn onlara: "Eğer gaalib gelirseniz sizler içün mükâfatın en büyüğü, ecrin aksâsı var. Emelleriniz, talebleriniz ziyâde ziyâde karşılanacak. Bununla da kalmayacak siz o vakıt muhakkak benim mukarreblerim sırasına gireceksiniz" dedi.

43 — Kale lehüm mûsâ elkû mâ entüm mülkûne.

Mûsâ, sihirbazlara: "Allah'ın âyâtı ve mu'cizâtı ile muârazaya, müteârazaya çıkan, inad ve mükâberede bulunan âsîler! Sihrin, şa'bezenin yalancıları! Sihirlerinizle Allah'ın mu'cizeleriyle karşılaşmak istiyorsunuz. Haydi karşılaşın, atın bakalım bâtıl şeylerinizden ne atacaksanız.

44 — Feelkav hıbâlehüm ve ısıyyehüm ve kalû bi'ızzeti fir'avne innâ lenahnülğâlibûne.

Hemen iplerini ve sopalarını, envâ'-ı hîlelerini ortaya atdılar. Ve atarken de kasem ederek: "Fir'avn'ın izzeti hakkı içün bizler hiç şübhesiz gaalibiz" dediler.

45 — Feelka mûsâ asâhü feizâ hiye telkafü mâ ye'fikûne.

Vaktâ ki Mûsâ onların bâtıl şeylerini gördü, ilhâm-ı İlâhî ile derhâl asâsını bırakdı. Baktılar ki asâ âşikâr, dehşetli bir yılan olmuş sihirbazların uydurma takımlarını ve her ne dolap çeviriyorlarsa yutuyor.

46 — Feülkıyesseharetü sâcidiyne.

Sihirbazlar bâtılı hak şeklinde göstermekden utanıp, Mûsâ'ya mukaabelelerinden hayâ ve karşılarında bir sihirbaz değil, emr-i İlâhî'yi hâmil bir nebî olduğunu fehm ederek mütezellilâne, tereddüdsüz, teemmülsüz birdenbire secdelere kapandılar, alınlarını türâb-ı mezellete koydular.

47 — Kalû âmennâ birabbil'âlemiyne.

"Sâcidîn olarak şimdi biz Mûsâ'nın da, Hârûn'un da Hak'dan gelen birer resûl olduğunu tasdîk ediyoruz. Hak ile Hakkı tervic ediyoruz. Şimdi ma'bûdün bilhak, ibâdete lâyık Allah'dan gayrı ilâh yokdur. Rabbül'âlemiyne îmân etdik."

48 — Rabbi mûsâ ve hârûne.

"Mûsâ ve Hârûn'un Rabbine îman getirdik" dediler.

49 — Kale âmentüm lehû kable en âzene leküm innehû lekebiyrükümülleziy allemekümüssihre felesevfe ta'lemûne leükattı'anne eydiyeküm ve ercüleküm min hılâfin ve leüsallibenneküm ecme'ıyne.

Fir'avn onlardan göreceğini gördü. "Ben size izin vermeden Mûsâ'ya ve O'nun ilâhına îmân ettiniz. Anlaşıldı ki o size sihri ta'lîm eden büyük üstâdınız. Onunla gizli ittifak etdiniz. Yakında anlayacaksınız, bileceksiniz ki ben mi sizden intikaam almaya, ta'zîb etmeye kaadirim, yoksa Mûsâ'nın Rabbi mi? Ev-

velâ sizin ellerinizi, ayaklarınızı çaprazına kesdireceğim, hem muhakkak topunuzu asacağım" dedi.

50 — Kalû lâ dayre innâ ilâ rabbinâ münkalibûne.

Onlar: "Ne beis var? Zararı yok. Senin yapacağın katl, mevt-i sûrî, helâk-i mecâzî bizi Rabbimize döndürecek. Bizim bâtıl benliğimiz kalkacak, âtıl enaniyyetimiz, hüviyyetimiz izmihlâl olacak fakat biz Rabbimize döneceğiz" dediler.

51 — İnnâ natme'u en yağfire lenâ rabbünâ hatâyânâ en künnâ evvelelmü'miniyne.

"Rabbimizin geniş rahmetinden umarız ki; biz Mûsâ'nın etbâından ilk îmâna geldiğimiz içün bizim hatâlarımızı, cehâlet ve gaflet zamânımızda bizden sâdır olan seyyiâtımızı mağfiret buyuracakdır."

Fir'avn bu mazlum makbûller üzerinde yapacağı cinâyeti yapdığı gibi diğer mü'minlerin de katline kasd etmişdi.

52 — Ve evhaynâ ilâ mûsâ en esri bi'ıbâdiy inneküm müttebe'ûne.

Bu husûsu, Fir'avn'ın bu azmini Mûsâ'ya bildirdik, şu vahyy'i verdik: "Sana tâbi' olan kullarını gece yürüt, Mısır'dan çık. Çünkü ta'kîb edileceksiniz."

53 — Feersele fir'avnü fiylmedâini hâşiriyne.

Fir'avn bütün şehirlere asker toplamak içün memurlarını gönderdi.

54 — İnne hâülâi leşirzimetün kaliylûne.

Askerin hamiyyetini tahrîk etdiriyor, tergıb ediliyor idi: "Bunlar az bir bölük, bize nisbeten bir şirzime-i kalîle."

55 — Ve innehüm lenâ leğâizûne.

"Bunlar bizi gadablandırmışlardır. Hakkımızda çok gayz besliyorlar. Büyük kin ve intikamları var."

56 — Ve innâ lecemiy'un hâzirûne.

"Biz bütün düşmanlarımıza karşı çok kuvvetli, çok şedid, dâima onların hîlelerine, mekirlerine, türlü türlü fesadlarına karşı uyanık bir cemâatiz."

57 — Feahrecnâhüm min cennâtin ve uyûnin.

Bundan sonra onların helâklerine irâdemiz taallûk etdi. Artık Fir'avn'ı, Fir'avnlıları saltanatlarından, debdebe ve tantanalarından, mağrûr olduğu şeylerinden, ender yemişli bağçelerinden, pınarlarından.

58 — Ve künûzin ve mekamin keriymin.

Gömülmüş ve gömülmemiş altın, gümüş hazînelerinden, güzel menzillerinden, göz kamaştırıcı mefrûşat ile döşenmiş yüksek kasırlarından çıkardık.

59 — Kezâlike ve evresnâhâ beniy israîyle.

Onları böylece çıkardıkdan sonra zikrolunan şeylere, Benî İsrâil'i mîras kıldık.

60 — Feetbe'ûhüm müşrikıyne.

Güneş Meşrık'dan tulû' etmişdi. Artık Fir'avnlılar Şarka dönerek İsrâil oğullarının ardına düşdüler, ta'kîb ediyorlardı.

(Le'allenâ nettebi'usseharete...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَلَمَّا تَرَآءَ الْجَمْعٰنِ قَالَ اَصْحٰبُ مُوسٰٓى اِنَّا لَمُدْرَكُوْنَ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّآ اِنَّ
مَعِیَ رَبِّیْ سَیَهْدِیْنِ ﴿٦٢﴾ فَاَوْحَیْنَآ اِلٰی مُوسٰٓی اَنِ اضْرِبْ بِّعَصَاكَ
الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِیْمِ ﴿٦٣﴾ وَاَزْلَفْنَا
ثَمَّ الْاٰخَرِیْنَ ﴿٦٤﴾ وَاَنْجَیْنَا مُوسٰی وَمَنْ مَّعَهٗٓ اَجْمَعِیْنَ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ اَغْرَقْنَا
الْاٰخَرِیْنَ ﴿٦٦﴾ اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ لَاٰیَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِیْنَ
﴿٦٧﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِیْزُ الرَّحِیْمُ ﴿٦٨﴾ وَاتْلُ عَلَیْهِمْ نَبَاَ اِبْرٰهِیْمَ
﴿٦٩﴾ اِذْ قَالَ لِاَبِیْهِ وَقَوْمِهٖ مَا تَعْبُدُوْنَ ﴿٧٠﴾ قَالُوْا نَعْبُدُ اَصْنَامًا
فَنَظَلُّ لَهَا عٰكِفِیْنَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ یَسْمَعُوْنَكُمْ اِذْ تَدْعُوْنَ ﴿٧٢﴾
اَوْ یَنْفَعُوْنَكُمْ اَوْ یَضُرُّوْنَ ﴿٧٣﴾ قَالُوْا بَلْ وَجَدْنَآ اٰبَآءَنَا كَذٰلِكَ
یَفْعَلُوْنَ ﴿٧٤﴾ قَالَ اَفَرَءَیْتُمْ مَّا كُنْتُمْ تَعْبُدُوْنَ ﴿٧٥﴾ اَنْتُمْ
وَاٰبَآؤُكُمُ الْاَقْدَمُوْنَ ﴿٧٦﴾ فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِّیْٓ اِلَّا رَبَّ
الْعٰلَمِیْنَ ﴿٧٧﴾ الَّذِیْ خَلَقَنِیْ فَهُوَ یَهْدِیْنِ ﴿٧٨﴾ وَالَّذِیْ هُوَ
یُطْعِمُنِیْ وَیَسْقِیْنِ ﴿٧٩﴾ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ یَشْفِیْنِ ﴿٨٠﴾ وَالَّذِیْ
یُمِیْتُنِیْ ثُمَّ یُحْیِیْنِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِیْٓ اَطْمَعُ اَنْ یَّغْفِرَ لِیْ خَطِیْٓـَٔتِیْ یَوْمَ
الدِّیْنِ ﴿٨٢﴾ رَبِّ هَبْ لِیْ حُكْمًا وَّاَلْحِقْنِیْ بِالصّٰلِحِیْنَ ﴿٨٣﴾

61 — Felemmâ terâelcem'âni kale ashâbü mûsâ innâ lemüdrekûne.

Vaktâ ki iki cem'iyyet, iki toplu asker biribirine göründü, Mûsâ'nın eshâbı arkalarında Fir'avn'ın sayıya girmez askerini, önlerinde de denizi görünce mahzûnâne bir edâ ile Hazret-i Mûsâ'ya şikâyet ederek: "İşte yakalandık!" dediler.

62 — Kale kellâ inne me'ıye rabbiy seyehdiyni.

Mûsâ nübüvvet edâsı ile onların telâşını gidererek:

"Hayır! Asla onların size yaklaşmalarından korkmayın. Muhakkak Rabbim benimledir. Bana necat yolunu gösterecekdir. Bugünün halâsını va'd etmişdir. Allahü Sübhânehû'nun va'di hakdır, va'dinden dönmez."

Düşman yaklaşdıkça yaklaşdı, Mûsâ denizin kenârına kadar geldi. Kelîmimizin sıkıldığını gördük:

63 — Feevhaynâ ilâ mûsâ enıdrib bi'asâkelbahre fenfeleka fekâne küllü firkın kettavdil'azıymi.

Onun bu ıztırârı üzerine Mûsâ'ya: "Asâ'nı denize vur" diye vahyy etdik. Vurunca bir infilâk oldu, deniz yarıldı. İnfilâkden sonra suyun her bir parçası hareketsiz, koca bir dağ parçası gibi oldu.

64 — Ve ezlefnâ semmel'âhariyne.

Fir'avni ve kavmini de oraya, denizin kenârına yanaştırdık. Birdenbire infilâki gördüler, onlar da necat bulacağız diye Mûsâ ve tâbi'lerinin geçdiği geçitden geçmeye başladılar.

65 — Ve enceynâ mûsâ ve men me'ahû ecme'ıyne.

İnfilâk üzerine denizi muhâfaza etdik, Mûsâ'yı ve maiyyetindekileri ferah ve sâlim bir sûretde geçirdik, temâmen necâta çıkardık.

66 — Sümme ağraknel'âhariyne.

Fir'avn ve kavmi hepsi birden gururlanarak Mûsâ'nın geçdiği geçitden O'nu ta'kıbe başladılar. Biz denizi infilâkden evvelki hâline soktuk, onları suda boğduk.

67 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Mûsâ'yı kavmi ile beraber hepsini kurtarıp necâta çıkarmamızda, Fir'avn'ı muazzam ordusu ile beraber gark edip boğmamızda görenler, tefekkür ve tedebbür edenler içün kemâl-i kudretimize delâlet eden mutlak bir âyet, elbette büyük bir ibret vardır. Yıkmamızda ve ihtimâmımızda kaadir-i mutlak, fâil-i muhtar meydandadır. Böyle iken Fir'avnlıların ekserîsi îmân etmemişlerdi.

68 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Peygamber-i Hak!

Senin Rabbin emrine yegâne gaalib. Öyle icrâ eder, kazâsını öyle infâz eder. Yegâne rahıym; halâs olacak kullarına öyle merhamet eder.

69 — Vetlü aleyhim nebee ibrâhiyme.

Ey Ekmelerrüsûl!

Beni tekzîb eden inadcılara ceddin İbrâhim Halîlin kıssasını da oku, hâlini beyân et:

70 — İz kale liebiyhi ve kavmihî mâ ta'büdûne.

Hani o, bir vakıt babasına ve kavmine: "Siz neye tapıyorsunuz?" demişdi.

71 — Kalû na'büdü asnâmen fenezallü lehâ âkifiyne.

"Biz birtakım putlara tapıyoruz. Onlara tapmakda devâm eder ve onların sâyesinde toplanırız" dediler.

72 — Kale hel yesme'ûneküm iz ted'ûne.

73 — Ev yenfe'ûneküm ev yedurrûne.

İbrâhim: "Onları çağırdığınız zaman, sıkıntılı ve sürurlu zamanlarınızda duâ etdiğiniz vakıt işidirler mi? İcâbet ederler mi? İbâdet ve tâatınızda size bir menfaat, yâhut onlardan i'râz ve ibâdetden insirâf etdiğiniz vakıt bir zarar verirler mi?" dedi.

74 — Kalû bel vecednâ âbâenâ kezâlike yef'alûne.

Onlar O'nun bu suallerini garibseyerek: "Biz babalarımızı, eslâfımızı böyle yapıyor bulduk. Onlara huşû' ve tezellül ile ibâdet ediyorlardı. Biz de taklîden öyle yaparız" dediler.

75 — Kale efereeytüm mâ küntüm ta'büdûne.

76 — Entüm ve âbâükümül'akdemûne.

İbrâhim onlara tezkîr ve nasihat yoluyla:

"Müddet-i ömrünüzü onlara tapmakla geçirdiğiniz sizin eslâfınızın ve eski babalarınızın tapdıklarını iyi düşünüp taşındınız mı? İbâdete, itâat ve inkıyâda lâyık olmayan, Allah'dan gayrı tapdıklarınızı yakıynen bildiniz mi?"

77 — Feinnehüm adüvvün liy illâ rabbel'âmeyine.

"İşte onlar hep benim düşmânımdır. Ben onlara asla tapmam. (Sizler de Allah'dan gayrı ilâh ittihâz etmeyiniz.) Yalnız Rabbül'âlemiyne ubûdiyyet ederim. O benim mâbûdumdur. Ulûhiyyet ve Rubûbiyyet ancak Rabbül'âlemiyne lâyıkdır."

Nasıl O'na ibâdet etmem?

78 — Elleziy helakaniy fehüve yehdiyni.

Vâhıd'dir, Ehad'dir, Hayy'dir, Kayyûmdur, Kaadirdir. Cûd-ı Sübhânîsiyle bana vücud veren, beni yaradan, bana hidâyet eden, doğru yola, tevhıd yoluna götüren O'dur."

79 — Velleziy hüve yut'ımüniy ve yeskıyni.

"O ma'bud ki bana gıdaya ihtiyâcımda yediren, suya ihtiyhacımda içiren de O'dur."

80 — Ve izâ merıdtü fehüve yeşfiyni.

"Kezâ mizâcımın ihtilâfından hastalandığım zaman i'tidâl verip bana şifâ veren de O'dur."

81 — Velleziy yümiytüniy sümme yuhyiyni.

"Dünyâ'da müddet-i hayâtım bitip, ecelim hulûl etdiği vakıt beni öldürecek, sonra Neş'e-i Uhrâ'da da diriltecek O'dur."

82 — Velleziy atme'u en yağfire liy hatıy'etiy yevmeddiyni.

"Ben O'nun cûd u rahmetinden; Cezâ Günü benden sâdır olan hatâlarımın afv buyurmasını niyâz ederim."

83 — Rabbi heb liy hukmen ve elhıkniy bissâlihıyne.

"Lûtfuyla hidâyet eden, tevhıd yoluna götüren yâ Rab! Bana bir hüküm ihsân et. Hikmet bahşeyle. İlmelyakîn, aynelyakîn, hakkalyakiyn feyz-i Sübhânîne lâyık olayım. Mertebe-i hıllet ve hılâfetine hakkıyla elyak olayım. Ve beni ınd-i Sübhânînde makbûl olanların zümresine ilhak buyur."

(Felemmâ terâelcem'âni...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَاجْعَلْ لِّيْ لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْاٰخِرِيْنَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِيْ مِنْ وَّرَثَةِ جَنَّةِ
النَّعِيْمِ ﴿٨٥﴾ وَاغْفِرْ لِاَبِيْٓ اِنَّهٗ كَانَ مِنَ الضَّآلِّيْنَ ﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِيْ يَوْمَ
يُبْعَثُوْنَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَّلَا بَنُوْنَ ﴿٨٨﴾ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ
سَلِيْمٍ ﴿٨٩﴾ وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيْمُ لِلْغٰوِيْنَ
﴿٩١﴾ وَقِيْلَ لَهُمْ اَيْنَمَا كُنْتُمْ تَعْبُدُوْنَ ﴿٩٢﴾ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ هَلْ يَنْصُرُوْنَكُمْ
اَوْ يَنْتَصِرُوْنَ ﴿٩٣﴾ فَكُبْكِبُوْا فِيْهَا هُمْ وَالْغَاوٗنَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُوْدُ
اِبْلِيْسَ اَجْمَعُوْنَ ﴿٩٥﴾ قَالُوْا وَهُمْ فِيْهَا يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٩٦﴾ تَاللّٰهِ اِنْ كُنَّا لَفِيْ
ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٩٧﴾ اِذْ نُسَوِّيْكُمْ بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٩٨﴾ وَمَآ اَضَلَّنَآ اِلَّا الْمُجْرِمُوْنَ
﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِيْنَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيْقٍ حَمِيْمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً
فَنَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٢﴾ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً ۭ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ
مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٣﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٤﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوْحِ
الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٠٥﴾ اِذْ قَالَ لَهُمْ اَخُوْهُمْ نُوْحٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿١٠٦﴾ اِنِّيْ لَكُمْ رَسُوْلٌ
اَمِيْنٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ﴿١٠٨﴾ وَمَآ اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلٰي رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَاَطِيْعُوْنِ ﴿١١٠﴾ قَالُوْٓا اَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْاَرْذَلُوْنَ ﴿١١١﴾

84 — Vec'al liy lisâne sıdkın fiyl'âhıriyne.

"Cûd ü fazlında öyle hâl, öyle ahlâk ihsân eyle ki: Ahkâmına sımsıkı sarılayım, emirlerini, nehiylerini yerine getireyim. Seni hakkıyle tevhıd edeyim. (Böyle bir kulun olayım da) sonra gelenler arasında (sıdk ile anılayım. Bana) bir lisân-ı sıdk tahsîs eyle. Sözlerim, işlerim, etvârım, ahlâkım, sana olan muhabbetim, sıdkım insanlar arasında anılsın, devâm etsin gitsin."

85 — Vec'alniy min vereseti cennetinna'ıymi.

"Rahmet-i Sübhâniyyenle beni Naîm Cennetinin vârislerinden kıl. Fazl u cûdünle mertebe-i rızâya, makam-ı teslîme çıkar."

86 — Vağfir liebiy innehû kâne mineddâlliyne.

"Babama da mağfiret buyur. Günahlarını afvet. Zîra o, gafletin zirvesine çıkmış, yanlış gidenlerden idi."

87 — Ve lâ tuhziniy yevme yüb'asûne.

"Ve beni halkın kaldırıldıkları gün kendi nefsim ve babamdan dolayı hacîl etme. Arasat meydânında ameller, hâller, hayrın karşılığı hayırlar, şerrin karşılığı şerler arz edildiği gün rüsvây etme, (bâb-ı şefâati bana açık bırak.) Yâ Rabbi! İhsân eyle.

88 — Yevme lâ yenfe'u mâlün ve lâ benûne.

"O gün ki: Ne mal fâide verir, ne evlâd." (Evet masalar mülga, kasalar ilga, câhlar çökmüş, rütbeler sönmüş, kimsede "benim" diyecek hâl kalmamış.)

89 — İllâ men etallahe bikalbin seliymin.

Bütün kullarının serâir ve zamâirine muttali' olan Allah'a o

gün: Meyl-i hevâsına tâbi' olmamış, bâkîyi fâniye değişmemiş, muzahrafât-ı dünyâya kapılmamış, lâşey olan lâşe-i dünyâya satılmamış, birikmiş olan âhların vebâlinden vücûdü bükülmemiş, kibr, riyâ semtine uğramamış, hâlis, Hak'kın emirlerini hem kabûl hem tahsîn etmiş, sayılı nefesini Hak ve hakıkatsiz tüketmemiş, kalbi ile kalıbının vazifesini ayırmış, kalbini Hak' kın muhabbetiyle doldurmuş, selîm bir kalb ile gelen başka...

Ey tâlib!

Ehl-i hakıkat bu ma'nâyı tahsîl etdikden sonra bir ma'nâ daha tahsîl ederler ki: Hakıkatde kalb-i selîm: Nefs-i nâtıka-i kâinâtın kalbi olan Hazret-i Muhammed (Aleyhissalâtü Vesselâm)dır. Her kim ki bu âlemde kendini O'na kabûl etdirir ve O'nunla huzûra çıkar, kâm alır. Sâir Enbiyâ da Hak'kı beyâna ve O'nu teblîğ u tebşîre gelip O'nun vekîli olduklarından ümmetlerinin tâbi' olanları da öylece nasîbedâr olurlar.

90 — Ve üzlifetilcennetü lilmüttekıyne.

O gün Cennet: Hak'dan hayâ edenlere, O'nun rızâsını taleb edenlere, istemediğinden sakınanlara yaklaşdırılır.

91 — Ve bürrizetilcahıymü lilğâviyne.

Kezâ Dünyâ'da Hak yolundan şaşırtanlara, îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapıp, hevâ-i nefsânîlerine meylederek taraf-ı Sübhânîmden irşadları içün gönderilen Enbiyâ-i Kirâma cebhe alıp i'raz edenlere, hem dâl, hem mudil olan o azgınlara Cehennem gösterilir.

92 — Ve kıyle lehüm eyne mâ küntüm ta'büdûne.

93 — Min dûnillâhi hel yensurûneküm ev yentasırûne.

Cehennem onların üzerine hortladığı zaman onlara denilir ki: "Allah'ı bırakarak tapdığınız, ibâdet etdiğiniz bâtıl ilâhları-

nız şimdi nerede? Nasıl size yardım edebiliyorlar mı? Bugün üzerinizden azâbı def'edebiliyorlar mı? Veya kendilerini kurtarabiliyorlar mı? Kendi nefislerinden azâbı def'edebiliyorlar mı?"

Cereyân eden bu tevbîh ü takri' muâmelesinden sonra:

94 — Fekübkibû fiyhâ hüm velğâvûne.

95 — Ve cünûdü ibliyse ecme'ûne.

96 — Kalû ve hüm fiyhâ yahtesımûne.

Kahren bâtıl ilâhları da, abede-i dâllûn olan azgınlar da, bütün İblis ve orduları da Cehennemin içine fırlatılmaktadır. Cehennemin içine tepe taklak, üst üstüne yuvarlanan bunlar içeride birbirleriyle çekişirlerken şöyle dediler:

97 — Tallahi in künnâ lefiy dalâlin mübiynin.

98 — İz nüsevviyküm birabbil'âlemiyne.

"Tallahi biz apaçık bir dalâl içinde imişiz. Ey bizi ıdlâl eden, Hak ve hakıkatden alakoyan zâlimler! Çünki sizi Rabbül'âlemiyn seviyesinde tutuyorduk. O'na ibâdet eder gibi size tapınıyorduk. Bu şübhesiz bizim âşikâr dalâl içinde yüzdüğümüze bir burhandır.

Nasıl âşikâr bir dalâl olmaz?

Ehad, Samed, Ferd olan Rabbül'âlemiyne karşı sizleri tercih etmişdik.

99 — Ve mâ edallenâ illelmücrimûne.

Bizi hep o mücrimler dalâl-i mübîn içinde bırakmışdı. Biz Hak'kı bırakdık onlara iktidâ etdik. Bâtıla tapan babalarımızı, eslâfımızı taklîd etdik, bu hâle düşdük.

100 — Femâlenâ min şâfi'ıyne.

Bak şimdi bugün bize azâb-ı nâr'da şefâat edecek hiç kimsemiz yok.

101 — Ve lâ sadiykın hamiymin.

Necâtımıza koşacak, himâyesine alacak yakın bir dostumuz da yok."

Müteessirâne, mahzûnâne böyle söyleyip şefâat ve himâyeden ümmidlerini kesdikden sonra bu def'a müstehil olan ric'at ve iâdeyi temennî etdiler:

102 — Felev enne lenâ kerreten fenekûne minelmü'miniyne.

"Ne olaydı bir def'a daha geriye dönmek olsaydı. Dünyâ'ya döneydik de mü'minlerden, Allah'a; O'nun hâlk etdiği, O'nun masnûâtından hiçbir şey'i O'na şerik koşmasaydık da muvahhıdlerden olsaydık."

103 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Şübhesiz bunda (İbrâhim Aleyhisselâm ile babasının ve kavminin kıssasında) mutlak bir âyet, ibret vardır. Hazret-i İbrâhim'in Hak'kı bu kadar açık beyân etmesi, bâtılı bu kadar beliğ vech ile anlatması, âkıbeti en güzel bir şekilde meydâna koyması karşısında nâs'ın ekserîsi yine Hak'kın vahdâniyyetine, Hazret-i İbrâhim'in hılletine, O'nun saffet-i ahlâkına, hüsn-i hısâline îmân etmemişler idi.

104 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Peygamber-i Hak!
Elbette senin Rabbin, O öyle azîz, öyle rahıym.

Her emrine gaalib, ubûdiyyet çerçevesinden çıkıp kendisiyle azamet yarışına kalkandan istediği an intikaamını almaya kaadir, dâire-i ubûdiyyetde bulunan kuluna karşı da rahıym.

İmdi Allahü Sübhânehû Teâlâ yalancıları haber veriyor:

105 — Kezzebet kavmü nûhınilmürseliyne.

Nuh kavmi gönderilen bütün peygamberleri tekzîb etdiler.

106 — İz kale lehüm ehûhüm nûhun elâ tettekûne.

Hudûd-ı İlâhî'yi tecâvuz ederek küfürde, fıskda ilerlediler, emn ü emânı kaldırdılar, adâlet ve muhabbeti ezdiler, o vakıt ki kardeşleri Nuh onlara şöyle demişdi:

"Siz Allah'dan korkmaz mısınız? Sakınmayacak mısınız? Ben Hak ve hakıkati beyâna, sizi saâdete sevkedecek salâha geldim.

107 — İnniy leküm resûlün emiynün.

"Haberiniz olsun Hak tarafından ben size gönderilmiş emîn bir Peygamberim."

108 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Gelin kaadir ü muktedir, envâ'-ı intikaam ile tecellî edici Allah'dan korkun, Rabbim tarafından bütün getirdiğim şeyleri kabûl edin, bana itâat edin."

109 — Ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil'âlemiyne.

"Ve biliniz ki: Bu hizmet-i nübüvvetime karşı ben bir ecir de istemiyorum. Benim ecrimi ancak beni size îsâl eden, vahyy etdiğinin size teblîğini emreden Rabbil'âlemiyn'e âiddir."

110 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Gelin Allah'dan hakkıyla korkun. O'nun batş u intikaamından hazer edin. Ve O'nun ındinden sizin ahvâlinizin düzelmesi ve salâhınız, Dünyâ'da temiz adâlet ve muhabbet yolu, Neş'e-i Uhrâda da likaa mükâfâtı içün size getirdiğim emirlere, bana itâat edin."

111 — Kalû enü'minü leke vettebe'akel'erzelûne.

Kibr ü istihzâ ile: "A!" dediler. "Biz bu kadar şerefimiz ve servetimizle hiç sana imanır, tâbi' olur muyuz? Senin ardına düşenler, sana tâbi' olanlar, cem'ıyyetde mevkıi olmayanlardır. Onların câhları yok, rütbeleri yok, servetleri yok. Birtakım esâfil. Senin peşine hep o esâfil düşmüş."

(Vec'al liy lisâne sıdkın...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالَ وَمَا عِلْمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾ إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي
لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ
﴿١١٥﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾ قَالَ رَبِّ
إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾ فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾ فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾ ثُمَّ
أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾ كَذَّبَتْ عَادٌ
الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٤﴾ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٢٦﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾ أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً
تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾ وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٢٩﴾ وَإِذَا بَطَشْتُمْ
بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ﴿١٣٠﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٣١﴾ وَاتَّقُوا الَّذِي
أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٢﴾ أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣٣﴾ وَجَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ﴿١٣٤﴾ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٣٥﴾
قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ﴿١٣٦﴾

112 — Kale ve mâ ılmiy bimâ kânû ya'melûne.

Nuh Allah'a ittikaa ederek:

"Benim ilmim idrâkim onları muhît değil. Emelleri nedir? Ne garazla, ne maksadla, hangi sebeblerle bana îmân, taraf-ı Hak'dan getirdiğim emirlere imtisâl etmişlerdir? Ben onların serâir ü zamâirine muttali' değilim. Zevâhirini bilirim. Enfüslerinin serâirinin hısâbı ancak Rabbime âiddir. Gizlenmiş işleri, gaaibleri O bilir" dedi.

113 — İn hısâbühüm illâ alâ rabbiy lev teş'urûne.

"Eğer şuurunuz olsa, idrâk etseydiniz bu şekilde konuşmaz, mahlûkata nazaar-ı hakaretle bakmazdınız. İnsâna şeref, en yüksek fazîlet; fânî geçici servetinden, malından ziyâde Hak'ka olan îmânından, O'na olan saygısından, mahlûkatına karşı rikkatle çarpan kalbinden gelir."

114 — Ve mâ ene bitâridilmü'miniyne.

"Hem ben îmân edenleri tard etmeye me'mur değilim." (Benim vazifem, îmân edenleri kovmak değil, toplamakdır.)

115 — İn ene illâ neziyrün mübiynün.

"Ben ancak Hak tarafından; açık huccetler, vâzıh beyyinat ve mu'cizatla bütün mükellefleri müsâvî tutarak ağniyâsını, fukarâsını, rütbelisini, rütbesizini bir görerek tevhıde da'vet etmek ve bu da'vete icâbet etmeyenlerin âkıbetini bildirmek üzere gönderilmiş âşikâr bir nezîrim."

116 — Kalû lein lem tentehi yâ nûhu letekûnenne minelmercûmiyne.

Onlar fart-ı istikbarlarından: "Ey Nuh! Vallahi eğer bu iddiandan, bu da'vetinden, yapdığın hezeyanlardan vazgeçmez,

üzerinde ısrâr edersen taşlanacaklar arasında olacaksın, zecren katledileceksin" dediler.

117 — Kale rabbi inne kavmiy kezzebûni.

Nuh, onların îmânından ümmîdini kesdi, Rabbisine iltica' ederek şikâyetde bulundu: "Yâ Rabbi! Anlaşıldı ki kavmim beni tekzîb etdiler. Sen beni envâ'-ı kerâmetinle terbiye etdin ve bana hidâyet ve tevfîkını ihsân etdin. Onlara hidâyet, dînine, tevhıdine da'vet içün gönderdin. Ind-i Sübhânînden ne getirdimse yalanladılar. İşkence ile öldüreceklerini söylediler. Benimle onlar arasında te'lîf-i beyn imkânı kalmadı" dedi.

118 — Feftah beyniy ve beynehüm fethan ve necciniy ve men me'ıye minelmü'miniyne.

"Artık benimle onların arasında adlinle hükmünü ver, nasıl ayırd edeceksen et. Lûtfunla beni de, dînini, nebîni tasdik, emirlerine imtisâl, nehiylerinden ictinâb eden berâberimdeki mü'minleri de kurtar, fazlınla necat ver."

119 — Feenceynâhü ve men me'ahû fiylfülkilmeşhûni.

Bunun üzerine biz de Nûh'u ve O'na tâbi' olanları o dolu gemide necâta çıkardık.

120 — Sümme ağraknâ ba'dülbâkıyne.

Nûh'u ve berâberindekileri dolu gemiye aldıkdan sonra arkasından kalanları da onlardan yer üzerinde hiç kimse kalmamak sûretiyle suda boğduk.

121 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü miniyne.

Şübhesiz bu necat ve garkda: Kemâl-i kudretimize, şiddet-i

satvetimize, ulüvv-i şânımıza delâlet eden mutlak bir âyet-i azîme var. Bu kadar büyük ibret olduğu hâlde onların çoğu vahdâniyyetimize, kemâl-i kudret ve izzetimize, hüküm ve hikmetimizdeki metânete îmân etmediler.

122 — Ve inne rabbeke lehüvelaziyzürrahıymü.

Ey Ekmelerrüsûl!

Ağyâra karşı kahhâr olan Rabbin, O öyle azîz; her emrine gaalib, öyle rahıym; ıbâd-ı hâsına da cezbe-i inâyetle kendisine kurbiyyeti bahşeder.

Cenâb-ı Hak kezâ mükezzibînin ahvâlini haber veriyor:

123 — Kezzebet âdünilmürseliyne.

Âd kavmi, gönderilen resûlleri tekzîb etdi.

124 — İz kale lehüm ehûhüm hûdün elâ tettekûne.

Vakt-i Hûd'u da anlat:

Onlar, Allah'ın vaz'ettiği mevzûatdan, adâlet ve istikaametden çıkıp küfr ü fusuk içinde yuvarlanırlarken kardeşleri Hûd onlara demişti ki: "Allah'ın kahr u intikaamının tecellîsinden sakınmayacak mısınız? Aklınızı başınıza alıp Allah'dan korkmaz mısınız?"

125 — İnniy leküm resûlün emiynün.

"Haberiniz olsun ki ben sizin içün O'nun ınd-i Sübhânîsinden; gadab-ı İlâhîden ve O'nun kahrından uzaklaşmanız içün ahvâlinizin ıslahına âid emirleri, nehiyleri teblîga gönderilmiş bir resûl-i emînim."

126 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

Gelin Allah'ın kahr u intikaamının tecellisinin hulûlünden

korkun. Bana sizin hakkınızda ne vahyy etmişse îmân edin, bana da itâat edin."

127 — Ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil'âlemiyne.

"Biliniz ki: Hak'kı beyan, tevhıde da'vet, ahlâkınızın tehzîbi, umûrunuzun ıslahı husûsunda yapdığım bu hizmet-i nübûvvetime karşı sizden bir ecir de taleb etmiyorum. Benim sizi Hak yoluna, sırât-ı müstekıyme da'vetime, envâ'-ı intikaam ile tecellî etmeye kaadir ü muktedir olan Allah'ın o tecellîsinden kurtarmaklığa karşılık olan ecrim ancak Rabbil'âlemiyne âiddir."

128 — Etebnûne bikülli riy'ın âyeten ta'besûne.

"Ey sahte benliğine güvenen mütekebbirler! Siz her tepeye bir alâmet bina edip (büyüklenerek ehl-i îmâna nazar-ı hakaretle bakarak, benimle azamet yarışına kalkarak onlarla) eyleniyorsunuz öyle mi?"

129 — Ve tettehızûne mesâni'a le'alleküm tahlüdûne.

"Kezâ (kibr ü nuhvetinizi besleyecek, tecebbür ve istikbârınızın gaayesi olarak) birtakım masnûat da ediniyorsunuz. Bu dâr-ı ibtilâda, bu dâr-ı gururda sanki ebedî kalacaksınız."

130 — Ve izâ betaştüm betaştüm cebbâriyne.

"Hem (birisini bir suçu sebebiyle) tutduğunuz vakıt Allah'ın te'dip ve ta'zîr içün vaz'etdiği haddin iktizâsı hâricine çıkarak merhametsiz, cebbarcasına tutuyorsunuz."

131 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Artık müntekım ve gayyûr olan Allah'dan korkun. Kullarına karşı irtikâb etdiğiniz bu mezâlimin cezâsından sakının.

Onun gadabına kendinizi siper etmeyin. Nasihatımı dinleyin ve bana itâat edin."

132 — Vettekulleziy emeddeküm bimâ ta'lemûne.

133 — Emeddeküm bien'âmin ve beniyne.

134 — Ve cennâtin ve uyûnin.

"Kaadir, halîm, hakîm olan O Allahdan korkun ki; O bildiğiniz türlü türlü nı'metlerle size imdad buyurdu. En'am ile, tefâhur etdiğiniz oğullar, nesebler, cennet gibi bağlar ve bahçelerinizden geçen sularla, pınarlarla size imdâd etmektedir."

135 — İnniy ehâfü aleyküm azâbe yevmin azıymin.

"Ben cidden âtıfet ve merhametim dolayısiyle, sizin bu zulmünüz, kibriniz, inkârınız sebebiyle size (gelecek olan) büyük bir günün azâbından korkuyorum."

136 — Kalû sevâün aleynâ eve'azte em lem tekün minelvâ'ızıyne.

Onlar inkârda şiddeti arttırdılar da:

"Hûd! Sen ha va'zetmişsin, ha va'zedenlerden olmamışsın bizce müsâvidir. Biz senin hurâfâtını dinlemeyiz. Eslâfımızın yolundan, dîninden dönmeyeceğiz" dediler.

(Kale ve mâ ılmiy...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

إِنْ هٰذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣٧﴾ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿١٣٨﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٤٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤١﴾ إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٤٢﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٤٣﴾
فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٤٤﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ
أَجْرِيَ إِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٤٥﴾ أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هٰهُنَا آمِنِينَ ﴿١٤٦﴾
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤٧﴾ وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٨﴾ وَتَنْحِتُونَ
مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ ﴿١٤٩﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٥٠﴾ وَلَا
تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٥١﴾ الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٥٣﴾ مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ هٰذِهِ نَاقَةٌ
لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَأَصْبَحُوا
نَادِمِينَ ﴿١٥٧﴾ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٥٩﴾

كَذَّبَتْ

137 — İn hâzâ illâ hulükul'evveliyne.

"Bu hâl, bu anlattıkların eskilerin âdeti. Onların uydurmalarından başka bir şey değildir."

138 — Ve mâ nahnü bimuazzebiyne.

"Biz senin zu'metdiğin gibi inkırâzımızdan sonra ne iâde olunacağız, ne rücû' edileceğiz. Biz öldükden sonra dirilmeyi, haşrı, neşri kabûl edenlerden değiliz. Biz ta'zîb olunmayız" dediler.

139 — Fekezzebûhü feehleknâhüm inne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Onlar mutlak sûretde Hûd'u tekzîb etdiler. Tekzibleri ve inkârları kahr u gadabımıza lâyık oldu. Kemâl-i kudret ve gayretimizle biz de onları helâk ediverdik. Bu helâkde hiç şübhesiz istiklâl ü istîlâmıza, umum mezâhire karşı olan saltanat-ı kaahiremize delâlet eden mutlak bir âyet, bir ibret vardır. Velâkin bu tecellîmiz karşısında da bunların ekserîsi mü'min olmamışlardı.

140 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Peygamber-i Hak!

Bütün âsârında müstekıl tasarruf eden, vücudda îcadda şerikden münezzeh olan Rabbin hiç şübhesiz O öyle azîz; her emrine gaalib, kaadir. Öyle rahıym; mevcûdât O'nun muhabbeti ile kaaim, lûtf u cemâl tecellisiyle dâim. Enfüsde ve âfakda imdâd eden O. Hakıkatde yardım eden O.

Cenâb-ı Hak kezâ helâk edilen mükezziblerin haberine devâm ile buyuruyor:

141 — Kezzebet semûdülmürseliyne.

Semûd kavmi; gönderilen peygamberleri tekzîb etmişlerdi.

142 — İz kale lehüm ehûhüm sâlihun elâ tettekûne.

Hak ve hakıkate cebhe almışlar, tevhıd caddesinden inhırâf etmişlerdi. Onların hâllerini ıslah içün o vakıt hani kardeşleri Sâlih onlara demişdi: "Allah'ın kahrından korkmayacak mısınız? Çok azdınız, O'nun hudûdunu tecâvuz etdiniz."

143 — İnniy leküm resûlün emiynün.

"Biliniz ki: Ben O'nun ınd-i Sübhânîsinde sizin içün, sizin hâlinizi ıslaha, sizi îkaza, fesaddan kurtarmaya gönderilmiş bir resûl-i emînim."

144 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Gelin müntekım, gayûr olan Allah'ın kahrından, savlet ü gadabından, celâlinden korkun, nasihatimi dinleyin, bana itâat edin."

145 — Ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil'âlemiyne.

"Ve biliniz ki: Ben bu tezkîrim ve irşâdım içün de sizden hiçbir ecir istemiyorum. (Rabbim bi'set-i risâlete beni seçdi, cûd ü fazlıyla vahyy ile techîz etdi, hakaaikına, maârifine âgâh kıldı. Binaen'aleyh benim âtıl hüviyyetim yok ki sizden ücret taleb edeyim.) Benim ecrim ancak Rabbil'âlemiyne âiddir."

146 — Etütrekûne fiymâ hâhünâ âminiyne.

"Siz burada türlü türlü nı'metler, ihsân u kerem içinde devâm edeceksiniz, intikal ve tahvîl olunmaksızın bırakılacak mısınız?"

147 — Fiy cennâtin ve uyûnin.

"O şetâretli bağçelerde, içlerinden geçen pınarlarda terk olunacak mısınız?"

148 — Ve zurû'ın ve nahlin tal'uhâ hedıymün.

"Ekinler içinde, lâtif meyvalıklarda, bâhusus tomurcukları lâtif, meyvası olgun, lezzeti hoş hurmalıklarda emîn bir halde bırakılacak mısınız?" (Şımardınız, hırs gözlerinizi bürüdü, emeliniz meşruiyyetini kaybetdi.)

149 — Ve tenhıtûne minelcibâli büyûten fârihıyne.

"Ki taşlı dağlardan keyf içün evler yontuyor, yapıyorsunuz." (O kadar şımardınız ki, sûrî zevkleriniz içün ne yapacağınızı şaşırdınız. Bu hırsınızı, bu zevklerinizi, bu keyiflerinizi zaif tabakayı inleterek yapıyorsunuz.)

150 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Artık kolaylıklarınız zorluklara dönmeden, nı'metleriniz nıkmete çevrilmeden hâlleri hâlden hâle çeviren Allah'dan korkun da benim nasihatimi, tezkîrimi dinleyin."

151 — Ve lâ tütıy'û emrelmüsrifiyne.

152 — Elleziyne yüfsidûne fiyl'ardı ve lâ yuslihûne.

"Hayatlarını Hak ve hakıkatden uzak geçirip sayılı nefeslerini meâsîde tükedenlerin emrine itâat etmeyin. Onlar ki: Türlü türlü fesadlarla yeryüzünü fesâda verirler. Cümle-i fesadlarından başlıcası, size olan zararları: Bâtılı hak şeklinde gösterip sizi Hak'dan alakoymalarıdır. Onlar Arz'ı fesâda verirler ıslah etmezler."

Sâlih Aleyhisselâm'ın salâhları içün söylediği o kadar nasihat ve irşâdını dinledikden sonra:

153 — Kalû innemâ ente minelmüsahhariyne.

154 — Mâ ente illâ beşerün mislünâ fe'ti biâyetin in künte minessâdikıyne.

Küfr-i inâdîlerinde ısrar, gaflet ve gururlarında yüzerek:

"Ey Sâlih! Sen ancak çok büyülenmişlerdensin. Sihir senin aklını muhtel kılmış, Peygamberlik da'vâsına kalkmışsın.

Senin bize hiçbir rüchânın yok. Sen bizim gibi bir beşerden başka bir şey değilsin. Eğer da'vetinde sâdıklardan isen haydi bir âyet getir, bir mu'cize göster" dediler.

155 — Kale hâzihî nâkatün lehâ şirbün ve leküm şirbü yevmin ma'lûmin.

156 — Ve lâ temessûhâ bisûin feye'huzeküm azâbü yevmin azıymin.

Sâlih: "Ha!" dedi. "İşte bir dişi deve. Onun bir su hakkı. Muayyen olan bir günde sizin de bir su hakkınız. Sakın ona sû'-i kasd ile tecâvuz etmeyin, dokunmayın. Kendi şirbiniz, onun şirbi diye ona ilişmeyin, dövmeyin. Eğer ona bir kötülük yaparsanız bilin ki o yüzden sizi büyük bir günün azâbı çarpar."

157 — Fe'akarûhâ feasbahû nâdimiyne.

Devenin muhâfazası husûsunda o kadar nasihat edildiği hâlde kabûl etmediler, ittifak ile onu vurdular. Vurdukdan sonra da azab gelecek korkusuyla nâdim oldular.

158 — Feehazehümül'azâbü inne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Bunun üzerine Hak tarafından helâklerine mev'ûd olan azab da nâzil oldu, kendilerini yakalayıverdi, hepsini helâk etdi. İşte bu ibtilâda, bu inzâlde, bu ihlâkde kemâl-i kudretullaha, kahrına, celâline delâlet eden mutlak bir âyet, büyük bir ibret vardır. Öyle iken ekserîsi mü'min olmadı.

159 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Ekmelerrüsûl! Senin Rabbin O öyle azîz ki şübhesiz her emrine gaalib, düşmânına karşı kaahir. Lûtf u cemâlinin iktizâsı dostlarına karşı da O öyle rahıymdir.

(İn hâzâ illâ hulükul'evveliyne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦٠﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا
تَتَّقُونَ ﴿١٦١﴾ إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٦٣﴾
وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٤﴾
أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ
مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ
نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧٠﴾ إِلَّا عَجُوزًا
فِي الْغَابِرِينَ ﴿١٧١﴾ ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ ﴿١٧٢﴾ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا
فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٥﴾ كَذَّبَ أَصْحَابُ لْئَيْكَةِ
الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٦﴾ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٨﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ﴿١٧٩﴾ وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٠﴾ أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا
تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ﴿١٨٢﴾
وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿١٨٣﴾

160 — Kezzebet kavmü lûtınilmürseliyne.

Geçen kavimlerin tekzîb etdikleri gibi o vakıt de Lût kavmi Peygamberleri tekzîb etdiler.

161 — İz kale lehüm ehûhüm lûtun elâ tettekûne.

O vakıt ki kardeşleri Lût onlara şöyle demişdi:
"Allah'ın gadabından sakınmayacak mısınız?"

162 — İnniy leküm resûlün emiynün.

"Ben O'nun tarafından sizin içün gönderilmiş emîn bir peygamberim. Nasihatimi dinleyin, sözlerimi kabûl edin. O'nun gelecek olan gadab u azâbından, mekr muâmelesinden sizi emîn kılarım."

163 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Artık hakkıyla Allah'dan korkun. Ind-i Sübhânîsinden ne getirmişsem kabûl edin de bana itâat edin."

164 — Ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil'âlemiyne.

"Ve iyi biliniz ki: Ben bu tebliğ ve nasihatime mukabil sizden hiçbir ecir istemiyorum. Benim ücretim yalnız Rabbil'âlemiyn'e düşer."

165 — Ete'tûnezzükrâne minel'âlemiyne.

"Siz benî nev'inizden bu âlemde şimdiye kadar irtikâb edilmeyen bir rezâlelti işliyorsunuz, kanûn-ı hılkati ayaklar altına alıyorsunuz da âlemin içnde şehvetle erkeklere mi gidiyorsunuz?"

166 — Ve tezerûne mâ haleka leküm rabbüküm min ezvâciküm bel entüm kavmün âdûne.

"Rabbinizin sizin içün yaratdığı zevcelerinizi bırakıyorsunuz da (bu insanlık hârici rezâleti irtikâb ediyorsunuz.) Hayır, siz helâli harâmı geride bırakmış, haddi aşmış, insanlıkdan çıkmış bir kavimsiniz."

167 — Kalû lein lem tentehi yâ lûtu letekûnenne minelmuhreciyne.

Onlar şiddet-i şekîmetle şöyle cevab verdiler:

"And ederiz ki sen bizim bu ef'âlimizin aleyhinde bulunmakdan, takbih etmekden, bizi mehyetmekden vazgeçmezsen en kötü bir şekilde mutlak ve muhakkak aramızdan çıkarılanlardan olacaksın."

168 — Kale inniy li'ameliküm minelkaliyne.

Lût, onların bu cevabları karşısında tevahhuş ederek:

"Ben sizin irtikâb etdiğiniz rezâletinize, o kötü amellerinize en kuvvetli buğz edenim. Sizin bulunduğunuz yerlerden de, civârınızdan da, aranızdan da mutlak çıkmak isterim. Siz beni "çıkaracağız" diye tehdîd ediyorsunuz, esâsen ben sizin aranızda bulunmakdan ikrâh ediyorum" diyerek, o gadablı hâlinde Hak'ka teveccüh etdi:

169 — Rabbi necciniy ve ehliy mimmâ ya'melûne.

"Ey beni envâ'-ı tahâret ve nezâfetle terbiye eden Rabbim! Fazl u cûdünle beni, ailemi bunların amellerinin vebâlinden halâs et. Amellerine mukaabil gelecek şuumdan kurtar."

170 — Fenecceynâhü ve ehlehû ecme'ıyne.

Bunun üzerine biz de Lût'u ve ehlini isâbet edecek münzel azabdan temâmen kurtardık.

171 — İllâ acûzen fiylğâbiriyne.

Ancak ehlinden bir acûze kaldı. (Helâk olacaklara meyl ü muhabbeti sebebiyle kendi de helâk oldu gitdi.)

172 — Sümme demmernel'âhariyne.

Sonra geride kalanları helâk etdik.

173 — Ve emtarnâ aleyhim metaren fesâe metarülmünzeriyne.

Üzerlerine öyle bir yağmur yağdırdık ki (taş yağmuru, kime isâbet ediyorsa hayâtına nihâyet veriyordu.) O münzerin yağmuru (Allah azâbiyle karşılaşıp) korkuya uğrayanların yağmuru ne fenâ idi.

174 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'miniyne.

Bu helâk yağmurunda azamet-i Sübhânîmize bir âyet, bir ibret vardı. Hâl böyle iken ekserîsi mü'min olmadı.

175 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Peygamber-i Hak!
Şübhesiz ki senin Rabbin O öyle azîz, öyle rahıymdir. Helâk edileceği helâk etmekde emrine gaalib, necâta lâyık olanlara da kendi şân-ı Sübhânîsine lâyık olduğu kadar rahıym.

176 — Kezzebe ashâbül'eyketilmürseliyne.

Eshâb-ı Eyke gönderilen resûlleri tekzîb etdi.

177 — İz kale lehüm şu'aybün elâ tettekûne.

Şuayb, onların adâletden temâmiyle ayrıldıklarını, zâlim, hilekâr, Hak ve hakıkat tanımaz, ticâretde her hîleye başvurur ve artık kendilerinde ne i'tidâl-i maddî, ne i'tidâl-i ma'nevî kal-

madığını görünce: "Siz Allah'dan korkmaz mısınız? Hudûdu aşan mütecâvizler! O'nun gadabından sakınmayacak mısınız?" demişdi.

178 — İnniy leküm resûlün emiynün.

"Ben ınd-i Sübhânîden gönderilmiş, O'nun emânetini size tebliğ edici bir resûlüm, emînim."

179 — Fettekullahe ve etıy'ûni.

"Gelin hakkıyle Allah'dan korkun, ticâretinizi doğru yapın, tartılarınız, ölçüleriniz noksân olmasın. Size taraf-ı İlâhîden getirdiklerimi kabûl edin, bana itâat edin."

180 — Ve mâ es'elüküm aleyhi min ecrin in ecriye illâ alâ rabbil'âlemiyne.

181 — Evfulkeyle ve lâ tekûnû minelmuhsiriyne.

Ölçeği tam ölçün. Ibâdullah'ın hakkını yiyenlerden olmayın. Hak yemeyin ki O'nun rahmetinden mahrûm olmayasınız.

182 — Vezinû bilkıstâsilmüstekıymi.

"Bir şey tartdığınız vakıt doğru terâzi ile tartın. Asla hiçbir tarafa meyl ü inhırâf etmesin."

183 — Ve lâ tebhasünnâse eşyâehüm ve lâ ta'sev fiyl'ardı müfsidiyne.

"Kezâ nâs'ın eşyalarını, mallarını eksiltmeyin, değerinden düşürmeyin, kırmayın."

Şurada bir noktayı îzâh etmeden geçemeyeceğim:

Ba'zan bir mal satışa çıkarılır, o ticâreti yapanlar, onun mütehassısları o malı öldürmek içün ya'ni tam değerini verme-

mek, bu değeri sonra aralarında taksim etmek üzere anlaşırlar. Meselâ yüz bin lira değerinde olan bir eşyâyı ittifak ile otuz bin liradan fazlaya çıkarmazlar. Sonra aralarında değeri ile ikinci bir satış daha yaparlar, yüz bin liraya hangisinin üzerinde kalırsa yetmiş bin lirayı aralarında taksim ederler. Ve böylece yüz bin lira değerinde olan bir malı gûya otuz bin lira ediyormuş gibi alıp kapatırlar. İşte bunlar Hak'kın gadabına kendilerini siper edenlerdir. Ve bunlar hakkında **(Ve lâ tebhasünnâse eşyâehüm)**: "İnsanların hukukundan hiçbir şey eksiltilmesin" diye emrolunuyor. "Bu sûretle yeryüzünde zulm ile yürümeyin, türlü türlü fesadlarla Arz'ı fesâda vermeyin. Yeryüzünde nasıl fesâd ile uğraşırsınız? Zulmedersiniz?" buyuruluyor.

(Kezzebet kavmü lûtınilmürseliyne...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٨٤﴾ قَالُوا إِنَّمَا
أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ﴿١٨٥﴾ وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ
الْكَاذِبِينَ ﴿١٨٦﴾ فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ
كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٠﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٩١﴾ وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ
بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٣﴾ عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿١٩٤﴾
بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٥﴾ وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٦﴾ أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ
آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ
﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾ كَذَٰلِكَ سَلَكْنَاهُ
فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ
﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾ فَيَقُولُوا هَلْ
نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٤﴾ أَفَرَأَيْتَ
إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾

184 — Vettekulleziy halekaküm velcibilletel'evveliyne.

"Sizi ketm-i ademden meydâna getiren, kaadir ü muktedir olan Allah'dan ve sizden evvelki cibilleti, eslâfınızdan ve gayrınızdan daha evvel yaradan Hâlıkdan sakının."

185 — Kalû innemâ ente minelmüsahhariyne.

Onlar Şuayb'ın nasihatlarını, tezkîrâtını işitdikden sonra mütehekkimâne, müstehziyâne şöyle cevab verdiler:

"Yâ Şuayb! Sen muhakkak sihirlilerdensin. Sen sihre uğraya uğraya şuuru muhtel olmuş bir adamsın."

186 — Ve mâ ente illâ beşerün mislünâ ve in nazunnüke leminelkâzibiyne.

"Sen nasıl peygamberlerden olabilirsin? Sen bizim gibi bir beşerden başka nesin? Hem biz seni bu da'vâ-i risâletinde muhakkak müfterî yalancılardan sanıyoruz."

187 — Feeskıt aleynâ kisefen minessemâi in künte minessâdikıyne.

"Sen bu da'vanda, emr-i risâletinde eğer sâdıksan haydi üzerimize Semâdan bir kıt'ayı düşürüver."

Bunun üzerine Şuayb Aleyhisselâm onların îmânından ümmîdini kesdi, onları Allah'a şikâyetçi olarak:

188 — Kale rabbi a'lemü bimâ ta'melûne.

"Rabbim ilm-i huzûriyle sizin türlü türlü fesadlarınızı, işlediklerinizi, lâyık olacağınız azâbı bilir, a'lemdir" dedi.

189 — Fekezzebûhü feehazehüm azâbü yevmizzulleti innehû kâne azâbe yevmin azıymin.

Onlar Şuayb'i şiddetli inkâr ve tekzibde devâm etmekde

iken kendilerini o zulle (gölge) gününün azâbı alıverdi. Ki; o zulle gününün azâbı büyük bir günün azâbı idi.

190 — İnne fiy zâlike leâyeten ve mâ kâne ekserühüm mü'-miniyne.

Şübhesiz bunda mutlak bir âyet, gerek taş yağmurunun verdiği azabda, gerek zulle gününün azâbında ve bunun emsâli gelen azablarda büyük bir ibret vardır. Öyle iken ekserîsi mü'-min olmadı.

191 — Ve inne rabbeke lehüvel'aziyzürrahıymü.

Ey Peygamber-i Hak!

Senin Rabbin O öyle azîz; elbette bütün murâdât ve mak-dûrâtına, sevab, ikab, in'am, intikam, bütün emirlerine gaalib. Öyle rahıym; râzî olduklarını emirlerine imtisâl etmeklikde, nehiylerinden ictinâb etmeklikde muvaffak kılar.

192 — Ve innehû letenziylü rabbil'âlemiyne.

(Münkirler nâfile inâd etmesinler. Onların inkâr, şirk, ni-fak damarlarına ağır neşter vuran, elfâzı, ma'nâsı, her şey'i mu'cize olan Kur'an karşısındad ne diyeceklerini şaşırmasın-lar.) O hiç şübhesiz Rabbil'âlemiyn'in bir tenzîlidir.

193 — Nezele bihirrûhul'emiynü.

Onu Rûh-ı Emîn indirdi.

194 — Alâ kalbike litekûne minelmünziriyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Onu senin kalbine indirdik ki, sâir Resûller gibi münzirler-den olasın. Onunla ehl-i gafletin, ehl-i gurûrun âkıbetini ve gö-recekleri azâbı bildiresin.

195 — Bilisânin arabiyyin mübiynin.

Gayet açık ve parlak bir lisân-ı Arabî ile indirdi.

196 — Ve innehû lefiy zübüril'evveliyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

(Muhakkak) O, sana inzâl olan O Kur'an ve senin sıfatlarının; evvel geçenlerin Kitablarında vardır. Allahü Teâlâ onların Kitablarında Kur'andan ve O'nu âhır zaman nebîsi Hazret-i Muhammed'e inzâl edeceğinden haber vermişdir.

Kur'an'ın sıdkını, sıhhat-i nüzûlünü inkâr mı ediyorlar?

197 — Evelem yekün lehüm âyeten en ya'lemehû ulemâü beniy isrâiyle.

Onu Benî İsrâil Ulemâsının bilmesi de, O'nun sıdkına, hakıkatine, Allah tarafından nüzûlüne bir âyet, bir delîl olmuyor öyle mi?

198 — Velev nezzelnâhü alâ ba'dıl'a'cemiyne.

199 — Fekareehû aleyhim mâ kânû bihî mü'miniyne.

Biz O Kur'an'ı yabancılardan birine indirseydik de onlar onlara Kur'an'ı okusaydı yine O'na îmân etmeyecekler idi.

200 — Kezâlike seleknâhü fiy kulûbilmücrimiyne.

Biz mücrimlerin kalblerine küfür, inad ve inkârı öyle sokmuşuzdur.

201 — Lâ yü'minûne bihî hattâ yerevül'azâbel'eliyme.

Küfürlerinde inad ve ısrâr ederler, îmân etmezler, o ânçdek ki acı azâbı görürler, aman derler, îmân ederler ammâ o îmânın onlara fâidesi olmaz.

202 — Feye'tiyehüm bağteten ve hüm lâ yeş'urûne.

Hak tarafından mev'ûd olan azab onlara emâresi, işâreti olmaksızın birdenbire, farkında olmadan geliverir.

203 — Feyekûlû hel nahnü münzarûne.

O vakıt onlar mütehassirâne, mütehanninâne: "Acaba bize müsâade edilir mi? Mühlet verilir mi? Biz Hak tarafından gönderilen bütün Kitablara, bütün Resûllere ve onların bildirdiği gibi Allah'a îmân edelim" diyecekler. Böyle konuşmadıkça îmân etmeyecekler.

204 — Efebi'azâbinâ yesta'cilûne.

Onlar azâbımızı ta'cîl etmek mi istiyorlar?

205 — Efereeyte in metta'nâhüm siniyne.

206 — Sümme câehüm mâ kânû yû'adûne.

Ey basîreti mu'teber!
Ey râî-i habîr!
Ne dersin? Onlara Dünyâ'da uzun zaman mühlet versek, senelerce zevkettirsek, sonra da kendilerine va'd edilen azab gelip çatıverse; o refahlı, zevkli hayatlarının, o yaşayışlarının kendilerine hiç fâidesi olmayacakdır.

(Vettekulleziy halekaküm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

مَا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾ وَمَا اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا
لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرٰى وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٠٩﴾ وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ
الشَّيَاطِينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنْبَغِى لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٢١١﴾ اِنَّهُمْ
عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ ﴿٢١٢﴾ فَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتَكُونَ مِنَ
الْمُعَذَّبِينَ ﴿٢١٣﴾ وَاَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْاَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ
لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾ فَاِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ اِنِّى بَرِٓیءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾
وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ اَلَّذِى يَرٰيكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾
وَتَقَلُّبَكَ فِى السَّاجِدِينَ ﴿٢١٩﴾ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٢٠﴾ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ
عَلٰى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلٰى كُلِّ اَفَّاكٍ اَثِيمٍ ﴿٢٢٢﴾ يُلْقُونَ
السَّمْعَ وَاَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ ﴿٢٢٣﴾ وَالشُّعَرَٓاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُنَ ﴿٢٢٤﴾ اَلَمْ تَرَ
اَنَّهُمْ فِى كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٢٢٥﴾ وَاَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢٦﴾
اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا
مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوٓا اَىَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

سُورَةُ النَّمْلِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ ثَلَاثٌ وَتِسْعُونَ اٰيَةً

207 — Mâ ağnâ anhüm mâ kânû yümette'ûne.

Burada uzun duruşları o gelen azabdan bir şey hafifletemeyecekdir. Binaen'aleyh azâbın imhâli ile geç gelmesinde veya ta'cîlen gelmesinde bir fark yokdur.

208 — Ve mâ ehleknâ min karyetin illâ lehâ münzirûne.

209 — Zikrâ ve mâ künnâ zâlimiyne.

Maamâfih biz helâk etdiğimiz kadîm memleketlerden hiçbir memleketin ehlini helâk etmedik ki; onlara evvelâ Hak'kı beyân eden, âkıbetlerini bildiren, vahdâniyyet ve ba's ü ba'delmevti anlatan, Allah azâbını bildiren Nebîler, Resûller göndermiş olmayalım. Herhâlde onları inzâr edenler olmuş, âkıbetleri bildirilmiş, küfrün, şirkin, nifâkın, irtidâdın, zulmün karşılığı olarak görecekleri azablar birer birer anlatılmış, va'z u nasihat edilmiş, ihtar yapılmışdır. Ve azâbın hulûlünde, zuhûrunda, envâ'-ı azâb ile onlara azâb etmemizde, helâklerinde biz zulmetmiş değilizdir.

210 — Ve mâ tenezzelet bihişşeyâtıynü.

Resûlüm!

Müşrikler Kur'an'ı nefsâniyyet mes'elesi yaparak O'nun aleyhinde konuşuyorlar. O'nun i'câzı karşısında nihâyet âciz kalarak: "Kur'an'ı Şeytanlar indirdi" diyorlar. Elfâzı ve ma'nâsı mu'cize, zâhiri ve bâtını mahz-ı hidâyet olan Kur'an, dâl ve mudil olan Şeytanların kârı değil ki O'nu indirebilsin. O'nu Şeytanlar indirmedi, indirmedi.

211 — Ve mâ yenbeğıy lehüm ve yestetıy'ûne.

Hem dâl, hem mudil olan Şeyâtîne asla sahîh olmaz hidâyet ve rüşd. Sonra onların buna salâhıyyetleri de yokdur, güçleri de yetmez. Fıtratları, fıtnatları habâset olan; nasıl olur da rüşdde, hidâyetde kendisini kullanabilir.

212 — İnnehüm anissem'ı lema'zûlûne.

Cibillet ve tıynetleri onları ilham ve vahyy'i işitmeye müstaid kılmamışdır. Onlar vahyy'ı işitmekden teb'îd olunmuşlar, sûret-i kat'iyyede azledilmişlerdir. Zîra onu işitmek içün muhakkak nefesât-ı Rahmâniyyeye mâlik, mutlaka alâıkdan tecerrüd ve muhakkak ekdâr-ı tabiatdan safâ-i fıtrata sâhıb olacak ki o kalb vahyy ü ilhâma müstaid bir mahâl olabilsin.

213 — Felâ ted'u me'allahi ilâhen âhare fetekûne minelmuazzebiyne.

Ulûhiyyetinde ve Rubûbiyyetinde müstekıl, Ehad, Vâhıd, Ferd ü Samed olan Allah ile berâber sakın diğer bir ilâh çağırma. (O'nun mezâhirinden, masnûâtından, sıfat ve esmâsının tecellîlerinin akisleri olan, bizâtihî vücûdü olmayan bir ma'bûda ibâdet etme.* Ki o türlü türlü sûrî ve ma'nevî azablarla ta'zîb edileceklerinden olmayasın.

214 — Ve enzir aşiyretekel'akrebiyne.

(Ve bu şirk husûsunda kahr-ı İlâhî'nin ve gadab-ı İlâhî'nin tecellî edeceğini en yakın hısımlarına anlat.) Bu hususda pek yakın hısımlarını inzâr et.

215 — Vahfıd cenâhake limenittebe'ake minelmü'miniyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sana ittiba' eden mü'minlere kanadını indir. Onlara muânesetini, musâhabetini, keremini geniş kıl.

---

* Hıtab, Cenâb-ı Peygambere yapılmış, fakat maksud ümmetdir. Emrin ehemmiyetine binâen muhâtab Resûl-i Ekrem tutulmuşdur. Yoksa Fahr-i Âlem elbette ilâh-ı mec'ûle ibâdet etmez. O, ondan münezzehdir. Allah'ı beyâna gelen, başka ilâh ittihâz eder mi? Ümmeti aklını başına alsın da ne zâhirî, ne hafî şirkde kalmasın içün Cenâb-ı Peygamber muhâtab tutulmuş, ağyâra meyilde gayretullah âşikâr beyân edilmişdir.

216 — Fein asavke fekul inniy beriy'ün mimmâ ta'melûne.

Sen onlara karşı o kadar mütevâzı', o kadar yumuşak, o kadar lûtf ile, kerem ile davrandıkdan sonra, onlar senden insirâf ederler, sana ısyân ederlerse onlara söyle:

"Ben sizden beriim. Sizin amellerinizden vâresteyim. Nefsimi sizden tenzîh ederim."

217 — Ve tevekkel alel'aziyzirrahıymi.

İnadları ile berâber düşmanlıklarında, sana hazırladıkları su'-i kasdlerinde O azîz, rahıym olan Allah'a mütevekkil ol. Azîzdir, gaalibdir; düşmânını kahretmeye kaahirdir. Türlü türlü tecellîleri ile intikaamını alır. Rahıymdir; dostlarına yardım eder, düşmanlarının şerrini def'eder.

218 — Elleziy yerâke hıyne tekumü.

Ey Peygamber-i Hak!

Rabbin sana nasıl rahmet etmez? Sana nasıl kâfi değildir. O kaadir-i mutlak, kıyâm etdiğin vakıt seni görüyor. Her hâlinde O'nun rızâsına tâlib olduğunu biliyor.

219 — Ve tekallübeke fiyssâcidiyne.

Ve secde edenler arasında dolaşmanı görüyor. Kırık kalblilerle, aşk ve muhabbet dolu gönüllülerle, hüviyyet-i fâsidelerini, bâtıl re'ylerini ışık pûtesinde eritmiş olanlar arasında dolaşmanı biliyor.

Ey tâlib!

Fahr-i Kâinat Efendimizin iki cebhesi vardır. Bir cebhesi Hakka nâzır, diğer cebhesi hâlka nâzırdır. Hak'ka nâzır olan cebhesine cebhe-i vilâyet, hâlka nâzır olan cebhesine de cebhe-i nübüvvet denir. Nebînin gece Hak ile husûsî bir tecellîsi vardır. Onun içün (Teheccüt) namâzı Efendimize farz kılınmışdır. Ge-

ce hâli münâcatdır. Münâcâtın mahalli ise salâtdır. Gündüz hâli da'vet ve tebliğdir. Tebliğin mahalli ise Allah'ın kullarıdır. Onun içün nebînin gündüz muâmelesi hâlk iledir.

Hulâsa, gece Hâlkdan Hak'ka urucdur ki: Zâtı zâte îsâldir. Gündüz Hak'dan hâlka nüzûldür ki: Sıfâtı sıfâta ilhakdır.

220 — İnnehû hüvessemiy'ul'aliymü.

O bizâtihî öyle semi'dir; onların münâcâtını, arz u hâcâtını işitir. Öyle alîmdir; maksadlarını ve garazsız, hulûs-i niyyet ve ihlâs ile yapdıkları işlerini bilir.

İmdi Cenâb-ı Hak "Kur'an'ı Şeytanlar indirdi" kavlini reddederek buyuruyor:

221 — Hel ünebbiüküm alâ men tenezzelüşşeyâtıynü.

Şeytanlar kimin üzerine inebilir size haber vereyim mi?

222 — Tenezzelü alâ külli effâkin esiymin.

Onlar: Fıskın envâında, tuğyânın çeşid çeşidinde tahakkuk etmiş, ifk ü iftirâyı gaaye ittihâz edinmiş, günâha düşkün (Şeytâna arkadaş olmaya lâyık) her bir kimseye inerler.

223 — Yülkûnessem'a ve ekserühüm kâzibûne.

Bunlar (kulaklarını Şeytâna bağlamışlardır. Oradan telâkkı etdiklerine göre fesad çıkarırlar.) Şeytanların yalanına kulak verirler, (salâha yaklaşmazlar, hakkı kabûl edemezler) ve ekseri (Şeytâna bağlı olduğu içün) yalan söylerler.

224 — Veşşu'arâü yettebi'uhümülğâvûne.

(Evliyâ-i Şeyâtîn), o azgınlar, bâtılı tervice çalışanlar şâirlere* tâbi' olurlar.

225 — Elem tere ennehüm fiy külli vâdin yehiymûne.

Görmez misin ki onlara tâbi' olan onlar her vâdide, dalâl ve tuğyan vâdilerinde sebatsız, kararsız, şaşkın şaşkın dolaşırlar.

226 — Ve ennehüm yekûlûne mâ lâ yef'alûne.

Ve onlar yaşayış tarzlarının sekr ü gafletindeki gaayelerinden yapmayacakları şeyleri söylerler.

227 — İllelleziyne âmenû ve amilussâlihâti ve zekerullahe kesiyren ventesarû min ba'di mâ zulimû ve seya'lemülleziyne zalemû eyye münkalebin yenkalibûne.

Ancak şâirlerden îmân edenler, Hak'kı tevhıd edenler, hikmet sâhıbi olanlar, fıtrat-ı asliyyelerindeki selâmeti, nezâhati bozmayanlar, Allah'ın râzî olacağı amelleri işleyenler, ahlâk-ı hamîdeleri dolayısiyle adâlet ve istikaamet yolundan ayrılmayanlar, Allah'ı çok ananlar, şiirlerinde birer veche ile O'nu beyan ve O'nun muhabbetini kalblere yaymak aşkıyle çırpınanlar, bundan sonra da kendilerine ve Hak ve hakıkate îmân edenlere; cehelenin, keferenin zulümlerine ve lisanlarından çıkan ağır tecâvuzlara şiirleriyle mukaabele edip, ehl-i îmâna o sûretle yardım eden şâirler müstesnâ.

---

* Şuarâ-i hukemâ bu emr-i Sübhânîye dâhil değildir. Bundan sonra gelecek olan nazm-ı celîl de esâsen bunu beyân edecekdir. Burada zemmedilen şâirler: Seciyye-i insânîsini ayak altına almış birtakım süfehâdır ki, herhangi bir madde mukaabili ehl-i adli, ehl-i fazîleti zem, şakîyi, zâlimi de medh edebiliyor, bu hususda Şeytâna tâbi' olup, bâtılı hak şeklinde gösterebiliyor.

Zaleme, o müfsid kâfirler, müsrif müstehzîler, ehl-i Hak'ka yapdıkları ezâ u cefâlarının, lisanlarıyla tecâvuzlarının, inad ve ilhadlarının pek yakında neticelerini göreceklerdir. Yârin nereye döneceklerini, hangi inkılâba münkalib olacaklarını bileceklerdir.

*

Cenâb-ı Hak'kın kerem-i Sübhânîsi ve Resûl-i Ekrem'in şefâat-i uzmâsiyle Sûre-i Şuarâ'nın meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîle: Hılkatdeki gaaye, bu âleme geliş ve gidişdeki maksad, insânın etvâr, ahlâk ve a'mâli üzerinde çok vâzıh fermanlar gösterdi, âyetler beyân etdi. Hak'ka yakınlığın nasıl olacağını, tevhıd kapısının nasıl açılacağını, hangi şeylerin o kapıyı kapayabileceğini herkesin isti'dâdına göre pek açık anlatdı. Yâr ile ağyârı ayırdı, hangi muhabbetlerin insânı Hak'ka götüreceğini, ne gibi meyillerin Hak'dan uzaklaşdıracağını temâmiyle bildirdi. Hangi şâirin ınd-i İlâhîde makbûl, hangilerinin matrud olduğunu gösterdi.

—

سُورَةُ النَّمْلِ

Sûre-i Neml

Sûre-i Neml Mekkî'dir.
Âyetleri : Doksan üç,
Kelimeleri : Bin yüz dokuz,
Harfleri : Dört bin altı yüz doksan dokuz'dur.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

طسٓ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْقُرْءَانِ وَكِتَابٍ مُّبِينٍ ١ هُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ
٢ ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ هُمْ
يُوقِنُونَ ٣ إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَٰلَهُمْ فَهُمْ
يَعْمَهُونَ ٤ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ لَهُمْ سُوٓءُ ٱلْعَذَابِ وَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ هُمُ
ٱلْأَخْسَرُونَ ٥ وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى ٱلْقُرْءَانَ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ٦ إِذْ
قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِۦٓ إِنِّىٓ ءَانَسْتُ نَارًا سَـَٔاتِيكُم مِّنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ ءَاتِيكُم بِشِهَابٍ
قَبَسٍ لَّعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ٧ فَلَمَّا جَآءَهَا نُودِىَ أَنۢ بُورِكَ مَن فِى
ٱلنَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ٨ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّهُۥٓ أَنَا ٱللَّهُ
ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ٩ وَأَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَآنٌّ وَلَّىٰ
مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَٰمُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّى لَا يَخَافُ لَدَىَّ ٱلْمُرْسَلُونَ ١٠
إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًۢا بَعْدَ سُوٓءٍ فَإِنِّى غَفُورٌ رَّحِيمٌ ١١
وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِى جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ فِى تِسْعِ ءَايَٰتٍ
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِۦٓ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمًا فَٰسِقِينَ ١٢ فَلَمَّا
جَآءَتْهُمْ ءَايَٰتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا۟ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ١٣

بسم الله الرحمن الرحيم

Esmâ-i Husnâ ve Sıfat-ı Ulyâsiyle eşyânın zâhirine ve bâtınına tecellî etmiş, Rahmân ismiyle, bütün kullarına rızk-ı evfâ'yı bahşetmiş, Rahıym ismiyle havâs-ı ıbâdını derece-i ulyâya terfi' ve arz-ı tabiatdan semâvât-ı sıfâta ve esmâ'ya terakkı ettirmiş, mele-i a'lâya, Sidre-i Münteha'ya vâsıl kılmış olan Hâlık Teâlâ'nın, Allah, Rahman, Rahıym isimleriyle başlarım.

1 — Tâ siyn tilke âyâtülkur'âni ve kitâbin mübiynin.

Ey siyâdet-i sermediyye ve saâdet-i seniyye-i ezeliyye ve ebediyyenin tâlibi!

Zât-ı Ehadiyyetimi Cenâb-ı Ahmediyyetine fethetdiğim Peygamber-i Hak!

Bunlar Kur'an'ın; senin şânını ta'zîmen, bürhânını tetmîmen (O) mübîn Kitâbın Hazret-i İlm-i İlâhî ile Levh-ı Kazâdan intihâb edilmiş, sana gönderilmiş âyetleridir. Kur'an-ı Mübîn'in bu âyetleri aşikâr tevhıde delâlet eder, hak ile bâtılın arasını ayırır. Yine bu sûre-i azîmedeki âyetler hükmü, ahkâmı, âhıret ahvâlini, o cümleden olmak üzere sevâbı, ikaabı, günahların mağfiretini, tevbelerin kabûlünü apâşikâr beyân eder.

2 — Hüden ve büşrâ lilmü'miniyne.

Bu âyetler mü'minler içün birer hidâyetdir, onları tebşîr eder, saâdetlerin envâına, hayr u berekâta ve ref'-ı derecâta nâil olma yollarını gösterir. Sana tâbi' olanlara, inananlara bu müjdeleri verir.

3 — Elleziyne yükıymûnessalâte ve yü'tûnezzekâte ve hüm bil'âhıreti hüm yûkınûne.

O mü'minler ki namazı evkaat-ı mahsûsesinde erkân-ı mahsûsesiyle, hakkıyle kılarlar (kıldıkça îmânları ziyâdeleşir). Namazdan aldıkları yakınlık zevkı ile zekâtı verirler, kalblerini mâsivâya meyletmekden tasfiye ederler. Onlar Âhırete de yakınen îmân ederler. Hakıkî temekkünün orada olacağını bildiklerinden dolayı iskaat-ı izâfât ederler (sahte benliklerini atarlar, "benim", "senin" da'vâsından soyunurlar, hiçbir şey'i kendilerine izâfe etmezler, "ben yokum O var" diye yaşarlar vahdet-i zâte nâil olurlar).

4 — İnnelleziyne lâ yü'minûne bil'âhıreti zeyyennâ lehüm a'mâlehüm fehüm ya'mehûne.

Âhırete inanmayanlara, Âhırete inanmayı inad ve kibirlerine yediremeyenlere; kötü işlerini, Dünyâ'ya fesad verici amellerini kendilerine hoş gösterdik. Şiddetli azâbımıza istihkak kazanmaları içün de mühlet verdik. Onlar verdiğimiz bu mühletin farkında değillerdir, ilerisini görmezler, kalbleri kararmışdır.

5 — Ülâikelleziyne lehüm sûül'azâbi ve hüm fiyl'âhıreti hümül'ahserûne.

Bunlar öyle kimselerdir ki, küfr ile öyle sıfatlanmışlardır ki; huzûr-ı ızzetden uzaklaşdırılmışlar, Dünyâ'da da mütereddid huzursuz yaşayışlı bir hayat içindedirler. Zîra Âhıreti kabûl etmemişlerdir, ademe kaaildirler. Ebedî hayâta inanmayan, vicdânından "ebed" sedâsını duyamayan, "bugün değilse yârın yok olacağım" i'tikaadı ile yaşayan; fânî, geçici neye mâlik olursa olsun onda huzur olur mu? O kimse azâb içinde değil de yâ nedir? (Evet onlar vehm ü hayâl içinde, necatsız dalâl içinde, sebatsız, amansız bir hâl içindedirler.) Âhıretde de azâbın en kötüsü... en çok husrâna düşenler de onlar... tahfîf-i azab yok, şefâat de yok...

6 — Ve inneke letülakkulkur'ane min ledün hakiymin aliymin.

(Ey Ekmelerrüsûl! Senin tıynetin o kadar necâbetli, fıtratın, fıtnatın o kadar temiz ki bu Kur'an sana indirildi.) Ve emîn ol ki sana bu Kur'an: İlmine nihâyet olmayan, her şey'i hakkıyla bilen bir Zât-ı Hakîm'in ledünnünden telkın olunuyor.

Cenâb-ı Hak, Habîb-i Ekreminin ınd-i Sübhânîsindeki fazl u keremini böylece beyandan sonra, imdi diğer tabakaların isti'dâdat ve kaabiliyâtını Habîbine beyân etmeye başladı.

Ey Peygamber-i Hak!
Kardeşin Mûsâ'yı anlat:

7 — İz kale mûsâ liehlihî inniy ânestü nâren seâtiyküm minhâ bihaberin ev âtiyküm bişehâbin kabesin le'alleküm tastalûne.

Hani bir vakıt Mûsâ ehline demişdi: (Hazret-i Şuayb'in kızı ya'ni zevcesiyle Medyen'den çıkmış giderken Tuvâ vâdîsinde karanlık bir gecede yolu şaşırmışlardı, Mûsâ sıkılmışdı, hava soğukdu, ışık yokdu, ateş yokdu. Tam bu esnâda uzak bir yerde bir ışık, bir ateş gördü): "Ben bir ateş gördüm" (cidden bir ateş hissediyorum.) "Gideyim de ya size yolunuzu gösterici bir ma'lûmat (o ateşi yakanlardan alevli bir parça ateş) ve yahut parlak bir şû'le alıp geleyim, belki bir şey yakar ısınırsınız, hem soğuğu önleriz, hem ziya'lanırız."

8 — Felemmâ câehâ nûdiye en bûrike men fiynnâri ve men havlehâ ve sübhânallahi rabbil'âlemiyne.

Mûsâ ateşin yanına gelince, ızz-i celâl perdesi arkasından Mûsâ'yı tekrîmen, ta'zîmen ve tenbîhen şöyle nidâ olundu:

"Haberin olsun ateşde olan, onun havâlisinde bulunan mübârekdir. Her şey'i Sübhan muhîtdir. O âlemlerin Rabbi olan

Allah da temâmiyle münezzehdir. (Cenâb-ı Hak mekânlardan münezzehdir, fakat mekânlar Allah'dan münezzeh değildir. O, bütün varlıkda mütecellîdir. Bütün âlem O'nun hayy tecellîsiyle, terbiyesiyle devâm eder.)

(Mûsâ bu nidâ karşısında ve onun hevlü dehşetinde bayıldı kaldı. Bu kerre onun tevahhuşunu, korkusunu izâle edici istînaslı ikinci bir nidâ tecellî etdi):

9 — Yâ mûsâ innehû enallahül'aziyzülhakiymü.

"Yâ Mûsâ! Aziz; gaalib, kaadir, muktedir, hakîm; ef'âlinde; âsârında, intizâm u nizamda bütün varlığı ve ekvânı muhît, Allah bu benim." (Yâ Mûsâ! Hakıkat o: Nidâ eden benim.)

Nazm-ı kerîmde "Sübhânallah" cümle-i celîlesi: Vâkıanın azametine teaccüb ettirdiği gibi, teşbîhe de yol vermiyor. Zîra Cenâb-ı Hak hâdisat ve tasavvurâtdan münezzeh, her şey'inde kayyûmiyyet-i zâtiyyesi meşhud, vücûdüyle mevcud, sıfâtiyle muhît, esmâsiyle ma'lûm, ef'âliyle zâhir, âsâriyle meşhuddur. Bir de nazm-ı kerîmin huzûr-ı ma'nevîsinde huşû' ile durulursa: Haksız hiçbir zerre olmadığına beyan vardır.

10 — Ve elkı asâke felemmâ reâhâ tehtezzü keennehâ cânnün vellâ müdbiren ve lem yu'akkıb yâ mûsâ lâ tehaf inniy lâ yehâfü ledeyyelmürselûne.

"Asânı yere bırak." (Bırak da acâib sun'umuzu, garâib hikmetimizi gör. Sûreti, siyreti Zât-ı Sübhânîmizle nasıl değiştirdiğimize âgâh ol.) Mûsâ, asâyı yere bırakdı, birdenbire asâsının hayye-i tes'â olduğunu, ok yılanı gibi çırpınıp ihtizâz etdiğini görünce, onun o sür'at-ı seyri karşısında Mûsâ ondan insirâf etdi ve arkasına dahi bakmadan korkarak geri kaçdı.*

---

* Yalnız Mûsa'nın kaçması başka türlü kaçma idi. O, Allahına kaçıyordu. Onun içün "korkma" diye iltifat gördü.

"Yâ Mûsâ, korkma! Biz onu yine siyret-i asliyyesine döndüreceğiz. Ben kemâl-i merhametimden kullarımı halâs ederim. Benim huzûrumda dostlarım, bâhusus risâletle seçilmiş olanlar, peygamberler korkmazlar." (**Elâ inne evliyâallahi lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn.**)

11 — İllâ men zaleme sümme beddele husnen ba'de sûin feinniy ğafûrün rahıymün.

"Ancak nefsine zulmedip sonra tevbe ile fenâlığı iyiliğe çevirirse, işte ben bu gibileri mağfiret ederim, rahıymim."

Ey tâlib!

Ebrârın hasenâtı Mukarrebînin seyyiâtıdır. Havâsın meâsîsi başkalarının meâsîsine benzemez. Zîra onlar şehvet-i tabiiyyenin hükmü ile meâsî yapmazlar.

12 — Ve edhıl yedeke fiy ceybike tahrüc beydâe min ğayri sûin fiy tis'ı âyâtin ilâ fir'avne ve kavmihî innehüm kânû kavmen fâsikıyne.

Mûsâ asâsında bu acâib tecellîyi gördükden sonra Sübhânehû Teâlâ ikinci olarak şu emri verdi:

"Elini koynuna sok, bembeyaz, hiçbir âfetsiz olarak çıksın, akıllar, gözler hayretde kalsın. Asâ, yed-i beyzâ dokuz mu'cize içindedir. Bunlarla Fir'avn'e ve kavmine git, çünkü onlar fâsık bir kavim oldular.

13 — Felemmâ câęthüm âyâtünâ mübsıreten kalû hâzâ sihrün mübiynün.

Vaktâ ki Mûsâ, âyetlerimizle, mu'cizelerimizle pek parlak ve vâzıh bir sûretde onların gözlerine görününce, onlar: "Bu apaçık bir sihir" dediler.

—

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا
وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنطِقَ
الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِن كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ
﴿١٦﴾ وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِ النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا
النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ
أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ
أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ
﴿١٩﴾ وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ
مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٢٠﴾ لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَاذْبَحَنَّهُ
أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٢١﴾ فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطتُ
بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِن سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾

14 — Ve cehadû bihâ vesteykanethâ enfüsühüm zulmen ve ulüvven fenzur keyfe kâne âkıbetülmüfsidiyne.

Mu'cizelerimiz kalblerinde, zamirlerinde yakîn hâsıl etdiği ve hiç şübhesiz onların sihir olmayıp Allah âyeti olduklarını bildikleri hâlde sırf zulm ve kibirden ve kendilerini yüksek görmekden dolayı lisanlariyle inkâr etdiler. Onların fevkal'âde olmayıp hârikul'âde olduklarını biliyorlardı. İnkârları nefsânî idi, şeytânî idi. Yine onların bir mekir, bir hud'a olmayıp, bir emr-i İlâhî olduğunu biliyorlardı. Onun içün inkârları zulmü sarîh idi. Hased, inad, istikbar, onları bile bile Hak'dan uzaklaşdırmış, bâtıla meyl etdirmişdi. Fakat bakışı mu'teber, görüşü makbûl olan Peygamber-i Hak! Bak o fesadcıların âkıbeti nasıl oldu? Hak'kı yakînen bildikleri hâlde îmânı nefsâniyyet mes'elesi yaparak Peygambere hakaret edenlerin sonu ne oldu? Nasıl gurur ve gaflet deryâsında boğuldular? Güvendiklerinden neleri kaldı? İnsânî isti'dadlarını fesâda verenlerin âkıbeti hep öyle olur.

15 — Ve lekad âteynâ dâvûde ve süleymâne ılmen ve kalelhamdü lillâhilleziy faddalenâ alâ kesiyrin min ıbâdihilmü'miniyne.

Azametim hakkı içün biz cûd u fazlımızla Dâvûd'a ve oğlu Süleymân'a (ilm-i şerâi'a, ahkâma, daha nice nice zabt-ı ahvâle, memleketin umûruna, halkın refâhına, saâdetine müteallık) ilim verdik. İkisi de nı'met-i celîlenin hukukuna riâyet ve hakkını edâ ederek: "Hamd ederiz O Allaha ki, bizi mü'min kullarından birçoğunun üzerine tafdil buyurdu" dediler. (Men arefe nefsehû fekad arefe rabbehû sırrına âgâh oldular, ilm-i ayâna, ilm-i beyâna sâhıb kılındılar.)

Ey tâlib!

Âyet-i celîleden bu ma'nâ tahsîl olundukdan sonra, ma'nâ-i işârîsine nazar edilecek olursa:

Dâvud: Rûh'a, Süleyman: Kalb'e işâretdir.

İlimleri: İlhâm-ı Rabbânî, tafdil de: Rûhun, kalbin sâir a'zâ-i cevâriha tafdîlidir.

16 — Ve verise süleymânü dâvûde ve kale yâ eyyühennâsü ullimnâ mentıkattayri ve ûtiynâ min külli şey'in inne hâzâ lehüvelfadlülmübiynü.

Süleyman, Dâvûd'a, nübüvvet, hikmet ve hükûmetine vâris oldu da münkirlere karşı nı'met yoluyla dedi ki: "Ey nâs! Bize lisân-ı vahyy ile mantıkuttayr (kuş dili) ta'lîm buyuruldu. Hem fazl-ı İlâhî ile bize her şeyden verildi ki; âlemînde hiç kimseye bunun misli yapılmamışdır. İşte bu veriş, bu tahsîs, bu tefaddul hiç şübhe yok ki apâşikâr bir fazl-ı mübîn, bir inâyetdir.

17 — Ve huşire lisüleymâne cünûdühû minelcinni vel'insi vettayri fehüm yûze'ûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

O günü anlat: Bir gün Süleymân'ın Cin'den, İnsan'dan, kuş'dan teşekkül etmiş orduları toplandı. Bunlar tam toplanıncaya kadar zabt ve idâre olunurlardı.

18 — Hattâ iza etev alâ vâdinnemli kalet nemletün yâ eyyühennemlüdhulû mesâkineküm lâ yahtımenneküm süleymânü ve cünûdühu ve hüm lâ yeş'urûne.

Günlerden bir gün bir yürüyüşde karınca deresi üzerine vardılar. O esnâda bir dişi karınca: "Ey karıncalar! Ey zaif, nahifler! Haydin sür'atle yuvalarınıza giriniz, burada durmayınız, Süleyman ve askeri farkında olmaksızın sizi ezmesinler" dedi.

19 — Fetebesseme dâhıken min kavlihâ ve kale rabbi evzı'niy en eşküre nı'metekelletiy en'amte aleyye ve alâ vâlideyye ve en a'mele sâlihan terdâhü ve edhılniy birahmetike fiy ıbâdikessâlihıyne.

Bunun üzerine Süleyman karıncanın bu konuşmasına, envâ'-ı tedâbirine, haberine, hüsn-i muâşeretine, komşuluk hukukuna, musâhabet edebine, melhuz bir tehlikenin vukuundan evvel önlenmesine teaccüb edip, tebessümle gülerek ve Cenâb-ı Hak'kın, kendisini âgâh kıldığı bu nı'metlerine karşı münâcatda bulunarak:

"Ey envâ'-ı hayrat ve kerâmât ile mahlûkatından bana i'tâ etmiş olan Rabbim! Bana ve anama, babama ihsân u in'am buyurduğun nı'metlerine şükretmeye beni muvaffak kıl. Müddet-i hayâtımda hoşnûd olacağın, ındinde makbûl iyi bir amel yapayım, müyesser eyle ve beni fazl u cûdün ile, rahmetinle sâlih kulların, ınd-i Sübhânînde râzî olduğun makbûl kulların miyânına idhâl buyur" dedi.

20 — Ve tefakkadettayre fekale mâliye lâ erelhüdhüde em kâne minelğâibiyne.

Başka bir gün Süleyman kuşları teftîş etdi de gadablı olarak dedi ki:

"Neye Hüdhüd'ü (Çavuş kuşu) görmüyorum? Bir yere mi gizlendi? Yoksa gaaiblere mi karışdı?* Benden izinsiz mi gaaib oldu?"

21 — Leü'azzibennehu azâben şediyden ev leezbehannehu ev leye'tiyenniy bisültânin mübiynin.

"Huccet-i vâzıha ile bir ma'ziret beyân edinceye kadar onu şiddetli bir azâba uğratacağım, yâhut keseceğim."

---

* Âyet-i celîlede: Bir memleketi idâre eden kimsenin, idâre etdiği yerde en büyüğünden en ufağına kadar alâkalı olması lâzım geldiğine işâret vardır. Ya'ni o memleketin bütün umûrunu tekeffül etmiş demekdir. Onun nazarında en küçük ile en büyüğün müsâvi olması lâzımdır. Onun içün Süleyman teftîşinde: "Bana ne oldu da Hüdhüd'ü göremiyorum?" diyor.

22 — Femekese ğayre ba'ıydin fekale ehattü bimâ lem tühıt bihî ve ci'tüke min sebein binebein yekıynin.

Bekledi, çok geçmeden çavuş kuşu geldi, ma'ziretini serdetdi, hizmet kasdiyle gaybûbetini anlatdı: "Ey efendim! Senin ihâta etmediğin, muttali' olmadığın bir şey'e muttali' oldum, sana Sebe'den çok mühim, vâkıa mutâbık, tahakkuk etmiş bir haber getirdim" dedi. Bunun üzerine Süleyman (Aleyhisselâm) ın gayzı ve gadabı zâil oldu hâli sürûra inkılâb etdi, merakla: "Ey sadîk! Ne haber? Anlat bakalım" dedi.

(Ve cehadû...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

إِنِّي وَجَدتُّ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِن كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ
عَظِيمٌ ﴿۲۳﴾ وَجَدتُّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ
وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴿۲۴﴾
أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ
مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿۲۵﴾ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظِيمِ ﴿۲۶﴾ قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿۲۷﴾ اذْهَب
بِّكِتَابِي هَٰذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ﴿۲۸﴾
قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿۲۹﴾ إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿۳۰﴾ أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي
مُسْلِمِينَ ﴿۳۱﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنتُ قَاطِعَةً
أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ﴿۳۲﴾ قَالُوا نَحْنُ أُولُو قُوَّةٍ وَأُولُو بَأْسٍ
شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴿۳۳﴾ قَالَتْ
إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ
أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿۳۴﴾ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ
إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿۳۵﴾

23 — İnniy vecedtümreeten temlikühüm ve ûtiyet min külli şey'in ve lehâ arşün azıymün.

"Ben onların diyârına vardım, orada bir kadın buldum, Bilkıs binti Şerahîl isminde bir kadının onlara pâdişahlık etdiğini gördüm. Azamete, şevkete sâhıb, kendisine sayıya, hısâba girmeyecek nefâisden, acâibden, herşeyden verilmiş. Cümle-i bedâîden olmak üzere altından, gümüşden, inciden, zümrüdden, kırmızı yâkutdan, zebercedden işlenmiş azametli bir tahtı da var."

24 — Vecedtühâ ve kavmehâ yescüdûne lişşemsi min dûnillâhi ve zeyyene lehümüşşeytânü a'mâlehüm fesaddehüm anissebiyli fehüm lâ yehtedûne.

"Ve gerek kendisini, gerek kavmini, ibâdete lâyık olan Allah'a değil, Allah'ı bırakarak Güneşe secde ediyorlar buldum. Gaayet-i cehillerinden, gaflete daldıklarından Şeytan onlara amellerini, bu ibâdetlerini tezyîn etmiş, hoş göstermiş, doğru yoldan, tevhıd-i Hak yolundan, Hak'ka yapılacak hakkıyle ubûdiyyet ve tezellülden alakoymuş. Şeytan onları bu sûretle dalâlete sevketdiğinden doğru gidemiyorlar."

25 — Ellâ yescüdü lillâhilleziy yuhricülhab'e fiyssemâvâti vel'ardı ve ya'lemü mâ tuhfûne ve mâ tu'linûne.

Onlar (kıblelerini, ma'budlarını, hakıkî secde edeceklerini neye bulamıyorlar?)

Semâvatda ve Arz'da saklanan yağmuru (ve nebâtı) ve ilm-i huzûriyle kalblerinde gizledikleri, lisanlarında ve cevârihında âşikâr kıldıkları her şey'i bilen Allah'a neye secde etmiyorlar?

26 — Allahü lâilâhe illâ hüve rabbül'arşil'azıymi.

Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Allah ki, O'ndan başka

ilâh yok, ancak O, o azîm Arş'ın sâhıbi, onun Rabbi.*

27 — Kale senenzurü esadakte em künte minelkâzibiyne.

(Hazret-i Süleyman Hüdhüd'ün "binebein yakiyn" diye verdiği te'mînâtı kâfi görmedi, haber-i vâhıd ile amel etmedi. Zîra bir tarafdan gayrın hukuku taallûk ediyor, diğer tarafdan da Hüdhüd kaybolmuş olmak i'tibâriyle töhmet altında bulunuyordu. Buna binâen) Süleyman ona şöyle dedi:

"Bakalım sâdık mısın? Doğru musun? Yoksa yalancılardan biri misin? Azâb-ı elîmden halâs bulmak içün mü böyle konuşuyor, böyle tezvîratda bulunuyorsun?"

28 — İzheb bikitâbiy hâzâ feelkıh ileyhim sümme tevelle anhüm fenzur mâ zâ yerci'ûne.

"Benim şu mektûbumu götür onlara bırak, sonra dön onlara yakın bir yerde dur, bak ne neticeye varacaklar?" (Bilkıs uyurken Hüdhüd mektûbu bırakmışdı.)

Çavuş kuşu Süleyman (Aleyhisselâm) ın emretdiği gibi yapdı.

29 — Kalet yâ eyyühelmeleü inniy ülkıye ileyye kitâbün keriymün.

Kadın a'yânı topladı:

"Ey a'yan! Bugün bana kerâmetli bir mektub atıldı. (Saray kapıları kilitli, ben uykudaydım, uyandım bu mektub göğsümün üzerinde. A'yan merak ile mektubun mazmûnunu bekliyorlardı.) Mektub şâyân-ı tebrik ve benim için mühim" dedi.

30 — İnnehu min süleymâne ve innehu bismillâhirrahmânirrahıymi.

---

* Âyet-i celîlede: Arşullah'ın azametinin Bilkıs'ın arşının azametine benzemediğine işâret vardır.

"O mektub Süleyman tarafındandır. Ve o Rahman, Rahıym Allah'ın ismiyle başlıyor."

31 — Ellâ ta'lû aleyye ve'tûniy müslimiyne.

Mazmûnu şöyle: "Bana karşı baş kaldırmayın. Tekebbür edip kendinizi yüksek tutmayın. Allah'ın emirlerine münkaad olun, O'nun resûlünün hükümlerine itâat edin, mümânaat göstermeyin, mukaateleye, mukaabeleye kalkışmayın, bana Müslümân olarak gelin."

32 — Kalet yâ eyyühelmeleü eftûniy fiy emriy mâ küntü katı'aten emren hattâ teşhedûne.

Bilkıs: "Ey a'yân! Bana emrimde, bu işde bir fetvâ verin, bir kuvvet, bir re'y verin. Sizin huzûrunuz olmadan ben hiçbir işimi kesip atmış değilim" dedi.

33 — Kalû nahnü ülû kuvvetin ve ülû be'sin şediydin vel'emrü ileyki fenzuriy mâzâ te'müriyne.

Onlar şöyle dediler:

"Biz kuvvetliyiz, her cihetden kudret-i tâmme şâhıbiyiz. A'dâ üzerine savletimiz, galebemiz, sıyt u şöhretimiz cihanda ma'lûmdur. Bizim içün ne onlardan, ne onların gayrısından korku yokdur, harb etmemiz şiddetli olur. Bununla berâber emr ü irâde size âiddir. Ne fermân ederseniz, ister kıtâl, ister sûlh bize ferman edersiniz, emrinize tâbi'yiz."

34 — Kalet innelmülûke izâ dehalû karyeten efsedûhâ ve ce'alû e'ızzete ehlihâ ezilleten ve kezâlike yef'alûne.

Bilkıs onlara cevâbında: "Teemmül etdim, işi derinleştirdim, evet kuvvet, şevket, şecâat ve savletimiz aktâr-ı cihanda dediğiniz gibi yayılmışdır. Fakat bu işin âkıbeti kesrete, cür'ete

pek bağlı değil.* Mülûk, erbâb-ı kudret ve istîlâ harb ile bir memlekete girdiler mi ma'mûr olan o yeri perîşân ederler, yakarlar, yıkarlar, halkın eşrâfını da zelîl kılarlar. Evet bize de girerlerse böyle yaparlar" dedi.

35 — Ve inniy mürsiletün ileyhim bihediyyetin fenâzıretün bime yerci'ulmürselûne.

"Ben evvelâ onlara azamet ü şân u şe'nlerine lâyık birçok hediyelerle bir hey'et göndereceğim, bakacağım sefirler onların yanından ne ile dönecekler? (Bu gönderdiğim hediyeleri kabûl ederse pâdişahdır, etmezse peygamberdir.) Hâllerini, tavırlarını, muâşeretini tecessüs etsinler, ondan sonra hatt u harekâtımızı kararlaştırırız" dedi.

(İnniy vecedtümreeten...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

* Bilkıs, kısmet-i ezeliyyesiyle mektubdan alacağını almış, Besmele'deki Rahman, Rahıym ismi onun kalbinde yapacağını yapmışdı.

فلما جاء سليمن قال أتمدونن بمال فما ءاتىن الله خير مما ءاتىكم بل أنتم
بهديتكم تفرحون ﴿٣٦﴾ ارجع إليهم فلنأتينهم بجنود لا قبل لهم
بها ولنخرجنهم منها أذلة وهم صاغرون ﴿٣٧﴾ قال يأيها الملؤا أيكم
يأتيني بعرشها قبل أن يأتوني مسلمين ﴿٣٨﴾ قال عفريت من الجن
أنا ءاتيك به قبل أن تقوم من مقامك وإني عليه لقوي أمين ﴿٣٩﴾
قال الذي عنده علم من الكتاب أنا ءاتيك به قبل أن يرتد إليك
طرفك فلما رءاه مستقرا عنده قال هذا من فضل ربي ليبلوني
ءأشكر أم أكفر ومن شكر فإنما يشكر لنفسه ومن كفر فإن
ربي غني كريم ﴿٤٠﴾ قال نكروا لها عرشها ننظر أتهتدي أم تكون
من الذين لا يهتدون ﴿٤١﴾ فلما جاءت قيل أهكذا عرشك قالت
كأنه هو وأوتينا العلم من قبلها وكنا مسلمين ﴿٤٢﴾ وصدها
ما كانت تعبد من دون الله إنها كانت من قوم كافرين ﴿٤٣﴾
قيل لها ادخلي الصرح فلما رأته حسبته لجة وكشفت
عن ساقيها قال إنه صرح ممرد من قوارير قالت رب إني
ظلمت نفسي وأسلمت مع سليمن لله رب العلمين ﴿٤٤﴾

36 — Felemmâ câe süleymâne kale etümiddûneni bimâlin femâ âtâniyallahü hayrün mimmâ âtâküm bel entüm bihediyyetiküm tefrehûne.

Vaktâ ki Bilkıs'ın gönderdiği elçi Süleymân'a hediyelerle geldi, Süleyman ona şöyle dedi:

"Mâl ile bana imdad mı ediyorsunuz? (Beni lezzât-ı uhreviyyeden mahrum mu sanıyorsunuz?) Bu metâ'-ı fâniyye ile mi muâvenetde bulunuyorsunuz? Allah'ın bana verdiği nı'metler ki; umûr-ı uhreviyye, lezzât-ı ledünniyye, o nübüvvet, risâlet nı'metleri, iki âlemin müsahhar kılınışı elbette size verdiğinden daha hayırlı. Ben muzahrafât-ı fâniyyeye meyl ü iltifât edicilerden değilim. Belki siz bu hediyyelerinizle sevinirsiniz, onlara güvenirsiniz."

37 — İrcı' ileyhim felene'tiyennehüm bicünûdin lâ kıbele lehüm bihâ ve lenuhricennehüm minhâ ezilleten ve hüm sâğırûne.

"Haydi hediyyenle memleketinize, seni gönderenlerin tarafına dön. Vallahi onlar bize gelmezlerse biz üzerlerine, karşı gelemiyecekleri, tâkat getiremeyecekleri ordular ile varacağız, kendilerini rüsvây edip, hor hakîr hâlde memleketlerinden çıkaracağız."

38 — Kale yâ eyyühelmeleü eyyüküm ye'tiyniy bi'arşihâ kable en ye'tûniy müslimiyne.

Süleyman bu def'a yanında bulunanlara döndü:

"Ey eşrâf-ı kavim! Onlar bana teslîm olup, münkaad olup gelmeden evvel hanginiz bana o kadının tahtını getirebilir?" dedi. (Süleyman Aleyhisselâm'a Bilkıs'ın İslâm olacağı bildirilmişdi. Fakat Hazret-i Süleyman kudretullaha delâlet ve sıdk-ı nübüvvetine işâret edecek bir mu'cize olmak üzere Bilkıs daha gelmeden onun tahtının yanında olmasını arzu ediyordu.) Onun

içün onlara: "Onlar bana münkaad olarak gelmeden evvel hanginiz bana Bilkıs'ın tahtını getirebilir?" diye hıtâb etdi.

39 — Kale ıfriytün minelcinni ene âtiyke bihî kable en tekûme min mekamike ve inniy aleyhi lekaviyyün emiynün.

İfrit (Cinnilerden pek kuvvetli biri): "Onu ben sana sen yerinden kalkmadan evvel getiririm. Ve herhâlde ben buna karşı kuvvetliyim, emînim, tahtın ziynetinden, cevâhirinden hiçbir şey bozmadan getirebilirim" dedi.

40 — Kalelleziy ındehu ilmün minelkitâbi ene âtiyke bihî kable en yertedde ileyke tarfüke felemmâ reâhü müstekırren ındehu kale hâzâ min fadli rabbiy liyeblüveniy eeşkürü em ekfürü ve men şekere feinnemâ yeşkürü linefsihî ve men kefere feinne rabbiy ğaniyyün keriymün.

Nezdinde kitâbı bilen (Levh-ı Mahfûza, Esmâ ve Âyân-ı Sâbiteye taraf-ı Sübhânîden âgâh edilen) biri (Vezîri, Âsaf olduğu rivâyet edilir) ise: "Onu sen gözünü kırpmadan evvel sana getiririm" dedi. Derken Süleyman tahtı yanında hâzır görünce Rabbisine teveccüh edip, nı'metini zikrederek şükür makamında: "Bu, Rabbimin fazlından, inâyetindendir" dedi. "Rabbim beni imtihân ediyor, aczimi i'tirâf edip şükürde devâm edecek miyim, O'nun nı'metlerini ihâta edebilecek miyim, hukuka riâyet edecek miyim? Yoksa şükrü terk edip küfranda mı bulunacağım? Her kim şükrederse ancak kendisi içün şükreder, O'nun kendisine verdiği nı'metleri ziyâdeleştirir. Şükür sırf kendi lehinedir, Cenâb-ı Hak ondan münezzehdir, ganîdir. Kezâ her kim küfranda bulunur, nankörlük ederse kendi nefsine yapmış olur. Rabbim, Zâtında bütün fevâid ve avâidden ganîdir. Ker'îmdir; ivazsız, garazsız verir."

41 — Kale nekkirû lehâ arşehâ nenzur etehtediy em tekûnü minelleziyne lâ yehtedûne.

Süleyman etrafındakilere: "Onun tahtını başkalaştırın, ba'zı şekillerini, ziynetlerini belirsiz edin, bakalım hakıkati tanıyacak mı? Onun o olduğunu teakkul edecek mi? Yoksa tanımayacaklar arasında mı bulunacak?" dedi.

42 — Felemmâ câet kıyle ehâkezâ arşüki kalet keennehu hüve ve ûtiynel'ılme min kablihâ ve künnâ müslimiyne.

Bilkıs gelince: "Senin tahtın böyle midir?" denildi, o da: "Sanki odur" diye cevab verdi. (Bilkıs kelime-i teşbih kullanıyor, nefsini kizbden sıyânet içün.) Sonra teferrüs edip tahtın temâmiyle kendisinin olduğunu anlayınca: (Bu mu'cizelerle, bu hârikalarla bizi imtihân etmeye ne hacet? Yâ Nebiyyallah! Biz ondan evvel senin hak üzerinde olduğunu bilmiş, seni tasdîk etmişdik.) "Bu mu'cizeden evvel senin sıdkını, senin nübüvvetini tasdik etmeye bize ilim verildi, müslüman olduk" dedi.

43 — Ve saddehâ mâ kânet ta'büdü min dûnillâhi innehâ kânet min kavmin kâfiriyne.

Süleyman (Aleyhisselâm) ın nübüvvetini tasdikden sonra Süleyman onu mukaddemâ Allah'dan başkasına tapdıklarına tapmakdan men'etti. Çünkü o (Güneşe tapıyordu, Güneşe tapanlar içinde büyümüşdü) kâfir bir kavimdendi.

44 — Kıyle lehedhuliyssarha felemmâ reethü hasibethü lücceten ve keşefet an sâkayhâ kale innehu sarhun mümerredün min kavâriyre.

Bilkıs'e: "Köşke gir" denildi. Bilkıs köşkün medhalini meydânını görünce onu derin bir su, bir deryâ sandı, şaşırdı. İçinde türlü türlü su hayvanları görünüyordu. O vaz'iyyet karşısında bacaklarını sıvadı. Süleyman, Bilkıs'e: "Bu mücellâ bir köşk, (su âhengi verilerek) billûr döşenmişdir" dedi.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ
فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ
بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۖ لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ ۚ قَالَ طَائِرُكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ ۖ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ
تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾
قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ
لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٩﴾
وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ
وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥١﴾ فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا ۗ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾ وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا
وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ
الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾ أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ
شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ ۚ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾

Kalet rabbi inniy zalemtü nefsiy ve eslemtü me'a süleymâne lillâhi rabbil'âlemiyne.

Bilkıs istiğfâr ederek: "Yâ Rabbi! Ben Allah'ın nebîsine sû'-i zan etmekle (şimdiye kadar ma'bûd-ı hakıkîye) yüzümü çevirmediğimden hakıkaten nefsime zulmetmiş idim. Şimdi Süleyman'ın maiyyetinde Vâhıd, Ehad, Rubûbiyyet ve Ulûhiyyetinde müstekıl olan Rabbil'âlemiyne teslîm oldum, îmâna girdim" dedi.

45 — Ve lekad erselnâ ilâ semûde ehâhüm sâlihan enı'büdullahe feizâhüm feriykani yahtesımûne.

İmdi Cenâb-ı Hak cûd u ıhsâniyle ıbâdına tecellî ediyor da buyuruyor:

"Semud kavmi isyanda, tuğyanda haddi aşmışlardı, celâlim hakkı içün Semud kavmine kardeşleri Sâlih'i: "Allah'a ibâdet edin, kibri terk edin, Hak'kın emirlerini, nehiylerini dinleyin, benlik da'vâsından vazgeçin" diye göndermişdik. Bu da'vet karşısında bunlar hemen iki fırka oldular, biribirleriyle kavgaya girişdiler, bir kısmı insâfa gelmiş îmân ediyor, tasdîk ediyor, bir kısmı tekzîb ediyordu. (Îmanla küfür çarpışıyordu.)

46 — Kale yâ kavmi lime testa'cilûne bisseyyieti kablelhaseneti levlâ testağfirûnallahe le'alleküm türhamûne.

Sâlih tekzîb edenlere:

"Ey kavmim! Niçün haseneden evvel seyyieyi ta'cîl ediyorsunuz? Hasene; hayrı meydâna getirir, seyyie; azâbı, kahr-ı İlâhîyi. Neye hazer ve ihtirâz etmiyorsunuz da Allah'ın gadabına kendinizi siper ediyorsunuz? Küfrünüze, sizden sâdır olan günahlarınıza istiğfâr etseniz olmaz mı? Ne olur azab gelmeden istiğfâr etseniz, belki rahmetine nâil olursunuz. Kahr-ı İlâhînin emârelerini gördükden sonra tevbeniz, rücûunuz, istiğfârınız makbûl olmaz" dedi.

47 — Kalûttayyernâ bike ve bimen me'ake kale tâirüküm ındallahi bel entüm kavmün tüftenûne.

Onlar Sâlih'e gadablanarak:

"Bize senden ve seni tasdîk edip, senin dînini kabûl edenlerden, senin maiyyetinde bulunanlardan uğursuzluk çöktü, biz sizden teşe'üm etdik" dediler.

Sâlih cevâben:

"Size çöken uğursuzluk, sizin şeâmetinizin sebebi: Allah'ın ındinde, levh-i kazâsında, O'na ma'lûm, hazret-i ilminde. Hayır siz fitneye düşmüş bir kavimsiniz. Fitnelerinizin dalgasında imtihân oluyorsunuz, nedâmet edip istiğfâr edecek misiniz?" dedi.

48 — Ve kâne fiylmediyneti tis'atü rehtın yüfsidûne fiyl'ardı ve lâ yuslihûne.

Şehirde dokuz çete vardı ki hep Arz'da fesadların envâ'ını çıkarırlar, asla salâha yaramazlardı.

49 — Kalû tekasemû billâhi lenübeyyitennehu ve ehlehu sümme lenekulenne liveliyyihî mâ şehidnâ mehlike ehlihî ve innâ lesâdikûne.

Sâlih (Aleyhisselâm) ve ehlini helâk etmek içün biribirleriyle uyuşup anlaşdılar, Allah'a yeminleşerek söz verdiler:

"Kasem olsun ona ve ehline bir gece baskını yapalım, telef edelim, sonra da kanını isteyen velîsine mübâlâğalı bir inkâr yapalım, kat'î yemîn edelim: Biz müddet-i ömrümüzde onun helâkine şâhid olmadık, helâk olduğu yerde bulunmadık diyelim. Vallahi biz bu sözümüzde sâdıkız" dediler.

50 — Ve mekerû mekren ve mekernâ mekren ve hüm lâ yeş'urûne.

"Helâkinde ilmimiz, haberimiz yok" diye böyle bir mekir

kurdular. Hâlbuki biz de onların haberleri yok iken, nebîmize yapdıkları mekirlerine karşı helâkleri içün, onların mekirlerinden daha üstün, meramlarına nâil olmadan bir mekir (muamelesi) kurmuşduk.

51 — Fenzur keyfe kâne âkıbetü mekrihim ennâ demmernâhüm ve kavmehüm ecme'ıyne.

Ey bakışı, görüşü mu'teber! Bak, mekirlerinin âkıbeti nasıl oldu? Kahr u celâlimiz ile tecellî etdik, kendilerini de, kavimlerini de toptan helâk etdik, yok ediverdik.

52 — Fetilke büyûtühüm hâviyeten bimâ zalemû inne fiy zâlike leâyeten likavmin ya'lemûne.

İşte evleri çökmüş, zulümleri yüzünden bomboş... yıkık... harâb olmuş...

Bu mekir muâmelelerinde ve helâklerinde, ilim sâhıbi olan bir kavm içün, kemâl-i kudretimiz neticesinde bu hâle girdiklerine dâir ibret alacak bir âyet vardır.

53 — Ve enceynelleziyne âmenû ve kânû yettekûne.

Vahdâniyyetimize îmân edip resûllerimizi tasdîk edenleri ve îmânlarındaki ihlâslarından dolayı zulmetmeyenleri, zulme dîvan durmayanları, edeb hâricine çıkmayanları, bu hususda kahr u gadabımızdan hazer edenleri necâta çıkardık.

54 — Ve lûtan iz kale likavmihî ete'tûnelfâhışete ve entüm tübsırûne.

Lûta da risâlet verdik. Kavmi edebsizliğin hudûdunu aşmışlar, hikmet-i tenâsül ve tevâlüd ve bekaa-i nev'ilerinin yolunu terk ederek, fıtratan, fıtnatan, tab'an, mürüvveten, âdeten, örfen, şer'an, aklen mezmûm olan fi'li irtikâb ediyorlardı. O vakıt Lût, kavmine demişdi:

"Siz gözünüz göre göre hayâsızlığı, fi'l-i kabîha-i şenîayı yapacaksınız ha?"

55 — Einneküm lete'tûnerricâle şehveten min dûninnisâ'i bel entüm kavmün techelûne.

"Siz kadınları bırakıp şehvet içün mutlak erkeklere mi yanaşıyorsunuz? (Böylece hılkat kanununu çiğniyor, hikmet-i İlâhiyye iktızâsı tenâsül ve bekaa-i nev' içün vaz'edilen kanûn-ı hılkatin hâricine çıkıyorsunuz.) Hayır, siz âkıbetinizi bilmez bir kavimsiniz."

(Kalet rabbi inniy...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهٖٓ اِلَّآ اَنْ قَالُوْٓا اَخْرِجُوْٓا اٰلَ لُوْطٍ
مِّنْ قَرْيَتِكُمْ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَّتَطَهَّرُوْنَ ﴿٥٦﴾ فَاَنْجَيْنٰهُ
وَاَهْلَهٗٓ اِلَّا امْرَاَتَهٗ قَدَّرْنٰهَا مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ﴿٥٧﴾ وَاَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَّطَرًا فَسَآءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِيْنَ ﴿٥٨﴾ قُلِ الْحَمْدُ
لِلّٰهِ وَسَلٰمٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيْنَ اصْطَفٰى آٰللّٰهُ خَيْرٌ اَمَّا
يُشْرِكُوْنَ ﴿٥٩﴾ اَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ
لَكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَنْۢبَتْنَا بِهٖ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ
مَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُنْۢبِتُوْا شَجَرَهَا ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ هُمْ
قَوْمٌ يَّعْدِلُوْنَ ﴿٦٠﴾ اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَّجَعَلَ
خِلٰلَهَآ اَنْهٰرًا وَّجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ
حَاجِزًا ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٦١﴾ اَمَّنْ
يُّجِيْبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوْٓءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَآءَ الْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ قَلِيْلًا مَّا تَذَكَّرُوْنَ ﴿٦٢﴾ اَمَّنْ
يَّهْدِيْكُمْ فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُّرْسِلُ الرِّيٰحَ بُشْرًۢا بَيْنَ
يَدَيْ رَحْمَتِهٖ ءَاِلٰهٌ مَّعَ اللّٰهِ تَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿٦٣﴾

56 — Femâ kâne cevâbe kavmihî illâ en kalû ahricû âle lûtın min karyetiküm innehüm ünâsün yetetahherûne.

Kavmi, envâ'-ı rezâletlerini dinledikden sonra tehekküm ve istihzâ ile cevabları şu oldu:

"Şu Lût ailesini çıkarın memleketimizden. Onlarla bizim aramızda münâsebet yok, bizim fi'llerimizden onlar kirlenirler, onlar çok temizlik taslayan birtakım insanlar."

57 — Feenceynâhü ve ehlehu illemreetehu ḳaddernâhâ minelğâbiriyne.

Bunun üzerine biz de Lût'u karısı hâric âilesini necâta çıkararak karısını helâk olmak üzere geri kalanlardan takdîr ettik.

58 — Ve emtarnâ aleyhim metaren fesâe metarülmünzeriyne.

Lût'u ve ehlini onların arasından çıkardıkdan sonra onların üzerlerine öyle bir yağmur (helâk edici taş yağmuru) yağdırmışdık ki, ne kötü yağmurdur o münzerîn yağmuru. (Allah'ın azâbı ile korkutulmuş olanların) yağmuru.

59 — Kulilhamdü lillâhi ve selâmün alâ ıbâdihilleziynestafâ âllâhü hayrün emmâ yüşrikûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Söyle ki: "Allah'a hamd olsun, ıstıfâ buyurduğu, husûsiyle seçdiği kullarına selâm olsun."

Bu kadar âşikâr beyânatdan sonra şimdi cehlen ve inâden Hak'kın gayrısını ilâh ittihâz eden müşriklere sor: "Dünyâ ve Âhıretde Allah mı hayırlıdır, yoksa şerik koşdukları mı?"

60 — Emmen halekassemâvâti vel'arda ve enzele leküm minessemâi mâen feenbetnâ bihî hadâika zâte behce-

tin mâ kâne leküm en tünbitû şecerehâ eilâhün me'allahi bel hüm kavmün ya'dilûne.

Yâhut Semâvât ve Arz'ı yaradan, Semâdan yağmur indiren kimdir? Âlem-i esbâb-ı âdiyye-i ulviyyeyi, Âlem-i tabiiyye-i süfliyye-i kabiliyyeyi o ulvî âlemin feyzini kabûl edecek bir sûretde hâlkeden kimdir? Evet Semâdan inen o su ile kuru toprağı dirilten kimdir? (O izdivâcı yapdıran kimdir?) Ki biz o yağmur ile sizin bir ağacını bitiremeyeceğiniz bağçeler inbât etdik, onlarla ferahlarınızı arttırdınız, gözleriniz gönülleriniz açıldı.

Allah ile berâber başka bir ilâh, başka bir ma'bud öyle mi? Hayır inad ve mükâbereleri ile Hak'dan ayrılmış, bâtılı Hak sûretinde gören bir kavim.

61 — Emmen ce'alelarda karâren ve ce'ale hılâlehâ enhâren ve ce'ale lehâ revâsiye ve ce'ale beynelbahreyni hâcizen eilâhün me'allahi bel ekserühüm lâ ya'lemûne.

Yoksa Arz'ı bir karargâh yapıp aralarında nehirler akıtan —ki siz onlardan istifâde eder, maîşetinizi tetmîm edersiniz— kezâ tetmim ve tekmil mesâlih ve meâyişiniz içün üzerinde büyük dağlar yaradan, yine kemâl-i lûtf-ı Sübhânîsiyle iki deniz arasında bir hâciz koyan mı? Allah ile berâber başka bir ma'bud öyle mi? Hayır onların nı'met-i İlâhiyyeyi tezekkür edenleri pek az. Ekserîsi vahdâniyyetimizi bilmezler, ilim ehli değillerdir.

62 — Emmen yüciybülmudtarra izâ de'âhü ve yekşifussûe ve yec'alüküm hulefâel'ardı eilâhün me'allahi kaliylen mâ tezekkerûne.

Yoksa umûruna rüşdü yetişmeyip, bir mahrec, bir mahlâs bulamayıp sıkılan, bunalan, mütedarrıâne duâ etdiği zaman onun feryâdını duyan, duâsına icâbet edip fenâlığın kâbûsunu açan, musibetleri kaldıran, hüznünü izâle eden Allahu Sübhânehû'dan gayrı mı? Ezcümle sizi yeryüzünde geçenlerin yerine

nâib kılan, oturdan kimdir? Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Allah ile berâber bir ilâh mı var? Başka bir ma'bud öyle mi? Cehliniz, kibriniz, inâdınız sizlerin Hak ve hakıkate yaklaşmanıza o kadar mâni' olmuş ki, âdâb-ı ubûdiyyetden hiçbir şey öğrenememişsiniz, varı yok, yoku var görerek sayılı nefesinizi tüketmişsiniz, Hâlik-ı hakıkînin, ma'bûdün bilhakkın farkında bile olmamışsınız. Siz tevhide düşman olmayı gaaye ittihâz etmişsiniz. Allah'ın ni'metlerini düşünenleriniz pek az.

63 — Emmen yehdiyküm fiy zulümâtilberri velbahri ve men yürsilürriyâha büşren beyne yedey rahmetihî eilâhün me'allahi te'âlellahü ammâ yüşrikûne.

Yoksa o kara ve deniz karanlıklarında nücûmu zâhirâtı ile size yol gösteren, rahmeti olan yağmurun önünde rüzgârları müjdeci gönderen mi? Ki o rahmet ile ölü arâziyi diriltir, nebâtâtın envâ'ı, hubûbâtın çeşidi, hayvânâtın sınıfı meydâna gelir. Evet bunlara kaadir, muktedir olan, müstekıl kudret-i kâmile ve hikmet-i bâhıre sâhıbi bulunan ve bütün mevcûdâta rahmet-i şâmilesi olan Allah mı ibâdete lâyık? Yoksa şerik koşdukları mı? Kayyûm, Kaadir, Muktedir olan Allah ile berâber bir ilâh öyle mi? Allah'ın onların şerik koşduklarından zâtı münezzeh, esmâ ve sıfâtı teâlîdir. Hâlik-ı kaadir âciz mahlûk ile müşâreketden münezzehdir.

(Femâ kâne cevâbe kavmihî...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

أَمَّنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
ءَإِلَٰهٌ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾
قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ
أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ
مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَإِذَا كُنَّا تُرَابًا
وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ وُعِدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا
مِنْ قَبْلُ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا
تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ
الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ
صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٧٥﴾ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ
عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾

64 — Emmen yebdeülhalka sümme yü'ıydühu ve men yerzukuküm minessemâi vel'ardı eilâhün me'allahi kul hâtû bürhâneküm in küntüm sâdikıyne.

Yoksa bütün mahlûkat ve mükevvenâtı ibtidâ ketm-i ademden yaradan, meydâna getiren, ibdâ u îcâd eden, hiçbir şeyle anılmazken lûtf-ı cemâl-i Sübhânîsiyle nûrunu serpen ona mazhar kılan, sonra ikinci def'a vücûde getiren, türlü türlü gıdalarla mizâcınızın sıhhati içün size Semâ'dan ve Arz'dan rızık veren mi? Allah ile berâber bir ilâh, başka bir ma'bud öyle mi?

Ey Peygamber-i Hak!

Onları ilzâmen ve tebkîten söyle: "Ey şirkde ısrâr edenler, Hak'kı bırakıp bâtıla tapmakda inâd edenler! Ulûhiyyet ve ma'budlarınızdaki da'vânızda sâdık iseniz haydi bürhânınızı getirin."

65 — Kul lâ ya'lemü men fiyssemâvâti vel'ardılğaybe illellahü ve mâ yeş'urûne eyyâne yüb'asûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Mahz-ı tevhıdi beyân ederek söyle ki:

Allah'dan başka; Semâvat ve Arz'da bulunanlardan, ulviyyât, süfliyyât, Melekler, insanlar ve cinlerden hiçbiri gaybı bilmez, idrâk ve ukullerinin hâricindedir. İlm-i huzûriyle zâhiri, bâtını, gaaibi, hâzırı bilâ tefâvüt, tekaddümsüz, teahhursüz, zamansız, mekânsız, esbâb-ı âlât olmaksızın, ancak O Sübhânehû Teâlâ bilir. Ehl-i Semâvât ve ehl-i Arz ne zaman ba'solunacaklarını, huzûr-ı izzet-i Bârîye sevk edilip hüviyyetleriyle orada bulunacaklarını bilmezler.

66 — Beliddâreke ılmühüm fiyl'âhıreti bel hüm fiy şekkin minhâ bel hüm minhâ amûne.

Onların Âhıret hakkındaki ilimleri tevâli etdi, toplandı fakat onlar Âhıret hakkında şübhe içindedirler. Onların ona karşı

basîretleri de kör, basarları da kör. (Âfakdaki âyetleri de, enfüsdeki âyetleri de görmediler.)

67 — Ve kalelleziyne keferû eizâ künnâ türâben ve âbâünâ einnâ lemuhrecûne.

Kâfirler, şiddetli inkâr, tekzib ve istihzâli istifhâm ile şöyle dediler: "Bizler ve babalarımız toprak oldukdan sonra hakıkaten kabirlerimizden çıkarılacak mıyız?" (Hâşâ bunlar müstehil, mümteni', aklın kabûl etmeyeceği sözler.)

68 — Lekad vu'ıdnâ hâzâ nahnü ve âbâünâ min kablü in hâzâ illâ esâtıyrül'evveliyne.

"Yemîn ederiz ki bu (ba's ve haşr, ölmek, dirilmek, toplanmak, cennet, cehennem) bugün bize nübüvvet ve risâlet iddiasiyle va'dolunduğu gibi, daha evvel atalarımıza da bu lisanla va'dolunmuşdu. Bu ba's, cezâ va'di; eski âdetlerden kalma, vukuuna imkân olmayan, avâmı korkutmak içün eskilerin masallarından başka bir şey değildir."

69 — Kul siyrû fiyl'ardı fenzurû keyfe kâne âkıbetülmücrimiyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Mahz-ı hikmet, ibret ve istibsârı âmir bir sûretde onlara söyle: "Mahalli ibret ve menzil-i istibsâr olan Arz'da hele bir geziniz de, kemâl-i kudret sâhıbi olan Allah'ın, O Kaadir-i Muktedir'in, ne irâde ederse fütursuz, kusursuz meydâna getiren O Hâlikın kudretini tekzîb edenlerin âkıbeti nasıl olmuş görünüz teemmül ediniz.

Ey tâlib!

İnsan ne kadar açık bir dalâl içinde olmalıdır ki ikinci hayâtı kabûl etmesin. Zîra kendi kendini bilmezken, muhîtinin de kendisinden haberi yok iken, isminden, resminden, vesminden,

maddesinden, modelinden, müddetinden hiçbir şey bilinmezken var oluyor, mükellef oluyor da, artık bunlar zâhir oldukdan sonra "ben tekrar olur muyum?" suâlinin ilimde yeri var mıdır ya?"

70 — Ve lâ tahzen aleyhim ve lâ tekün fiy daykın mimmâ yemkürûne.

Ey Peygamber-i Zîşânım!

İnkâr edenlerin, tekzîb edenlerin âkıbetleri ma'lûm. Onların seni tekzîb, senden i'râz etmelerine karşı mahzûn olma. Düşündükleri, yapdıkları, hazırladıkları mekir ve hîlelerinden dolayı da sıkılma. Ben sana kâfiyim. Sen emn ü emandasın, onların şeyleri onlara döner. Herhâlde nâsırın, muînin Allah'dır, kalbini ferah tut. Onların şerrinden seni muhâfaza edici biziz. Hidâyetine, irşâdına devâm et.

71 — Ve yekulûne metâ hâzelva'dü in küntüm sâdikıyne.

Ey Peygamber-i Zîşân!

Îmânı nefsâniyyet mes'elesi yapıp, inkârda ısrâr ile duran inadcılar, şiddet-i şekîmetlerinden: "Bu mev'ud, mâhud azab hangi an, ne zaman? Vukuu nüzûlünü, vaktini bize ta'yîn edin eğer sâdık iseniz" diyorlar.

72 — Kul asâ en yekûne redife leküm ba'dulleziy testa'cilûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Onlara söyle ki: "Belki o acele etdiğinizin bir kısmı peşinizden geliyor." (Ölümü öldüremiyorsunuz ya...)

73 — Ve inne rabbeke lezûfadlin alennâsi ve lâkinne ekserehüm lâ yeşkürûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Muhakkak ki Rabbin kullarına karşı bir inâyet, bir fazl sâ-

hıbidir, azîm rahmeti vardır. Sünnet-i Sübhânîsindendir mühlet verir küfürde, şirkde, tuğyanda bulunanlar uyanırlar, tevbe ederler, bâhusus ezelde yapdıkları ahdi unudanlar fıtrat-ı asliyyelerini tafattun ederler, Hak ve hakıkate dönerler diye. Fakat onların ekserîsi imhâl ni'metine şükretmezler.

74 — Ve inne rabbeke leya'lemü mâ tükinnü sudûrühüm ve mâ yu'linûne.

Münâfıklar ihtimâm ile Allah'a ve Resûlüne hud'a yapmaya kalkıyorlar, peygamber gönderilmesine, irşad yapılmak istenilmesine şükr edecekleri yerde nefisleriyle inkâr ediyorlar, zâhirde de mü'minlere karşı mü'min gözükmek istiyorlar. Ey Ekmelerrüsûl! Onların mekr ü hîlelerinin onlara fâidesi olmaz. Senin Rabbin elbette ilm-i huzûru ile onların sîneleri nifakdan, şikakdan ne gizliyor ve lisanları ile îmândan, küfürden, fesaddan, salâhdan, ahidden, nakzden ne âşikâr ediyorlar hepsini biliyor. Allahü Sübhânehû'ya kullarının ahvâlinden, zevâhirinden ve bevâtınından ne cereyân ediyorsa hiçbir şey gizlenemez.

75 — Ve mâ min ğâibetin fiyssemâi vel'ardı illâ fiy kitâbin mübiynin.

Hâllerini nasıl gizleyebilirler? Semâ'da, Arz'da gaaib, gizli, kapalı bir şey yokdur ki açık bir kitabda, levh-i kazâda olmasın. İlm-i Hak her şey'i muhîtdir. Onun içün mü'mine lâyık olan nefsinde kin, hased ve adâvetden bir şey bulunmayıp selîmüssadr olmasıdır.

76 — İnne hâzelkur'âne yekussu alâ beniy isrâiyle ekserelleziy hüm fiyhi yahtelifûne.

Kemâl-i cem'iyyeti ve ihâtası sebebiyle beşeriyyetin saâdetini kâfil olan bu Kur'an ulemâ-i Benî İsrâil'e ihtilâf edip durdukları şeylerin pek çoğunu haber verir, âşikâr beyân eder.

—

وَإِنَّهُۥ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِى بَيْنَهُم بِحُكْمِهِۦ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٧٨﴾ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٧٩﴾ إِنَّكَ
لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٨٠﴾
وَمَآ أَنتَ بِهَادِى الْعُمْىِ عَن ضَلَٰلَتِهِمْ إِن تُسْمِعُ إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُم
مُّسْلِمُونَ ﴿٨١﴾ وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَآبَّةً مِّنَ الْأَرْضِ
تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِـَٔايَٰتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ
نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِّمَّن يُكَذِّبُ بِـَٔايَٰتِنَا فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا
عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِم بِمَا ظَلَمُوا
فَهُمْ لَا يَنطِقُونَ ﴿٨٥﴾ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا الَّيْلَ لِيَسْكُنُوا فِيهِ
وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
﴿٨٦﴾ وَيَوْمَ يُنفَخُ فِى الصُّورِ فَفَزِعَ مَن فِى السَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِى
الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ اللَّهُ وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَٰخِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَتَرَى
الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِىَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ
الَّذِىٓ أَتْقَنَ كُلَّ شَىْءٍ إِنَّهُۥ خَبِيرٌۢ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

77 — Ve innehu lehüden ve rahmetün lilmü'miniyne.

O muhakkak nefsinde ayni hidâyetdir, tevhıd-i zâtî yoluna götürür, mü'minler içün mahz-ı rahmetdir.

78 — İnne rabbeke yakdıy beynehüm bihukmihî ve hüvel'aziyzül'aliymü.

Ey Peygamber-i Hak!

Elbette Rabbin hükmüyle aralarında kazâsını infaz buyuracakdır, ihtilâfı hükmüyle bitirecekdir.

Nasıl infaz buyurmaz? O azîzdir; gaalibdir, kaahirdir, hükmü, kazâsı reddolunmaz. O alîmdir; hikmet-i bâligaya sâhıbdir, hakıkî adâletle tecellî eder.

79 — Fetevekkel alellahi inneke alelhakkılmübiyni.

Bu kadar açık tebliğden sonra inad ve mükâberede bulunarak seni tekzîb, Kitâbını inkâr ve seninle cidâl etmeye kalkıyorlarsa bu hususda üzülüp sıkılma. Seni hıfz-ı emânına alan Allah'a artık mütevekkil ol, sükûn-ı kalb, itmi'nân-ı huzûr ile Hak'kı müşâhedede müstağrak kal. Sen apaçık hizmet-i nübüvvetini yapdın, hak üzerindesin. Dînini de, Kitâbını da, Risâletini de, hidâyetini de âşikâr beyân etdin, bildirdin, Rabbin tarafından ne gelmişse teblîğ etdin, senin hak üzerinde olduğun basîret sâhıblerine ve ülül'elbâb'a âşikârdır. İrşâdından i'râz edenler, kabûl etmeyenler üstünde durma. Senden insirâf edenler hayât-ı hakıkîye sâhıb olmayanlardır.

80 — İnneke lâ tüsmi'ulmevtâ ve lâ tüsmi'ussummeddü'âe izâ vellev müdbiriyne.

Sen ne kadar çalışsan, ne kadar teblîğ etsen, ne kadar hidâyetleri içün uğraşsan ölülere söz işitdiremezsin. Zîra onlar ındettahkık ölüdürler. Kalbleri küfürle, nifakla ölmüşdür, Allah'a yaklaşmak hayâtına mâlik değillerdir, tevhıd yolunda yürüye-

mezler. Arkalarına dönmüş bilâiltifat kaçarlarken sağırlara da da'veti işitdiremezsin. Onlar şehevat muhabbetiyle sağır olmuşlar, işitmekden azlolunmuşlar, Hak'kı istima' edemezler, arkalarını da dönmüşler, işâretden de anlamazlar.

81 — Ve mâ ente bihâdil'umyi an dalâletihim in tüsmi'u illâ men yü'minü biâyâtinâ fehüm müslimûne.

Ezcümle sen o körleri dalâletlerinden hidâyete erdirecek de değilsin.

Ey Hâdi! Sen hidâyetini ve irşâdını ancak: Vahdet-i Zâtımıza, kemâlât-ı esmâ ve sıfâtımıza delâlet eden âyetlerimize, ınd-i Sübhânîmizden getirdiğin bütün emirlere îmân edeceklere işitdirirsin de onlar müslümân olurlar, emirlerimize ve ahkâmımıza münkaad olurlar, nehyetdiklerimizden ictinâb ederler, irşâd içün kaabil olurlar, selâmet bulurlar.

82 — Ve izâ veka'alkavlü aleyhim ahrecnâ lehüm dâbbeten minel'ardı tükellimühüm ennennâse kânû biâyâtinâ lâ yûkınûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Sabret, onlar hakkında söylenen söz başlarına geleceği, Kıyamet yaklaşıp, alâmetleri zuhûr etmeye başladığı zaman onlara Arz'dan bir dâbbe çıkarırız, bizim nâmımıza nâs'ın âyetlerimize yakınen îmân etmediklerini kendilerine söyler.

Âyet-i celîleden bu ma'nâ tahsîl olundukdan sonra ehl-i hakıkat âyetin ma'nâ-i işârîsinden şöyle bir ma'nâ da tahsîl ediyorlar:

Her şakînin arâzî-i bedeniyyesinden nefsinin sûreti olarak muhtelif hey'etde ve muhtelif şekilde bir dâbbe çıkarılacak: "Resûllerin, Kitabların haber verdiği an geldi, yakınen îmân etmezdiniz" diye konuşacak. Vücûd-ı müktesebe-i ma'neviyyesi îmânın verdiği tecellî ile dolmuş olanlara ise onlara da o sefâyı vererek konuşacak.

83 — Ve yevme nahşürü min külli ümmetin fevcen mimmen yükezzibü biâyâtinâ fehüm yûze'ûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

İnad ve mükâbere ile âyetlerimizi inkâr ve tekzîb edenlere o günü anlat: O gün âyetlerimizi tekzîb eden her fırkanın, her cemâatin sanâdîdini, reislerini fevc fevc, bölük bölük toplayacağız. Bunlara inanmış, peşinden gitmiş, tâbi olmuş erâzil ve esâfil gelinceye kadar onlar inzibat altında tevkıf olunacaklar, evvelleri, sonları toplanıp büyük bir izdihâm içinde sevkolunacaklar.

84 — Hattâ izâ câû kale ekezzebtüm biâyâtiy ve lem tühıytu bihâ ılmen emmâ zâ küntüm ta'melûne.

Nihayet Mahşere gelip dizleri üzerine çökerek huzûr-ı Hak'ka arzedildiklerinde Cenâb-ı Hak azamet ü celâl-i Sübhânîsiyle tecellî ederek: "Siz benim, resûllerle hidâyet ve irşâdınız içün gönderdiğim âyetlerimi ilmen ihâta etmediğiniz,* kavramadığınız hâlde teemmülsüz, tedebbürsüz bilâ îmân tekzîb etdiniz öyle mi? Yoksa tekzîb etmedinizse ne yapıyordunuz, bugüne yarar ne amel işlediniz?" buyurur.

85 — Ve veka'alkavlü aleyhim bimâ zalemû fehüm lâ yentıkûne.

Cenâb-ı Hak'kın envâ'-ı tevbih ve takri'inden geçtikden sonra hâib ü hâsir, dilleri tutularak onlar Dünyâ'da yapdıkları zulümlerinden nâşi mev'ûd olan azâbın başlarına gelip içine düşdüklerini anlarlar, i'tizâra, ma'zirete mecâlleri kalmaz.

---

* Bu biçim küfür ekseriyyetle görülür. Kitâbullah'ın âyetlerini temâmiyle okuyup, elfâzındaki fesâhati, ma'nâsındaki inceliği ve Kur'an'a göre insânın ne kadar büyük kıymeti olduğunu ve bütün saâdetlerini tekeffül etdiğini bilmediği hâlde durmadan inkâr eder. Ona sorsanız: "Başdan aşağı her âyetin huzûr-ı ma'nevîsinde durdun, teemmül etdin mi?" deseniz, hiçbirini bilmez. Yalnız o onu nefsâniyyet mes'elesi yapmışdır, dalâletde kalmışdır.

86 — Elem yerev ennâ ce'alnelleyle liyeskünû fiyhi vennehâre mübsıren inne fiy zâlike leâyâtin likavmin yü'minûne.

Onlar nazar-ı ibretle masnûâtımıza, kudretimiz tahtındaki tecelliyyâta bakmazlar mı? Görmüyorlar mı? Haşrın nümûnelerini bu âlemde de gösteriyoruz. Nasıl inkâra gidiyorlar? Kemâl-i kudretimizle biz geceyi karanlık; sükûn bulsunlar, uykuda istirâhat bulmaları içün yapdık. (Evet uyku ölümün kardeşidir. O hâl tecellî etdiği vakıt insânın elinden her şeysi alınır.) Gündüzü ziya'lı; gözlerini açsınlar, işlerini görsünler diye yaratdık. Bu ziya' ve karanlık tevâli ve biribirini ta'kıbediyor. Bunda îmân edecek, Allah'ın vahdâniyyetine, kemâlât-ı esmâ ve evsâfına yakîn hâsıl edecek bir kavm içün hiç şübhesiz âyetler vardır.

87 — Ve yevme yünfehu fiyssûri fefezi'a men fiyssemâvâti ve men fiyl'ardı illâ men şâallahü ve küllün etevhü dâhıriyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Beyân et: Hele o gün Sûr nefhedileceği, edilip de bütün Semâvatdaki kimseler, kezâ Arz'daki kimseler, Allah'ın dilediklerinden (Mukarrebîn, Evliyâullah, fenâfillâh, bekaabillâh makaamına çıkmış vâsılûn, şeref-i likaaya nâil ve "Lâ havfün aleyhim ve lâhüm yahzenûn" sırrına mazhar olanlardan) başka kim varsa hepsi feza' ile hevl ü dehşet içinde kalırlar. Her biri boyunlarını bükerek huzûr-ı İlâhî'ye çıkarlar, haklarında sâdır olacak hükm-i İlâhî'yi hor, hakîr beklerler, adl ü kahr tecellîsine mazhar olup nâra mı sevkedilecekler, yoksa fazl-ı Sübhânî ile Dârüsselâma mı?

88 — Ve terelcibâle tahsebühâ câmideten ve hiye temürrü merressehâbi sun'allahilleziy etkane külle şey'in innehu habiyrün bimâ tef'alûne.

Ey gören!

O gün sen o dağları görür, câmid, hareketsiz, mekânında sâbit, müstekarr zannedersin. Hâlbuki onlar bulut geçer gibi geçer. (Bütün izlâl, bu âlem-i hiss-i hayâldeki bütün itlâl-i meşhûde onların hepsinin geçişi de eğer tafattun edersen o cibâlin sür'ati gibidir. **Küllü men aleyhâ fânin ve yebkaa vechü rabbike zülcelâli vel'ikrâm.**) Kaadir, kavî olan Allah'ın sun'u. Öyle Allah ki her şey'i muhkem. Hikmeti ile her şey'i yerli yerinde yapan. Şübhesiz O, ef'âlinizden, ahvâlinizden, akvâlinizden, zâhirinizden, bâtınınızdan, ne yapıyorsanız yapdıklarınızdan haberdardır.

(Ve innehu lehüden...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ ﴿٨٩﴾
وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَٰذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي
حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩١﴾ وَأَنْ
أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ
آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

طسم ﴿١﴾ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ نَتْلُو عَلَيْكَ مِنْ نَبَإِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ
بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا
شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا
فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾

89 — Men câe bilhaseneti felehu hayrün minhâ ve hüm min feze'ın yevmeizin âminûne.

Her kim dâr-ı ibtilâ olan bu Dünyâ'da mükellef olur da huzûr-ı İlâhî'ye ind-i İlâhî'de makbûl olan bir hasletle, hasene ile gelirse dâr-ı cezâ'da ona ondan daha hayırlısı, daha kat katı vardır (ummadığı mükâfâta nâil olur). Ve onlar o günkü feza'dan, o günün dehşetli korkusundan emin kalırlar, mutmaindirler, muztarib olmazlar.

90 — Ve men câe bisseyyieti fekübbet vücûhühüm fiynnâri hel tüczevne illâ mâ küntüm ta'melûne.

Her kim de bil'akis indallah merdûd olan şeyle, aklın, mürüvvetin kabûl etmediği seyyie ile, fenâlıkla gelirse yüz üstü, zelîl olarak ateşe atılır, o ateşde sürtülür: "Ya siz Dünyâ'da yapdıklarınızın başka türlüsü ile mi mukaabele edileceksiniz? Başka değil, bu sırf Dünyâ'da işlediklerinizin cezâsıdır, onun karşılığıdır" denir.

Cenâb-ı Hak Sübhânehû Teâlâ imdi makarr-ı tevhıd ve temkîne vâsıl olmaklık yolunu beyân ediyor da, Habîb-i Edîbine buyuruyor:

91 — İnnemâ ümirtü en a'büde rabbe hâzihilbeldetilleziy harremehâ ve lehu küllü şey'in ve ümirtü en ekûne minelmüslimiyne.

Nefs-i hevâlarına meyledenlere söyle ki:

"Ben yalnız bütün riyâ ve ruûnatdan beri, hâs ve hâlis bir ibâdetle, şu beldeye husûsiyle şeref veren, muhterem kılan ve her şey'in sâhıbi olan Rabbime ibâdet edeyim diye emrolundum. Ve yine emrolundum ki: Hâlis Müslümanlardan olayım, ahkâmına münkaad olanlardan, emirlerine imtisâl edenlerden, nehiylerine iltifât etmeyenlerden olayım.

92 — Ve en etlüvelkur'âne femenihtedâ feinnemâ yehtediy linefsihî ve men dalle fekul innemâ ene minel münziriyne.

"Kezâ emrolundum ki: Rabbimden münzel olan Kur'an'ı okuyayım" (kullarına i'lân edeyim). Bunun üzerine her kim onu işitir, ma'nâsını teemmül eder, öylece yol bulursa kendisi lehine olur, kendisi içün tariyk-ı Hakkı bulur, o hidâyetin nef'i ona âiddir. Her kim de işitdikden sonra i'râż eder, kibrine yediremez, tekzîb eder, yolunu şaşırırsa, onlara emr ü vahyimizin iktizâsı söyle Resûlüm: "Benim işim sâir peygamberler gibi ancak inzar ve tahvifdir, Allah'ın azâbını bildirmek, neticedeki tehlikeyi haber vermekdir. Ben ancak Allah'ın azâbının korkusunu bildirenlerden biriyim."

93 — Ve kulilhamdü lillâhi seyüriyküm âyâtihî feta'rifûnehâ ve mâ rabbüke biğâfilin ammâ ta'melûne.

Ey Peygamber-i Zîşân!

Bu beyânâtı onlara verdikden sonra buyur: "Hakaaık ve meârifi bana ta'lîm eden, envâ'-i mükâşefat ve müşâhedât ile beni şereflendiren Allahıma hamdolsun ki Neş'e-i Uhrâ'da size kudretinin azametini, bütün mevâıdine ve vaîdlerine delâlet eden âyetlerini gösterecek de o vakıt onları tanıyacak, işidecek, âgâh olacak, râzî olacak, kabûl edeceksiniz, fakat ne fâide! Vakt-i irşad geçmiş, emre imtisâl geçmiş, teklif artık kalkmış."

Resûl-i Ekremim! Bunları tebliğ etdikden sonra onların inkâr ve i'razları üzerinde durma. Zîra Rabbin bütün serâir ü hafâyâ'ya muttali'dir, red, kabûl, bâhusus bunları işitdikden sonra ne yapacağınızdan gaafil değildir.

—

سُورَةُ الْقَصَصِ

Sûre-i Kasas

Sûre-i Celîle Mekkî'dir.
Âyetleri : Seksen sekiz,
Kelimeleri : Bin yüz kırk bir,
Harfleri : Dört bin beş yüz'dür.

Cenâb-ı Hak bu sûre-i celîlede Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olduğunu beyan buyurarak kendisiyle azamet yarışına kalkanların huzûr-ı izzetinde nasıl tecelliyyât-ı kahriyyesine çarptırıldıklarını i'lân ediyor.

بسم الله الرحمن الرحيم

Bütün ekvanda esmâ-i husnâsı ve evsâf-ı uzmâsiyle tecellî eden, mevcûdâta bilâtefâvüt, müsâvi olarak ifâde-i vücud veren, havâs-ı ıbâdına tevhıd-i zâtîsine vâsıl olmaklık içün rüşd-i hidâyet bahşeden, bütün mevcûdâtı feyz ü rahmetiyle meydâna getiren Allah'ın Rahman, Rahıym isimleriyle başlarım.

1 — Tâ siyn miym.

Yâ tâlibissaâde, ey tıyneti tıyb, safâ-i meşrebi tevhıde münâfi, envâ-ı cehâlet ve dalâletden, kedûrât-ı tabiiyyeden münezzeh, mukaddes, sâlimüssırr, kalbi Hak muhabbetiyle tâhir Resûl-i Ekrem!

2 — Tilke âyâtülkitâbilmübiyni.

Bu sûredeki âyât-ı mahsûse O Mübîn olan Kitâbın, âşikâr mu'cize olan Kur'an'ın âyetleridir.

3 — Netlû aleyke min nebei mûsâ ve fir'avne bilhakkı likavmin yü'minûne.

Kardeşin Mûsâ Kelîmin ve mütekebbir, muannid Fir'avn' in vâkıa mutâbık kıssasından biraz sana okuyacağız, haber vereceğiz, hikâye edeceğiz ki mü'minler müstefîd olsunlar ve senin risâlet ve nübüvvetini tasdikleri daha yakîn olsun.

4 — İnne fir'avne alâ fiyl'ardı ve ce'ale ehlehâ şiye'an yes-

tad'ıfü tâifeten minhüm yüzebbihu ebnâehüm ve yestahyiy nisâehüm innehu kâne minelmüfsidiyne.

Fir'avn yok mu? O, Arz-ı Mısırda yükselip baş kaldırmış ve ahâlisini de fırka fırka yapmışdı. Onlardan bir tâifeyi (görmüş olduğu bir rü'yâ hasebiyle, ki o rü'yânın ta'bîrinde Benî İsrâil'den birisi onun saltanatını, sahte benliğini altını üstüne getirecekdi) kahretmek istiyor, eziyor, erkek çocuklarını boğazlatıyor, kadınlarını hayâta atıyordu. O, yer üzerinde en büyük müfsidlerden idi.

Âyet-i kerîmeden bu ma'nâ tahsîl edildikden sonra, ma'nâ-i enfüsîsindeki işâret üzerinde durulursa:

Nefs-i Emmâre arâzî-i kalbde kibirlenir, ye's kuvvetiyle oraya girer, kahr u galebe eder, aklı şehevât-ı nâsûtiyye ile istîlâ eder, insânı bâtıl da'vâlar peşinde koşdurur, Hak'dan gaafil kılar.

5 — Ve nüriydü en nemünne alelleziynestud'ıfû fiyl'ardı ve nec'alehüm eimmeten ve nec'alehümülvârisiyne.

Biz de istiyorduk ki cûd u rahmetimizle o yerde Kıptîlerin elinde zebûn edilen Benî İsrâîl'e lûtfedelim, bol ni'met verelim, onları hayırda öne geçirelim, (ezmek isteyenleri ezelim, zelîl ve hakîr kılalım, zulümlerinden dolayı) Fir'avn'ın diyârına, emvâl ü emlâkine vâris kılalım.

وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ
أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا
تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ
﴿٧﴾ فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾
وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ
عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾
وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِنْ كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا
عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ
قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾
وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾
فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ
وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

6 — Ve nümekkine lehüm fiyl'ardı ve nüriye fir'avne ve hâmâne ve cünûdehümâ minhüm mâ kânû yahzerûne.

Onları kuvvet ve müknetle orada tevattun etdirelim, kahr u celâlimizin iktizâsı, kudretle azamet yarışına kalkan Fir'avn'e ve zahîri olan ve ona niyâbet ve vezâretle iftihâr eden Hâmâne ve ordularına kaçındıkları, ya'ni Benî İsrâil'den bir çocuk çıkacak Kıpt devletini helâk edecek diye korkdukları şey'i gösterelim.

Âyet-i celîlenin ma'nâ-i işârîsi üzerinde durulacak olursa:

Ervâh-ı melekûtiyyeyi şehevât-ı nâsûtiyyenin hapsinden kurtarmayı murâd etdik. Ezel ma'rifetlerini oturtalım, zikr ü fikr ile vâsıl-ı Hak olsunlar, müşâhede-i Hak'ka vâsıl olsunlar içün.

7 — Ve evhaynâ ilâ ümmi mûsâ en ardı'ıyhi feizâ hıfti aleyhi feelkıyhi fiylyemmi ve lâ tehâfiy ve lâ tahzeniy innâ râddûhü ileyki ve câ'ılûhü minelmürseliyne.

Mûsâ'nın annesine de (yavrum da katlolunacak diye tevahhuş içinde iken) şu vahyi verdik: "Mûsâ'yı emzir. Aleyhinde bir korku hisseder etmez de o vakıt onu (bir tabuta koy) hemen Nil deryâsına bırakıver, helâk ve gark olmasından korkma, ondan ayrıldım diye de mahzûn olma, biz lûtf u âtıfetimizle onu yine sana muhakkak iâde edeceğiz. (Hıfz u muhâfazası bize âiddir, büyüyüp reşîd olunca) taraf-ı Sübhânîmizden vahy ü ilhâm ile te'yid, envâ'-ı mu'cizat ve havârik ile techîz edeceğiz, kendisini peygamberlerden biri yapacağız. (Annesi üç gün emzirdi, vahy ü ilhâm ile emrolunduğu vech üzere Mûsâ'yı tabuta vaz'etdi Allah'ın hıfz u emânına teslîm ederek deryâya bırakdı.) (Evet, hakıkatde Mûsâ'nın annesi yavrusunu rızâ ve teslim deryâsına bırakınca biz onu keşf ü müşâhedemize, lezzet-i hıtâbımıza mazhar kıldık, visâlimize tâlib olanlara öncü yapdık.)

8 — Feltekatahü âlü fir'avne liyekûne lehüm adüvven ve hazenen inne fir'avne ve hâmâne ve cünûdehümâ kânû hâtıiyne.

(Mûsâ'nın deryâya bırakılmış olan sandukçesi Fir'avn'ın sarayı hizâsında takıldı. Fir'avn'ın adamları onu gördüler "ne var" diye) Âl-i Fir'avn lekıyt olarak aldı, deryâdan çıkardılar, açdılar baktılar ki hüsn-i cemâlin üstünde bir güzellik içinde Mûsâ parmağını emiyor. Fir'avn ve hâtunu ve bütün sarayındakiler onun hüsnüne, sefâsına, bahâsına hayran oldular, hepsinin kalbinde ona karşı bir muhabbet hâsıl oldu. Onlar Kudretin mekir muâmelesinden gaafil idiler. Zîra Mûsâ ileride kendilerine bir düşman bir gam, adâveti şedîd, hüznü uzun olacakdı. Çünki Fir'avn da, Hâman da, aserleri de cânîlerdi.

9 — Ve kaletimreetü fir'avne kurretü aynin liy ve leke lâ taktülûhü asâ en yenfe'anâ ev nettehızehu veleden ve hüm lâ yeş'urûne.

Fir'avn'ın hanımı Hazret-i Âsiye (radıyallahü anhâ) Mûsâ'ya olan kemâl-i muhabbet ve merhametinden (Hazret-i Mûsâ'yı işâret ederek, bu yavru) "bana bir gözbebeği, sana da. Asla bunu öldürmeyin, belki bize fâidesi dokunur, yâhut evlâd ediniriz, halefimiz, veliahdımız olur" dedi. Hâlbuki Mûsâ rüşd-i tam sâhibi olduğu vakıt onların ellerinde bulunan devlet ve mülklerini giderecek, onları helâk edip zevâllerini meydâna getirecekdi, onlar işin farkında değillerdi.

Ma'nâ-i enfüsî tahsîl edilirse:

Mûsâ'nın vechine nûr-ı kudsîmizin elbisesi giydirilmişdi. O nûr-ı muhabbet, o letâif-i melâhat Fir'avn'ın karısına bir bürhân oldu. Onun içün "gözüm nurlandı" dedi. Ve Fir'avn'e: "Aynel yakîn bir îmân ile bakarsan bu yüzde Hak'kın sıfâtının nurları var" demek istiyordu.

10 — Ve asbeha füâdü ümmi mûsâ fâriğan in kâdet letübdiy bihî lev lâ en rebatnâ alâ kalbihâ litekûne minelmü'miniyne.

Mûsâ'nın annesi ise evlâdını deryâya koyar koymaz (Ah

yavrum diye çırpınıyordu) gönlü bomboş sabâhı etdi. O kadar hüzün ve esef içinde idi ki, "çocuğunu tekrar sana iâde edeceğiz, ona hiçbir zarar dokundurtmayacağız" diye verdiğimiz va'dimize inanması, sâdık kalması içün eğer kalbine sekînet ve itmi'nan, râbıta vermeseydik az kaldı açıklayacak, onu meydâna çıkaracakdı.

Âyet-i celîlenin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Mûsâ'nın annesinin yavrusu üzerindeki şevkı, likaaullah şevkı idi. Şevk-ı Mûsâ; vesile-i şevkullah keşf-i likaa olacakdı. Allah kalbini keşf-i cemâliyle sâbit kıldı.

11 — Ve kalet liuhtihî kussıyhi febesuret bihî an cünübin ve hüm lâ yeş'urûne.

Mûsâ'nın annesi, Mûsâ'nın kızkardeşine: "Kardeşinin izini ta'kıbet" dedi. Kızkardeşi de uzakdan uzağa ta'kıb edip kendi hâlini gizliyerek gözetiyordu, onlar onun karâbetinin farkında değillerdi.

Hepsi Mûsâ'nın katlinden ferâgat ederek muhâfazası husûsunda ittifak etdiler (bu hususda Hazret-i Âsiye'nin fazla te'sîri olmuşdu) süt annesi aranıyordu.

12 — Ve harremnâ aleyhilmerâdıa min kablü fekalet hel edüllüküm alâ ehli beytin yekfülûnehu leküm ve hüm lehu nâsıhûne.

Biz daha önceden onun annesinin kucağına iâdesini hikmetimizle hükmetmiş, binaen'aleyh süt annelerin sütünü ona haram kılmışdık* (ya'ni men'etmişdik). Birçok süt anneleri getirildi, Mûsâ hiçbirisinin memesini emmiyordu, bu husus herkesi hayretde bıraktı, Mûsâ'nın kızkardeşi fırsatı kaçırmadı: "İrâde eder misiniz sizin içün ona iyi bakacak, hem ona hayrı-

---

* Buradaki haram, harâm-ı şer'î değildir.

hah olacak, terbiyesinde, muhâfazasında, ihtimâmında hiç kusur göstermeyecek bir ehl-i beyt, bir aile buluvereyim mi?" dedi. Bu söz üzerine Fir'avn'ın da muvâfakatiyle "getirin" denildi. Mûsâ'nın annesini getirdiler, Mûsâ, Fir'avn'ın elinde sayha ile ağlıyordu. Vaktâ ki annesinin kokusunu aldı, isti'nâs etdi, meme verilmesi söylendi, Mûsâ memeyi pervâsızca emmeye başlayınca, Fir'avn sordu: "Sen kimsin? Bu hiç kimsenin memesini almamışdır, yalnız senin memeni aldı?" Annesi cevâben: "Ben güzel kokulu bir kadınım, sütüm de öyledir" dedi. Ücret ta'yîn edildi, Mûsâ annesine iâde edildi."

13 — Ferededнâhü ilâ ümmihî key tekarre aynühâ ve lâ tahzene ve lita'leme enne va'dallahi hakkun ve lâkinne ekserehüm lâ ya'lemûne.

İşte bu sûretle va'dimizi yerine getirerek biz onu annesine tekrar iâde eyledik ki, evlâdı ile gözü nurlansın da ayrılıkla hüzünlenmesin ve bilsin ki Kaadir ü Muktedir Allah'ın va'di muhakkak hakdır. Fakat onların çoğu (nâs'ın ekserîsi) Allah'ın kemâl-i kudret ve hikmetini bilmezler.

(Ve nümekkine lehüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ
فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَٰذَا مِنْ عَدُوِّهِ
فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَىٰ
فَقَضَىٰ عَلَيْهِ قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ﴿١٥﴾
قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ
﴿١٧﴾ فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ
بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٨﴾
فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسَىٰ أَتُرِيدُ
أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ
جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٩﴾ وَجَاءَ رَجُلٌ
مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَا مُوسَىٰ إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ
لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢٠﴾ فَخَرَجَ مِنْهَا
خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٢١﴾

14 — Ve lemmâ beleğa eşüddehu vestevâ âteynâhü hukmen ve ılmen ve kezâlike necziylmuhsiniyne.

Vaktâ ki Mûsâ'nın kuvveti ve neşvünümâsı kemâle erdi, akl-ı rüşdü tam bir hadde vardı, kaamet-i mevzûnuna libâs-ı risâleti giymek ânı geldi, fıtrat-ı selîme-i kaabilesinde nûr-ı gayb temekkün etdi, aklı Hak'kın te'yid ve nusratı ile nefs ü hevâya hâkim oldu, kalbi îman ve iykaan sıfatlariyle kuvvetlendi, rûhu Hak'kın gayrısından tecerrüd etdi; biz ona kemâl-i cûdümüzle va'detdiğimiz bir hâkimiyyet ile bir ilim, nübüvvet ve risâlet, zevâhir-i ahkâmın zabtını, ma'rifet-i nefse ve zât-ı Hak'kı ma'rifete âid ilim verdik. Ve işte Mûsâ'ya böyle mükâfatda bulunduğumuz gibi, bütün muhsinîne ya'ni kullarımızdan rütbe-i ihsâna çıkanlara, ibâdetlerini Rablerini görür gibi veyahut Rableri onları görür gibi yapanlara böyle mükâfat veririz.

15 — Ve dehalelmediynete alâ hıyni ğafletin min ehlihâ fevecede fiyhâ recüleyni yaktetilâni hâzâ min şiy'atihî ve hâzâ min adüvvihî fevekezehu mûsâ fekadâ aleyhi kale hâzâ min amelişşeytâni innehu adüvvün mudıllün mübiynün.

Günlerden bir gün Mûsâ, ahâlisi bir gaflet deminde iken (kaylûle zamânı) şehre girdi, orada iki adamı biribiriyle (öldürürcesine) döğüşürlerken buldu, biri kendi şiy'asından (Benî İsrâil'den), diğeri düşmânından bir Kıptî idi. (Benî İsrâil'den olan) mazlum ve ma'sum kimse düşmânına karşı Mûsâ'nın yardımını dilendi, "imdad" diye feryâd etdi, Mûsâ yumruğunu sıkarak Kıptîye bir yumruk indirdi, onun üzerine hemen kazâ tahakkuk etdi. Mûsâ: "Bu Şeytânın işindendir, zîra Şeytan mudil, adâveti âşikâr bir düşmandır" dedi.

16 — Kale rabbi inniy zalemtü nefsiy fağfir liy feğafere lehu innehu hüvelğafûrürrahıymü.

O anda mütedarrıâne, hayâ ve nedâmet içinde Rabbisine münâcatda bulunarak: "Yâ Rabbi! Envâ'-ı lûtf u keremiyle beni perverde eden Rabbim! Ruhsat-ı şer'ıyye olmaksızın yapdığım bu fi'limden dolayı ben muhakkak nefsime yazık etdim, bana mağfiret et, zellemi ört, nâdim olarak kapına iltica' ediyorum" dedi, muhlisâne rücûu ile Rabbi de ona mağfiret buyurdu. Zîra O öyle gafûrdur; kulları ihlâs-ı tam ile mütezellilâne suçlarından, günahlarından rücû' ederlerse günahlarını örtbas eder, öyle rahımdir; hatâlarından tam rücû' ederler, ihlâs ile tevbe ederlerse kabûl eder.

17 — Kale rabbi bimâ en'amte aleyye felen ekûne zahiyren lilmücrimiyne.

Mûsâ yemîn ederek: "Yâ Rabbi! Bana olan envâ'-ı kerâmât —ki keşf-i cemâlinle ikrâm eyledin, hıtâb-ı letâifinden işittirdin— ve nı'metlerin hakkı içün ben asla mücrimlere muîn olmayacağım, muhâlifîne müsâade etmeyeceğim, nefs ü hevânın murâdına muvâfakat etmeyeceğim, şehvet kaydı ile kayıdlanmayacağım" dedi.

18 — Feasbeha fiylmediyneti hâifen yeterakkabü feizelleziystensarehu bil'emsi yestasrihuhü kale lehu mûsâ inneke leğaviyyün mübiynün.

Mûsâ, şehirde maktûlün velîlerinden kısasa âid bir haber gözederek, korku içinde sabâhı etdi. Bir de bakdı ki dün kendisinden yardım dileyen, başka bir Kıptî hakkında yine Mûsâ'dan meded istiyor, ona feryâd ediyor. Mûsâ ona: "Sen gaayet-i za'fın ve kıllet-i kuvvetin ile besbelli yaramaz bir kimsesin" dedi.

19 — Felemmâ en erâde en yebtışe billeziy hüve adüvvün lehümâ kale yâ mûsâ etüriydü en taktüleniy kemâ katelte nefsen bil'emsi in türiydü illâ en tekûne cebbâren fiyl'ardı ve mâ türiydü en tekûne minelmuslihıyne.

Vaktâ ki Mûsâ, tarafdarının gaayet-i za'f ve kıllet-i kuvvetini, düşmânına karşı mağlûbiyyetini gördü, gayret ve hamiyyeti onun üzerine tecellî etdi de her ikisine düşmân olan Kıptîye karşı batş ile hareket ederek herifi kavrayıp tutmak isteyince, Kıptî kendisini öldürecek zannı ile Mûsâ'ya: "Dün de ruhsat-ı şer'ıyye olmaksızın bir adamı öldürdüğün gibi beni de öldürmek mi istiyorsun? Sen ara düzelticilerden değil, Mısır toprağında ancak bir cebbar, kudret ü kuvvetinle bir zorba kesilmek istiyorsun, sen muslihinden değil, müfsidîndensin" dedi.

Ey tâlib!

(Ve dehalel mediynete...) âyet-i kerîmesinden i'tibâren buraya kadar olan âyet-i kerîmelerin ma'nâ-i enfüsîleri tahsîl edilecek olursa:

Şehir: Beden

Ehli: Kuvvâ-i nefsâniyye

Sükûnu: Onların istîlâsından hazer

Biribirini öldürürcesine döğüşen: Akl ile hevâ. Akıl: tarafdar; hevâ: düşman.

Şeytânın etbâından: Nefs-i emmâre Fir'avninden.

Akıl, hey'et-i hikmet-i ameliyyeden yardım istiyor, onun darbesini bekliyor. Kuvvâ-i nefs öldürülmeden teslim alınabilirdi, ondan dolayı tefrite gidildi. "Nefsime zulmetdim" deniliyor. İşte bu tefritden dolayı mağfiret dileniliyor.

Mûsâ'nın verilen nı'metleri zikretmesi: İlm ü amelde ismetini zikretmesi.

Mücrimlere zahîr olmam demesi: Kuvvâ-i nefsâniyyenin irtikâb edeceği şeylere yardım etmeme mes'elesi.

Korku ile sabahlaması: Kuvvâ-i nefsâniyyenin birtakım hevâcisle istîlâsından korkmak. Ya'ni makam-ı murâkabede vesvese istîlâsı.

Tarafların ikinci gün tekrar kuvvâ-i nefsden feryâdı: Vehim, tehayyül ki; bunun ikisi de makam-ı terkibde fesâdı mûcib olur.

20 — Ve câe recülün min aksalmediyneti yes'â kale yâ mûsâ innelmelee ye'temirûne bike liyaktülûke fahrüc inniy leke minennâsihıyne.

Bunun üzerine haber halk arasında intişâr etdi, Fir'avn'e kadar vâsıl oldu, Fir'avn'ın etrâfı toplandı, maktûlün velîleri Sultânın kapısına kadar geldiler, Mûsâ'nın katli mevzûu müşâvere edilirken bir adam şehrin ortasından koşarak geldi, ağlayarak: "Yâ Mûsâ! Fir'avn ve kavminin eşrâfı senin hakkında kısas yaparak seni öldürmek içün müşâvere ediyorlar, haberin olsun. Hemen buradan çık, ben sana karşı kemâl-i âtıfet ve merhamet sâhıbiyim, hayırhâhlarındanım" dedi.

21 — Feharece minhâ hâifen yeterakkabü kale rabbi necciniy minelkavmizzâlimiyne.

Mûsâ, mü'min-i nâsıhın sözlerini dinleyerek korku ve intizâr içinde derhal şehirden çıkdı, çıkdıkdan sonra: "Yâ Rabbi! Beni bu zâlim kavimden lûtfunla kurtar" diye Allah'a münâcat ve iltica'da bulundu.

(Ve lemmâ beleğa eşüddehu...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَآءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسٰى رَبِّيٓ أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَآءَ السَّبِيلِ
﴿٢٢﴾ وَلَمَّا وَرَدَ مَآءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ
وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا
لَا نَسْقِي حَتّٰى يُصْدِرَ الرِّعَآءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ﴿٢٣﴾
فَسَقٰى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلّٰىٓ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَآ أَنْزَلْتَ إِلَيَّ
مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿٢٤﴾ فَجَآءَتْهُ إِحْدٰىهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَآءٍ
قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا
جَآءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتَ
مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿٢٥﴾ قَالَتْ إِحْدٰىهُمَا يٰٓأَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ
إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴿٢٦﴾ قَالَ إِنِّيٓ أُرِيدُ
أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هٰتَيْنِ عَلٰىٓ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمٰنِيَ
حِجَجٍ فَإِنْ أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَآ أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ
عَلَيْكَ سَتَجِدُنِيٓ إِنْ شَآءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿٢٧﴾
قَالَ ذٰلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا
عُدْوٰنَ عَلَيَّ وَاللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾

22 — Ve lemmâ teveccehe tilkae medyene kale asâ rabbiy en yehdiyeniy sevâessebiyli.

Vaktâ ki Medyen cihetine yöneldi, Rabbinin fazl u kerem-i kemâliyle geçmiş nı'metlerini zikrederek: "Umarım ki Rabbim beni cûd-ı Sübhânîsiyle sırât-ı müstekıyme çıkarır" dedi. (Derken önüne üç yol çıkdı, ilhâm-ı Sübhânî ile orta yolu ihtiyâr etdi, onların şerlerinden kurtuldu.)

Ma'nâ-i enfüsî tahsîl edilirse:

Medyen tarafına teveccüh etdi de kalbi ile Rabbisinden hidâyet yolunu dileniyordu. Zîra o tarafdan nefes-i Rahmânı alıyordu, Şuayb Aleyhisselâm orada idi. Vicdânı ile o rüzgârı oradan alıyordu. Mâ'-i Medyenden üns kadehi ile muhabbet, aşk, şevk şerbeti içdi, inâyet gölgesine sığındı. Nı'met-i rızânın, teslîmin, hakaaik-ı kifâyetinin, vüsûlü müşâhedenin fakîri olduğunu söyledi.

23 — Ve lemmâ verede mâe medyene vecede aleyhi ümmeten minennâsi yeskûne ve vecede min dûnihimümreeteyni tezûdâni kale mâ hatbükümâ kaletâ lâ neskıy hattâ yusdirerriâü ve ebûnâ şeyhun kebiyrün.

Ve vaktâ ki Medyen suyuna vardı, suyun etrafında birçok hâlk buldu ki hayvanlarını suluyorlar. Ötelerinde de ismet ve iffet nümûnesi iki hanım birçok koyunlarla berâber dururlarken buldu, sakınıyorlardı. Mûsâ onlara: "Derdiniz, hâliniz, maksadınız nedir?" dedi. Onlar hayâ içinde sıkılarak cevab verdiler: "Biz koyunlarımızı bu erkeklerle berâber sulayamayız, biz ehl-i beyt-i nübüvvetdeniz. (Şuayb Aleyhisselâmın kızları idiler.) Sabrederiz onlar hayvanlarını sularlar, giderler kova serbest kalır biz de o vakıt koyunlarımızı sularız. Biz mecbûr olduğumuz içün koyunlarımızı sulamaya kendimiz getiriyoruz. (Hiçbir erkeğimiz de yokdur.) Ve bizim babamız da şeyh-i kebîr, büyük bir pîr'dir dediler. (Mûsâ onların söylediklerini dinledi, göreceğini gördü, iffet ve ismet nümûnesi olduklarına şâhid oldu. Öte

yandan Mûsâ'nın za'fı nihâyete ermiş, açlığı ve susuzluğu haddi aşmışdı. Zîra sekiz gün hiçbir şey yemeden yalnız ot yiyerek yürümüş suyun kenârına gelebilmişdi. Öyle olduğu hâlde hemen onların koyunlarını aldı, suyun başına getirdi: "Durun bakalım, vâkıa diyârınızın garîbi isem de Hak'kın karîbiyim, haksızlığa tehammül edemem. Bakın hava kararıyor, bu iki ismet ve iffet nümûnesi sizleri bekliyor, siz gelip sulayıp gidiyorsunuz, onlar yaklaşamıyorlar" diye celâllanarak):

24 — Feseka lehümâ sümme tevellâ ilezzılli fekale rabbi inniy limâ enzelte ileyye min hayrin fakıyrün.

Onların davarlarını suladı, onlar koyunlarını aldılar, ayrıldılar, evlerine gitdiler, Mûsâ da bir gölgeye çekilip açlığının takatsizliğinin ziyâdeleştiğinden Rabbisine niyazla: "Yâ Rabbi! Za'fım, açlığım şiddetli, bana indireceğin nı'metine, o hayra, vâsıl kılacağın taâma, rızka muhtacım, fakîrim, hâlime a'lemsin" dedi.

25 — Fecâethü ihdâhümâ temşiy alestihyâ'in kalet inne ebiy yed'ûke liyecziyeke ecre mâ sekayte lenâ felemmâ câehu ve kassa aleyhilkasasa kale lâ tehaf necevte minelkavmizzâlimiyne.

Derken o ikinin biri, edeb ü vefâ mücessemi ve hayâ timsâli olmak üzere yürüyerek Mûsâ'ya geldi: "Babam sizi da'vet ediyor, bize (karşı yapdığınız büyüklüğün) su çekivermenizin şükrânını yapacak, ecrini ödemek istiyor" dedi. Bunun üzerine Mûsâ ücrete tamâen değil de Şuayb Aleyhisselâmı teberrüken görmek için vardı, (sofra hazırlanmışdı, kuvvetli aç olduğu hâlde yemek yemekden imtina' etdi, kendisine "buyurun" denildiği vakıt "ben bu sofraya elimi uzatmakdan Allah'a sığınırım, sebebine gelince: Öyle zannediyorum ki kızlarınıza yapmış olduğum hizmet karşılığı olarak bu sofra kurulmuşdur, ben ise o hizmeti sırf Hak nâmına, Hak içün yapdım" dedi. Şuayb Aley-

hisselâm: "Bu ev bir peygamber evi, sofra da Hak sofrasıdır, bu sofra yalnız senin gibi aziz bir misâfire değil, hattâ her kim inerse ona da açıkdır, âdetimiz böyledir, ma'rufdur, bütün edyanda bunun ekli haram değildir" diye te'minat verdi, bunun üzerine Mûsâ kabûl etdi, yemek yemeye başladı. Şuayb Aleyhisselâm nûr-ı nübüvvetle onun hâline şânına âgâh oldu.) Mûsâ ona kıssayı, Fir'avn'la olan mâcerâyı evvelinden sonuna kadar anlatdı, dinledikden sonra Mûsâ'ya: "Bugünden sonra korkma, o zâlim kavimden, Fir'avn ve eşrâfından kurtuldun" dedi.

26 — Kalet ihdâhümâ yâ ebetiste'cirhü inne hayre menis-te'certelkaviyyül'emiynü.

Şuayb Aleyhisselâmın Mûsâ'yı da'vete gelen iki kızından biri: "Babacığım, istersen onu koyunlarımızı otlatmak içün ücretle çoban tut. Çünki o, tutduğun ecirlerin en hayırlısı, emniyetli, dindar, şedîdülkuvve bir adam" dedi. Babası: "Hamiyyet ve gayret sâhıbi olduğunu nereden biliyorsun?" diye sordu, kızı kuyunun başındaki hâdiseyi anlatdı, "binaen'aleyh" dedi, "bu onun kuvvetine delildir. Emânetine de delil: Sizin izninizle ben onu da'vet etdiğim vakıt, gelirken nazardan dahi beni sıyânet edişidir."

Şuayb Aleyhisselâm böylece kızından Mûsâ Aleyhisselâmın emânet ve mürüvvetini işitdikden sonra nûr-ı nübüvvetiyle onun tıynet ve fıtratındaki necâbetine âgâh olarak:

27 — Kale inniy üriydü en ünkihake ıhdebneteyye hâteyni alâ en te'cüreniy semâniye hıcecin fein etmemte aşren femin ındike ve mâ üriydü en eşukka aleyke setecidü-niy inşâallahü minessâlihıyne.

"Ben seni rüşd ü emânet sâhıbi, nesebi, hasebi güzel, sâlih bir genç olarak görüyorum, öyle buldum. Haberin olsun şu iki kızımın birini sana nikâh etmek istiyorum, sen bana sekiz sene ecirlik etmek üzere, ki şâyet onu doldurursan, kendinden on se-

neyi tamamlarsan senin teberruun olmuş olur. Maamâfih bu ziyâdeliği vermekle seni zorlamak istemiyorum" dedi. "İnşâallah hizmetde, musâhabetde, muâhatda, edâ-i hukukda, ahdini yerine getirme husûsunda beni sâlih kimselerden bulacaksın."

28 — Kale zâlike beyniy ve beyneke eyyemel'eceleyni kadaytü felâ udvâne aleyye vallahü alâ mâ nekulü vekiylün.

Mûsa rağbetle kabûl ederek şöyle dedi: "Emretdiğiniz, hükmetdiğiniz bu teahhüd benimle senin aramızda mukarrerdir. Teberru' etmekliğim husûsundaki emrinizi eğer kudretim olur, Allah muvaffak ve müyesser kılarsa böylece öderim. Evvelkisini ya'ni sekiz seneyi bilâ tereddüd yaparım, iki sene husûsunda ise muhayyer kalmamı isterim. Bunun muhakkak ikisinin yapılması husûsunda aleyhime bir husûmet olmasın. Ve kullarının bütün ahvâline muttali' ve şâhid olan Allah, şartlarımıza, bu muâhedemize, dediklerimize vekildir."

(Ve lemmâ teveccehe...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ
الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ
مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَلَمَّا
أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ
مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَأَنْ
أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدْبِرًا وَلَمْ
يُعَقِّبْ يَا مُوسَىٰ أَقْبِلْ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣١﴾
اسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ
إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ
إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ
رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾
وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ
رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾ قَالَ سَنَشُدُّ
عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ
إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٥﴾

29 — Felemmâ kadâ müsel'ecele ve sâre biehlihî ânese min cânibittûri nâren kale liehlihim küsû inniy ânestü nâren le'alliy âtiyküm minhâ bihaberin ev cezvetin minennâri le'alleküm tastalûne.

Vaktâ ki Mûsâ teahhüdünü yerine getirdi, müddetini bitirince (iki eceli de ya'ni sekiz seneyi, sekiz seneden sonra kendi tarafından yapacağı iki seneyi de ödedikden sonra ki bu müddet zarfında Hazret-i Şuayb'ın dâire-i irşâdında, sohbetinde, şeref-i terbiyesinde tekâmül etmiş bir hâlde idi) âilesiyle Mısır'a dönmek üzere yola çıkdı, soğuk, karanlık bir gecede yolu şaşırdılar, yolda Tûr cihetinden bir ateş hissetdi, onu görünce ferahlandı, ehline: "Siz biraz durun" dedi, "ben bir ateş gördüm, ümmîd ederim ki yolumuza âid size ondan bir haber getiririm, yâhut yanında hiç kimseyi bulmazsam o ateşden ısınmamız içün bir parça ateş getiririm."

Ey tâlib!

Âyetin ma'nâ-i enfüsîsine nazar edilecek olursa:

Nâr'dan nûr tecellî etdi. Nâr, nûra libâs olmuşdu. O anda Mûsâ'nın nâr'a kuvvetle ihtiyâcı, kış olduğundan onunla isti'nâsı vardı. Hulâsa nâr lâzımdı, nûr ondan tecellî etdi. Allahü Teâlâ'nın sünneti öyledir. Nitekim Cibrîl, Hazret-i Fahr-i âlemin Dıhye'yi çok sevdiğini bilir, onun içün ekserî zamanlar huzûr-ı Nebî'ye Dıhye sûretinde gelirdi. Mûsâ maksûduna vâsıl oldu, nâr gitdi, nûr kaldı, üns gitdi kuds kaldı, nûr da gitdi ayni sıfat zâhir oldu. Sonra ayni zât-ı Hak tecellîsine mazhar oldu, makam-ı hayretde Mûsâ muzmahil oldu da şecerden "İnniy enallah" hıtâbına muhâtab oldu. Bu hıtab fenâdan bekaaya işâretdir.

30 — Felemmâ etâhâ nûdiye min şâtıilvâdil'eymeni fiylbuk'atilmübâreketi mineşşecereti en yâ mûsâ inniy enallahü rabbül'âlemiyne.

Vaktâ ki Mûsâ ateşin yanına seri' bir şekilde vardı, yakla-

şır yaklaşmaz vâdînin sağ kıyısından, o hayr ü bereketi çok olan buk'ada dere kenârındaki ağaçdan nidâ olundu: "Yâ Mûsâ! Bütün esmâ ve sıfâtiyle cemi' suver ve şuunda hulülsüz ve ittihatsız tecellî eden Allah benim ben: Allahü rabbül'âlemiyn. İsteyeceğini benden iste. Mürebbî-i küll, ketm-i ademden vücûde getiren ben, tedbîr, tedvîr, tanzîm, tanzîf eden ben."

31 — Ve en elkı asâke felemmâ reâhâ tehtezzü keennehâ cânnün vellâ müdbiren ve lem yü'akkıb yâ mûsâ akbil ve lâ tehaf inneke minel'âminiyne.

"Ve asânı şöyle yere bırak. Mûsâ asâyı yere bırakdı, bir de onu sanki bir cânn, bir çevik yılan gibi titriyor görünce, korkusundan arkasına bile dönüp bakmadan kaçmaya başladı. Yâ Mûsâ! Yüzünü dön dön, korkma. (Sen huzûr-ı Sübhânîdesin), emniyyetdesin."

(Evvelce de söylediğimiz gibi Mûsâ'nın korkup kaçması herkesin korkup kaçması gibi değildi. O, korkup kaçıyordu amma Allah'a kaçıyordu. Onun içün "Ve lâ tehaf: Korkma!" denildi. Sonra asânın yılan şeklinde görülmesindeki mu'cizede de bir hikmet vardı: Mûsâ'ya taraf-ı Sübhânîden sorulan "elindeki nedir?" sualine Mûsâ'nın verdiği cevab arasında "ona dayanırım" cümlesi de geçmişdi. İşte Cenâb-ı Hak kendisinden başka dayanılacak bütün şeylerin neticesinin korku olacağına işâretle asâyı yılan şeklinde tecellî ettirmişdi.)

32 — Üslük yedeke fiy ceybike tahrüc beydâe min ğayri sû'in vadmüm ileyke cenâhake minerrehbi fezânike bürhânâni min rabbike ilâ fir'avne ve meleihî innehüm kânû kavmen fâsikıyne.

Cenâb-ı Hak, Mûsâ'nın tevahhuşunu giderdikden sonra te'nisini te'kîden emrediyordu: "Elini koynuna sok, nûrânî bir ziya' ile parlayarak çıksın, bembeyaz, âfetsiz bir şekilde. Kemâl-i işrâkından gözler kamaşsın, akıllar hayretde kalsın, gören

şaşırsın. Herhangi bir heybet zuhûrunda cenâhını, kanadını kendine kavuşdur. Bil ki: İşte bu ikisi, asâ ve yed-i beyzâ sana iki bürhandır. Da'vâ-i nübüvvetine, risâletine sâdık olduğuna Rabbinden sana açık iki mu'cize, Fir'avn'e, Fir'avn'ın eşrâfına, cem'iyyetine karşı Rabbinden gelen iki bürhan. İfratsız, tefritsiz onları tenzîr et, tevhıd-i zâta, sırât-ı müstekıyme da'vet et. Çünki onlar gaflet-i gurûr içinde yüzüyorlar, hudûd-ı İlâhînin hâricine çıkdılar, fâsık bir kavim oldular."

Mûsâ, Rabbisinden bunları işitdikden sonra i'tizarda bulunarak:

33 — Kale rabbi inniy kateltü minhüm nefsen feehâfü en yaktülûni.

"Yâ Rabbi! Sen benim hâlime a'lemsin, ben onlardan birini öldürdüm, onları senin dînine, tevhıdine tek başıma zahîrsiz, muinsiz da'vet etdiğim vakıt korkarım ki o öldürdüğüme bedel beni hemen öldürürler" dedi.

34 — Ve ehıy hârûnü hüve efsahu minniy lisânen feersilhü me'ıye rid'en yüsaddikuniy inniy ehâfü en yükezzibûni.

"Birâderim Hârun lisanca benden fasîhdir. Onu benimle berâber beni tasdîk eder bir zahîr, bir muavin olmak üzere ona da risâlet ver, sözlerimi ledelhâce tasdîk etsin. Ben onların adâvetlerinden, şiddet-i şekîmetlerinden ve beni def'aten tekzîb ederler diye korkuyorum."

35 — Kale seneşüddü adudeke biehıyke ve nec'alü lekümâ sultânen felâ yesılûne ileykümâ biâyâtinâ entümâ ve menittebe'akümelğâlibûne.

Cenâb-ı Hak te'yîden şöyle buyurdu:

"Bâzunu birâderinle takviye edeceğiz. Birâderinle arkana ve emirlerine kuvvet vereceğiz ve sizin içün bir saltanat kura-

cağız, açık bürhanlar, huccet-i kaatıalar ihsân edeceğiz, siz onlara gaalib geleceksiniz, onlar kat'ıyyen size erişemeyecekler. Onlar şevket ve kesretleri hasebiyle size bir fenâlık yaparlar diye korkmayın, âyetlerimiz sâyesinde size bir fenâlık yapamıyacaklardır. Âyetlerimiz hakkı içün siz ve size tâbi' olanlar, îmân edenler gaalib geleceksiniz. Levh-i kazâmızda, hazret-i ilmimizde galebe ve istîlâ size, mağlûbiyyet ve hezimet onlara.

(Felemmâ kadâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَٰذَا إِلَّا
سِحْرٌ مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٣٦﴾
وَقَالَ مُوسَىٰ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَىٰ مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ
تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٣٧﴾
وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرِي
فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَىٰ
إِلَٰهِ مُوسَىٰ وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٣٨﴾ وَاسْتَكْبَرَ
هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا
لَا يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾ فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٤٠﴾
وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
لَا يُنْصَرُونَ ﴿٤١﴾ وَأَتْبَعْنَاهُمْ فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ ﴿٤٢﴾ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى
الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ
بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

36 — Felemmâ câehüm mûsâ biâyâtinâ beyyinâtin kalû mâ hâzâ illâ sıhrün müfteren ve mâ semı'nâ bihâzâ fiy âbâinel'evveliyne.

Vaktâ ki Mûsâ kendisini te'yîd eden, da'vâsındaki sıdkına delâlet eden açık açık âyetlerimizle ve taraf-ı Sübhânîmizden verilen mu'cizelerle, o mu'cizeler ki bütün şübheleri, tereddüdleri bir anda yıkıcı olduğu hâlde onlara varınca Fir'avn ve Fir'avnlılar şiddet-i kasvetlerinden ve dalâl içinde yüzdüklerinden: "Bu getirdiği mu'cizeler uydurma bir sihirden başka bir şey değildir." Yine şiddet-i hırslarından: "Biz bunu evvelki babalarımızdan dahi işitmedik" dediler.

37 — Ve kale mûsâ rabbiy a'lemü bimen câe bilhüdâ min ındihî ve men tekûnü lehu âkıbetüddâri innehu lâ yüflihuzzâlimûne.

Mûsâ onların îmanlarından ve salâhlarından ümmîdini kesdikden sonra şöyle dedi:

"Envâ'-ı kerâmât ile beni terbiye eden Rabbim, rüşd-i hidâyetle tarafından gelen kim ve bu dâr-ı ibtilâda yurdun âkıbeti kimin olur? Ve Neş'e-i Uhrâ'da hayırlı âkıbetin kimin olacağını daha iyi bilir. Doğrusu Allah'ın adl-i hikmetinin iktizâsı zâlimler felâh bulmaz. Hudûd-ı İlâhî'nin hâricine çıkanlar fevz ü necat bulamazlar."

Mûsâ mahz-ı hikmet olan sözünü bitirdikden sonra, Fir'-avn ona istikbâr ederek etrâfına da aczini belli etmeyerek kibr ü azametle:

38 — Ve kale fir'avnü yâ eyyühelmeleü mâ alimtü leküm min ilâhin ğayriy feevkıd liy yâ hâmânü alettıyni fec'al liy sarhan le'alliy ettali'u ilâ ilâhi mûsâ ve inniy leezunnühu minelkâzibiyne.

"Ey eşraf, ey millet! Ben sizin içün benden başka bir ma'bud, ibâdete lâyık bir ilâh bilmiyorum. Haydi Hâmân derhâl

benim içün bir ateş yak, çamurdan kerpiç yap, (yani tuğla fırınlarını hazırlat, tuğlayı meydâna getirt) hemen bana bir kule yap, Semâ'yı tarassud edecek bir rasad kulesi binâ et, çıkayım belki Mûsâ'nın ilâhına muttali' olurum. (Bakayım Semâ'yı tarassud edeyim, kevâkibi tarassud edeyim onun peygamber olarak gönderildiğine dâir bir şey bulabilir miyim?) Maamâfih ben onun bu da'vâsının ya'ni ben O'nun peygamberiyim diye ileri sürdüğü sözlerinin yalan olduğunu, herhâlde kendisini yalancılardan zannediyorum" dedi.

39 — Vestekbere hüve ve cünûdühu fiyl'ardı biğayrilhakkı ve zannû ennehüm ileynâ lâ yürce'ûne.

Ve o, gafletinin sekrinden, kasvetinin körlüğünden o kadar kibirlendi ve ona tâbi' olan askerleri de yeryüzünde nâhak yere o kadar büyüklük satdılar ki, bunlar bize dönmeyeceklerini sandılar. Zâhirî kuvvetlerine, kendilerince muntazam ordularına çok güvendiler, devletlerinin zevâlini ummadılar, Mûsâ'nın istîlâ edebileceğini istihzâ ile karşıladılar. (Evet, Fir'avn Rubûbiyyet da'vâsına kadar çıkmış, ordusu da zâlim kuvvetlerden teşekkül etmişdi. Mûsâ'nın ordusu ise Fir'avn'ın boğazlatdığı binlerce ervâh-ı ma'sumdan teşekkül etmişdi. İşte Cenâb-ı Hak Fir'avn'ın o büyük da'vâsını kafasından Mûsâ'nın elindeki çoban değneği ile parçalayıp çıkartdı.)

40 — Feehaznâhü ve cünûdehu fenebeznâhüm fiylyemmi fenzur keyfe kâne âkıbetüzzâlimiyne.

Biz de Fir'avn'ı ve ordusunu kahr u celâlimize mazhar kılarak envâ'-ı azâb ile tutup deryâya döküverdik.

Ey Ekmelerrüsûl! Şimdi bak o zâlimlerin âkıbeti nasıl oldu?

41 — Ve ce'alnâhüm eimmeten yed'ûne ilennâri ve yevmelkıyâmeti lâ yünsarûne.

Biz onları mekir muâmelemize öyle ibtilâ kıldık, öyle baş-kumandanlar yapdık ki ateşe (şirke) da'vet ederlerdi. (Tâbi'i de, metbû'u da Yevm-i Kıyâmetde nâr'da kaldılar.) Kıyâmet günü 'azablarını def'edecek, hafifletecek hiçbir yardım da göremeyeceklerdir.

42 — Ve etba'nâhüm fiy hâzihiddünyâ la'neten ve yevmelkıyâmeti hüm minelmakbûhiyne.

O dalâl içinde helâkde kalanlar nasıl yardım görürler? Bu Dünyâ'da ardlarından lâ'net yağdırmakdayız. Kıyâmet günü, o Cezâ Günü de sahâ-i ızz-i kabûlden, o huzurdan kovulmuş, menfur, çirkin yüzlülerden olacaklardır.

43 — Ve lekad âteynâ mûselkitâbe min ba'di mâ ehleknelkurûnel'ûlâ besâire linnâsi ve hüden ve rahmeten le'allehüm yetezekkerûne.

Kasem olsun ki biz Mûsâ'ya ilk karnlardaki nesilleri ihlâk etdikden sonra, nâs'ın kalb gözlerini açacak, vicdanlarını tenvîr edecek, mahz-ı hidâyet ve rahmet olmak üzere o Kitâbı, zevâhir-i ahkâmı câmi', muhtevî Tevrât'ı verdik, onunla tenevvür etsinler, onun emirleriyle gözleri açılsın, cehl ü gaflet uykusundan uyansınlar, Hak'kı taleb etsinler, tevhıd yoluna yürüsünler, nâsûtî hüviyyetleri çekildikden sonra bekaa-i ebedî-i sermedîde rahmet-i Sübhâniyyeye kavuşsunlar diye. Gerek ki tezekkür ederler, zıkrolunan ahkâmdan, mevâizden, meârifden, hakaaıkdan, rumuz ve işâratdan, mükâşefat ve müşâhedâtdan nasîbedar olurlar. (Bununla berâber tefattun edenler, mütenebbih olanlar, nasihat dinleyenler az oldu.)

Cenâb-ı Hak Habîbine Mûsâ'nın kıssasını beyân etdikden sonra imdi mugayyebâtın vahy ü ilhâm ile kendisine bildirildiğini beyân ediyor:

(Felemmâ câehüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا
كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤٤﴾ وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ
عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ
آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ
الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا
مَا أَتَيْهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْلَا
أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ وَنَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٧﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا
أُوتِيَ مِثْلَ مَا أُوتِيَ مُوسَى أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُوتِيَ
مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلٍّ
كَافِرُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمَا
أَتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٩﴾ فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ
أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَيهُ بِغَيْرِ
هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

44 — Ve mâ künte bicânibilğarbiyyi iz kadaynâ ilâ mû-sel'emre ve mâ künte mineşşâhidiyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Biz Mûsâ'ya o emri vahyy etdiğimiz, kazâ etdiğimiz vakıt sen cânib-i garbîde, Tûr'un batı tarafında değildin. Matlûb-ı sûrîsinden matlûb-ı hakıkîsi ona inkişâf edildiği sırada hâzır da değildin. Onu müşâhede edenler arasında da bulunmuyordun (ki bilip haber veresin).

45 — Ve lâkinnâ enşe'nâ kurûnen fetetâvele aleyhimül'u-mürü ve mâ künte sâviyen fiy ehli medyene tetlû aleyhim âyâtinâ ve lâkinnâ künnâ mürsiliyne.

Biz kemâl-i lûtf u cûdümüzle onunla aramızda o gecede geçen şey'i sana haber verdiğimiz gibi, kezâ birçok kavimlerin ahvâlini de sana haber verdik. Biz Mûsâ'dan sonra senden evvel daha birçok insan tabakası yaratdık da onlar bu Dünyâ'da durdular... fiten, mihen, tağyîrat, tahrîfat, dîne cebhe almalar, hidâyete karşı gelmeler, cidâlin, tuğyânın envâ'ı, fâsid hüviyyetler, bâtıl reyler... ömürleri uzadı da uzadı... Kezâ ey Resûl-i Hak! Sen bu ahvâli, bu etvârı, onların sözlerini, muâmelelerini hulâsa onların vekaayıinden haber verdiğin vakıt, bu hususda âyetlerimizi okuduğun zaman Medyen ahâlisi arasında ikamet etmiyordun, Nebîmiz Şuayb Aleyhisselâmın lisâniyle kıst u adâletden inhirâf etdiklerini, tartıda ölçüde cadde-i i'tidâli terk etdiklerini, orada mukım değildin ki bilesin, ehl-i Medyenden de okuyup ta'lîm etmedin. Fakat biz bu haberi vermek içün sana vahyy etdik, seni peygamber gönderdik. Ancak geçmişlerin haberlerini biz sana gönderdik.

46 — Ve mâ künte bicânibittûri iz nâdeynâ ve lâkin rahmeten min rabbike litünzire kavmen mâ etâhüm min neziyrin min kablike le'allehüm yetezekkerûne.

Biz Mûsâ'ya Tevrât'ın ahzı içün o nidâyı yapdığımız vakıt

Tûr'un cânibinde hâzır değildin. Ve lâkin Rabbin tarafından bir rahmet olmak üzere, şânını te'yîd ve takviye içün o haberi biz sana indirdik, umum vahyylerimiz gibi onu da vahyy etdik ki sen, senden evvel kendilerine bir nezîr gelmemiş, dalâletde kalmış zâlim bir kavmi inzâr edesin, âkıbetlerini bildiresin, Allah azâbını öğretesin içün. Gerek ki onlar bunu işidirler, Kitâbındaki bu beyânâtı dinlerler, hükmünden, ahkâmından mütenebbih olurlar, Dünyâ'da ve Âhıretde felâha kavuşurlar. (İş o nasihatı kabûl etsinler.)

47 — Ve levlâ en tüsıybehüm musıybetün bimâ kaddemet eydiyhim feyekûlû rabbenâ levlâ erselte ileynâ resûlen fenettebi'a âyâtike ve nekûne minelmü'miniyne.

Sonra Cenâb-ı Hak tevbih ve takri' yoluyla buyuruyor:

Kendi elleriyle kazandıkları zulüm yüzünden başlarına birer musıbet gelince o vakıt: "Ey Rabbimiz! Keşke ind-i Sübhânînden müeyyed, taraf-ı Rabbânînden âyât ü beyyinât ile mücehhez bize bir resûl gönderseydin de biz âyetlerine tâbi' olsaydık, onun iktizâsiyle amel etseydik, onun risâletini tasdîk etseydik, ihlâs ile vahdâniyyetine îmân etseydik, tevhıdine muhlis kalsaydık, azâbından kurtulsa idik" diyecek olmasalardı (Peygamber, Kitab göndermez idik).

48 — Felemmâ câehümülhakku min ındinâ kalû levlâ ûtiye misle mâ ûtiye mûsâ evelem yekfürû bimâ ûtiye mûsâ min kablü kalû sıhrâni tezâherâ ve kalû innâ biküllin kâfirûne.

Fakat şimdi onlara ınd-i Sübhânîmizden* hak gelince on-

---

* Nazm-ı Kerîmde "hak gelince" buyuruluyor ve Muhammed (Aleyhissalâtü vesselâm)a işâret ediliyor. Ya'ni Cenâb-ı Hak Habîb-i Edîbine "hak" tesmiye buyuruyor. Bu isim, Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin esmâsındandır. Bu da: Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü vesselâm Hazretlerinin enâniyyetinden hiçbir şey olmadığına işâretdir.

lar dediler ki: "Mûsâ'ya verilen mu'cizeler gibi, ona da verilseydi ya. (Onu tasdîk edelim, îmân edelim.) Ya bundan evvel Mûsâ'ya verilenleri tanıdılar mı? (Gaayet açık mu'cizeleri gördüler de küfretmediler mi?) O bürhanlar karşısında "iki sihir tezâhür etdi" dediler, "biribirine yardım eden iki sihirbaz" dediler. Ve: "Biz hiçbirisinin iddia etdiği nübüvvet, irşad, hidâyet iddialarına îmân etmeyiz" dediler.

49 — Kul fe'tû bikitâbin min ındillâhi hüve ehdâ minhümâ ettebı'hü in küntüm sâdikıyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Tevbih ve ta'ciz yoluyla söyle ki: "O hâlde eğer sâdık iseniz, kullarını irşâd içün ind-i İlâhîden nâzil olan Kur'an ve Tevrat'dan daha doğru, onlardan daha iyi yol gösteren, hidâyetde daha açık bir kitab getirin de ben ona tâbi' olayım."

50 — Fein lem yesteciybû leke fa'lem ennemâ yettebi'ûne ehvâehüm ve men edallü mimmenittebe'a hevâhü biğayri hüden minallahi innallahe lâ yehdiylkavmezzâlimiyne.

Eğer senin bu talebin karşısında âciz kalırlar, sözünü kabûl etmezler, yine sana icâbet etmek istemezlerse, bil ki onlar fâsid hevâlarına, bâtıl re'ylerine tâbi' olup onun peşinde gidiyorlar. Hâlbuki Allah tarafından bir hidâyete mazhar, tevfık ve irşâda nâil olmaksızın kendi hevâsına tâbi' olan kimseden daha şaşkın kim olabilir? Muhakkak ef'âlinde hakîm olan Allah, emirlerini, nehiylerini dinlemeyen, dalâlet içinde yüzen zâlim kavme hidâyet etmez, onlar asla necâta kavuşamazlar.

(Ve mâ künte bicânibilğarbiyyî...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا
بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٣﴾ أُولَٰئِكَ
يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ
وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي
الْجَاهِلِينَ ﴿٥٥﴾ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُوا إِنْ نَتَّبِعِ الْهُدَىٰ
مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ أَرْضِنَا أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ
ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾
وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا فَتِلْكَ
مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا
نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ
حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٥٩﴾

51 — Ve lekad vassalnâ lehümülkavle le'allehüm yetezekkerûne.

Kasem olsun ki biz onlar içün bütün hâlleri kaldırdık, sözü nasıl fasıl yapdık, ya'ni Kur'an âyetlerini biribiri ardınca sıraladık, ahkâm, evâmir, mevâiz, tezkîrat, nevâhiy, emsâl, kasasda açık açık beyyinat, tavzîhat, helâk etdiğimiz karnlar... bunların hepsi sıralandı, haberleri verildi, iyi düşünsünler, îmân etsinler, Kur'an'ı dinledikçe ahd ü mîsakda verdikleri sözü hatırlasınlar, îmanlarını tecdîd etsinler içün.

(Kur'an âyetleri biribiri ardına tevâlî etdirildiği, hak ile bâtıl apâşikâr beyân edildiği hâlde küfürde, inkârda, şirkde inâd ile ısrâr edenler olduğu gibi.)

52 — Elleziyne âteynâhümülkitâbe min kablihî hüm bihî yü'minûne.

Kur'an'ın nüzûlünden evvel kendilerine kitab verdiğimiz (ki o Kitabda Kur'an ve Muhammed Aleyhissalâtü vesselâm beyân edilmişdi), onlar o vakıt îmân etmişlerdi.

53 — Ve izâ yütlâ aleyhim kalû âmennâ bihî innehülhakku min rabbinâ innâ künnâ min kablihi müslimiyne.

İşte onların kendilerine Kur'an tilâvet olunur olunmaz: "Biz buna îmân etdik, onun hiç şübhesiz hak olduğunu, Rabbimiz tarafından inzâl olunduğunu tasdîk etdik. Bizler O'nun nüzûlünden evvel müslümân idik" dediler.

54 — Ülâike yü'tevne ecrehüm merreteyni bimâ saberû ve yedreûne bilhasenetisseyyiete ve mimmâ rezaknâhüm yünfikûne.

İşte bu suadâ-i makbûlîn Allah ındinde ecirlerine iki kerre nâil olacaklardır. Kur'an'ın nüzûlünden evvelki îmânlarının ecri, Kur'an'ın nüzûlündendeki îmânlarının ecri. Evet îmândaki

sabırlarına, Kitâbın emretdiği şekildeki sebatlarına (karşı onlara iki kerre mükâfat verilecek.) Hem onlar kötülüğü iyilikle def'ederler. Îmânlarının kemâllerinin iktizâsı verdiğimiz rızkları rızâmızı taleb içün bizim yolumuzda hayra sarfederler.

55 — Ve izâ semi'ullağve ve a'redû anhü ve kalû lenâ a'mâlünâ ve leküm a'mâlüküm selâmün aleyküm lâ nebteğıylcâhiliyne.

Kezâ onlar bizim nehyetdiğimiz şeylerden kendilerini tehaffuz ve sıyânet içün din ve edebe mugaayir bir söz işitdikleri zaman, âlicenâb olarak yüzlerini çevirirler de: "Bizim amellerimiz bizim, sizin amelleriniz de sizindir, bize sa'y ü amelimizden, ictihâdımızdan ne terettüb ederse bize, sizinki de size. Selâmün aleyküm, Allah sizi selâmete çıkarsın, Hak ve hakıkate rücû' etdirsin, tevbeye muvaffak kılsın, bizim sizinle uğraşmaya vaktimiz yok, musâhabenizi de taleb etmeyiz, biz câhillik edenleri aramayız, sohbetlerini istemeyiz" derler.

56 — İnneke lâ tehdiy men ahbebte ve lâkinnallahe yehdiy men yeşâü ve hüve a'lemü bilmühtediyne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Sen şiddet-i hırs ve ihtimâmınla sevdiğini hidâyete erdiremezsin, tariyk-ı Hak'ka, tevhıd yoluna erişdiremezsin. Fakat bütün kullarının isti'dâdına muttali' olan Allah dilediğini hidâyete erdirir, îmâna, itâate, dîn-i İslâm'a muvaafak kılar. O, ilm-i huzûru ile ibâdından hidâyete erecekleri daha iyi bilir.

Ey tâlib!

Âyet-i kerîmeden bu ma'nâ tahsîl edildikden sonra, ehl-i hakıkatin de bu âyet-i kerîmeye verdiği bir ma'nâ vardır ki onu da söylemeden geçemeyeceğim:

Habîbim! Minhaysütteessür sen istediğini hidâyete sevk etmeye çalışma, edemezsin. Fakat min haysütte'sîr elbette hidâ-

yete sevkedeceksin. Senin şânına teessür sıfatı yakışmaz, sen te'sîr sıfatının sâhıbisin, seni biz öyle hâlk etdik, öyle ıstıfâ etdik. Senin sûretinle değil, hakıkatinle her arzun olur. Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik. Sûret-i hıssiyyenle değil, sûret-i ma'neviyyenle her istediğin olur.

Filhakıka Cenâb-ı Resûlûllah'ın iki cebhesi vardır. Bir cebhesi Hak'ka nâzır olan cebhedir ki o cebhesine cebhe-i vilâyet, biri de hâlka nâzır olan cebhedir ki o cebhesine de cebhe-i nübüvvet denir. İşte Resûlûllah cebhe-i nübüvvetinde muhâtabın isti'dad ve kaabiliyyetine göre muâmelede bulunur.

57 — Ve kalû in nettebi'ılhüdâ me'ake nütehattaf min ardınâ evelem nümekkin lehüm haremen âminen yücbâ ileyhi semerâtü külli şey'in rızkan min ledünnâ ve lâkinne ekserehüm lâ ya'lemûne.

"Biz yakınen senin hak, hidâyet ve rüşd üzere olduğunu biliyoruz, amma biz senin hidâyetine tâbi' olur, o doğru yolu tutar da seninle berâber olursak derhâl yerimizden, yurdumuzdan olur, çarpılır, Arzımızdan çıkarız" dediler. (Cenâb-ı Hak onların bu özürlerini reddetdi de buyurdu ki: (Korkuyor mu o korkaklar?) Ya biz onlara bütün mekârihden emniyyetli ve berekâtı celbedici bir Haremi mekân kılmadık mı? Ledünnümüzden rızk olmak üzere kendisine çeşid çeşid semerâtı toplayacak Haremde yerleştirmedik mi? Fakat onların ekserîsi, onlara olan kemâl-i lûtfumuzu, rahmetimizi bilmezler.

Nazm-ı kerîmin ma'nâ-i enfüsîsinde:

Harem-i üns: Nefs-i Nâtıka-i Kâinâtın Kalbi olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın kalbidir. Evet, hakıkat-i Muhammedîdeki kalb: Kâ'be-i Kuds'dür, ve harem-i üns'dür, serâdık-ı mecd ve tecellî-i celâl ü cemâldir. Ona bütün zât ve sıfât semereleri gelir. O hareme dâhil olmaklığın şartı: Muhabbet ve muvâfakatdir. O kalbe giren, havâtır-ı vesvasdan ve havâcisden kurtulur.

58 — Ve kem ehleknâ min karyetin betıret me'ıyşetehâ fetilke mesâkinühüm lem tüsken min ba'dihim illâ kaliylen ve künnâ nahnülvârisiyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Taraf-ı Sübhânîmizden niyâbeten Dünyâ hayâtı ile gururlananlara, imhâl muâmelemize mağrûr olanlara söyle:

Allah korkusunu bırakıp da ondan daha büyük bir korku görüp Hak ve hakıkate yüz çevirenlerin âkıbetlerini Rabbin nasıl yapmışdır? Biz nice kasabaları ihlâk etdik ki ahâlisi ni'met ve refâh içerisinde hoş geçinmeleri yüzünden şımarmışlar, (Hak ile azamet yarışına kalkışmışlardı, şımaran öyle yapar.) İşte yerleri, sarayları, konakları, kendilerinden sonra bomboş... pek az kimse uğruyor. Ni'met nıkmete çevrilmiş. (Küfürlerinin, nı'mete küfranlarının karşılığı görülüyor.) Onlara biz vâris olduk biz!

59 — Ve mâ kâne rabbüke mühlikelkurâ hattâ yeb'ase fiy ümmihâ resûlen yetlû aleyhim âyâtinâ ve mâ künnâ mühlikilkurâ illâ ve ehlühâ zâlimûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Ve senin Rabbinin (o karyeleri helâk edişi, onların elinden alışı da öyle bağteten, tenbih ve ihtar yapılmaksızın, münzir gönderilmeksizin olmamışdır. Onun hakîm ve alîm olan şân-ı Sübhânîsine bu yakışmaz. Evet) Rabbin, ana kasabalara (merkezlere) peygamber gönderip, onlara âyetlerimizi okumadıkça, havâlisindeki, nevâhîsindeki hâlka hidâyet yollarına irşad ve tebliğ yapılmadıkça onları helâk etmiş değildir. Biz, ahâlisi fânîyi bâkı ile değişen, hudûd-ı İlâhîmizin hâricine çıkan, zâlim olan kasabalardan başkasını helâk etmiş değiliz.

(Ve lekad vessalnâ...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

وَمَا أُوتِيتُم مِّن شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا
عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾ أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا
حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَن مَّتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ثُمَّ
هُوَ يَوْمَ الْقِيَٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاءِيَ
الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا
هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا
إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾ وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ
يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ
الْأَنبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا مَن تَابَ وَآمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا
يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَىٰ
وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾

60 — Ve mâ ûtiytüm min şey'in femetâ'ulhayâtiddünyâ ve ziynetühâ ve mâ ındallahi hayrün ve ebka efelâ ta'kılûne.

Size verilen her şey Dünyâ hayâtının geçinmesinden ibâretdir, geçici süsü ve devamsız debdebesidir. Allah yanındaki nı'met ise meârif, hakaaık, müşâhedat, mükâşefat, o merâtib-i âliyye, menâsıb-ı seniyye evet bu sûrî hüviyyetiniz çekildikden sonra tadacağınız uhreviyye-i rûhâniyye daha hayırlıdır, zevâli yokdur, bâkıdir. Ednâyı a'lâ ile nasıl değişdiriyorsunuz? Hâlâ buna aklınız ermiyor mu?

61 — Efemen ve'adnâhü va'den hasenen fehüve lâkıyhi kemen metta'nâhü metâ'alhayâtiddünyâ sümme hüve yevmelkıyâmeti minelmuhdariyne.

Şimdi kendisine ınd-i Sübhânîmizden güzel bir va'd va'detdiğimiz, ahdetdiğimiz ve binaen'aleyh va'desine kavuşacak kimse (ki biz asla va'dimizde, ahdimizde nakz yapmayız) hiç Dünyâ hayâtının geçici elem ve hasretiyle zevkını yaşatdığımız, nihâyet nı'meti zâil olup Kıyâmet gününde, o arz-ı ekber gününde hısâb içün ihzâr edilenlerden, ateşe hazırlananlardan olacak kimse gibi midir? Onunla müsâvi midir?

62 — Ve yevme yünâdiyhim feyekulü eyne şürekâiyelleziyne küntüm tez'umûne.

Allah'a şerik koşmuş olanlara Allah'ın celâliyle tecellî edip, haykırıp da: "Nerede o zu'm etdiğiniz şeriklerim? Bana ibâdet eder gibi onlara ibâdet ediyordunuz, öyle tapıyordunuz" diyeceği günü anlat.

63 — Kalelleziyne hakka aleyhimülkavlü rabbenâ hâülâilleziyne ağveynâ ağveynâhüm kemâ ğaveynâ teberre'nâ ileyke mâ kânû iyyânâ ya'büdûne.

Hak zâhir olup, tâbi'leri, metbu'ları, âbidleri, ma'budları

hepsi toplanıp aleyhlerindeki söz hak olmuş, üzerlerine azab karârı sâbit olmuş olanlar, o elebaşları tecelliyât-ı kahriyye karşısında mütedarrıâne şöyle münâcatda bulunacaklar: "Ey bizim yegâne Rabbimiz! İşte şunlar, o azdırdığımız kimselerdir. Biz nasıl azmış isek, envâ'-ı tağrirat ve tadlîl ile onları da öyle azdırdık. Fakat zorlamadık, onlar bizlere tapmıyorlardı, nefislerine, hevâlarına tapıyorlardı. Nâdim olarak, tevbe ederek sana geldik, teberri etdik, onlarla alâkamızı kesdik, sana bırakdık."

64 — Ve kıyled'û şürekâeküm fede'avhüm felem yesteciybû lehüm ve reevülazâbe lev ennehüm kânû yehtedûne.

Bir de onlara istihzâ ve tehekküm yoluyla Hak tarafından: "Haydin şerik tutduklarınıza, sizi azabdan kurtarmak içün yalvarın bakalım" denilmişdir. Binaen'aleyh onlar da şaşkınlık içinde yalvarmışlar, fakat bunlar acz ve hayret içinde kıvranıp nefislerine düşdüklerinden kendilerine icâbet etmemişler, (istihzâ ile temenni etdikleri) azâbı görmüşlerdir. Vaktiyle Hak'kı görselerdi de bu azâbı görmeselerdi ya!

65 — Ve yevme yünâdiyhim feyekulü mâ zâ ecebtümül-mürseliyne.

Hele o gün Allah onları çağırıp haykıracak: "Sizi îmâna, tevhıde, amel-i sâliha, münker olan şeyleri terke da'vet eden peygamberlere ne cevab verdiniz?" diyecek.

66 — Fe'amiyet aleyhimül'enbâü yevmeizin fehüm lâ yetesâelûne.

İşte o gün artık onlara bütün haberler kör olmuş, şaşkınlık, dehşet ve şiddet içinde kalmışlar, bahâneler, cevab yolları kapanmış ve o ânın heybetinden, vahşet ve heymânından artık onlar biribiriyle konuşamayacak, korkudan biribirine soruşamayacak, cevab veremeyecek hâle gelmişlerdir.

67 — Feemmâ men tâbe ve âmene ve amile sâlihan fe'asâ en yekûne minelmüflihıyne.

Amma geçirmiş olduğu meâsîden tevbe edip, Peygamberin tanıtdığı gibi Allah'a îmân ederek o îmânın iktizâsı Kitab ve Peygamberin beyânına imtisâlen salâh ile çalışan kimseye gelince, işte o tevbe eden saîd, felâh bulanlardan olmayı umabilir. (Bu gibi temennîler tahakkuk içündür: Ya'ni umduklarına nâil olurlar ma'nâsınadır. Binaen'aleyh felâh bulur, ındallah derece-i ulyâya, şeref-i likaaya, dâr-ı bekaaya, sidre-i müntehâ'ya nâil olur demekdir.)

68 — Ve rabbüke yahlüku mâ yeşâü ve yahtârü mâ kâne lehümülhıyeretü sübhânallahi ve te'âlâ ammâ yüşrikûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Rabbin tecelliyyât-ı cemâliyye ve hubb-ı Sübhânîsi ile dilediğini yaradır, dilediğini de ihtiyâr eder, muhayyerlik onların değildir. Sübhân olan Allah vücudde şibh ve misl'den münezzehdir, şerik ve nazîri yokdur, onların şerik koşduklarından temâmiyle âlîdir.

69 — Ve rabbüke ya'lemü mâ tükinnü sudûrühüm ve mâ yu'linûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Rabbin ilm-i huzûrîsi ile onların zamîrlerinde ve kalblerinde peygamber hakkında ne gizlediklerini, cevârih ve âletleriyle ne âşikâr etdiklerini bilir.

Ondan ne gizlenebilir?

70 — Ve hüvallahü lâ ilâhe illâ hüve lehülhamdü fiyl'ûlâ vel'âhıreti ve lehülhukmü ve ileyhi türce'ûne.

Vâcibülvücud, bütün mezâhir ve masnûâtı istiklâl-i tâm

ile muhît, Arşı tecellî-i Rahmânîsi ile istivâ etmiş Allah O. O'ndan başka ma'bûdün bilhak yok. Dünyâ ve Âhıretde bütün mevcûdâtdan alel'ıtlak sâdır olan hamd ü senâ O'nun, hüküm de O'nun. Bil'ihtiyar yâhut bil'ıztırar nihâyet döndürülüp O'na götürüleceksiniz.

Cenâb-ı Hak imdi in'âm u ihsânına şükredilmesi husûsunu işâreten müşriklerin küfür ve küfrânına ta'rîzen buyuruyor:

(Ve mâ ûtiytüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَـٰمَةِ
مَنْ إِلَـٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ
إِن جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَـٰمَةِ مَنْ إِلَـٰهٌ
غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِن
رَّحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِن فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ
فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا
مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَـٰنَكُمْ فَعَلِمُوٓا
أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٥﴾ إِنَّ
قَـٰرُونَ كَانَ مِن قَوْمِ مُوسَىٰ فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ وَءَاتَيْنَـٰهُ مِنَ الْكُنُوزِ
مَآ إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوٓأُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ
لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ﴿٧٦﴾
وَابْتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ اللَّهُ الدَّارَ الْءَاخِرَةَ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ
مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِن كَمَآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ
الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾

71 — Kul ereeytüm in ce'alellahü aleykümülleyle sermeden ilâ yevmilkıyâmeti men ilâhün ğayrüllahi ye'tiyküm bidıyâin efelâ tesme'ûne.

Ey Peygamber-i Hak!

Tevâlî eden nı'metlerimizi unudanlara buyur ki: "Söyleyin bakalım, umum tedâbirin ve etvârın müdebbiri, bütün ahvâlin muhavvili olan Allah, geceyi size Kıyâmet gününe kadar sermedî kılsa idi, uzatsa idi sizin zu'm-ı fâsideniz üzerine kaadir, ziya' icâd edecek, size bir ziya' getirecek Allah'dan gayrı hangi ilâh var? Hâlâ işitmeyecek misiniz? Bu kadar tezkîratı hâlâ fehmetmeyecek misiniz? Nasihatimizi kabûl etmiyor musunuz?"

72 — Kul ereeytüm ince'alellahü aleykümünnehâre sermeden ilâ yevmilkıyâmeti men ilâhün ğayrullahi ye'tiyküm bileylin teskünûne fiyhi efelâ tübsırûne.

Resûl-i Zîşânım! Söyle: "Haber verin bakalım, umum ahval ve hâlâtınızı islâh, maîşetinizi tanzîm edebilmeniz içün Allah üzerinizde gündüzü Kıyâmete kadar uzatsa idi, ulûhiyyet ve rubûbiyyetinde müstekıl Vâhıd, Ehad olan Allah'dan başka size yorgunluğunuzu giderecek, istirâhat etdirecek, sizi yenileşdirebilecek geceyi getirecek hangi ilâh, hangi ma'bud olabilirdi? Hâlâ ahvâlinizin islâhı içün biribirini ta'kıb ve tevâlî eden gece ile gündüzü, daha nice nı'metleri, âsâr-ı kudreti görmeyecek misiniz?"

73 — Ve min rahmetihî ce'ale lekümülleyle vennehâre liteskünû fiyhi ve litebteğû min fadlihî ve le'alleküm teşkürûne.

O'nun kemâl-i rahmetinin âsârıdır ki, sizin içün hem geceyi, hem gündüzü yapdı. Geceyi, sükûn ve istirâhat ile geçiresiniz, gündüzü de fazl u cûdünden, inâyet-i Sübhânîsinden esbâb-ı maîşet arayasınız diye yaratmışdır. Tâ ki nı'met-i Sübhânîsi ile fevz ü necat bulasınız, O'na şerîk koşmayasınız, esbâb-ı âdiyede kalmayasınız, müsebbibül'esbâbı bulasınız, şükredesiniz.

74 — Ve yevme yünâdiyhim feyekûlü eyne şürekâiyellizyne küntüm tez'umûne.

Ey Ekmelerrüsûl!

Müşrikîne kezâ yine söyle: Hele tevbih ve takri' yoluyla tecellî-i celâli ile tecellî ederek Allah onlara haykırıp da: "Nerede o zu'metdiğiniz şeriklerim, bana ibâdet eder gibi ibâdet etdiğiniz ma'budlarınız nerede?" diyeceği gün.

75 — Ve neza'nâ min külli ümmetin şehiyden fekulnâ hâtû bürhâneküm fe'alimû ennelhakka lillâhi ve dalle anhüm mâ kânû yefterûne.

Hak'kın bu celâlli hıtâbı karşısında onlar büht içinde bir sükûtda kalırlar. Onların bu sükûtundan sonra, her bir ümmetden birer şâhid-i âdil ya'ni kendi peygamberlerini onlara karşı şâhid çıkarırız da: (ki o şâhidler onların Dünyâ sahnesinde işlediklerine şehâdet ederler) "Haydin sayılı nefeslerini Hak ve hakıkatsiz bitiren müsrifler! Bürhânınızı, dayandığınız ve cadde-i adâletden çıkmanıza sebeb olan delîlinizi getirin" deriz, o vakıt ibâdete lâyık kim imiş bilirler, Hak Allah'ın olduğunu anlarlar. Ma'bud diye uydurdukları şeyler, cehlen ve inâden rubûbiyyet, ulûhiyyet nisbet etdikleri putlar kendilerinden gaaib olup giderler.

Şimdi Cenâb-ı Hak mü'minleri tezkir ve ibret içün, Allah ile azamet yarışına kalkan, bu âlem-i ibtilânın fitnesine, muzahrafâtına kapılıp da mahlûkata nazar-ı hakaretle bakan ve o bakışla îmânın hâricine çıkan, ihlâs gerdanlığını çıkaran, ubûdiyyet ipini koparan, yok varlığına aldanan kimselerden bahsediyor:

76 — İnne karûne kâne min kavmi mûsâ febeğâ aleyhim ve âteynâhü minelkünûzi mâ inne mefâtihahu letenûü bil'usbeti ülilkuvveti iz kale lehu kavmühu lâ tefrah innallahe lâ yühıbbülferihıyne.

Kaarun yok mu kaarun? O, mütecebbir, mütekebbir, malı

ile câhı ile müftehir olan Kaarun Mûsâ'nın kavminden, akribâsından idi. Evvelâ îmân etmiş, sonra onlara karşı bağyetmişdi. (Mûsâ ve Hârûn'u hased etdi, servet ona nı'met olacak yerde nıkmet oldu, azdırdıkça azdırdı, her sâhada düşdü, hısse-i İlâhî olan zekâtını vermedi, ticârî ahlâkı temâmiyle çökdü, ihtikârda korkunç bir hâle geldi, bu yüzden zaif halkın bünyesi sarsıldı.) Ona öyle hazîneler vermişdik ki, anahtarlarını taşımak güçlü kuvvetli bir bölüğe ağır gelirdi. O vakıt ba'zı akribâsı ve yakınları demişlerdi: "Güvenme, şımarma! Servetine, câhına mağrûr olma. Muttali' ve gayûr olan Allah mağrûr olanları, güvenip, şımaranları sevmez. Hepsi fâni, geçip, göçüp gidecek... sen de fevt olacaksın. Onun muhabbetini kalbinden çıkar eline koy, kalbin lezzât-ı rûhâniyye ile dolsun."

77 — Vebteğı fiymâ âtâkellahüddârel'âhırete ve lâ tense nasıybeke mineddünyâ ve ahsin kemâ ahsenallahü ileyke ve lâ tebğılfesâde fiyl'ardı innallahe lâ yuhıbbülmüfsidiyne.

"Ve Allah'ın sana verdiği bu servetle Âhıret sarayının saâdetini taleb et, onu ara, onunla onu kazan. Hak'kın sana verdiğinden Hak'kın fakirlerine infâk et, bunu minnetin altında bırakmadan yap da Allah'ın rızâsına tâlib ol. Dünyâ'da ve Âhıretde tam servet sâhıbi olmak istersen, Dünyâ'daki payını unutma da mün'ım ü muhsin olan Allah'ın sana ihsân etdiği gibi ihsân et. Câhına, servetine güvenerek yer yüzünde fesad karıştırma. Zîra kullarının bütün ahvâline muttali' olan Allah müfsidleri sevmez."

Kaarun bunları dinledikden sonra müteazzımâne bir edâ ve müstebidâne bir re'y ile:

(Kul ereeytüm...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

قَالَ إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍ عِندِيٓ ۚ أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ
مِن قَبْلِهِۦ مِنَ ٱلْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا ۚ
وَلَا يُسْـَٔلُ عَن ذُنُوبِهِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِۦ فِى زِينَتِهِۦ ۖ
قَالَ ٱلَّذِينَ يُرِيدُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا يَٰلَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَآ أُوتِىَ
قَٰرُونُ إِنَّهُۥ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ
وَيْلَكُمْ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا ۚ وَلَا يُلَقَّىٰهَآ
إِلَّا ٱلصَّٰبِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَخَسَفْنَا بِهِۦ وَبِدَارِهِ ٱلْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُۥ
مِن فِئَةٍ يَنصُرُونَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُنتَصِرِينَ ﴿٨١﴾
وَأَصْبَحَ ٱلَّذِينَ تَمَنَّوْا۟ مَكَانَهُۥ بِٱلْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيْكَأَنَّ ٱللَّهَ
يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ وَيَقْدِرُ ۖ لَوْلَآ أَن مَّنَّ
ٱللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا ۖ وَيْكَأَنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨٢﴾
تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْءَاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى
ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٨٣﴾ مَن جَآءَ
بِٱلْحَسَنَةِ فَلَهُۥ خَيْرٌ مِّنْهَا ۖ وَمَن جَآءَ بِٱلسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى
ٱلَّذِينَ عَمِلُوا۟ ٱلسَّيِّـَٔاتِ إِلَّا مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾

78 — Kale innemâ ûtiytühu alâ ılmin ındiy evelem ya'lem ennallahe kad ehleke min kablihî minelkurûni men hüve eşeddü minhü kuvveten ve ekserü cem'an ve lâ yüs'elü an zünûbihimülmücrimûne.

"Bu servet bana ancak ilmim sâyesinde verilmişdir. Kendi kuvvetim, kendi ilmimle ona nâil oldum" dedi.

İmdi Cenâb-ı Hak onun bu cevâbını reddediyor: "O gayy u dalâlin zirvesinde helâk olan tâgıyy u bâgî bilmiyor mu ki, azamet ü kibriyâ sâhıbi olan Allah, ondan evvel o geçmiş karnlar içinde kuvvetçe ondan daha şiddetli, cem'iyyetçe, evlâd ve etba' i'tibâriyle ondan daha kesretli ve daha ziyâde servet yapmış nice kimseleri bağteten helâk etmişdir. Ve kazâ-i İlâhînin nüfûzunun sür'atinden düşmânına tecellî-i kahriyyesiyle tecellî etdiği vakıt irâdesinin infâzında mücrimler günahlarından suâl olunmaz. Sübhânehû Teâlâ'nın onların hâllerine, dalâllerine muttali' olması intikaamını almaya kâfidir, suâle ihtiyac yokdur." (Hem bunların günahları yüzlerinden belli olur, sualleri isti'lâm değil, tevbihdir.)

79 — Feharece alâ kavmihî fiy ziynetihî kalelleziyne yüriydûnelhayâteddünyâ yâ leyte lenâ misle mâ ûtiye karûnü innehu lezû hazzın azıymin.

Günlerden bir gün çok muazzam bir debdebe ile konağından çıkarak kibr ü gurûr içinde müstağrak bir hâlde kavmine görünmüşdü. Dünyâ hayâtını arzu edenler: "Ah ne olurdu şu Kaarun'a verilen gibi bize de verilseydi" dediler. "Keşke bizim de olsa idi. O cidden hazz-ı azîm sâhıbi, büyük bir bahtiyar" diye hasret çekdiler.

80 — Ve kalelleziyne ûtül'ılme veyleküm sevâbullahi hayrün limen âmene ve amile sâlihan ve lâ yülekkahâ illessâbirûne.

Kendilerine ilm ü irfan verilmiş olanlar ise (Yûşâ gibi) onları reddederek: "Ey ma'rifet-i Hak'ka âgâh olmayan zavallılar! Yazıklar olsun size" dediler. "Kendi kendinizin helâkini istiyorsunuz. Zulm ile iktisâb edilen, âharın zararına toplanan, hısse-i İlâhîsi ayrılmayan servet, nı'met değildir, o, nıkmetdir. Onunla yapılan ziynet de ziynet değil, felâketdir. (Servet ona denir ki: Hak'kın dediği gibi kazanılır, Hak yoluna sarfedilir de o ihlâs ile yapılan hayr u berekâtın neticesinde mükâşefat, müşâhedat tecellîsi başlar, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, kalblere hutûr etmeyen Hak'kın tecellîlerine mazhar olunur.) Evet, Allah'ın sevâbı; îmân edip Hak'kın hoşnud olacağı işleri işleyen, salâh ile çalışan kimseler içün daha hayırlıdır. Bu saâdete, o derece-i ulyâya ise ancak: Bu imtihân âleminde, bu âlem-i belvâda, beliyyâta, tâatın meşâkına sabredenler, Hak'kın vergisine râzı olup, kimseye zarar vermeden, hîle yollarına sapmadan, ihtikâra yanaşmadan, âhsız, vebâlsiz kazananlar, kısmet-i ezelîsinden râzî olanlar kavuşur. Onlar da hakkıyle mü'min ve mutmain olanlardır."

(Kaarun neticede ne oldu? Hak'kın mekir muâmelesine tâbi' tutuldu, imhâl edildi, "hayat bu" diye refah ve ferah içinde yaşıyorum zannederken kendini Hak'kın gadabına siper etdi, sahte benliğinin kesâfetinde mahvoldu geçdi, gitdi.)

81 — Fehasefnâ bihî ve bidârihil'arda femâ kâne lehu min fietin yensurûnehu min dûnillâhi ve mâ kâne minel-müntasıriyne.

Derken biz hem onu, hem sarayını bütün hazîneleri ile berâber yere geçiriverdik. O vakıt a'vân u ensârından Allah'a karşı kendisinin yardımına gelecek, azabdan kurtaracak hiçbir tarafdârı olmadı. Kendi kendini kurtaracaklardan da değildi. Zîra o, yer üzerinde envâ'-ı fesâdı yapmış, bâhusus Mûsâ Kelîmullah gibi bir Peygamber-i Zîşâna zinâ iftirâsı yaptırtmış ve neticede de helâk olup, kahr olup gitmişdir.

82 — Ve asbehalleziyne temennev mekânehu bil'emsi yekulûne veykeennallahe yebsüturrizka limen yeşâü min ıbâdihî ve yakdirü levlâ en mennallahü aleynâ lehasefe binâ veykeennehu lâ yüflihulkâfirûne.

Dün onun mevkıını hasretle temennî edenler, temennîlerinin aksini görünce bu sabah biribirlerine şöyle diyorlar, Allah'ın ilm-i hikmet ve kemâlinin karşısında hayretde kalıp herkes kendi dostu ile şöyle konuşuyordu: "Vayy dünkü temennîmize bak! Biz bilmemişiz, bütün ef'âlinde hakîm olan Allah, kullarının isti'dadlarının iktizâsı, kaabiliyyetlerine göre dilediğinin rızkını genişlediyor, dilediğinin rızkını da kısıyor. Onun ilmini ihâtaya, ona muttali' olmaya bize öyle bir kudret mi verilmiş? Eğer Allah bizim fesâdımızı islâh, bize o nı'meti lûtf etmeseydi elbette bizi de batırmışdı. O tâgî ü mağrur gibi olurduk. Âyy biz bilmemişiz, hakıkat bu ki kâfirler felâh bulmayacaklar."

İmdi Cenâb-ı Hak mütevâzı' mü'minleri tebşîr ediyor da buyuruyor:

83 — Tilkeddârül'âhıretü nec'alühâ lilleziyne lâ yüriydûne ulüvven fiyl'ardı ve lâ fesâden vel'âkıbetü lilmüttekıyne.

O Âhıret sarâyını biz fazl u cûdumuzla öyle kimselere verir, makarr yaparız ki; kemâl-i hılm ve ilmlerinden dolayı yeryüzünde hiçbir zerreye nazar-ı hakaaretle bakmazlar, ne câh, ne servet onları tefevvuka, tekebbüre sevketmez. Ne kibr, ne de bir fesad istemezler. O âkıbet, büyük istikbâl müttekılerindir. Allah'ın emirlerine ta'zımkâr, mahlûkatına şefekatkâr olanlarındır.

84 — Men câe bilhaseneti felehu hayrün minhâ ve men câe bisseyyieti felâ yüczelleziyne amilüsseyyiâti illâ mâ kânû ya'melûne.

Her kim hasene ile, ındallah müstahsen, makbûl olan bir hasletle yaşamış, Hak'kı hoşnûd etmiş, bütün mahlûkatın hukukuna riâyet etmiş, bâhusus insan hakları üzerinde tir tir titremiş, Dünyâ'da öyle yaşamış ve o âkıbetle huzûra gelmişse, o vakıt ona, ondan daha hayırlısı var, öyle karşılanır, o şekilde mükâfata nâil olur. Her kim de seyyie ile, kötülükle gelirse, ya'ni haslet-i zemîme sâhıbi, aklen ve şer'an müstehcen olan şeylerle yaşamış, ne Hak'kı râzi etmiş, ne hâlkı memnun... onlar da ancak seyyiatlarına göre cezâlanırlar.

(Kale innemâ ûtiytühu...) sahifesinin meâl-i âlisi burada bitdi.

—

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ ۚ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ مَن جَاءَ
بِالْهُدَىٰ وَمَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨٥﴾ وَمَا كُنتَ تَرْجُو أَن يُلْقَىٰ إِلَيْكَ
الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۖ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾
وَلَا يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ ۖ وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ
وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۘ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ ۚ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ ۚ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٨﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الم ﴿١﴾ أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ
لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ
أَن يَسْبِقُونَا ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾ مَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ
فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ وَمَن جَاهَدَ
فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

85 — İnnelleziy fereda aleykelkur'ane lerâddüke ilâ meâdin kul rabbiy a'lemü men câe bilhüdâ ve men hüve fiy dalâlin mübiynin.

Ey Peygamber-i Hak!

Herhâlde o Kur'an'ı senin üzerine farz kılan, O'nun inzâlini sana takdîr eden, O'nun bütün hakaaık, meârif, rumuz ve işârâtına seni sâhıb kılan, O'nda olan bütün emirlere imtisâle sana kudret veren, ınd-i Sübhânîsinden Makam-ı Mahmûd'u sana tahsîs eden Kaadir ü Muktedir olan Allah seni bir meâda kadar geri getirecekdir. Seni avdetgâhına, vatan-ı aslîn olan âbâ u eslâfının vatanına en güzel, ekmel bir sûretde döndürecekdir. Vatan-ı dünyevînde Mekke'ye, vatan-ı uhrevînde Makaam-ı Mahmûd'a döndürüleceksin.

Senin şânına lâyık olmayacak şekilde davrananlara, konuşanlara, edebi terkedenlere söyle ki: "Rabbim ilm-i huzûru ile, hidâyetle gelen kim? Apaçık bir dalâl içinde olan kim? Daha iyi bilir."

86 — Ve mâ künte tercû en yülka ileykelkitâbü illâ rahmeten min rabbike felâ tekûnenne zahiyren lilkâfiriyne.

Ey Peygamber-i Hak!

Bütün umûrunu bize tefvîz et, havl ü kuvvetimize ittikâ et, hiçbir sûretle müşriklere iltifât etme. (Onlar hiçbir şekilde senden müsâade isteyemesinler, onların şerlerinden sen eminsin, biz sana kâfiyiz. Teemmül et, sen kitâb-ı nâtık idin) kitâb-ı hıtâbın gönderileceğini ümmîd etmiyordun. Ancak Rabbin kendi rahmetinden seni tafdîl içün sana bunu gönderdi. Onu kendine vekîl ittihâz et, bütün umûrunla tefvîz et. Sakın kâfirlere zahîr olma. (Onlara muâvin, muîn olurum da yavaş yavaş dînimi kabûl etdiririm diye düşünme. Müdârâsız bir sûretde teblîğini yap.)

87 — Ve lâ yesuddünneke an âyâtillâhi ba'de iz ünzilet ileyke ved'û ilâ rabbike ve lâ tekûnenne minelmüşrikiyne.

Allah'ın âyetleri sana nâzil oldukdan sonra bâhusus onlar hakkındaki inzarlar ve vaîdler nâzil olduğu zaman onların müdârâları, müvâsatları seni müsâmahaya çevirmesin. Sen teblîğine devâm et, hemen Rabbine da'vet et. Hiç bir umurda onlara müsâid davranıp sakın müşriklerden olma.

88 — Ve lâ ted'u me'allahi ilâhen âhare lâ ilâhe illâ hüve küllü şey'in hâlikün illâ vechehu lehülhukmü ve ileyhi türce'ûne.

Şuundan hiçbir şe'nde, ahvâlden hiçbir hâlde, vücudde, ulûhiyyetde, rubûbiyyetde, mutlak tasarrufât-ı vâkıada Vâhıd, Ehad, Ferd, Samed olan Allah ile berâber başka bir ma'bud çağırma. Vücudde, şühudde mevcud başka ilâh yok, ancak O.

(Ey tâlib! Nazm-ı kerîmde hıtab peygamberedir, fakat murâd-ı Sübhânî ümmetdir. Zîra hâşâ Cenâb-ı Peygamber Allah'ın yanında diğer bir ilâh tanımaz ve çağırmaz. O, ondan münezzehdir. Binaen'aleyh sudûrı muhâl olan bir şeyden peygamberi men'etmek; müşriklerin O'nun kendilerine muvâfakatinden tama'larını tamâmen kesmek, hiçbir vech ile müsâade istememelerini te'mîn içündür.)

Haddi zâtında Allah'ın zâtından başka her şey helâkdedir. Ezelen ve ebeden irâde, ihtiyar, kemâl-i iktidâr-ı istiklâl, tasarruf-ı tâm O'nun, hüküm O'nun, halk'de kazâ-i nâfiz O'nundur. Nihâyet ihtiyarî veya ıztırârî döndürülüp O'na götürüleceksiniz. Dönüşü ıztırârî olanlar O'nun kahr tecellîsi karşısında hısâbını verecek, dönüşü ihtiyârî olanlar da O'nun afv u gaffâr tecellîsi karşısında kalacak. Evvel, âhır, zâhir, bâtın hep O'dur.

Nazm-ı Kerîmin ma'nâ-i enfüsîsi tahsîl edilirse:

Allahü Sübhânehû Teâlâ Hazretleri Habîbi Muhammed (Aleyhissalâtü vesselâm) ın rûh-ı pâk-i saâdetlerini iki nur beyninde, cemâl ve celâl nurları arasında hâlketdi, nûru zâtına mazhar kıldı, bütün sıfat ve zâtiyle tecellî etdi, nûr-ı Muhammedî

Kur'an'a ehliyyet-i mahsûse ile ehil ve rü'yet-i zât ve sıfâta mazhar oldu ve Kur'an O'nun ma'den-i ehliyyetine nâzil oldu. Binaen'aleyh (**İnnelleziy ferada aleykel kur'âne lerâddüke ilâ meâdin**) sana o Kur'an'ı farz kılan, kelâm-ı kadîmiyle sana hıtâb eden, muhakkak seni oraya geri getirecekdir, zât-ı Sübhânîyi müşâhede edeceksin.

Kalb-i pâk-i Muhammedî muhabbet, şevk ve ma'rifet ile muallâ, tecellî-i celâl ve cemâlde fâni ve makaam-ı fenâdan geçip makam-ı bekaada tahakkuk etdi. Allah'ın celâl ve cemâl tecellîsi karşısında zât-ı Muhammedînin benliği kalmadı.

*

Cenâb-ı Hak'kın kerem-i Sübhânîsi, Resûl-i Zîşân'ın şefâat-i âtıfeti, Eshâb-ı bâsefâsının himmet-i uzmâsiyle Sûre-i Kasas'ın meâl-i âlisi burada bitdi.

Sûre-i Celîle: İnsânın nasıl teâlî, terakkı edeceğini, sahte benliklerin insâna nasıl zarar vereceğini ve neticede nasıl helâk edildiğini, bu teayyünâtın âkıbetini, dalganın deryâya, gölgenin ziyâya geçdiği gibi, insânın da âriyet varlığı alınıp aslına rücû' edeceğini, makaam-ı Mahmûd'un kime mev'ûd olduğunu, mertebe-i keşf-i şühûdun nasıl olabileceğini pek âşikâr beyân etmişdir.

